

H. G. WELLS

KRISZTINA ALBERTA APJA

FORDÍTOTTA KISS DEZSŐ

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA, BUDAPEST

TARTALOM

ELSŐ KÖNYV.

SARGONNAK, A KIRÁLYOK KIRÁLYÁNAK ELJÖVETELE.

ELSŐ FEJEZET.

Mr. Preemby ifjú évei.

MÁSODIK FEJEZET.

Krisztina Alberta.

HARMADIK FEJEZET.

Lonsdale Mewsben.

NEGYEDIK FEJEZET.

A Petunia penzió.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Mr. Preemby szeméről lehull a hályog.

HATODIK FEJEZET.

Krisztina Alberta bölcs tanácsért folyamodik.

MÁSODIK KÖNYV.

A VILÁG ELUTASÍTTJA SARGONT, A KIRÁLYOK KIRÁLYÁT.

ELSŐ FEJEZET.

Inkognito.

MÁSODIK FEJEZET.

A tanítványok elhivatása.

HARMADIK FEJEZET.

Sargon utazása a föld alatt.

HARMADIK KÖNYV.

SARGONNAK, A KIRÁLYOK KIRÁLYÁNAK FELTÁMADÁSA.

ELSŐ FEJEZET.

Krisztina Alberta keresi apját.

MÁSODIK FEJEZET.

Hogyan lopott Bobby egy örültet.

HARMADIK FEJEZET.

Az utolsó felvonás.

NEGYEDIK FEJEZET.

Május Udimoreben.

ELSŐ KÖNYV.

**SARGONNAK.
A KIRÁLYOK KIRÁLYÁNAK ELJÖVETELE.**

ELSŐ FEJEZET.
Mr. Preemby ifjú évei.

1.

Ez a regény egy bizonyos Mr. Preemby története, egy özvegyemberé, aki eladta nagy mosódáját, amelyet évekig vezetett London egy külvárosában, Woodford Wells közelében, miután felesége az Úr 1920-ik esztendejében elhalálozott. Igen furcsa események középontjába került ez a derék férfiú. Ez a történet minden ízében napjaink története, Sir Arthur Conan Doyle, a drótnélküli táviró és az első munkáspárti mágnások korának regénye. A történeti elem, amely benne foglaltatik, mindazonáltal jelentéktelen és részben téves is, ami pedig a jövőt illeti, bár a sorok között lappang, egyáltalán nem vétetik tudomásul.

Miután a londoni tisztító és mosódaipar, csakúgy, mint a tejkereskedelem, egészen különös foglalkozás és rendszerint szülőről gyermekre száll, és külső ember nem igen furakodhatik körébe, kell, hogy előre bocsássuk, hogy Mr. Preemby nem született bele ebbe az iparba. Nagyon kevés olyan tulajdonsága volt, amely a vérbeli londoni mosódást jellemzi. Házasság révén jutott az üzletbe. Sheringhamban ismerkedett meg egy bizonyos Miss Hossettel, aki egy mosóda örököse volt és igen elhatározott jellemű ifjú hölgy, udvarolni kezdett neki, megnyerte tetszését és elvette feleségül, mint ezt nyomban meghalljuk, anélkül, hogy tisztában lett volna azzal, tulajdonképpen mit is cselekszik. A Hossett család előkelő helyet foglalt el a mosóda-iparban és az üzlet, amely csakhamar Mrs. Preemby hozzáértő kezére került, a mosódáknak abba a sorába tartozott, amely rokon és baráti családok kezén London északi, északkeleti és délnyugati környékén virult.

Mr. Preemby, mint ezt Miss Hossett családja ismeretségüknek mindjárt az elején nyíltan és határozottan felismerte és kijelentette, nem származott olyan gyakorlati észjárású családból, mint a felesége. Az édes apja igen megnyerő modorú és igen pontatlan ember volt, művészi fényképek készítője, aki Sheringhamban lakott, s a nyaralóknak és kirándulóknak készített a múlt század utolsó negyedében divatban volt «gyorsfényképeket». A nyolcvanas évek végén az öreg úr igen jellegzetes és jól ismert alak volt Sheringhamban, sötéthajú, csinos, néha fésületlen úriember, aki barna bársonykabátot és nagy szürke kalapot hordott. A tengerparton szívesen bocsátkoztak vele beszélgetésbe a nyaralók és kissé előkelő magatartásának köszönhetette, hogy mindig akadt elég munkája, amelyből magát és családját eltarthatta. A felesége, Mr. Preemby édes anyja, türelmes és szelid nő volt, egy Diss vidéki gazda leánya. Mikor az idősebb Mr. Preemby eltűnt fia életéből - 1887 nyarán egy kis variété társulat tagjaival összebarátkozott és ugyanez év őszén a lehető legkisebb zajjal elpárolgott, hogy soha többé Sheringhamba vissza ne térjen - Mrs. Preemby egy kis penzióba társult be és körülbelül egy év múlva meghalt, bútorzatát, a penzió féltulajdonát és egyetlen fiát üzleti társára és unokanővérére, Mrs. Witcherlyre hagyván örökségül.

A fiatal Albert Edward Preemby ekkoriban jóképű, karcsú, tizenhat éves siheder volt, a haja göndör mint az apjáé és szőke, mint az anyjáé, de a szeme égszínké és álmodozó s egyébként minden polgári hajlandóságot nélkülözött. Már gyermekkorában is szeretett ábrándozni, az iskolában is elüldögélt anélkül, hogy a könyvébe vagy a számtanleckére egy pillantást vetett volna, ismeretlen és láthatatlan dolgokra szegezvén tekintetét, és e szórakozottságának köszönhetette az első kudarcokat is, amelyek az üzleti életben érték. Számos sikertelen kísérlet után, hogy természetadta tehetségeit civilizációnk bonyolult gépezetének egyik vagy másik pontján hasznosítsa, végre néhány éven keresztül nyugovóra lelt egy norwichi házügynök és szénkereskedő irodájában, akihez anyja részéről távoli rokonság fűzte.

Régi érzelmi szálaknak, amelyek az emlékezet kódéből kicsillantak, köszönhette Albert Edward ezt az állását és azt, hogy főnöke nem kísérte éles bíráló megjegyzésekkel működése tökéletlenségeit. Különben hasznavehetőbbnek bizonyult, mint ezt bárki várta volna. A ház-ügynöki hivatás abban különbözik a legtöbb más foglalkozástól, hogy a másutt nélkülözhetetlen sürgető erőt itt a lakástkeresők és a vevők szolgáltatják és a nagy házak kiadása valami egészen különös vonzóerőt gyakorolt az ifjú Preemby álmodozó képzeletére. Kiderült, hogy nagy tehetsége van ahhoz, hogy kiadó házakat vonzó színekben vetítsen a vevő szeme elé és így rábízták azt a feladatot, hogy a bérbeadandó házakról részletes leírásokat készítsen. Igen hasznos optimizmus lakott a fiúban. Végül még a szén is felkeltette az érdeklődését, mihelyt kiderült, hogy nem kívánják tőle, hogy szenet hordjon a zsebében. Azt azonban soha sem tudta elhinni, hogy azok az aranyos pikkelyek, amelyek a széndarabokon csillognak, nem egyebek pyrit-kristályoknál. Titokban arról ábrándozott, hogy nagy vállalatot fog alapítani, amely salakhegyekből aranyat fog kibányászni. Erről a tervéről senkinek sem szólt egy árva szót sem. Egy lépést sem tett, hogy e tervét valóra váltsa, de mindennapos munkáját ez a terv, ez az álom melengette a felszabadulás és a nagy vagyon reménységeivel. S ha a forgalom délutánoként az irodában ellanyhult és a boltot rábízták, akkor odaült a fiú a szenesállvány elé, egymásután vette kezébe a tálcán heverő szénmintákat, hosszan forgatta őket, jobbról-balról megnézegette, tenyerében mérte a súlyukat és ragyogó légvárakat épített.

S ha ügyfelek jöttek az irodába, akik kiadó lakást vagy házat kerestek, szinte királyi fölényrel fogadta őket.

Belépett a norwichi legényegylet tagjai közé, de az egyletnek nem annyira vallási, mint inkább irodalmi tevékenysége érdekelte őt s minden politikai vita-estélyen, ha csak ideje engedte, megjelent. Soha e vitákban fel nem szólalt, a hátsó sorokban ült, s azon málázott, hogy a politikusok végeredményében nem egyebek bábuknál, a hallgatók gazdag emberek kezében, akik a színpalak mögül rángatják őket. Norwichban rendelte meg első ruháját, amelyet a saját keresetéből fizetett ki, puha fogású, szürke posztóból. Mikor kétheti nyári szabadságára elutazott Sheringhambe Mrs. Witcherlyhez, nagynénje boldog örömmel állapította meg, hogy öccsének mennyire megjavult külső megjelenése, s hogy álmos hallgatagságát reményteljes buzgalom váltotta fel. Mikor délután szürke ruhájában kiment a tengerparti sétányra, bátran lehetett őt jómódú fürdővendégnek tartani.

Mintha tegnap történt volna, pedig szinte évszázadok múltak el azóta, hogy kurta és tömzsi Preemby barátunk, mint karcsú és szőke fiatal ember sétatálcikáját forgatva járt a parton s lopva, óvatos, de sóvárgó pillantásokat vetett a tengerben fürdőző hölgyekre, akik ekkor még bő fürdőszoknyákat és viaszkosvászon sapkát hordtak fürdés közben. Abban az időben történt ez, amikor a gépkocsit még rossz tréfának nézték, utak bűdösítőjének és a repülést még mindenki lehetetlennek tartotta. Viktória királynő ekkor ülte gyémánt jubileumát és senki sem hitte el, hogy Albert Edward, a walesi herceg túl fogja élni az anyját. Erre a nyárra rendezték meg a délafrikai háborút, arra számítván, hogy nem fog hat hónapnál tovább tartani és nem lesz szükség negyvenezer főnél nagyobb hadseregre. S e szürke ruhában megkezdett szünidő harmadik napján történt, hogy Mr. Preemby, Sheringham egy utcáján jövendőbeli felesége, Miss Hossett kerékpárjának ütközött, aki barátnőjének, Miss Meeta Pinkeynek taszította, aki kevés híján elütötte őt.

Mivel, akármilyen hitetlenül hangzik is a modern olvasó előtt, e messzi múltba tűnt kilencvenes években, az e célra sokkal alkalmasabb automobil megjelenése előtt, az emberek olyan nehézkes alkotmányokkal mint a kerékpárral, lóvonta kocsival és egyéb járművekkel is el tudták gázolni embertársaikat.

2.

Miss Meeta Pinkey érzelmes lelkű leány volt, aki a gépről természetes és kecses mozdulattal hanyatlott Mr. Preemby karjai közé, mikor a másik kerékpár neki taszította. Mintha a Végzet azzal a célzattal rendezte volna ezt az összeütközést, hogy kiinduló pontja legyen egy hosszantartó összeköttetésnek, de a Végzet e kérdésben nem számolt Miss Hosset akaratával. Miss Meeta Pinkey ekkoriban annyira megérett a szerelemre, mint a száraz puskapor a szikrára s még mielőtt Mr. Preemby feltápáskodott volna, máris mély szerelemre gyulladt iránta. Nekipirult arccal, tágranyílt szemmel és lihegve állott meg Mr. Preemby előtt, aki komoly férfiassággal nézett rá csinos szemével, miután az elszánt életmentő komor pillantásával felszedte volt a kerékpárt a földről.

Miss Hosset, miután Mr. Preembybe ütközött, eldőlt a kerékpárjával, leszállott róla és most harcrakészen állott Mr. Preemby elé. Az összeütközéstől a megbízhatatlan, bérbevett kerékpárnak egyébként is mozgó kormányrúdjá még jobban meglazult. Ez a meglazult kormányrúd okozta az összeütközést. Miss Hossett figyelmét megosztotta a meglazult kormányrúd és Mr. Preemby esetleges kifogásai között.

- Én csöngettem! - mondotta előkelő óvatosságból.

Kipirult az arca és keményen kihúzta magát. Kerekarcú leány volt, a nyaka hosszú és vékony, az arcszine vidám és egészséges, a keskeny orrán szemüveg és az ajka vékony és elszánt.

- Nem rajtam múlt, hogy belém ütközött, - mondotta aztán.

- Én voltam ügyetlen, - felelte Mr. Preemby udvariasan. - Egészen elábrándoztam.

- S nem ütötte meg magát...? - kérdezte Meeta.

- Egy kis horzsolás ért csak, - felelte Mr. Preemby, - ott ahol a kerék elkapott. Tele van ez a város utcákkal!

- Alaposan elvágódtam volna, ha el nem kap, - jegyezte meg erre Meeta.

Miss Hossett ekkorra megnyugodott, látván, hogy Mr. Preemby nem árult el harcias hajlandóságokat. Nyilván úri ember módjára siklik el a baleset fölött. «Nézze meg, mennyire mozog ez a kormány, - mondotta. Idenézzen! Úgy forgatja az ember, akár egy forgattyút. Meg kellene büntetni ezeket az embereket, hogy ilyen kereket adnak bérbe. Meglátja még rájár egyikre, vagy másira a rúd, s valaki beperli őket kártérítésért. Akkor majd jobban vigyáznak. Botrány, valóságos botrány!»

- Fel sem ülhet rá! - jegyezte meg Mr. Preemby.

- Nem, - felelte Miss Hossett. - Vissza kell vinnem!

Mr. Preemby magától értetődő kötelességének tartotta, hogy visszaúton ő vezesse a kerékpárt, amelyet visszavittek a kerékpárkölsönzőnek, akinek Miss Hossett alaposan megmosta a fejét, kijelentvén, hogy nem fizet egy fillér kölcsöndíjat sem és kemény beszédjével visszaszerezte a félórával előbb letett biztosítékot. Miss Pinkey ellenben megfizette az első órára járó kölcsöndíjat. Egészen természetesnek látszott, hogy e három ember nem mondott búcsút egymásnak, hanem együtt maradt. Együtt töltötték a délutánt, s a véletlen ismerkedés kalandos színt kölcsönzött társalgásuknak. Mr. Preemby férfias nyugalommal játszott a fürdővendég szerepét, aki néhány nap óta Mrs. Witcherly penziójának a lakója. A hölgyek londoniak voltak, Mr. Preemby pedig norwichi úr gyanánt mutatkozott be, aki házak kezelésével foglalkozik. Egészen mulatságos dolgokat mondott Sheringhamról. Azt mondotta, «hogy egészen kedves

kis ósdi hely» és hogy igazán «felüdíti az embert, ha néhány napig a tenger friss levegőjét szíhatja».

- Nem szeretem a divatos fürdőhelyeket, - mondotta Mr. Preemby. - Túlságosan szórakozott vagyok, semhogyl jól érezném magamat bennök.

3.

Évek múltán Mr. Preemby ismételtén megpróbálta, hogy emlékezetébe visszaidézzé, mint vezetett Miss Hossettél kötött ismeretsége, kettejük házasságához, de ködösen megérezte, hogy valahol mindig kimaradt egy láncszem, bár azt, hogy hol maradt ki, vagy hol kéne bekapcsolnia, sohasem tudta megmondani.

Eleinte egyáltalán nem volt olyan látszatja a dolognak, hogy valaha feleségül fogja venni Miss Hossettét. Általában, eszeágában sem volt, hogy bárkit is feleségül vegyen s ha valaki azt súgta volna a fülébe, hogy ez ismeretség házasságra fog vezetni, halálra rémült volna. Azt rögtön megérezte, hogy a lányok szívesen fogadták társaságukba, de úgy látta, hogy Meeta volt az a láncszem, amely őt e két leányhoz fűzte. Hamarosan negyedik tag csatlakozott a társasághoz, aki a Wilfred névre hallgatott s Mr. Preemby úgy vélte, hogy vak az, aki meg nem látja, hogy ez a Wilfred és Miss Hossett egymáshoz tartoznak.

A fiatalok végig mentek a tengerparti sétányon, míg a sétány végére el nem értek, aztán, a tenger színéig lenyúló alacsony sziklák egy mélyedésében kényelmes búvóhelyre lettek s itt a kacérkodás örömeinek engedték át magukat. Ezen az első találkozáson Meeta kacérkodott és flirtelt Mr. Preembyvel, Wilfred pedig Miss Hossett-tel, Mr. Preemby az emlékezet negyedszázados kódén keresztül is tisztán látta, hogy ez így történt.

Az élet divatja nemzedékről-nemzedékre változik. Azóta széles körben elterjedt a tudás, ízlésünk ma már kifinomult és fegyelmezett, ravaszkodóbb és elszántabb ifjú emberek nemzedéke vette azóta birtokába a világot. E régmúlt időkben a kacérkodás s a flirtelés mesterkéletlen és ügyefogyott időtöltés volt még, amely szigorúan a jó erkölcs és a tisztaság látszat határain belül maradt. Erre a hölgyek éberén ügyeltek és ha szükség volt rá «Hagyja abba!» vagy «Hagyja abba, ha mondom!» felkiáltással ráncba szedték a gavallért. Ölelkeztek, csókolódtak, buta kis fejöket egymáshoz fektették s így töltötték el a hosszú időt, amíg a szerelem le nem vette őket a lábukról. Anglia nyaraló helyein nyüzsgöttek az ifjú párok s élvezték a szerelem e szegényes, ostoba és kissé méltatlan előlegeit. Mr. Preemby mint ez nyomban kiderült, igen tehetséges játékosnak bizonyult e szimpla időtöltésben.

- Kedves, - mondotta Miss Meeta, - kedves, ahogyan magához öleli az embert!

Mr. Preemby erre az elismerő szóra, még erősebben szorította magához a leányzót és óvatosan megcsókolta a forró fülét.

- Hagyja abba! - szölt rá Miss Meeta, - s hangja remegett a gyönyörűségtől. - Hogyan csiklandozza az embert a kis bajusza!

Mr. Preemby, aki nagyon nekibátorodott és aki egyre azon törte a fejét, meddig merészkedhetik, nem vette észre, hogy Miss Hossett és Wilfredje között a dolgok nem haladtak ilyen kielégítő ütemben. Wilfred nem tartozott azok közé, akikkel Mr. Preemby rokonszenvezni szokott. Bár sokkal hanyagabb volt a ruhája mint Mr. Preembyé - szürke flanel nadrág volt rajta, régi, színes mellény, vastag szövésű kabát, barna félcipő és világos harisnya - Mr. Preemby megérezte, hogy társadalmilag fölötte állhat. Fiatal ember volt még - a társaság legfiatalabb tagja - s mégis uralkodott fölöttük. Nagy, vörös keze volt és nagy lába, sűrű kócos haja, szabálytalan arca, amely később tán megcsinosodhatott és rekedt beszédje. Úgy nézett

Mr. Preembyre, mintha a lelke mélyére látna és nagyon le is becsülné, bár eleinte nem árulta el, hogy terhére van a társasága. Meeta megsúgta, hogy cambridgei orvosnövendék, az apja londoni orvos, aki nemrégiben kapott nemességet. Nem igen flirtelt a barátnőjével, mintha beleunt volna már ebbe az időtöltésbe, amelyet jó néhány napja üzhett és halk, bosszús hangon társalogtak, ő meg Miss Hossett. Nem ült közvetlenül Miss Hossett mellett, kissé odébb telepedett le a homokos földre, a kékes, durva tengerparti fű közé s a lány arca egészen ki volt pirulva.

- Kriszta és Wilfred nem mulatnak olyan jól, mint mi ketten, - jegyezte meg Meeta halk hangon. - Milyen bolondok!

- Wilfred olyan mint minden férfi, - jegyezte meg aztán, - kivéve talán egyet. Mindent meg akar kapni, de adni - semmit.

- Még azt sem akarja bevallani, hogy jegyben járnak, - tette hozzá. - S nem akar elmenni Kriszta apjához sem!

Azután elgondolkozva elhallgatott és újra kezdték egymás simogatását.

- Egészen magába bolondultam, - szolt Meeta. - Valósággal magába bolondultam. Ilyen kék szemet, mint a magáé soha életemben nem láttam. Égszínkék a színe, valósággal égszínkék!

4.

Egymáshoz idegenül töltötték Mr. Preemby és jövendő neje első közös délutánjukat. Tisztán emlékezett rá, mint ahogy tisztán emlékezett minden megtörtént élményére, tisztán látta maga előtt a környezetet, a forró homokot, a verőfényt, a kéesszürke fűvet és a mélységesen kék ég hátterén bólogató mélyvörös pipacsok sorát.

Két-három nap telt el az elkövetkező szenvedélyes fejlemények előtt. Mr. Preemby, aki a fürdővendég szerepét játszotta Sheringhamban, nem volt köteles elmondani ki fia, de Miss Pinkey bemutatta két terebélyes, barátságos, naphosszat üldögélő nénikéjének s úgy mutatta be, mint Miss Hossett rokonát, akinek köszönhetette, hogy alaposan meg nem ütötte magát, mikor kerékpárjáról lebukott s mindketten téára voltak hivatalosak Hossettékhez. Az öreg Mr. Hossett nagyon beteges ember volt, roppant kövér és ingerlékeny természetű, aki egészen megváltozott, ha ugyan életében valaha más volt, mióta egyetlen fia meghalt. Mrs. Hossett pedig energikus, ösztövé asszony, a jövő képe annak, amivé idővel a leánya fejlődni fog s reggeltől-estig az urát szolgálta ki. Nem csiptetőt hordott, mint a leánya, hanem szemüveget, a szeme beesett volt és fáradt, az alakja szikár és a nyaka ráncos. Egy unokafivérük is jelen volt a teán a feleségével együtt, bizonyos Mr. és Mrs. Widgery, akik Mr. Preembyt, mint ezt a beszédjük elárulta, Miss Pinkey rokonának tartották. Mr. Widgerynek széles himlőhelyes arca volt és a legbutább barna szeme, amelyet Mr. Preemby világéletében valaha látott. Nem szolgáltak fel a teához semmit, amiről Mr. Preemby ne tudta volna, hogyan kell ennie és így egészen rendben ment minden. Udvariasan végighallgatta, míg Mrs. Hossett elmagyarázta neki, milyen vékony szalon csüng Mr. Hossett élete, aki szívbajban szenved és milyen nagy áldozatot jelent számukra, otthagyni Londont és az üzletet egy üzletvezető gondjára bízni. Wilfred nem jött el az uzsonnára, bár őt is meghívták.

Másnap Mr. Preemby találkozott Wilfreddel, aki a partról figyelte a tengerben fürdő lányokat. Később mind a négyen sétára indultak, egy magányos helyet kerestek s itt nyilvánvaló lett, hogy Miss Hossett határozottan vonakodik Wilfreddel tovább is barátkozni. Az is nyilvánvaló lett, hogy Kriszta és Wilfred között komoly bajok vannak. Alig szoltak egymáshoz, mikor hazafelé indultak a városba s mielőtt kiértek volna a tengerparti sétányra, Wilfred röviden

odaszólt nekik: «Viszlát!» sarkon fordult s hirtelen eltűnt egy befelé nyíló utcában. Ezzel Wilfred mindörökre eltűnt Mr. Preemby világából. Mr. Preemby sohasem tudta meg, mi történt vele, de nem is volt kíváncsi rá.

Másnap észrevette, ezúttal először, hogy a csiptető lencséjén keresztül Miss Hosset szeme, érdeklődéssel s olyan nyomatékos kihívással pihen az arcán, hogy szinte elszorult belé a szíve.

Kiderült, hogy Miss Hossett komoly akadálya annak a cicázásnak, amit eddig Meetával olyan kellemesen űzött. A négyesből hármassá zsugorodtak, Mr. Preemby úgyszólván az átfogója volt e négyszögnek idáig, amely az örök háromszögnek ezúttal egy igen kiélezett formáját ábrázolta. Valahányszor Meeta ott termett a fiú oldalán, Kriszta is ott termett a másik oldalon. «A mi Teddynknek» nevezte, gyakran odasimult hozzá, sőt odáig ment, hogy még a haját is megsimogatta. Ez erőteljes versenytárs közeledtére Meeta gyengéd cirógatásai úgyszólván ködbe borultak, bár Meeta hangos szóval nem emelt kifogást ellenök.

Minden emberi hím lelkében ott lappang a többnejű állat gögje és Mr. Preemby ebben a változott helyzetben, büszkének és ügyefogyottnak mutatkozott. Magában azt hitte, hogy ime «két leánnyal van egyszerre dolga» pedig azoknak volt dolguk vele. Mr. Preemby mindenestre azt hitte, hogy nagy fiú lett. Az amerikai emberiség képzeletének lelki világában, sokat szerepel egy ideális alak, akit a «Barlanglakó Embernek» neveznek, különösen a csöndes, békés természetű nők ragaszkodnak hozzá, mert ha ez az ideál a földön megvalósulna, nekik válna leginkább hasznukra. A barlanglakó férfiről azt képzelik ezek a nők, hogy megragadja, magához szorítja, elrabolja s aztán térdén állva imádja asszonyát. Mr. Preemby e szimpla szerelmének történetében, Miss Hossett játszotta a Barlanglakó Férfi szerepét, aki odáig ment, hogy akármibe került is, elragadta áldozatát. Mikor legelőször maradt vele kettesben, magához szorította és szájon csókolta, de olyan forrón és olyan erővel, hogy Mr. Preemby valóssággal elálmélkodott és elszédült. Messze maga mögött hagyta ez a csók Meeta szerény szerelmi művészetét, vagy azokat a szelíd tapasztalatokat, amiket már korábban Norwichben, vagy a környékén szerzett.

S Mr. Preembyt, aki szegény, védekezésre gondolni se mert, a meleg nyári szürkületben, elcipeltek a tengerpart egy elhagyott pontjára, hogy ott Hossett kisasszonnyal cicázzon. A kelőteli hold világa vegyült a naplemente rőt világosságába s a parti kavicsok úgy szikráztak, mint a drágakövek, vagy a csillagok. Mr. Preemby bátran viselkedett, bár egész testében remegett. Nagyon jól tudta, hogy ezúttal nem ő fogja kezdeni a dolgot. Hamarosan rájött arra, hogy Hossett Kriszta gyöngédsége annyira különbözik Meeta cirógatásaitól, mint a kohó tüze a holdvilágtól.

«Szeretlek» jelentette ki Kriszta, mintha ezzel minden rendben volna s mikor hazafelé ballagtak a késő éjjeli órán, a lány kijelentette:

- De most feleségül veszel ugy-e? Muszáj, hogy feleségül végy! S akkor aztán igazán szerethetjük egymást, ahányszor jól esik.

- Nem mondhatnám, hogy a mai anyagi helyzetemben egy asszonyt el tudnék tartani, - felelte Mr. Preemby.

- Én pedig nem tudok arról, hogy a jövődöbéli férjemtől bárki is azt követelné, hogy engem eltartson, - felelte Miss Hossett. - Furcsa ember vagy te Teddy! De különben is tökéletesen mindegy, én férjhez megyek hozzád. Ennek meg kell lennie és punctum!

- De hogyan vegyem magát feleségül? - kérdezte Mr. Preemby kissé nyafka hangon, mert igazán nagyon fáradt volt.

- Az ember igazán azt hihetné, ha téged meghallgat, hogy még soha senki meg nem házasodott
- felelte Kriszta. - De különben is - azután, ami köztünk történt - kötelességed hogy elvégy!
- Ne felejtse el, hogy jövő kedden vissza kell utaznom Norwichba, - felelte Mr. Preemby.
- Előbb kellett volna erre gondolnod.
- De elvesztem az állásomat!
- Ne törődj vele, apám majd talál számodra különbet. Nem vagyunk szegény emberek Teddy. E miatt fölösleges aggódnod...

Ilyen szavakkal kérte meg és nyerte el Mr. Preemby Miss Hossett kezét. Meg volt ijedve, szörnyen meg volt ijedve, de azért rettentő büszke is volt. Úgy vélte, hogy ez a história, borzasztó romantikus és rémítő eset, bár a szegény Meeta Pinkeyvel kissé csúnyán bánt el. De olyan rohamosan taszigatták az események előre, hogy nem igen volt ideje Meeta Pinkeyre gondolnia. Másnap újból bemutatták a Hossett szülőknek, mint leányuk eljegyzett mátkáját s Kriszta titokban adott neki három aranyat, hogy lepje meg őt egy eljegyzési gyűrűvel. Mrs. Hossett viselkedése eleinte arra mutatott, mintha semmi kifogása sem volna Mr. Preemby személye ellen, csak a házasságot ellenzi, később azonban nyilván igen viharos jelenet zajlott le az anya és leánya között, s Mrs. Preemby most már úgy viselkedett, mintha a házasságtól ugyan el volna ragadtatva, csak Mr. Preembyt nézné igen megvetendő egyénnek. Mr. Hossett szoba sem akart ereszkedni Mr. Preembyvel, sőt Mr. Preemby jelenlétében úgy emlegette őt, szavát feleségéhez és elképzelt hallgatókhoz intézve, mint egy «gazembert» aki «levette a lábáról» az ő leányát. És mintha ő is elkerülhetetlen, sőt kíváncsós cselekedetnek nézte volna ezt a házasságot, de kifakadásaira senki sem válaszolt, egy árva szóval sem.

Mindez meglehetősen zavarba ejtette és kihozta a sodrából Mr. Preembyt. Rendszerint egy szóval sem válaszolt. Aszerint viselkedett, amint mátkája kívánta tőle. Úgy cipelték az oltár elé, mint ahogy egy embert nagy veszedelemből cipelnek ki. Még azt is, hogy rokonának, Mrs. Witcherlynek megmagyarázza, hogy tulajdonképpen mi történt, későbbi, jobb időkre hagyta. Kedd reggel olyan nyugodtan költözött el nagynénjétől, mintha Norwichba, haza készülne. Egyszerű levélben búcsúzott el főnökétől, a házügynöktől és szénkereskedőtől. Azt írta neki, hogy meglehetősen sürgős természetű magánügyek akadályozzák meg abban, hogy állásába visszatérjen. Mrs. és Miss Hossett vele együtt utaztak Londonba. Bloomsburyban szállottak meg, egy antialkoholista szállóban és Mr. Preemby külön felmentvény alapján másnap megesküdött a Trafalgar square közelében álló Szent Márton templomban.

Azután apósa és anyósa házába költözött feleségével együtt és ő látta el a családi mosodában az igazgatóhelyettes, a sajtó- és reklámreferens munkáját. Mr. Hossett sohasem beszélt vele és néha igen kellemetlen dolgokat mondogatott, még akkor is, ha a veje benn volt a szobában, míg Mrs. Hossett lassanként megbarátkozott vele. Némi idő múlva Mr. Hossett szívgyörcsökben elhalálozott, néhány hónap elteltével pedig, Mr. Preembynek apai örömök jutottak osztályrészeül. Mikor először mutatták meg neki újszülött kis leányát, aki egyedüli gyermeke is maradt, nagyon rút kis állatnak nézte. Soha életében újszülött gyermeket nem látott még. A gyermek feje tele volt finom, nedves, sötét hajszálpihével, amelyet később sűrű hajzat váltott fel, elmosódott, különös, lapos arcvonásai voltak és feltűnően nagy keze-lába. Mr. Preembyben az a bolondos érzés támadt fel, hogy ezt az arcot már valaha látta és akkor is utálta. De egy-két nap múlva egészen rendes, vörösképű kis baba lett a gyermekből és a szülői érzésbe csakhamar csodálkozó vonzalom vegyült.

Anyja és Mr. Preemby után Alberta Krisztina névre keresztelték a gyermeket.

5.

Mindez események idővel egyetlen ködös, dicső és romantikus, kalandos múlttá olvadtak Mr. Preemby emlékezetében. Élete további során is álmodozó és szórakozott férfiúnak bizonyult, de általában véve kötelességtudó, hűséges férj volt és igen jól megfért zsarnoki hajlamú és tehetséges feleségével.

Esküvőjük után fedezte fel a férj, hogy a felesége három esztendővel idősebb nála és az asszony az első naptól halála percéig úgy viselkedett, mint férjének feljebbvalója. De azért urával elnéző jóindulattal bánt, minden ruháját ő vette meg, vigyázott a modorára és a magatartására és elszántan megvédte mindenki ellenében. Mr. Preemby nem szívesen hordta azokat a ruhákat, amiket a felesége vásárolt neki, az asszony úgy öltöztette a férjét, mintha egy golf-champion volna, - ha rajta áll, más ruhákat hordott volna. Az asszony évekig nem engedte meg, hogy kerékpárt vegyen magának, kissé szigorúan a körmére is nézett, vajjon a mosóda könyveit rendben tartja-e az ura, ő szabta meg az ura heti zsebpénzét is, tíz sillingben, és meg volt benne a hajlandóság, hogy lehetőleg megakadályozza, hogy az ura túlsokat érintkezzék a mosóda női alkalmazottaival. De a férj nem igen tiltakozott az asszonyi kötelességek e kissé önkényes kiterjesztése ellen. Hamarosan hízási hajlandóságokat árult el minden különösebb erőfeszítés nélkül igen tekintélyes méretű szőke úrrá terebélyesedett.

Az otthonuk igen kellemes volt, különösen amióta Mrs. Hossett férje urát követte az örök pihenőbe és elköltözött a családi sírhelyre, amelyet a Woodford Wellsi temetőben díszes márványkereszt jelölt meg, domborművű, olajágat vivő galambbal ékes. Mr. Preemby sokat olvasott, s nem csupán regényeket - a realizmust semmiféle formájában nem szerette, - hanem ókori történeti műveket, asztronómiát, asztrológiát és misztikus műveket is. Mélységesen érdekelte őt a piramisok problémája és az elpusztult világrésznek, Atlantisznak titokzatos története. A lelki élet tudománya is nagyon érdekelte, különösen pedig az akaraterő fokozásának a kérdése. Ha tudta, hogy a felesége nincs a közelében, akkor gyakran a tükör elé állott és úgy gyakorolta és fejlesztette az akarateréjét. Ha lefeküdt néha az akarata erejével kényszerítette álomba magát, ahelyett, hogy mint rendszeren szokta, normálisan szenderült volna álomba. Jelentős időt szentelt a próféciaák tanulmányozásának is. Idővel egészen sajátos egyéni ítéletet formált az Ítélet napjáról, amely talán eltávolította volna az anglikán egyháztól is, ha Mrs. Preemby nem vélte volna, hogy férje szakítása az egyházzal a mosóda üzleti érdekeinek ártalmára lehetne. Évek során több mint ezer kötetből álló könyvtárt gyűjtött és igen tekintélyes szókinszre tett szert.

Ez értelmes időtöltését felesége is rokonszenvvel és érdeklődéssel kísérte, de maga nem igen kért részt belőle. Neki elég volt a mosóda. Egyre jobban megszerette üzletét, szerette a keményített és tiszta gallérokat és ingeket, a kivasalt és simára hajtogatott lepedők tömegét, szerette a mosógépek nyikorgását és a gőzölgő mosóteremben uralkodó sürgést-forgást. Szerette nézni a buzgó munkát, amely rendben és fegyelemben folyt, jól esett az érzés, hogy minden darab végig megy a teknőkön, az öblögetőkön és a facsarógépeken, hogy mindennek megvan a maga helye, semmisem kallódik el és semminek sem szabad elvesznie. Ha végigment a műhelyeken, minden hang elhalkult és a leányok tisztelettudó szorgalommal kezdtek dolgozni.

Vasárnap délután, vagy ha nem volt rá szükség a mosódában, Mr. Preemby hosszú sétákra indult. Szép időben kiment Epping erdejébe, vagy Ongarig, néha talán Roothings falusi magányát kereste fel, de rossz időben mindig London felé indult. Idővel a villamost meghosszabbították a mai Woodford Wells-i végállomásig, úgy, hogy kényelmesen be lehetett kocsizni London szívéig a Seven Sisters úton, vagy Camden Townon keresztül, vagy ha az ember a pár lépést nem sajnálta, a Lea Bridge úton, vagy Angelen és Hobronon végig.

London nagysága és tarka nyüzsgése rég szunnyadó hajlamokat ébresztett életre Mr. Preemby képzeletében. Meguzsonnázott egy tejszarnokban, vajaskenyeret evett egy csésze kakaóval, néha egy sonkás rántottát, és órákat töltött azzal, hogy utcahosszat nézegette a kirakatokat, sőt néha egy s más apróságot vásárolt is. Nagyon szerette a Charing Cross Roadot, ahol sorjában állanak a könyvesboltok, Tottenham Court Roadot, Holborn, Clerkenwellt és Whitechapel-roadot, míg a Piccadilly és a Bond Street és a Regent Street csupa drága hely volt a szemében s mintha híján lett volna igazi értelmi ösztönzésnek s gyűrött, rövid nadrágja és sapkája, úgy érezte, nem is igen illik ez elegáns utcákhoz. Néha elment a British Múzeumba és alaposan szemügyre vette azokat a tárgyakat, amelyek bizonyos vonatkozásban állottak a piramisokkal. Nagy események mindig becsalták őt a városba, s ha valahol szörnyű gyilkosság történt, vagy nagy tüzeset, vagy a királyi házban lakodalmat ültek, vagy temettek valakit, Mr. Preemby biztosan ott volt, hogy végignézze ezt a nevezetes eseményt és pedig ott, ahol a tömeg a leg-sűrűbb. Néha gondosan becsomagolt elemózsia is volt a kezében, egy-két sandwich, narancs, amit Mrs. Preemby készített ki számára. De kivilágítást vagy tűzijátékot sohasem látott, mert Mrs. Preemby megkívánta, hogy otthon legyen, ha a napi munkának vége van. A nagy világháborút alaposan és mélységesen kiélvezte Mr. Preemby. Egyszer elment egy ember mellett, akiről később majdnem bizonyosra vette, hogy német kém volt. Ez a gondolat napokig s szörnyen izgatta. De látnivalóban bőven volt része. Légi támadások számtalanszor ugratták ki ágyából és saját szemével látta, mikor Potter-Barnál lelőttek egy Zeppelint. Mire a kötelező sorozást megszavazták, jó négy esztendővel volt már túl a felső korhatáron és Mrs. Preemby nem engedte meg, hogy önkéntes helyi szolgálatra jelentkezzen, mert attól tartott, hogy meg talál hűlni.

Mr. Preemby irodai munkája nem volt túlságosan terhes, de az üzlet kiterjesztésének és felvirágoztatásának is szentelt bőven időt és fáradságot. Nem egy, igen hatásos körlevelet ő fogalmazott meg. A házügynöki foglalkozás terén szerzett tapasztalatainak köszönhető, hogy rögtön meglátta a környéken, melyik nagyobb lakóházba költöztek új lakók, ami különben elkerülte volna a figyelmét, aztán kifürkészte, hogy e ház lakói a felesége mosódájában mosatnak-e, vagy sem s ha nem, körlevelet küldött a lakóknak, sőt néha sajátkezű levelet is intézett hozzájuk. Nem nagyon alaposan, de azért vigyázott a házra. Néha percekig elnézett egy-egy új gépet, új kazánt, új kihordó kocsit vagy új jelzőgépet, amíg hozzájuk nem szokott. De ha ott járt, ahol a leányok dolgoztak, akkor Mrs. Preemby valami ürüggyel rendszerint kicsalta, azzal magyarázván e furcsa viselkedését, hogy a leányokat zavarja a munkában, ha férfiember álldogál a közelükben. Mr. Preemby ilyenkor beült az irodába és a Mosódások Lapját, vagy a Festőipari Közlönyt olvasta.

Néha egy-egy szerencsés ötlete támadt. Így az ő eszméje volt az is, hogy a kihordó kocsikat világoskékre festessék és elül egy szvasztika keresztrel díszítsék s ugyanilyen színre festessék a mosóda portálját és ugyanilyen színű és formájú díszet nyomassanak a számlákra is. De amikor a kocsisok és kihordók sapkáira is fel akarta varratni a szvasztika keresztet s a fehérneműs kosarakat is kékre akarta festetni, Mrs. Preemby kijelentette, hogy elég volt már ebből a bolondságból. Mr. Preemby volt az, aki kocsik helyett, már 1913-ban Ford kocsikat akart beszerezni, de csak 1915-ben váltották fel a lóvonta kocsikat.

Odahaza pedig a békés és érdeklődő természetű apa és a dolgoz, néha kissé rideg anya között Krisztina Alberta leánnyá és nővé növekedett.

MÁSODIK FEJEZET. Krisztina Alberta.

1.

Ez a regény, mint ezt az első fejezet első szakaszának első bekezdésében világosan megmondtuk, Mr. Preemby késő éveinek, özvegyi életének a története. Ezt a kijelentést úgy kell venni, mint a rendes kereskedő gondosságával kiállított jótálló levelet és soha, semmi körülmények között nem is távolodunk messzire Mr. Preemby személyiségétől. De Mr. Preemby élete ez időben olyan szorosan szövődik leánya életéhez, hogy pontosan és határozottan el kell egyetmást mondanunk leánya felől is, mielőtt tulajdonképeni mondanivalónkba fognánk. Sőt, ha már elkezdtük a történetet, annak egész folyamán végig, Krisztina Alberta akkor is szakadatlanul belenyúl a történet menetébe.

Az ilyen beavatkozás születésétől fogva jellemezte önagságát. Sohasem volt olyan gyermek, aki kedvesnek lett volna nevezhető. De az apukáját mindig nagyon szerette, az apukája pedig roppantul kedvelte és respektálta az ő kis leányát.

Tapintat igen kevés, vagy egyáltalán semmi sem lakott benne, s volt valami különös, irreális, csalogatóan tündéri vonás az egyéniségében. Már a külső megjelenése is tapintatlan volt. Kiálló orra volt, amely egyre fenyegetőbben növekedett, pedig Mrs. Preemby orra kicsi volt és tömpe és szinte megszorult a csiptető alatt, apjának viszont finoman megformált orra volt, amely alól, mint a bátran suhanó csónak alól, nagy bajuszshullám borult a szájra. A kisleány barna volt, a szülei pedig szőkék. Mikor serdülni kezdett, a természet mágikus keze vonásait igen kedves összhatásba kuszálta, de sohasem volt igazán csinos. A szeme barna volt, csillogó és kemény. Dúdoló, kiabáló, dobálózó, verekedő kis gyerek volt, aki rendszerint rá sem hederített a korholó szóra és szinte ösztönös ügyességgel kerülte ki a hirtelen anyai kezet. Mint a gummilabda, olyan fúrge volt! Hol a szárító padláson volt, hol meg az ágy alatt. Az ember, ha kereste, leghamarabb úgy lelte meg, ha a földre hajolt.

Nagyon szeretett táncolni. Sem Mr. Preemby, sem pedig Mrs. Preemby nem táncolt és ez a folytonos polkázás megdöbbenette és bántotta őket. Ha valahol zongora szólalt meg, vagy a távolban katonabanda, a kisleány nyomban táncra perdült, ha egyéb nem volt, a saját dudoló énekére is táncolt, táncolt az még a zsoldárénekekre, sőt még a szent vasárnapon is. Mr. Preemby egyszersmindenkorra egy hatost ígért neki, valahányszor öt percig nyugton marad, de a hatost soha sem szolgálta meg.

A Buckhurst Hill melletti iskolában, ahová először adták bejáró növendéknek, eleinte rendkívül népszerűtlen volt s végül valósággal kicsapták. Később, a woodfordi felsőbb leányiskolában nem volt vele semmi baj, itt viszont mindenki nagy tréfacsinálónak tartotta. De sehogy sem tudta senki más néven szólítani, mint Krisztina Albertának. Otthon hítták Babsnak, Bébinek, Bertinek és Bussnek, aztán Allynek és Tinának, az iskolában számtalan tréfás nevet adtak neki, de mindhiába, a nevek lekoptak róla és megmaradt régi, eredeti neve.

Gyorsan tanult és meglehetősen jól, különösen ismerte a történelmet, a földrajzot, a rajzolásához is értett, de a tanárait nem tisztelte és az iskola hockey csapatában a balszélső csatárt játszotta tekintélyes sikerrel. Úgy futott, mint a szélvész és szinte sohasem fulladt el. Borzasztókat tudott a leányokon csípni. Hirtelen olyan furcsán el tudta fintorítani az orrát, hogy a gyengébb idegzetű leányok, hisztérikus nevetőgörcsöt kaptak. Különösen imádkozás közben üzte ezt legszívesebben.

Közte és anyja között titkos feszültség lappangott. Igen halvány nyomokban ugyan, de észrevehetően. Mintha anyja lelke mélyén valami elmondhatatlan okból, titkos haragot táplált volna leánya ellen. Ami nem akadályozta meg Mrs. Preembyt abban, hogy példás módon ne teljesítse anyai kötelességét, de valahogyan mindig útját vágta annak, hogy meleg, érzelmi kötelék szövődjen közöttük. Kora gyermekkorától kezdve az apa kapta a csókokat, az ő hátára mászott és őt cibálta a kisleány. S az apa meleg szeretettel viszonzta ezt. «Az én drága kis leányomnak» nevezte a gyermeket s néha valóságos világcsodának nézte. Elvitte magával sétálni és sok titokzatos dologról mesélt neki, amelyek lelkét foglalkoztatták Atlantisról, az elpusztult világrésről, a tibeti lámákról és az asztrológia tudományának alapelveiről, amelyek kifürkészhetetlen titkok gyanánt lappanganak a piramisok arányaiban. Van úgy, hogy egy ember meglát olyan dolgokat, amelyeket más meg nem lát soha. A kisleány nagy figyelemmel hallgatta, amit az apja beszélt, bár gyakran egészen furcsa módon magyarázta a szavait.

Gyakran mesélt a leányának Atlantisz erényeiről és tudományáról. - Hosszú, fehér köntösben jártak - mesélte, - inkább bibliai alakokhoz hasonlítottak, mint emberi jelenségekhez.

- Sok dolgot adhattak a mosódásoknak, apu, - jegyezte meg erre a kisleány, nyilván minden ironia nélkül.

- A mi asztrológiai tudásunk csak töredéke annak, amit ők tudtak. Nagyon alaposan ismerték a multat és a jövőt.

- Kár, hogy valamennyien a vízbe fulladtak, - felelte Krisztina Alberta.

- Talán nem is fulladtak bele valamennyien, - felelte az apa komoran.

- Csak nem akarod azt mondani, hogy az Atlantis nem tűnt el nyom nélkül?

- Lehet, hogy néhányan megmenekültek. Lehet, hogy leszármazottaik a közelünkben élnek, anélkül, hogy sejtelmünk volna róla. Lehet, hogy a mi ereinkben, a tiédben meg az enyémben is Atlantis vére csörgedezik.

A szavából mély meggyőződés rezgett ki.

- Úgy látszik, nem sok hasznunk van belőle, - felelte a leány.

- Sőt, talán több, mintsem gondolnók. Titkos tehetségeket köszönhetünk e vérnek. A dolgok mélyébe látunk. Egyéb ilyen tulajdonságot. *Mi ketten* nem vagyunk mindennapi emberek, Krisztina Alberta.

Néhány percre mindegyikük a maga külön ábrándjait szövögette.

- Azért még sem tudjuk biztosan, vajjon atlantiszi vérből származunk-e, - felelte Krisztina Alberta.

2.

Miután nagynehezen felvergődött a felsőbb leányiskola hatodik osztályába, Krisztina Alberta további iskolai pályafutásának egét komor felhők homályosították el. Erős véleménykülönbségek merültek fel közte és úgy a tanári kar, mint szülei között. A tanári kar véleménye a kisasszony fölött megoszlott, fegyelmezetlen növendék volt, gyengén és hanyagul végezte leckeit, de a vizsgán jól megállotta a helyét, különösen, ha az iskolán kívül álló független vizsgáztató elé került. Általános volt ugyan az óhaj, hogy kikerüljön az iskolából, csak az volt a vita tárgya, hogy úgy rázzák-e le magukról, hogy egyetemi ösztöndíjat juttatnak neki, vagy egyszerűen megkérik szüleit, vegyék ki leányukat az iskolából. A torna- és játéktanárnő, harmadik megoldási módnak, a gyilkosságot is szívesen ajánlotta volna, mert a kisasszony a

sport tisztos hagyományait egyáltalán nem volt hajlandó respektálni, meglepő és ravasz fogások révén szokott minden játszmát, akármilyen játékról volt is szó, megnyerni és megvolt az a szokása, hogy a testgyakorlati és tornaórát különböző csínyekre és útszéli mulatozásra használja fel. Az angol nyelv és irodalom tanárnője osztotta ezt a nézetet, bár Krisztina Alberta órákat töltött el azzal, hogy Pater, Ruskin és Hazlitt műveiből hosszú részleteket fűzön bele irodalmi dolgozataiba olyan ügyesen, hogy a tanárnő e részleteket növendéke saját elméműveinek tartotta. Nem Krisztina Alberta hibája volt, hogy ez irodalmi gyöngyöket a tanárnő gyakran vörös tintával húzta alá és ilyen megjegyzéseket írt mellé, hogy «Nehézkes», «Jobban is kifejezhető», «Túlságosan fellengzős!» Csak az igazgatónő ejtett néha egy-egy jó szót Krisztina Alberta érdekében. De az igazgatónőről mindenki tudta, hogy szereti a megértő lélek szerepét játszani.

Ezenkívül Krisztina Alberta mindig igen nyugodt tisztelettel viseltetett az igazgatónő iránt és megdöbbenő gyorsasággal tudta lelkének rokonszenvesebb vonásait mutogatni, mielőtt az igazgatónő az osztályterem küszöbét átlépte.

Krisztina Alberta, mielőtt tudomására jutott, hogy miről van szó, habozás nélkül az egyetemi ösztöndíjat választotta. Szinte tüntetően igyekezett megjavulni, nagyon rendszeretőnek mutatkozott, nem üzött többé senkiből gúnyt, szemhunyorítás nélkül vesztette el egyik játszmát a másik után, ha a tornatanárnővel tenniszezett, nem vitatkozott többé az angol tanárnőjével és megjuhászodott lélekkel utánozta Stevenson stílusát a tanárnője nagy megdöbbenésére.

Talán túlságosan feltűnő volt az az elegáns előzékenység, amellyel megjuhászodott játékát a tennispályán folytatta, s talán túlságosan paródius volt megjavult bársonyos angol stílusa is. De az a reménysége, hogy valaha ő is a boldog leányok csapatához fog tartozni, akik reggelként a kertvárosokból beutaznak Londonba, az egyetemi előadásokra és szülői felügyelet nélkül élnek felsőbbrendű életüket, sőt néha késő éjszakáig maradnak a városi műtermekben, laboratóriumokban és egyetemi előadótermekben, igen gyenge lábon állott, még ha nem is vette számba anyjának nyugodt, de szívós ellenállását.

Mert Mrs. Preemby nem az az asszony volt, aki egykönnyen megbarátkozott azzal a gondolattal, hogy a leánya műveltebb legyen, mint a szülei és mindennapos környezete. Mostanában mind gyakrabban emlegette nagy sajnálkozással, hogy bizony rosszul tette, hogy a leányát nem állította be a mosódába, amint egykor őt beállították tizenéves korában. Ha ezt cselekedte volna, Krisztina Alberta alaposan megtanulta volna a szülei mesterségét, anyjának nagy segítségére volna s idővel átvehetné tőle az üzletet, amint Mrs. Preemby volt anyjának, Mrs. Hossettnek segítője és idővel utódja. De az iskola, a zene, a francia nyelv, meg a tennisz elriasztották a leányt ettől a tiszta és tisztító élettől. Tizenhetedik esztendejében volt most s minél hamarabb abbahagyja ezeket a dolgokat, amiknek a vége tanítónősködés, aggszüzi élet, itáliai vakációk, «feminista» ruhák és megátalkodott tehetetlenség, annál okosabb neki is, meg másnak is.

Valóságos hadjáratot indított Krisztina Alberta szokásai ellen, nem tűrte, hogy férfias testtartásban telepedjék a karosszékekbe és úgy olvasson, és ha Mr. Preemby arra a szokatlan és elszánt merészségre vetemedett, hogy kijelentse, nem szabad a leányt ennyire bántani és hogy ő nem látja be, mi veszedelmes lehet abban, hogy néha-néha egy könyvet vesz a kezébe, Mrs. Preemby karon fogta az urát és felvezette őt Krisztina Alberta kis szobájába s megmutatta neki, hogy ennek mi a vége, különösen pedig, hogy megmutassa, micsoda képekkel aggatta tele ez a leány a szobája falát. Mr. Preemby még akkor sem adta meg magát teljesen, mikor a felesége az orra alá dugta Michel Angelo híres képének, Ádám megteremtésének a fényképét, amely a Sixtini kápolna mennyezetére festett képnek volt hű másolata, s kijelentette, hogy ez nem egyéb, mint művészet!

- Látom már, neked minden nagyszerű, amit ez a leány csinál! - felelte Mrs. Preemby. - Ide nézz! Ez művészet? Nézd meg ezeket a könyveket! Darwin *«A Fajok eredete»*! Szép könyv, mondhatom, egyenesen fiatal leányok számára írták.

- Bizonyosan nem lát benne Krisztina semmi rosszat. Ami ártalmas lehetne a lelkének, azt Krisztina bizonyosan meg sem érti! - felelte Mr. Preemby.

- Szépen nem érti meg! - vágott vissza Mrs. Preemby tömören. - És nézd meg ezt!

«Ez» pedig Howe biológiai atlasza volt. Az anya felütötte a könyvet éppen azon az oldalon, amelyen sűrűn sorakoztak egy béka belső szerveinek részletes rajzai.

- De kérlek, drágám, - felelte Mr. Preemby, - hiszen ez iskoláskönyv. Ebben aztán igazán nem találsz olyat, amit *illetlennek* lehetne mondani. Tudományos könyv. S magad is láthatod, hogy csak egy béka belső részei vannak benne.

- Szép dolgokra tanítják ezeket a leányokat manapság az iskolában. Szép kis művészet, szép kis tudomány, mondhatom! A képzeletüket nem kell nagyon megfeszíteni, az bizonyos. Ha leánykoromban meg mertem volna kérdezni az anyámtól, mi van egy állatnak a belsejében, nyomban megcsapott volna, még pedig alaposan. Voltak dolgok, amiket gondosan elrejtettek előlünk és pedig, mondhatom, teljes joggal. Isten annyit mutat meg nekünk a természet dolgaiból - amennyi javunkra van. Sőt, még ennél is többet. Egészen fölösleges állatokat felboncolni. Ez meg itt - francia könyv!

- Hm, - köhintett Mr. Preemby, aki kissé megingott hitében. Kezébe vette a citromsárga kötetet és ide-oda forgatta.

- S ez a sok olvasókönyv, - jegyezte meg Mrs. Preemby és a fal mentében álló három sor könyvre mutatott.

Mr. Preemby összeszedte egész bátorságát

- Ne kívánd tőlem, - mondotta, - hogy eltiltsam a leányt az olvasástól, Kriszta. Az olvasás gyönyörűséggel jár és okulással... Hidd el Kriszta, te is boldogabb volnál, ha olvasnál egy keveset. Krisztina Albertának vérében van az olvasás, akár tetszik neked, akár nem. Úgy vélem, tőlem örökölte.

Mrs. Preemby meghökkent szemmel nézett férje kipirult arcába és szemének dühös pillantását a szemüveg lencséje még jobban fokozta.

- Csodálatos, - mondotta egy kis szünet után, - igazán csodálatos, hogyan tudja kiverekedni magának ez a leány azt, amit akar.

3.

Miss Maltby Neverson, a felsőbb leányiskola igazgatója, amelynek Krisztina Alberta a növénydeke volt, meglátogatta Mrs. Preembyt és anyai eltökéltségét alaposan megrendítette. Az igazgatónő valódi úriasszonynak látszott és az iskola mosóasztalja húsz font körül járt havonként. Miss Maltby Neverson, mikor Mrs. Preemby megmutatta neki a botrányos képeket, csak ennyit mondott: - De kérem, ezek igazán szép dolgok. A világ legnagyobb műremekei közé tartoznak. És mélységesen vallásosak. Hiszen e képek minden vonása a biblia szavai nyomán készült. Mi kifogása lehet ellenük Mrs. Preemby?

Mire szinte varázslatos módon a képek botrányos mivolta abban a pillanatban eltűnt és Mrs. Preemby nagyon elszégyelte magát. Most már maga is belátta, hogy a képek ellen igazán semmi kifogása sem lehet.

Miss Maltby Neverson kijelentette, hogy Krisztina Alberta kissé nehéz eset ugyan, de hogy a leány minden ízében becsületes egyéniség, *valóságos* egyéniség.

- No, én nem igen vettem észre, - felelte Mrs. Preemby.

- Én viszont ezt a típust régóta ismerem és igen alaposan ismerem, - válaszolta Miss Maltby Neverson röviden, de meggyőzően.

Elmagyarázta, hogy Krisztina Alberta aktiv egyéniség. Ha magára hagyják és nem adnak neki módot arra, hogy képességeit érvényesítse, a jó Isten tudja, milyen bajokba keveredhetik. Minden elképzelhető bajba. Nem mintha természetében rejlenék a rosszra való hajlandóság. Csak éppen az energia buzog benne. Ha erős munkára fognák és a becsvágyának szabad futást engednének, igen használható nő válnék belőle, sőt tán igen kiváló nő.

- Nincs szükségem kiváló nőkre, - vágta vissza Mrs. Preemby.

- De a világnak igen, - hangzott Miss Maltby Neverson szelíd válasza.

- Én sajnos régimódi asszony vagyok, - felelte Mrs. Preemby.

- De Krisztina Alberta nem az.

- A férfi legyen kiváló az életben, az asszony legyen kiváló otthon, - mondotta erre Mrs. Preemby. - Sajnálom, hogy ebben nem értek Önnel egyet Miss Maltby Neverson, de nem tehetek róla, megvan a magam külön véleménye.

- Saját magunkon áll, hogy a véleményünket megváltoztassuk!

- Én már csak azt mondom, hogy a férfi uralkodjék, - felelte erre Mrs. Preemby. - A nőnek megvan régtől a maga helye a világban s ez nem a férfi helye.

- De viszont, Mr. Preemby, legalább én úgy tudom, nem ellenzi, hogy Krisztina Alberta egyetemem végezzen.

Ez a kijelentés Mrs. Preembyt nagyon meglepte. - Mióta? - felelte olyan hangon, mintha azt kérdezte volna, mi köze van a férjének ehhez a kérdéshez.

- Mindenesetre megpróbálhatjuk, - próbálta Miss Maltby Neverson az ellentétet áthidalni. - Hátha meg se kapja az ösztöndíjat?

De Krisztina Alberta bizony megnyerte az ösztöndíjat és pedig könnyűszerrel. Két éves ösztöndíj volt, amelyet egy haladó szellemű jótevő alapított. Az ösztöndíj a londoni Közgazdasági Egyetem hallgatójának járt ki s mihelyt Krisztina Alberta megtudta, hogy ő kapja meg az ösztöndíjat, anélkül, hogy anyját vagy bárkit e világon megkérdezett volna, elment a fodrászhoz és lenyiratta a haját. Mrs. Preembyt leányának ez a cselekedete jobban lesújtotta, mint maga az ösztöndíj. Mikor végignézett bubifejű, piszeorrú leányán, amint rövid tornászszyonyájában megállott előtte, őszinte gyűlölet szorongatta a torkát.

Bár olyannak láttathatná a leányt önmagával, amilyennek ő látja, kívánta e percben.

- Bár láthatnád, hogyan nézel ki, - jelentette ki végül tömör keserűséggel.

- *Úgyis* tudom, - felelte Krisztina Alberta.

- Látom már, hogy veled vert meg engem az Isten, - fejezte be a szóváltást Mrs. Preemby.

4.

De Krisztina Alberta csak egy esztendőt végezhetett el a londoni Közgazdasági Egyetemen, mert a második év elején anyja kényszerítette, hogy lemondjon ösztöndíjáról. Krisztina Alberta egy este későn tért haza Londonból, anélkül, hogy előre megmondta volna anyjának, hogy a szokottnál később jön haza. A Fitzgerald streeti New Hope Club (Az Új Reménység Klubja) egy vitaestélyére ment el, amelyet a népességi kérdéssről rendeztek s mikor hazatért, olyan erős dohányszag áradt ki ruháiból, hogy az anyja megbánta minden korábbi engedékenységét s visszavonta minden engedményét, amit a modern életmód érdekében tőle kicsikartak.

Különben már hónapok óta várta ezt a percet.

- Utoljára történt, - mondotta, - mikor leányát az ajtón beeresztette.

Krisztina Alberta hamarosan rájött, hogy egyelőre anyja elhatározását se meg nem másíthatja, se ki nem játszhatja. Hiába gyötörte apját és Miss Maltby Neversont. De ahelyett, hogy nyomban lemondott volna az ösztöndíjáról, amint ezt anyja megparancsolta, egyideig spekulált még és elmaradását az előadásokról családi bajokkal próbálta kimenteni.

Mrs. Preemby egészsége már ekkoriban is igen gyöngye lábon állott, de úgy leánya, mint férje előtt ez a körülmény teljesen a háttérbe szorult, mindkettőjük figyelmét lefoglalta az a körülmény, hogy Mrs. Preemby ekkoriban állandóan rendkívül rossz kedvében volt. Mintha mindenki ellene esküdött volna össze - kivéve Mr. Preembyt, akinek ilyesmi igazán sohasem jutott az eszébe.

A háború későbbi évei, de még inkább a kiábrándító béke első esztendei igen sok kellemetlenséget jelentettek a mosódaiparnak is. A lőszergyárakban a leányokat rettentően elkényeztetették, úgy, hogy nem fértek már a bőrükbe. A szén, a szappan és minden egyébnek az ára hallatlan magasságba szökött és az áremelkedést lehetetlen volt az üzletfelekre áthárítani az árak emelése révén. Az emberek, még a legfinomabb úri népek is lemondtak a tiszta fehérneműről. Igen előkelő urak háromszor-négyszer is felvették ugyanazt a frakkinget s az alsó fehérneműjüket két hétig is elhordták. Az ágyneművel és egyéb fehérneművel ugyanígy takarékoskodtak. Az emberek nem laktak egy helyben, az új tiszteknek feleségei egyre jöttek-mentek, ma megérkeztek, holnap elutaztak s számláikat gyakran nem fizették ki. Soha Mrs. Preembynek ennyi rossz követelése nem volt. A kihordó személyzet, a sofförök, betegen, idegsokkal, kaszárniai szokásokkal tértek haza, a jövedelmi adó kísérteties magasságba emelkedett s Mrs. Preemby élete kívül-belül csupa perpatvarból, csupa küzdelemből állott. Az üzlet eltartotta ugyan e nehéz évek alatt is a családot, mert Mrs. Preemby nagyszerű üzletasszony volt, de a harc megőrlte életerejét.

Nagyon fájlalta, hogy sem a férje, sem a leánya nincsenek segítségére. Ha pedig könnyíteni próbáltak munkáján, akkor a tehetetlenségök miatt szedte le róluk a keresztvizet. Hogy több kárt csinálnak, mint amennyi hasznot szereznek.

Szörnyű volt minden étkezésök. Mrs. Preemby felhevülten ült a helyén, nyilván egyre azon rágódott, milyen igazságtalan a világ rendje és alig evett egy-két falatot. Mr. Preemby hiába próbált fesztelen beszélgetést, kísérleteit csak nagy ritkán koronázta siker. Még Krisztina Alberta is meg volt rökönyödve.

- Rendben mentek ma a dolgok? - próbálkozott például Mr. Preemby.

- Hát még az asztalnál sem tudsz egyébről beszélni, mint az üzletről? - szólt rá ilyenkor panaszos hangon a szegény asszony.

Vagy azt mondta: - Úgy látszik, szép idő lesz a Derby napon!

- Kár, hogy nem mehatsz el, úgye, pedig amennyit nekem segítesz, attól bátran elmehetnél. Úgy látom, nem tudod, mi történt a kettes kocsival?

- Nem, - felelte Mr. Preemby.

- Tudtam. Eltörték a hátulsó sárhányóját. Hetekig eltart, míg megjavítják. És senki sem tudja megmondani, ki követte el. Pedig az ilyesmi a férfi dolga volna! Mégis nekem kell kikutatnom. És meg is fizetnem. Mint minden egyebet ebben a házban.

- Talán én utána járok!

- Ismerem én már a te utánjárásaidat. Inkább hagyjad az egészet...

S az ebéd és vacsora mély és néma csöndben ért véget.

Mrs. Preemby úgy látszik féltékeny gonddal örködött e nyomasztó csönd fölött. Még azért is rászólt az urára, hogy csámcsogva eszi meg a sajtos süteményét. Hát hogyan a fenébe egye meg az ember a sajtos süteményt? Krisztina Alberta azonban keményebb agyagból gyúrták és nem állta meg az ilyesmit szó nélkül. Ilyenkor az anyja élesen kifakadt a szemtelensége ellen és kijelentette, vagy te, vagy én kelünk fel az asztaltól.

- Felmegyek a szobámba olvasni, - jelentette ki Krisztina Alberta. - Én nem ragaszkodom a közös ebédeléshez.

Mielőtt egyetemi pályafutása olyan hirtelen véget ért volna, Krisztina Alberta csak reggelijét és vacsoráját költötte el együtt a szüleivel. A vacsora sokkal szelídebb hangulatban szokott lezajlani, mint a reggeli s a reggeli elől különböző ürüggyel könnyen meg lehetett lépni. De az éjjeli kimaradás katasztrófája óta reggel, délben, este ott ült szülei asztalánál, apja nagy megkönnyebbülésére, akinek feje felől elhárította a villámokat, viszont bizonyos tartózkodásra kényszerítette ugyan az anyját, de annál nagyobb mérege fakasztotta. Krisztina Alberta látszatra belenyugodott abba, hogy egyetemi pályafutása megszakadt, de ha egyetemet nem végezhet, akkor az üzletben akar dolgozni, jelentette ki viszont, s nagy nyomatékkal fejtette ki anyja előtt, hogy ahhoz, hogy az üzleti pályán a mai viszonyok között sikert érhessen el, feltétlenül szükséges, hogy «megfelelő kereskedelmi képzettségre tegyen szert». Ha a londoni Közgazdasági Egyetemre nem járhat, akkor legalább a Tomlinson-féle «Kereskedelmi Tanfolyamot» kell elvégeznie, meg kell tanulnia a könyvelést, a gyors- és gépírást, az üzleti levelezést, a pontos kereskedelmi franciaságot és így tovább. Három heti kínos ebédelések után ezt az indítványát anyai részről elfogadták, bár igen szigorú kikötésekkel és Krisztina Alberta újból megválthatta havi bérletjegyét. Tűrhető szorgalommal végezte a következő télen iskolai munkáját a Tomlinson-féle iskolában és napjait az iskola és londoni csatangolások között osztotta meg. Mindenféle új dolgot tanult. Új ismeretségekre tett szert, új körökbe jutott be, új barátnőket szerzett, rövid és hosszúhajuakat, igen különböző körökből és rétegekből származó ifjú hölgyekkel és urakkal ismerkedett meg és ismeretségeinek körét, amelyet az egyetemen szerzett, jelentősen kiszélesítette.

Mikor Mrs. Preemby panaszkodni kezdett, hogy éles fájdalom marcangolja oldalát, férje is, meg a leánya is azt hitték, hogy ez csak új formája családjá elleni szüntelen haragjának és e panaszok különös aggodalmat nem ébresztettek bennük. Mr. Preemby csak annyit mondott, hogy véleménye szerint helyesen tenné, ha orvoshoz fordulna, vagy egyenesen egy tanárhoz, de Mrs. Preemby néhány napon keresztül fölényes göggel utasította vissza ezt a tanácsot. «Mihelyt orvos teszi be lábát a házba, - mondotta, - akkor mindjárt kereshettek is valakit, aki az üzletet vezesse. Mert különben ugyan miből fogtok megélni?»

Aztán hirtelen megváltozott. Egy reggel maga is bevallotta, hogy szörnyen rosszul érzi magát. Visszafeküdt az ágyba és Mr. Preemby, akiben az a nyomasztó érzés támadt fel, hogy elkövetkezett a világ vége, hamar orvosért sietett. A hőmérő harminckilenc fokot mutatott. - Fáj. Nagyon fáj! - mondotta Mrs. Preemby. - Egyszer már éreztem ilyesmit, de így még nem fáj soha.

Mikor Krisztina Alberta az este hazatért, megdöbbenve állapította meg, hogy félelem, lelkiismereti furdalás és gyöngéd sajnálkozás hullámszik szívében.

Néhány egészen furcsa percet töltött el anyjával, aki elhalkuló deliriumból a teljes érzéketlenség perceibe esett. Mrs. Preemby arca mintha megkeskenyült és megcsinosodott volna, s a betegség lázas pírja az ifjúság hamis színét kölcsönözte arcának. Nem volt többé haragos vagy rideg, inkább megrendítően barátságos. És Krisztina Alberta évek óta nem látta anyját ágyban fekve.

- Vigyázz az apádra, - mondotta neki Mrs. Preemby. - Sokkal többel tartozol neki - bár kevessebbel is - mint gondolod. Ami tőlem tellett, azt megtettem. Vigyázz apádra! Szelíd ember és jószívű, könnyen leveszik a lábáról, nem lehet őt egyedül hagyni ebben a világban...

- Nem voltam mindenben olyan anyád, amilyennek lennem kellett volna. De nehezen is lehetett veled bírni, Krisztina... Nagyon respektáltalak...

- Örülök, hogy nem örökölted az én szememet. Nincs utálatosabb, mint a szemüveg...

Sokat foglalkoztatta agyát a mosóda gondja.

- Az a Smitherné, aki a mosószobában dolgozik, tolvaj és azt az új embert, azt a Baxandalet is a legszívesebben kitenném. Magam sem tudom, hogy annak a Smithernének mért nem tettem ki már régen a szűrét... Gyengeség... Nem vagyok biztos benne, semmi pozitívumot nem tudok róla, de érzem, hogy nem rendes ember... Félek, hogy Lady Badger nem fogja egyhamar kifizetni a tartozását... Manapság... még az előkelő hölgyeket is szemmel kell tartani... Azonkívül szándékosan félrevezetett. Megígérte, hogy küld egy csekket... De kettőtökre mégse merem bízni a mosódát. Sehogyse merem. Ő nem ért hozzá, te meg nem akarsz érteni. Pedig te, te nagyszerűen elvezetted volna... De most már úgyis mindegy.

- Hogy valakinek bérbe kéne adni? A Widgeryék talán szívesen át is vennék. Kemény ember, de becsületes. Elég megbízható. Talán szívesen átvennék...

- Soha eszembe nem jutott, hogy nem élek még húsz esztendeig... Bár ne kéne megoperáltatnom magamat. Úgy se használna semmit.

Újból elmondta azt, amit már gyakran hallottak tőle.

- Utálom még a gondolatát is, hogy felvágják a testemet, - mondotta. - Azt hiszem... Akárcsak azokat a békákat, amiket a könyvedben láttam...

- Akár zsákba volna bugyolálva... Sohasem lesz az már a régi. Hiába varrják össze...

- Szennyos kosárba, vagy más valamibe, hogy szerte ne szóródjék.

Aztán gondolatai hirtelen fordulattal más irányba röppentek, ahová Krisztina Alberta nem tudta követni őket.

- Odébb állott és engem a faképnél hagyott... Vajjon mi lett belőle... Hátha... Hátha éppen ő volna az, aki megoperál... operál...

- Gyerekek voltunk.

Ekkor mintha hirtelen észbe kapott volna és kemény kutató szemmel nézett a leánya arcába. Krisztina Alberta hirtelen ösztön sugallatára közönyös arccal nézett anyjára. De e szavak emlékezete mély barázdáiba hullottak és mint az elvetett mag csírázásnak indultak. Gyerekek voltak és a fiú odébb állott? Furcsa s mégis egyéb megfoghatatlan sejdítésekkel egybehangzik.

5.

Mr. Preemby a mély gyászban rendkívül kicsinek látszott, de rendkívül méltóságteljesnek. Krisztina Alberta roppantul fekete volt és csillogó. A szoknyája életében először ért le a bokájáig, s úgy érezte, hogy ez áldozat súlyát az elhunyt különösen fogja méltányolni.

Krisztina Alberta életébe új tényező vonult be - a felelősség. Megérezte, hogy bizonyos kifürkészhetetlen okokból ő felelős Mr. Preembyért.

Nyilvánvaló, hogy feleségének a műtökés alatt bekövetkezett hirtelen halála szörnyen le-sújtotta. Nem roppant össze, nem zokogott, nem tört ki jajveszékelésben, de rettentő csöndes lett és szomorú. Gyászos ünnepélyességgel nézett a világba égszínkék szeme és meredt előre a bajusza. A temetkezési vállalkozó ritkán látott életében ilyen tökéletes özvegyet. «Mindenből a legkülönbet» jelentette ki - Mr. Preemby. «Amiben még része lehet, abban legyen része», de a temetkezési vállalkozó, aki a családnak régi barátja volt és úgy Mr. Preembyvel, mint a feleségével korábbi években gyakran találkozott, igen tiszteletreméltó módon mérsékletre intette az özvegyet.

- Nem tudod elképzelni, mit jelent mindez nekem, - mondogatta Mr. Preemby egyre-másra a leányának. - Szerelmi házasság volt, - mondotta, - tiszta romantika, valóságos regény. Hiszen semmi anyagi haszna nem volt abból, hogy hozzám jött feleségül. De egyikünk sem gondolt szennyes dolgokra.

Egy ideig hallgatott, mialatt elmosódott emlékeket kutatott a múltban. Némán meredt maga elé és emlékezetében furcsa, régmúlt jelenetek kóvályogtak. De elnyomta őket. «Véletlenül találkoztunk, - mondotta halvány mosollyal - s úgy látszik ennek így kellett lennie.»

- Odébb állott és faképnél hagyott, - súgta halkan az emlékezet Krisztina Alberta fülébe.

6.

A gyász e napjaiban igen sok dolga volt Krisztina Albertának. Tőle telhetőleg segített apjának, vigyázott rá és vezette őt, mint ezt anyja kívánta, de nagy meglepetéssel állapította meg, hogy apjában bizonyos hirtelen elhatározásokat fedezett fel, amelyek nyilván anyja halála után néhány órával értek meg lelkében.

Első helyen ez elhatározások között az állott, hogy kettőjüknek, neki meg a leányának, túl kell adniuk a mosódán, akár úgy, hogy eladják, akár úgy, hogy bérbeadják, de ha másként sehogy se menne, akkor olyan sürgősen, amilyen sürgősen csak lehet, fel kell gyújtaniuk vagy robbantaniuk az üzletet. E kérdésben nem tűrt ellentmondást, úgy állította be, mint feltétlen szükségletet. Egy rossz szót sem ejtett a mosódára, egyetlen haragos szava sem volt élete eddigi módja ellen, de minden gondolatával elárulta, milyen mélységes ellenszenv lobog benne. S azonkívül el kell innen költözniük - amilyen messzire csak lehet - hátat kell fordítaniuk Woodford Wellsnek és soha, soha, vissza nem szabad térniök. Krisztina Alberta apjától függetlenül jutott ez elhatározásra, de sohase hitte volna, hogy apjában ilyen erős akaraterő lakik.

Mikor a temetés estéjén vacsorához ültek, az apa nyugodtan kifejtette jövő terveit.

- Anyád unokatestvére, Sam Widgery, megpendítette már a dolgot.

Egy pillanatig elmélázott, a bajusza gyanúsán rezgett és égszínkék szemével elborultan nézett ki a vörhenyes alkonyaiba.

- Át szeretné venni az üzletet.

- A mosódát?

- Úgy ahogy áll. S mivel úgyszólván ő a legközelebbi rokonunk, inkább legyen az övé mint másé. Ha ugyanannyit fizet... Bár tudnám, hogy mennyit kérjek érte. Nem szeretném, ha olcsón, áron alúl megkapná. S mivel árat nem tudtam mondani, azt válaszoltam neki, hogy a temetésen nem akarok üzleti ügyekről beszélni. Azt mondtam, jöjjön el holnap. A mostani üzletével nincsen megelégedve. Isten háta mögött van, Walthamstownban. Jobban járna, ha becsukná a boltját és a telket bérbe adná. De pénze nem hiszem, hogy sok volna... Viszont nagyon szeretne ideköltözni... Meglátszik rajta, hogy nagyon furja az oldalát.

Kék szemével úgy nézett maga elé, mintha látomást látna.

- Nem hiszem, hogy az egyetemen megtanítottak arra, hogyan alapít az ember egy kereskedelmi társaságot. Én nem értek az ilyesmihez. Sam olyasmit emlegetett, hogy csöndes társ szeretne lenni, meg valami jelzálogos bekebelezést vagy ehhez hasonlót, de nekünk legjobb volna - ha betéti társaságot csinálnánk. Nekünk adjon kamatozó kötvényeket, vagy elsőbbségi részvényeket, úgyhogy amennyivel többet keres a bolton, annyival többet keresünk mi is. Mert különben a társaság elvonhatná a fedezetet a kötvények elől azzal, hogy túlsokat fizetne osztalék fejében a törzsrészvényekre. Mert a törzsrészvények az ő zsebében lesznek. Az ő, meg a felesége zsebében. Nem mondom, hogy szándékosan igyekeznék becsapni bennünket, de az ilyesmire könnyű minden embert rávenni. Alaposan a körmére kell nézni. Úgy kell a dolgot elrendeznünk, hogy ha ő magasabb osztalékot fizet a saját részvényeire mint a miéinkre, a különbséget automatické kell kiegyenlítenie. Nehéz és bonyolult eset ez, Krisztina Alberta.

Krisztina Alberta hirtelen ébredt és gyorsan növekvő tisztelettel nézett apjára. Soha életében nem mondott még ilyen hosszú beszédet ebéd közben, igaz, hogy idáig nem is mondhatott volna, anélkül, hogy anyja közbe ne vágott volna, helyre ne igazította volna.

- Az ügyvédeknek kell ezt annak rendje és módja szerint nyélbeütniök, - jelentette ki végül Mr. Preemby.

- Egészen jól megélünk belőle, - folytatta aztán és a sajt után nyult.

- Van egy-két jelzálogos követelésünk is és Buckhurst Hillben egy-két házunk. Furcsa dolog, de a szegény anyád úgy láttam, vallásos hittel csüngött a háztulajdonnak mindenféle formáján. Sokszor hallgatott rám. Én pedig mindig úgy éreztem, hogy bizony jó, ha az ember *valamit* kivesz az üzletből... Azt hiszem Sam Widgery átveszi a ház bútorkészítésének nagyobb részét is. Ez a ház sokkal nagyobb, mint az övéké...

- S hova szándékozol költözni apám? - kérdezte Krisztina Alberta.

- Még magam sem tudom, - felelte Mr. Preemby, miután egy pár pillanatig elmerengett a kérdésen. - Különböző helyeken jár az eszem.

- Tán Londonba! - szólt Krisztina. - Szeretném a tanulmányaimat folytatni, mielőtt lekésnék.

- Londonba? - kérdezte az apja. - Lehet!

Habozott egy kissé, mielőtt a maga részéről más várost ajánlott volna, annyira megszokta, hogy élete egész során, bármit ajánlott is, megvető mosollyal mindig leintették.

- Hallottál-e már valamit penziókról? - kérdezte aztán a leányától, színlelt könnyel. - Nem jutott-e még sohasem az eszedbe, hogy mi is beköltözhetnénk egy ilyen penzióba és ott lakhatnánk?

- Londonban?

- Penziót talál az ember majdnem mindenütt a világon. Látod Krisztina Alberta, eladhatnók a bútorkatunk java részét s nem tartanánk meg csak a könyveimet meg egy-két apróságot, azt is be lehetne raktározni valahová, egyidőre elköltözhetnénk innen s hol itt lalnánk egy penzióban, hol meg amott. Te aztán nyugodtan tanulhatnál, nem kéne a háztartással törődnöd, én meg olvashatnék, elnézelődhethnék, jegyzeteket készíthetnék arról az elméletről, amelyen az eszemet néha jártatni szoktam, elbeszélgethetnék az emberekkel és meghallgathatnám a beszédjüket. Az ilyen penzióban sokféle ember lakik, mindenféle érdekes ember. Néha éjszaka egyéb sem jár az eszemben, mint az, milyen életet is élhetnénk mi egy ilyen penzióban. Egyre ezen jár az eszem, egyre ezt forgatom magamban, gondolom, valósággal új életet élhetnék, valósággal újra kezdhethném az életemet. Hiszen olyan egyhangú volt idáig! Igaz, minden rendben volt addig, amíg szegény édes anyád élt, de most úgy érzem, egy kis szórakozásra van szükségem, sok mindent szeretnék látni, mindenféle emberrel szeretnék beszélni, felejtetni szeretnék. Azt mondják, van olyan penzió, amelyben kínaiak, meg hinduk is laknak, sőt orosz hercegnők is, meg tanárok, színészek és mindenféle emberfajta. Ha csak a beszédjüket hallgatja az ember!

- Bloomsburyben van olyan penzió, amelyik teli van diákkal.

- Van mindenféle, - felelte Mr. Preemby.

- Különösen egy helyre vágyódom, - folytatta aztán, miután kiöntötte poharába a sör maradványát, - és pedig Tunbridge Wellsbe.

- Apus, talán Tunbridge Wells a neve?

- Azelőtt így hívták, de most csak úgy emlegetik, hogy Tunbridge Wells. Tunbridge Wellsben vannak hegyek, amelyeknek már a neve is arra mutat, hogy némi kapcsolatban állanak a régi izraelitákkal. Efrájim hegye, meg Gilboa hegye és így tovább, aztán furcsa formájú sziklák, amelyeknek olyan a formájuk, mint egy-egy nagy hüvelykújjnak és özvíz előtti szörnyetegnek, misztikus jelenségeknek és senki sem tudja megmondani, hogy ezek a sziklák Istennek, vagy embernek a művei-e? Nagyon szeretném ezeket a dolgokat a saját szememmel megnézni. Lehet, hogy fontosabb és mélyebb a jelentőségük számunkra, mintsem ezt közönségesen gondoljuk. Tunbridge Wellsben se szeri se száma a penzióknak - legalább ezt mesélte nekem a napokban egy ember, akivel a British Múzeum asszir-osztályán ismerkedtem meg s azt mondják van közöttük olyan, amelyik semmi kívánni valót sem hagy hátra.

- Elmelethetnék oda nyaralni vagy pihenni, - felelte Krisztina Alberta, - mielőtt az előadások megkezdődnek.

Kint leszállt a vörhenyes alkonyat és szürke nyugalom borult a szobára. Az apa is, meg a leánya is más-más gondolatokon rágódtak. Mr. Preemby törte meg elsőnek a csendet.

- Mivel most egy ideig gyászruhát fogok viselni, de mindenesetre félgyászban leszek, elhatároztam, hogy elvetem ezeket a rövidszárú nadrágokat és vastag harisnyákat. Tán el is ajánlkozom őket - akad olyan szegény ember, aki télidőben nagy hasznát veszi. Bevallom, soha sem szerettem ezeket a roppant bő rövid nadrágokat, de persze amíg szegény anyád életben volt, minden kívánsága parancs volt számomra. Meg a sapkákat sem álltam, mindig lecsúsznak az ember szemére, valahányszor nagyon melege van. Utáltam azt a vastag szövetet... Nem is olcsó viselet. Ha az ember biciklire ül, a súrlódás mindig kilyukasztja a fenekét a nadrág-

nak. Az embernek szinte nevetséges a külseje... Azt hiszem hamarosan veszek magamnak egy olyan puha, szürke kalapot - fekete szalaggal.

- Mindig olyat kívántam a fejedre apus! - felelte Krisztina Alberta.

- Hiszen a fekete szalag is a gyász jelének számít?

- Persze, apus!

Mr. Preemby jókedvűen elmélázott. Eszes ez az ő kis leánya! Nem árt, ha meghallgatja a véleményét.

- Ami pedig azt illeti, hogy a szvasztika keresztet ne vésssem az anyád sírkövére, talán igazad van, ő maga sem kívánta volna. Talán mégis okosabb ha megfogadom a tanácsodat és egyszerű keresztet állíttatok a sírjára. Hiszen elvégre - az ő sírköve!

Mire Krisztina Alberta felkelt az asztal mellől és az asztalt megkerülve - egy ugrással, amíg a gyászuk eszébe nem jutott - megcsókolta az apját. Homályos okokból éppannyira gyűlölte a szvasztikát, mint amennyire szerette apját. Mert ez a jelvény az emberi ostobaság szimbóluma volt a szemében s ő még magában sem szerette apját ostoba embernek tartani. Különösen most, amikor bizonytalan megérzések azt a gondolatot ébresztették fel benne, hogy az apja jóindulatával visszaéltek.

7.

De mielőtt Tunbridge Wellsbe költözhetek volna, Preembyéknek sok mindent kellett elvégezniök. Először hosszú megbeszélések folytak Mr. Sam Widgeryvel, úgy Woodford Wellsben, mint később az ügyvédjeik Messrs. Payne and Punter londoni irodájában. A két jogász szemében az első perctől kezdve nyilvánvaló volt, hogy Mr. Preemby valóságos csecsemő üzleti dolgokban, de a tárgyalások további során rájöttek, hogy gyermeknek ugyan gyermek, de rendkívül kapzsi és fegyelmezetlen gyermek. Mr. és Mrs. Sam Widgery csak hat héttel később vehették át a mosódát és költözhetek be a lakásba, haragosan és bosszús kedvben és Mr. Preemby leányával együtt csak ekkor utazhatott el Tunbridge Wellsbe, hogy megfelelő penziót keressenek miután néhány napot Londonban töltöttek.

Krisztina Alberta árvaságának első napjait azzal töltötte, hogy elszántan hadakozott a gyászruhához egyáltalán nem illő jókedve és a szíven elhatalmasodó felszabadulás érzése ellen, amely egész lényén erőt vett. Örömmel látta, hogy apjának bátran mondhatott akármiféle kifogást, mindig beengedte egy napra Londonba és még azt is szó nélkül tűrte, hogy későn járjon haza. A fiatal hölgynek ekkor már igen vegyes társasága volt Londonban, régi kollégái és kolléganői a Közgazdasági Egyetemről, a Tomlinson-féle kereskedelmi iskolából, ismert ezenkívül művésznövendékeket és orvosnövendékeket, vidéki leányokat, akik megszöktek hazulról és irodába jártak Londonban, modelleket és kóristaleányokat is és a magasabbrendű értelmiség körébe tartozó bizonytalan foglalkozású, már idősecske ifjú urakat. Az egyetemen, az előadó termekben találkozott velök, teázó termekben és hasonló helyeken és a New Hope klubban, ahol még munkáspárti politikusok és olyan emberek is megfordultak, akik azt állították magukról, hogy ők bolsevikok, teázni járt, meg szimplán látogatóba, magas emeletekre, London házai fölé nyíló, távoleső, egészen különös lakásokba. Nagyszerű mulatság volt, bár sok időt vett igénybe, amíg bejött Woodford Wellsből és elszakította magát az apai ház követelőző sok dolgától. Az emberek megszerették, sőt nagyon megkedvelték Krisztina Albertát, nagyot nevettek vidám tréfáin, megcsodálták hetyke modorát és rossz szóval nem illették a pisze orrát. Sokkal jobban illeti hozzá ez a társaság, mint annak az iskolának a világa, amelyben ifjú leánykorát töltötte. Senki sem törődött azzal, hogy a szüleinek mosódá-

juk volt, a fődolog az ő szemükben úgy látta az volt, hogy nem a börtönből került közéjük. Diákéletének e forgalmas napjai között még arra is telt ideje, hogy tanuljon valamit.

Az első napok fájdalmában mindenáron igyekezett elhallgattatni lelkének örömét, hogy ezentúl szabadon és korlátlanul élvezheti mind e kalandokat és izgalmakat. Szegény apja, nagy fájdalmában, Isten tartsa meg! sokkal többet dohányzott mint életében valaha, még szivarra is rágyújtott. A leánya bizony nem szaglászott a lakásban, nem dohányzott-e az apja - nem törődött az ilyesmivel. Az öreg nem kérdett sokat és könnyű volt neki válaszolni. Hosszú évek tapasztalatai szinte a vérébe oltották már azt a tulajdonságot, hogy mindenbe belenyugodjék. Krisztina Alberta lassanként rájött arra, hogy tulajdonképen igen széles határok között azt teheti, amit akar és akkor, amikor jól esik. De arra is rájött, hogy semmi oka sincsen különös sietségre. A többiek kivétel nélkül párosával szaladgáltak, mint a kés meg a villa. Ő egyelőre legjobban érezte magát, ha egymagában járt.

S a világ is alaposan megváltozott. A szülői ház rombadőlte, anyja halála, minden szülői ellenőrzés megszűnte, - csak hiszékeny, gyermekes apja állott már mögötte - a leányt hirtelen taszította a gyermekkorból az érett asszonyi élet küszöbére. Idáig a szülői házat örökkévaló elpusztíthatatlan dolognak látta, ahonnan az ember kalandokra indul s akármi történt is, ide tért vissza az ember, mint a tengeri kalandor, pihenőre s aludni az ágyába bújott, ahol biztonságban, nyugodtan és félelem nélkül alhatott. Most itt állanak, mindketten, apja is meg ő is, a szabad ég alatt, sehol helyük, hol megbújhassanak nincsen, jó ég tudja mi minden érheti s ha már nem is éri, de fenyegeti őket. Hiszen igaz, azt teheti most, amit akar, de bizony mindenért csak őt éri a felelősség is.

Úgy hogy, bár szívében lüktetett ez új és korlátlan szabadságának a tudata, Krisztina Alberta rájött arra, hogy nem járt be mégse sűrűbben Londonba, mint édes anyja életében szokott. Az igaz, hogy legkedvesebb barátai közül a legtöbben szünidőre utaztak, de meg apja társaságát rendkívül érdekesnek találta. Valahányszor hazatért hozzá, úgy vélte, mintha megnőtt volna, határozottabb volna a színe és a tartása. Ilyenkor mindig felsőbb leányiskolai botanikai leckéi jutottak eszébe, mikor is kivettek a skatulyából egy preparált babszemet, vízzel telt edénybe tették és megfigyelték, hogy a meleg és a nedvesség hatása alatt mint kezd kicsírázni. Apja is mintha szinte csírázni kezdett volna.

Szegény anyja szárazon tartotta vagy tizenhét esztendeig, most aztán csírába szökkent és senki sem tudja megmondani, vajjon mivé növekedik.

HARMADIK FEJEZET. Lonsdale Mewsben.

1.

Egy havi mély gyász után Krisztina Alberta a szekrénybe akasztotta hosszú szoknyáit és újból felöltötte kis bokorugró ruháit, amelyeket hordani szokott. Ő sem maradt tétlen azalatt, amíg apja Mr. Sam Widgeryvel hosszas üzleti tárgyalásait lefolytatta és olyan életrendet tervezett meg, amely boldog és megelégedett napokat ígért neki is, apjának is. Megbarátkozott a penzióban lakás tervével és azzal, hogy a sort Tunbridge Wellsen kezdjék. Már abba is belenyugodott, hogy apja ezt a fürdőhelyet nyugodt kitartással Tumbridge Wellsnek nevezze, miután meghányta-vetette magába, hogy végre is ő fog ott lakni s nevezheti akár Tumbridge Wellsnek is, ha jól esik neki. Ez a szelíd eltérés a pontos elnevezéstől, szinte hozzáillett ahhoz a szokásához, hogy a dolgok nagy sodrán kissé kívül éljen.

De azt az egyet elhitette vele, hogy mivel mostantól fogva vándoréletet fognak élni, könyveinek egy részét, azt a kevés holmit, amit nem tudtak eladni, mivel Mrs. Widgery semmi áron sem akarta átvenni, különböző ritkaságokat, egy tojásdarabot, amelyről Mr. Preemby szentül hitte, hogy az óriás griff tojásának egy darabja, egy megkövült tengeri csillagot, egy bebalzsamozott egyiptomi sólymot, amelynek jövőmondó ereje volt, valahol el kell helyezniök, s ezért kell, hogy minden esetre legyen Londonban is valamiféle szállásuk, ahová ezeket a dolgokat berakhatják, s ahová időnként meg-megtérhetnek a föld különböző pontjain fekvő penziókból. S ezen a gondolaton elindulva Krisztina Alberta egy pompás tervet dolgozott ki, hogyan osszák meg ők ketten két barátjának a lakását, akik irodalmi és művészeti termelésből és festői takarékoságban éltek Chelseaban, egy lakássá átalakított istállóban. A dolog úgy állt, hogy Krisztina Alberta már meg is egyezett velök. Apjának azt mondta, hogy utasítása szerint állapotodott meg velök s némi idő múltán Mr. Preemby maga is meg volt győződve, hogy az utasítások, amelyek nyomán Krisztina Alberta a megállapodást megkötötte, tőle származnak.

A chelsea-i Lonsdale Mews a Lonsdale Roadra nyílik, nagyszerű bejárója van, amelynek mindkét oldalán hatalmas malteroszlop áll, a két oszlop egy ívet tart, amely Neptunt ábrázolja tengeri paripáival s alattuk e felírás áll: Lonsdale Mews. (Lonsdale Istállók.) A kerítésen belül valaha kocsisútnak és istállók állottak, s mindegyik istálló fölött egy-egy háló és lakószoba, amely utóbbit azonban az egyszerűbb múltban szintén hálószobának használták, azonkívül egy kis tálaló kamara, amely az ilyen kis lakáshoz járt; a kocsisnak (meg a feleségének és a családjának), aki a lent álló úri fogatnak és a lovaknak gondját viselte, a szerény otthona. De a tudományos haladás és a találmányok fejlődése elsöpörte az úri élet e nyomait és olyannyira megtizedelte a világ kocsisainak és hintainak számát, hogy Lonsdale Mews kénytelen volt más lakók után nézni s mivel a bejárója sokkal szűkebb volt, semhogy az autók sárhányóik és a radiátoraik veszélyeztetése nélkül ki- s bejárhattak volna rajta, kénytelen volt tarka színeket öltetni s a muzsák kedvencei között keresni új lakókat.

Krisztina Alberta két ifjú barátja egy ilyen átalakított kocsislakás bérlői voltak s mivel csak rendkívüli nehézségek árán tudták volna a bért megfizetni, - a bér pedig szinte arisztokratikusan magas volt - roppant szívesen fogadták otthonukba albérlők gyanánt Mr. Preembyt, különösen pedig Krisztina Albertát. Abban állapodtak meg, hogy Mr. Preembyé lesz a földszinti nagy szoba, ide rakhatja ki könyveit, megmaradt bútorait, dísz tárgyait és ritkaságait s azonkívül egy széles divánt állítanak fel a szobában, amelyen elalhat, ha Londonban akar

tölteni egy éjszakát. A nagy szoba mögött levő kis hálószoza pedig Krisztina Albertáé lesz, amelynek a fala kék és narancsvörös mintával volt befestve s ez pótolta igen szellemesen a napvilág és a friss levegő hiányát. De ha a két fiatal főbérlőnek vendégei lesznek vagy Mr. Preemby nem tartózkodik Londonban, akkor a főbérlők szabadon használhatják a nagy földszinti szobát is, s ha estélyt adnak, Krisztina Alberta szobáját használják a hölgyek öltözőnek.

A főbérlőké lesz az emeleti lakás, ami pedig a konyhát illeti, ezen együtt fognak a főbérlők és az albérlők gazdálkodni. Ezt a megállapodást természetesen nem foglalták írásba és sok kérdést nyitva hagytak azzal, hogy ezt majd csak ezután fogják «megbeszélni». - Szóval csak az a fontos, hogy mi fizessük meg a házbért? - jelentette ki Krisztina Alberta; ez volt a szerződésnek az alapelve. - A többit majd rendbehozzuk, - tette hozzá Mr. Harold Crumb. - A legtöbb pedig magától jön rendbe, jobb, ha az ember nem szegez le mindent előre. - Egyet azonban óvatosan sietett leszegezni és pedig azt, hogy a házbért Mr. Preemby fogja megfizetni.

Mr. Harold Crumb egy vöröshajú, erőskoponyájú, kemény arcélű fiatalember volt, aki kék munkászubbonyt, rojtos szélű nadrágot viselt és papucsban járt. Széles és szeplős mancsai voltak, fekete-fehérben dolgozott, amit Mr. Preemby eleinte nem értett meg, de később rájött, hogy a művészet egy fajtát jelent. Harold abból élt, hogy reklámrajzokat próbált eladni és karrikaturákat rajzolt a hetilapoknak. Ezért gőgös arccal járkált és fölényes hangon beszélt és Mr. Preemby eleinte azt hitte, hogy ez a Mr. Crumb tulajdonképpen csak megtűri a közelében; nemhogy vendég gyanánt fogadná. Krisztina Albertával Mr. Crumb mintha csöndes baráti lábon állott volna, de nem váltottak egymással egy szót sem. Magasra emelte a kezét, amikor Krisztinát meglátta és egyet csettintett az ujjával - de ezt is melankólikus arccal tette.

Mrs. Crumb már bátrabban kitárta a szívét. Melegen megölelte Krisztina Albertát és erre a névre hallgatott: «Fay». Azután Mr. Preembyhez fordult és egész rendesen kezét fogott vele. Karcsú fiatal hölgy volt, kissé rendetlen s rövidre nyírt szalmaszínű haja volt, halványkék szeme és kissé szórakozott arca. Rajta is kék munkászubbonny volt, osztrigaszínű harisnya, félcipő s ezenkívül bizonyára egyéb is. Mint ezt Mr. Preemby hamarosan megtudta, Mrs. Crumb azzal foglalkozott, hogy könyvkritikákat írt különböző ujságoknak, a népies folyóiratoknak pedig romantikus novellákat. A jobb mutatóujjának a belső oldalán ott sötétlett az a bizonyos sötét folt, amely csalhatatlan jele a töltő tollak szakadatlan használatának. A földszinti nagyszobában, amely Mr. Preemby lakásának volt szánva, egy hatalmas spanyolfal állott, amelyet Mr. Crumb készített s amelyet Mrs. Crumb beborított azoknak a könyveknek, amelyekről kritikákat írt, a hazug és színes borítékjaival. Ezt a spanyolfalat Mr. Preemby alaposan szemügyre vette, annál is inkább, mert a könyvborítékok egyike-másika megfordítva volt felragasztva s Mr. Preemby sokáig tűnődött azon, vajjon ennek mélyebb művészeti oka volt-e, szórakozottságból tették-e, vagy komoly elmebeli fogyatkozásból.

- Először eszünk valamit, - mondotta Mrs. Crumb Mr. Preembynek, - aztán rendbe hozzuk a dolgokat. - De olyan meglepő gyorsasággal beszélt.

- Első eszünk! - mondotta, - úgy, hogy jó néhány másodpercig eltartott, míg Mr. Preemby rájött arra, hogy tulajdonképpen mit mondott.

Közben odafordult Krisztina Albertához. - Vltvlni dlgm, - magyarázta, - el se tkrittam. Késns jttknkhza. Nézz egylyreklrl, Nolly addg hzhst, mi meg fnt mindnt elksznük.

- Rendben van, - felelte Krisztina Alberta, - aki minden szavát megértette. - Mr. Preemby csodálkozva nézett utánuk és lassan mozgatta az ajkát.

- Viszlátásra! - mondotta Harold, aki egy fekete teáskancsóból pénzt szedett elő, aztán kiment a folyosóra, valamit valahonnan kirángatott és eltűnt a nagy világban, amíg Fay az emeletre sietett.

- Felment az emeletre, - magyarázta halkán önmagának Mr. Preemby - hogy kitakarítsa a szobáit. Ő meg elment húsért. Szép nagy ez a szoba, Krisztina Alberta - és elég világos is.

- Igen.

- Soha életemben még nem voltam istállóban, műteremben, - jelentette ki aztán Mr. Preemby, s a falon függő érdekes rajzokat vette szemügyre.

- *Miben*, papa?

- Hát istállóban, - amely műterem is!

Krisztina Alberta kissé aggódva várta, hogy a falon függő rajzokat milyen érzellemmel nézi végig édes apja.

- Mintha halomba hányt gyümölcs volna, meg tojás, meg emberi combok, - jelentette ki végül Mr. Preemby. - Vajjon mit ábrázolhat tulajdonképen? Azt mondja, hogy *Nyáréji álom*, ez meg az *Egyedüllét szenvedélye*. Nem látom egészen tisztán, de azt hiszem, hogy szimbolikus rajz lesz, vagy valami ilyenféle! - Aztán kerek kék szemét végigjártatta a szobán. - Vehettem volna a gyűjteményemnek egy mahagóni szekrényt s felállíthattam volna itt a fal mentében, üvegajtósat szeretnék, hogy az emberek láthassák a dolgokat, de ha egy állványt állítok ide a falhoz, ott is elérnek, a könyveimmel együtt. Hát az ágyam hol fog állni, Krisztina Alberta?

- Van odafent egy divánjuk, - felelte Krisztina Alberta, - amelynek a végét ki lehet húzni.

- Ide állíthatjuk!

- Vagy az ablak alá.

- Aztán persze a ruhákat is valahová el kell akasztani, - morfondírozott tovább Mr. Preemby. - Bár ne ígértem volna oda Sam Widgerynek anyád ruhaszekrényét. Pedig rózsafából van. Mindenünk belefért volna és szépen idefért volna a fal mellé. A nagy koffert pedig padnak is lehet használni, ha a sarkait megjavíttatom. Kíváncsi vagyok, hogyan illenék ez a spanyolfal abba a másik sarokba? Ott a könyvek is elférnének mögötte. Ezt a festőállványt, meg ezeket a dolgokat, remélem felviszik a maguk szobáiba. Egész jól megleszünk itt.

Krisztina Alberta csípejére feszítette a két karját és úgy követte apja nézelődését a szobában. Rögtön látta, hogy apja berendezkedése jelentékenyen felbillenti a szoba esztétikai egyensúlyát. Krisztina Alberta úgy képzelte, hogy nem lesz egyéb a szobában, csak egy kis nyugágy, amelyet egy tarka szőnyeggel fognak letakarni. Ostoba volt, hogy a podgyászuokról így megfedkezett. Látta, hogy apja holmija súlyos veszedelemmel fenyegeti a műterem harmóniáját. De talán mégis csak lehetséges lesz a ruhaneműek legnagyobb részét valahogyan elhelyezni a folyosón. A folyosó egyébként is úgy el volt torlaszolva mindenféle holmival, hogy egy kevés több igazán nem számít már. Hiszen az édes apja kimehet a folyosóra, ha valamire szüksége lesz. Egy pillanatra megvillant képzeletében az öreg úr képe, amint ingújjban kotorász odakünt a bőröndökben.

- Viszont, - morfondírozott tovább Mr. Preemby - amikor két barátodat emlegetted, akik egy műteremben laknak, azt hittem két leányról beszélsz. Nem gondoltam arra, hogy egy házaspárról van szó.

- Nem *nagyon* házások, ami azt illeti, - szólt közbe Krisztina Alberta.

- Nem? - felelte Mr. Preemby és csupa szerénységből néhány percre elhallgatott. - Persze, - mondotta aztán, - ha megszorodik a család, akkor ki kell innen költöznünk, Krisztina Alberta.

- A családszaporulatot nem jó emlegetni, - felelte Krisztina Alberta. - Különben nem valószínű. Bízd csak Fayre.

- Sohasem tudhatja az ember, - felelte Mr. Preemby kissé bizonytalanul és újból a titokzatos rajzok felé kezdett somfordálni.

- Ideje, hogy felnézzünk az emeletre apus, - szólt aztán Krisztina Alberta, kiment a folyosóra s onnan kiáltotta: Fay!

Nagy messzeségből hallatszott a válasz. - Mi az? -

- Kész vagy?

- Még nem!

Mikor Krisztina Alberta visszament a műterembe, apja megint ott állt az illusztrált szobasarkokban s félrebillent szemmel nézte a rajzokat, mint egy kíváncsi veréb. Egy ideig egyikük sem szólt egy szót sem. - Persze, persze, - dünnyögte az öreg úr végül, - ez a Művészet! - Aztán elfordult, halkán dudolva mosolygó bajusza alatt. Krisztina Alberta belátta, hogy ezt a művészetet még valahogyan beveszi.

Végighúzta kezét a falon és értelmes szemmel fordult a leánya felé. - Csomagoló vászon, - mondotta aztán, - amelybe a postadobozokat varrják. Soha életemben nem láttam még falat, amely ne papirkárpittal lett volna bevonva, vagy ne lett volna befestve. Most látom csak, hogy akármiféle szövetet ki lehet a falra feszíteni, posztót, lepedőt, akármit. Furcsa, hogy az ilyesmi nem jut az ember eszébe.

2.

De hamarosan rendbejött az emelet is és Mrs. Harold Crumb készen várta a kérdéseket, hogy megfelelhessen rájuk, egyetmást megmagyarázzon és Mr. Preemby ekkor ismerte meg egész teljében a terveket, amelyekkel leánya apja kényelméről gondoskodni kívánt. Az emeleti szobák változatosabbak voltak, bár nem olyan tágasak, mint a földszintiek, az ágyak inkább divánszerűen voltak elrendezve, mintsem eltakarva s a falakon sűrűbben akadt kissé illetlen, de rendkívül dekoratív művészeti termék. Mint Krisztina Alberta, Mrs. Crumb is többé-kevésbé megfélemedezett Mr. Preemby podgyászáról, de egyáltalán nem esett kétségbe. Mikor Mr. Preemby a mahagóni könyvszekrényt és ruhaszekrényt emlegette, kijelentette, hogy Harold könnyű szerrel tudja e bútordarabokat igen-igen rikító festék segítségével a környezetbe illeszteni, ami pedig Mr. Preemby ruháit és bőröndjeit illeti, azon úgy segíthetnek legjobban, ha egy függönnyel elkerítenek számára egy sarkot az alkovban. - Egy baj van csak a ruhákkal és pedig az, - mondotta aztán Mrs. Crumb, - hogy ha álarcos mulatságot vagy élő rejtvényeket rendeznek, mindenünnen előszedik őket. Semmi sem szent ilyenkor előttük. A múlt héten is valaki ízekre tépte egyetlen pizsamámat.

- Valahogyan el kell raknunk, - felelte Mr. Preemby kissé kényszeredetten.

De mielőtt még bármit is elrendezhettek volna, Harold visszatért bevásárló körútjáról s egyik kezében egy kis ujságpapirba takargatott bíborszínű marhahúst hozott, a másik kezében egy csomag salátát és egy kis köteg hagymát, míg a hóna alatt két nagy üveg sört cipelt. E pillanattól kezdve mindannyiuk figyelmét az ebéd elkészítése kötötte le.

- Rendesen elmegyünk hazulról ebédelni, - jelentette ki Harold. - Igen rendes falatozó van itt a közelben, meg egy kis olasz korcsma alig öt percrenyire tőlünk, a Kings Roadon. Mulatságosabb házon kívül kosztolni. De úgy gondoltuk, hogy magukat is érdekelni fogja, milyen jól megvagyunk kis lakásunkban.

Mr. Preemby élete eddigi folyamán ritkán volt tanuja ebédfőzésnek: mindig más terítette meg az asztalát s jelentette neki: «Kész az ebéd apa», vagy «Kész a vacsora, apa!» aszerint, hogy a nap melyik szakában történt, ő pedig leült a terített asztalhoz, úgy, hogy most hamisítatlan érdeklődéssel követte Mr. Crumbot, aki magával hívta, hogy nézze végig, «hogyan készül el az ebéd» s a gazda avatott vezetése alatt maga is segített az ebédfőzésben. Mr. Crumb néhány gondosan megválogatott szóval bemutatta a főzőedényeket, amelyek a gáztűzhely körül sorakoztak, a gáz nagy puffanással kigyulladt; Mr. Preemby a gazda utasításaihoz híven tartotta kezében a különböző konyhai műszereket, mindenkinek útjában volt, míg Krisztina Alberta, akin meglátszott, hogy alaposan ismeri e mesterséget, megvágta a hagymát, a sarokban álló kis konyhai asztalon elkészítette a salátát, mialatt a marhaszelet haragos sercegés és lángolás közepette megsült.

Ezalatt Mrs. Crumb a földszinti nagy szobában, amely Mr. Preemby jövőbeli lakóhelyéül volt szánva, egy kékre festett asztalt megterített egy narancsszínű asztalterítővel, részben egész, részben törött asztali edényt rakott rá, sárgamázú kancsókat, amelyeken különböző népies felírások állottak durva betűkkel írva, néhány kést meg villát, egy cinpoharat, amely cigarettával volt teli és barnamázás korsóban egy csokor napraforgót. Mr. Preemby nemsokára ez asztal mellett ült kipirult arccal és számos zsírfolttal a ruháján, amelyeket a sercegő sültnek köszönhetett. Senkinek sem jutott eszébe asztali imát mondani és ezzel kezdetét vette az ebéd.

Mintha eldöntött ténynek vették volna valamennyien, hogy a bérleti viszony teljesen rendben van, ámbar Mr. Preemby sok kérdésben szeretett volna tiszta vizet önteni a saját poharába. Különösen szerette volna határozott formában kikötni, hogy a ruhái nem sorozhatók a köztulajdon kereteibe, ha különböző maskarára kerülne a sor, de nem tudta, hogyan terelje erre a kérdésre a szót. Különösen az aggasztotta, hogy ha hosszú flanel hálóingei ez ifjú művész társaság szeme elé kerülnek, nem fogják-e e kissé elavult ruhadarabokat kinevetni. De olyan rohamosan váltogatták beszélgetésük tárgyát, hogy nehéz lett volna a diskurzust rávezetni arra, amit szeretett volna megmondani. Megvolt az a szokása, különösen ha nagyobb társaságban volt, hogy valahányszor meg akart szólalni, először hangosan megköszönte a torkát, aztán megpödörintette a bajuszát, de itt, mihelyt a beszédre elkészült, valamelyikük már Isten tudja hova ragadta ismét a beszélgetést. Úgy, hogy ebéd közben alig szólt egyebet, minthogy hangosan krárogott.

A két ifjú hölgynek viszont egy percre sem állott meg a nyelve. Harold szeszélyesnek látszott, csak néha jegyzett meg egy-két szót, vagy igazította helyre a felesége szavait s a sült javát is ő ette meg, az olyan ember fájdalmas arckifejezésével, aki valaha különb eledellel szokott élni. Csak egyszer kérdezte meg Mr. Preemby, vajjon igazán szereti-e a jó muzsikát, egyszer pedig azt, vajjon a múlt esztendőben látta-e az ibériai táncosokat, de egyik kérdésből sem bontakozott ki hosszabb beszélgetés. - Hrrmp! Nem! - felelte Mr. Preemby - nem éppen. Nem mondhatnám. - A második kérdésre pedig csak annyit válaszolt: - Nem. Nem láttam őket.

Mrs. Crumb vidáman mesélte, miféle lapokhoz jutott be, hogy felszólította a «Hazafias Ujság» szerkesztősege, hogy vezesse a lap gyermekmellékletét s hogy nem tudja, eleget tegyen e felszólításnak, s olyan hangon emlegette e lapok szerkesztőit, hogy Mr. Preemby meg volt győződve beszédje hallatára, hogy e lapokat csupa gazember szerkeszti, de a beszélgetés javarészt a hölgyek széleskörű ismeretségének viszonyai és cselekedetei körül forgott. Ebéd után kávéfőztek s aztán Harold lemondó arccal felment a konyhába és elmosogatott.

Egy s mást még el kellett a konyhában a hölgyeknek is intézniök s két-három cigaretta után Mr. Preemby kijelentette: - Krisztina Alberta, ideje, hogy menjünk!

- Majd rendbe hozunk mindent! - szólt utánuk Harold, mikor kiléptek az ajtón.

Mr. Preemby és Krisztina szótlanul méléztak, mialatt a vonat visszavitte őket Liverpool Streetről Woodford Wellsbe. - Hát nem igen szoktam meg az ilyen környezetet, - törte meg végül a csendet Mr. Preemby. - Egészen más élet ez, mint amilyenhez anyád szoktatott... Nem olyan rendes... Igaz, hogy a ruháimat bezárhatom a bőröndjeimbe.

- Az lesz a legokosabb. Nagyszerű emberek ezek. Fay máris imád téged! - felelte Krisztina Alberta.

3.

De Krisztina Alberta lelkében az este, mielőtt aludni tért volna, mégis megmozdult a lelkiismeret. Lelkiismeretfurdalást érzett, hogy ebbe a környezetbe vitte az édesapját. Most már maga sem igen hitte, hogy ebben a művészvilágban nyugalomban és kényelemben lesz része és nyugodtan folytathatja azt a csöndes és érdeklődő életet, amelyre oly nagy örömmel készült, csöndes dudolással és bajuszpödörgetéssel, krákogással töltve idejét, ha egyéb dolga nem lesz.

Nem győzöm eléggé hangsúlyozni, hogy ez a história Mr. Preemby története, aki, mint ezt annak idején el fogom mondani, később Sargonná, a Királyok Királyává változott. De Krisztina Alberta mégis belekerült ebbe a történetbe, akárcsak a kakukfióka a barázdabillegető fészkébe, úgy, hogy lehetetlen róla tudomást nem vennünk. Tulajdonképen ő volt apjának felvigyázója, már pedig korának és nemének önzése erősen buzgott benne.

De könyörtelenül éber volt a lelkiismerete is. Ez volt úgyszólván az egyetlen jelenség világ-életében, amelyet nem tudott féken tartani. Sőt a lelkiismerete tartotta őt féken!

Tágkörű és kristályosan átlátszó lelkiismeret volt, amelynek nem volt feneke, nem fűződött semmihez, egyesegyedül lebegett a leány lelkében, de e női léleknek nehézkedési központja maradt s nem volt lelkének egyetlen része sem, amelyet ez a lelkiismeret nyugton hagyott volna.

Valahányszor Krisztina Alberta odaállott másik énje elé, hogy véleményét meghallgassa, nem volt itt körülményes eljárásnak helye, csak félelmetes őszinteségnek. Minden lap kikerült az asztalra, minden tanú egyszerre vonult fel, semmiféle szertartásosságnak nem volt itt helye, sőt ha kellett, még Röntgensugarakkal is bevilágított a saját lelkébe. Az ilyen vizsgálati kihallgatás azért is rettenetes volt, mert úgyszólván tökéletesen üres teremben zajlott le, nem volt ebben a helyiségben se spanyolfal, se függöny, semmiféle hagyományt vagy babonás hitet ebben a helyiségben nem tűrtek meg. Szörnyű elgondolni is, hogy Krisztina Alberta lelkiismeretének tárgyaló terméből minden kárpit és minden szertartás száműzve volt. Mindenekelőtt Krisztina Alberta teljesen és kifejezetten vallásellenes volt. Azután pedig legalább elméletileg antiszociális és amorális gondolkodású. A polgári tisztességben, a keresztény erkölcsben, a családi intézményben, a kapitalista világrendben és a brit világbirodalomban fikarcnyit se hitt. S ezt bármikor hajlandó volt magyarul és részletesen elmondani, kivéve a szülei jelenlétében. Az érzelmek megszokott szellőit nem méltatta figyelemre. A walesi herceg az ő szemében nem volt elragadó és a *Punch* nem volt mulatságos. A modern táncokról azt állította, hogy kifárasztják, bár igen jól tudott táncolni, a tennisz és minden szó, amit e játékra vesztegettek, halálosan untatta. A bolsevizmust rokonszenves jelenségnek tartotta, csak azért, mert azok, akiket ő utált, ellenségei voltak, s azt remélte, hogy világraszóló forradalom fog

kitörni, amely mindent elpusztít és tisztára söpri a földet. Hogy e forradalom után mi fog bekövetkezni, arra Krisztina Alberta a külső jelek szerint e bohó ifjúságában nem vesztegetett gondolatokat.

Nem a mi feladatunk, hogy a fejünket törjük azon a problémán, mi az oka annak, hogy egy fiatal nő, aki a huszadik század első éveiben pillantotta meg a napvilágot Woodford Wells és London belvárosa között, miért szemlélte a világot ilyen rideg lélekkel, amelyből szinte az utolsó nyomig kisöpörtek minden pozitív és gátló meggyőződés. Mi egyszerűen feljegyezzük ezt a tényt. De ha töretlenül élt is volna benne a keresztény hitvallás minden tanítása, s a társadalmi szokások törvénykönyvének minden rendelkezése iránt biztos és szilárd tisztelet, akkor sem élt volna benne az a nyugodt meggyőződés, az a szilárd hit, hogy Krisztina Alberta, akármi történjék is, valami közelebbről meg nem határozott szabályok értelmében kifogástalanul kell, hogy viselkedjék a világ szeme láttára, hogy minden körülmények között Krisztina Alberta maradjon, mert különben lelkiismeretének törvényszéke alaposan és keményen megmondja neki a véleményét.

- «Krisztina Alberta» szokta ilyenkor e törvényszék kinyilatkoztatni, te vagy a legszenyesebb, legmocskosabb női lény, aki valaha a föld porát taposta. Hogyan akarsz megtisztálkodni?»

Vagy: «Krisztina Alberta, hát már megint hazudtál? Legközelebb nekem se mondasz már igazat? Először kényelemből hazudtál, most meg gyávaságból? Hová süllýedsz Krisztina Alberta?»

Volt idő, mikor a törvényszék ilyen hangon fordult Krisztina Albertához: «Krisztina Alberta, az orrod immár minden tisztos mértéket meghalad! Lehet, hogy egész életedben szüntelenül növekedni fog - az emberi orr gyakran megcselekszi ezt. Mégis azt veszed a fejedbe, hogy elcsavarod Teddy Winterton fejét. Egyre arra jársz, ahol azt hiszed, utadba kerül. Úgy forogsz és settenkedel körülötte, mint akármelyik más nőstény. Álmaidban zavaros, mondhatnám illetlen dolgokat követsz el vele. Belegabalyodtál ebbe a fiatalemberbe, bár jól tudod - hogy sok van a füle mögött! Az is jól esik, hogy hozzád nyúl néha. Ott ülsz mellette, nem szólsz egy szót sem, csak hülye módon meresztgeted rá a szemedet. Vajjon ő is rád bámul-e? Ideje volna, hogy észbe kapjál, Krisztina Alberta!»

Ez este a törvényszék teljes ülést tartott s a vád, amelyet a vádlott ellen emeltek, az volt, hogy e lehetetlen, gyámoltalan apját, minden botorságával, ostoba könyveivel, nevetséges kincseivel, minden ábrándjával és álmaival együtt a Crumbék megbízhatatlan és ellenszenves műtermébe cipelte, nem azért, mintha ő, Krisztina Alberta nem tudta volna legyőzni ködös és szüntelen vágyakozását London után, bár minden cselekedete ebből fakadt, hanem azért, mert ebben a műteremben az az ellenállhatatlan Teddy sűrűn megfordult, mert itt találkozott vele először, itt táncolt vele vad szenvedéllyel, itt csókolta meg őt hirtelen és megdöbbentő módon és itt csókolta vissza ő, Krisztina Alberta a fiút. Később Teddy rávette őt arra, hogy megtanuljon tőle egy új táncot és elmenjen hozzá a műtermébe teára, hogy bemutassa a nővérének - aki azonban nem jelent meg a láthatáron. Később is gyakran találkoztak. A fiú szemtelen volt és kihívó és ravaszdi. Krisztina Alberta egész lényét roppantul izgatta. Lelkiismeretének bírái hüvös és pontos nyugalommal tárták fel Krisztina Alberta előtt lelkének minden titkát és rábizonyították, hogy a Teddy körül forgó gondolatai, amelyek egy percre sem tágitottak tőle, bár ezt soha be nem vallotta, kormányozzák minden lépését, amíg Crumbék háztartásában ki nem kötött. Mindezt csak most látta meg tisztán és vallotta be önmagának. «Önmagadat áltattad hazugságaiddal, Krisztina Alberta - jelentette ki a törvényszék. - Ez a hazugságnak legveszedelmesebb fajtája. Most pedig mi a szándékod?»

- Most már nem hagyhatom cserben Crumbékat! Hiszen számítanak ránk!

- Szép tésztába kerültél Krisztina Alberta! Belehabarodtál ebbe a Winterton Teddybe. Miért nem nevezted a gyereket igaz nevén? Szerelmes vagy. Talán valami szörnyű baj ért? A kis nyulacskák napról-napra ott szaladgálnak a sövény körül, a cserje tövében, egyik nap se különbözik a másiktól, s a kis nyulak vidáman szaglászni a kis orrukkal s vidáman csóválják a rövid farkukat s akkor nyalják végig a lábaikat, amikor jól esik. Amíg egy napon valami nagyot pattan, csapdába szorul a kicsi láb s e pillanattól fogva bármit tegyen is az ember, minden másként sikerül. A csapda körül hiába táncol s hiába sivalkodik, amíg a törvető oda nem ér. Lám ez történt! Vajjon nem ez történt-e veled is? Nem-e Teddy a csapda? A síma és hazug képű Teddy!

- Nem, - felelte Krisztina Alberta. - Nem szeretem, egyáltalán nem szeretem. Buta voltam és nyálkás és zavaros. Nem érdemlem meg többé, hogy Krisztina Albertának nevezzenek. De a csapda még nem csípett el és nem is fog elcsípni. Kihúdom belőle az öregemet és kihúdom magamat, Isten engem úgy segéljen...

- Meglássuk, - felelte a bíróság.

4.

Mr. Preemby úgy érezte, hogy ez az első este, amelyet új londoni kvartélyán töltött, életének legzajosabb estéje volt. A friss tapasztalatok szinte csöstül hullottak fejére. Nem tartozott azok közé, akik álmatlanul töltik éjszakáikat, de ez este, amikor végre kinyújtózott a dívánra vetett fekhelyén, szinte álmatlanul töltötte az éj hátralévő részét és ezeket az új tapasztalatokat igyekezett valahogyan rendbeszedni, mindazt, amit új környezetében tapasztalt, amit Krisztina Alberta körül vett észre, ez új és tökéletesen ismeretlen személyiségek körül, a tapasztalatoknak e valóságos vegyes felvágottját igyekezett valamiféle rendszerbe szedni.

Előzetes megállapodásukhoz képest Mr. Preemby és Krisztina Alberta délután félháromkor érkeztek meg a műterembe, de a bútorszállító kocsi, amely kora reggel elindult és magával hozta Preemby bőröndjeit és kofferjeit és a nagy kosarakat, amelyekbe könyveit és ritkaságait rakta, valamint néhai Mrs. Preemby nagy ruhásszekrényét, amelyet az utolsó pillanatban sikerült kiragadni Sam Widgery markából, csak hat óra felé érkezett meg. Szerencsétlenségére a bútorkereskedő, akitől Mr. Preemby egy üvegszekrényt és alacsony diófakönyvszekrényt vásárolt, e bútordarabokat már egy nappal hamarabb leszállította és e bútorok felébresztették Haroldban a modern művész egész gyűlöletét az öntudatos fabútor ellen. A feleségével és egy-két barátjával, aki az este benézett hozzá, nekiült s e szerencsétlen bútorokat sötétkékre festette, s csak itt-ott csöppentett rájuk ragyogó arany csillagokat és foltokat, olyan rajzokat, amilyenek az olcsó pezsgősfülek nyaka körül ékeskednek. Mikor Mr. Preemby kezök művét megpillantotta, alig hitt szemének s nem akarta elhinni, hogy a két bútor ugyanaz az üveges szekrény és könyvszekrény, amelyeket előző nap vásárolt.

- Remélem, le lehet mosni ezt a festéket? - kérdezte Haroldtól.

- Inkább azt nézze, milyen pompásan beleillenek most a terem hangulatába! - felelte Harold, roppant fölényes hangon.

- Úgy értem, ha innen elköltözzünk, - felelte Mr. Preemby. - Tudom hogy ez a művészet s pompásan illik a többi bútorokhoz, de van olyan környék, ahová nem szívesen költöznék - már úgy értem, hogy ilyen bútorokkal, mint ezek. El se tudja képzelni, az ember milyen furcsákat gondol az ilyesmi láttára!

A helyzet kissé kínos volt, amíg a bútorszállító kocsit meg nem érkezett. Hol ide állították a dívánt, hol meg amoda. Az ágyneműt, a takarókat, a lepedőt meg nagy bugyorba kötötték s Mr. Preemby lapos, nagy bőröndjén helyezték el a könyvburkolatokból ragasztott spanyolfal mögé. - A sörös flaskóknak más helyet kell keresnünk, - jegyezte meg Harold. - A konyhában túlmeleg van, a folyosón pedig túlságosan veszedelmes. De most jut eszembe, a mosogatóban tarthatjuk, a konyha hátsó sarkában. Letakarjuk valami zsákdarabbal, a csöpögő víz még hűvösen is tartja. A párolgás révén. Mindjárt megnézem, megy-e!

Mr. Preemby önmagát is meglepte azzal, hogy hirtelen elásította magát.

- Talán meginná egy csésze teát? - kérdezte nyomban Fay, mire a két nő a teafőzésnek látott.

Harold szemmel láthatólag ideges volt és nyugtalan. Mr. Preemby türelmes kis alakja, amint térdére rakva két kezét nyugodtan üldögélt és várta a bútorszállító kocsit, közben ártatlanul jártatta a tekintetét s időnként a torkát köszörülte, ugyanolyan izgató és bosszantó hatással volt Harold idegeire, mint a szelíd és türelmes teve a ló idegeire. Nyugtalanul járt-kelt, felment az emeletre, kiment az udvarra, megint bejött, számtalan cigarettát elszívott, számtalanszor kínálta meg cigarettával Mr. Preembyt s ideges hangon ejtett el rejtelmes megjegyzéseket. - Mintha egy Dosztojevszkij regénybe pottyant volna az ember, - jelentette ki Mr. Preembynek. - Csak a környezet más színezetű, persze. Különböző, de mégis ugyanaz. Nem gondolja, Mr. Preemby?

Mr. Preemby jóindulatún, helyeslően, bár kissé határozatlanul bólintott és krákogott. - Persze, persze, - mondotta, olyan színe van kissé!

- Egészen jól rendbejövünk, - jelentette ki Harold, - egészen jól. - Úgy-e maga is ismeri Ruby Parham szép költeményét. - Megköszörülte a torkát. - Az a címe «Várakozás» és így kezdődik:

A szeme megkövült és megmerevedett, a hangja hirtelen erőre kapott, úgy, hogy szava szinte emberfölöttinek tetszett:

«Minden perc után
Más perc következik,
S aztán nyugodtan várhatod:
Egy harmadik.
Mint csatornákból cseppek az esőben!
Hiába akarnád elállítani,
Csak tovább csöpögnek.
Se végük, se hosszuk.
Élted kifacsarják, s halált hoznak rád,
Nem teljes, tökéletes halált,
Hanem életközépi halált,
Részlethalálokat
Halálszilánkokat
Csöpögj öreg halál, élethalál!
Lassú komor, könyörtelen és elviselhetetlen,
Csöpögj tovább!»

- Ez a «csöpögj tovább!» fényes. De Ön talán nem kedveli a modern költőket?

- Nem mondhatnám! - felelte Mr. Preemby szellemesen.

- Remélem semmiféle elemi csapás nem érte azt a bútoroskocsit, - kérdezte hirtelen Mr. Crumb vészjósló hangon.

Mikor a bútoroskocsi végre megérkezett és a terjedelmes ruhaszekrény megindult pusztító útjára a folyosón végig, Mr. Crumb hirtelen elszomorodott, hangos szóval Istenhez fohászkodott s aztán egy jó órára eltűnt a láthatárról.

Krisztina Alberta két véglet között hánykolódott. Rokonszenves részvétellel megértette Harold lelkiállapotát, másrészt attól tartott, hogy édes apja észre találja venni, milyen haragos kedvre fakasztotta Haroldot s rossz néven veszi. A két hölgy vidám kedvben látott a kirakáshoz. - Legokosabb volna, ha felvenné Mr. Crumbnak egyik kék kötényét, - szolt Mr. Preembyhez. - Igazán megköszönném. A fekete ruhámon minden folt meglátszik.

Mr. Crumb kék munkazubbonya azonban jóval térden alul ért Mr. Preembynek s ezúttal komolyan kiérdekelte a kötény elnevezést. Az öreg úr a kötényben határozottan gyerekesnek látszott, ez a vonás különben is ott lappangott a jellemében, s ezzel magához bilincselte Mrs. Crumbnek szíve mélyén parázsló anyai ösztönét. Mrs. Crumb csak nagynehezen tudta leküzdeni azt a gondolatot, hogy Mr. Preemby tulajdonképpen egy kilencéves fiucska, aki csupa rosszaságból nagy bajuszt növesztett s akire neki, Mrs. Crumbnak kell ügyelnie, minden lépésére vigyáznia és öt percenként megmondania, mit nem szabad tennie.

A könyveket Mr. Preemby kívánságához képest, úgy ahogy berakták a könyvszekrénybe, később is sorba lehet rakni őket, de a ritkaságokat és gyűjteményének egyéb kincseit már gondosabban és többé-kevésbé szép rendbe rakta ki az öreg úr az üvegeszekrény polcaira. Értéktelen lim-lom volt a javarésze, amiket Mr. Preemby azért szedett össze, mert a maga szemével ritkaságoknak és érdekes tárgyakként látta őket. Ott volt köztük például a mosóda egyik kocsijának a sárhányója, amely egy összeütközésben olyan furcsán görbült meg, hogy meglepően hasonlított egy emberi torzóhoz, tovább egy ismeretlen emlős állatnak majdnem hiánytalan koponyája, amelyet Mr. Preemby az eppingi erdőben szedett fel, azután egy időközben meglehetősen ráncossá száradt krumpli, amelyen harminchét emberi arc vonásait lehetett kivenni s végül egy egészen más csoportba tartozó ritkaság, egy tűzkő, amelyen Mr. Preemby nem kevesebb mint ötvenöt emberi arcot látott. Évezredekkel ezelőtt Mr. Preemby egy rég elporladt őse találta meg és kedvelte meg ugyanezt a tűzkövet s azzal, hogy itt-amott egy szemöldököt, vagy emberi orrt pattintott ki rajta, ezt a hasonlatosságot még jobban felfokozta. De, hogy egyik őse már rajta hagyta keznyomát e kövön, Mr. Preembynek sohasem jutott az eszébe; Mr. Preemby még éber állapotban is mindenféle jelenéseket látott. Hogy mi mindent látott volna, ha egyszer magas láz lepi meg, azt elképzelni is lehetetlen.

Krisztina Alberta aggodalmai, hogy Crumbék nem fogadják be szívesen édes apját, hamarosan elenyészett, különösen mikor észrevette, hogy az öreg úr Fay szívét egy csapásra meghódította. Fay szigorúan, de elnéző türelemmel bánt az öreg úrral és meglehetősen sok időt vesztegetett el azzal, hogy a csodálatos tűzkőn látható mind az ötvenöt emberi arcot engedelmesen igyekezett kivenni. Halkan számolták, hogy «húsz, meg húszonegy», de a számolást mindig eltévesztették, úgy hogy jónéhányszor újból kellett kezdeniök.

Harold harcias kedvében tért vissza és kínos volt végighallgatni, mint rugdossa az előszobában Mr. Preemby nagy ládáit, de aztán Fay kiment hozzá, s kék szemének halk, álomjáró kifejezése úgylátszik lecsillapította a ház urát, mert a rugdosás zaja elült s Harold nemsókára lejött a földszintre; kicsipte magát, nanking nadrágot vett fel, aranygombos kék kabátot, hatalmas fekete nyakkendőt, úgy hogy egész csinos fiúnak látszott s egész barátságos hangon fordult Mr. Preembyhez.

- Remélem nem veszi rossz néven, hogy a ruhásszekrényét egy kissé bepingáltam? - kérdezte.
- Egy kissé lehűtöttem rajta a kedvemet. Egyikünknek meg kellett változnia, vagy befestem ezt a szekrényt, vagy magas cilindert szerzek, széles gyászfátyolt köttetek rája és hozzá

aranyos fogantyujú esernyőt szerzek, - gondoltam magamban. Cilindert meg esernyőt venni, tenger pénzbe került volna, a festék pedig itt volt kéznél.

- A fődolog, hogy a festéket le tudjam mosatni, - felelte Mr. Preemby. - Tudniillik, ha megint visszaköltöznénk... Műteremben rendjén van ez a festék, de egy műterem falain kívül...

- Hogyne, hogyne - felelte Harold. - Legjobban szeretném egy kis vörös parasztházra átfesteni, az ajtaja helyére kis ablakokat pingálni. Egész szimpla rajzot terveznék rá. Orosz színfalfélét. Olyan «Kékmadár»-féle díszletet. Elsőrangú burzsi dolgot. S a sarkaira plakátokat akaszthatnék, azon jelentenők be, hogy aznap este mit játszunk. Valóságos házi színpad lehetne...

- Ha mulatni lehet rajta, miért ne, - válaszolta Mr. Preemby

E pillanatban valaki gyengéden ráncigálni kezdte a haját.

- Ó drága apuskám! - szólalt meg a háta mögött Krisztina Alberta.

5.

De új vendég jelent meg a küszöbön és Krisztina Alberta életét Mr. Teddy Winterton ártatlan ravaszkodása újból bonyolulttá és elviselhetetlenné tette. A fiú karcsú alakja, minden mozdulata, hangja felzaklatták a leány érzékeit, bár gyűlölte, hogy idegen ember ilyen hatással van érzékeire. Nyugodt szemtelensége mulattatta s bár büszkeségét megsebezte, mégis egyre a fiú társasága után kíváncszott. Krisztina Alberta tudta, hogy nincsen hatalmában e férfi, aki úgy viselkedik, mintha a lány máris az övé volna. Egy lépéssel mindig közelebb engedte magához, mintsem szándékában volt. Ha a fiú a közelében volt, a lány orra mindig olyan hosszú árnyékot vetett, hogy eltakarta egész láthatárát. Most pedig megállott a küszöbön - a nadrágja más szövetből, mint a mellénye, a sportkabátja egy harmadik fajta szövetből volt szabva és ősi diákszokás szerint végig kigombolva. Mr. Preemby egy teástálcán éppen nagy óvatosan vitte végig a műtermen a griffcsontokat, amelyeket Staines közelében talált. A fiú szeme a csodálkozástól kerekre tárgult és jókedvűen de szótlanul kérdezte:

- Hát ez meg micsoda?

Krisztina Alberta azonban nem volt hajlandó eltűnni, hogy az ő apját holmi jött-ment Teddy Wintertonok kinevessék. «Mr. Winterton», - szólt rá hangosan. - «Ez az úr az apám!»

- Csak leteszem ezeket a csontokat, - szólt Mr. Preemby, - aztán kezet foghatunk.

- Kirakjuk Mr. Preemby dolgait, aztán valamennyien elmegyünk Poppinettihez ebédelni, - szólt közbe Fay. - Azt hiszem nem maradt már a ládákból semmi!

- Csak egy-két antidiluvialis csont, - felelte Mr. Preemby.

Teddy felvette a földről az egyik csontot. - «Ez a csont, - jelentette ki, miután közelebből szemügyre vette, - fosszilis rinocérosz csont Crag vidékéről.»

- Antidiluvialis lócsont, - felelte Mr. Preemby.

- Bocsásson meg, de ez rinocérosz csont!

- A lovaknak akkoriban olyan csontozatuk volt, mint a rinocérosznak, - felelte Mr. Preemby. - Ugyan hagyja azokat a rinocéroszokat... Borzalmas nagyok voltak. Azt se tudnám hová rakjam, ha volna.

Mr. Preembyt ezután kihámozták a kék kötényből, ráadták fekete kabátját, fejébe nyomták feketeszalagos szürke kalapját, s azután az egész társaság lassan elindult a Kings Road felé a kis olasz kocsmába. A társasághoz később a Crumb házaspár szomszédjai is csatlakoztak, összes hajú, igen csöndes úriember, egy fiatal úr és egy csöndes kisasszony.

Mr. Preembynek nagyon tetszett ez az ebédreindulás és buzgón magyarázta a kocsmában kosztolás előnyeit az őszhajú idősebb úrnak, aki éppen az a csöndes, hallgató emberfajta volt, melynek a társaságát Mr. Preemby mindig igen kedvelte.

- Nem igaz? Az embernek nem kell megfőznie az ebédet, nem kell megterítenie az asztalt s persze nem is kell utána elmosogatnia. Csak attól félek, hogy valamivel többbe kerül.

Az ősz hajú úr értelmesen bólogatott, s csak annyit mondott: «Úgy van!»

Harold Crumb fülét megütötte az a szó, hogy «többbe kerül». - Szó sincs róla, - vágott a beszédjükbe. Szó sincs róla. Popinetti minden más bűnt el tud követni, ezt az egyet azonban nem, ezt kizárja vendégeinek az erszénye. Lopott galambokat etet meg velünk, a pulykája fagyasztott jószág és a marhahús gyakran nyérít. Hogy a vágóthúsban mi minden van, azt csak a jó Isten tudja s a mártásait ha megenné, még a jó Isten is megbánná, miért teremtett olyan változatos állat és növényvilágot. De hát a dolog úgy áll, az ember nem gondolkozik rajta sokat, megeszi a főztjét és a főztje bizony kitűnő. Mindig van virág az asztalon és általában olcsó elegancia jellemzi a lokált. Különben mindjárt meglátja.

Mr. Preemby mindjárt meg is látta. Popinetti Caruso mintájára szabott kis olasz emberke volt, aki számos vendégét egy diplomata alázatosságával és egy gejzir heves érzelmeivel fogadta. Különösen Mr. Preembyt árasztotta el udvariasságának tanújeleivel, roppant mélyen hajolt meg előtte s barátságosan bólogatott neki, valahányszor Mr. Preemby pillantása rá esett. Mr. Preemby úgy vélte, hogy a vendéglős idejét, mialatt ő a vendéglőben tartózkodott, azzal töltötte, hogy egyre távolabb eső sarkokba állott s onnan igyekezett elfogni Mr. Preemby pillantását, hogy egyre nagyobb távolságból mosolyogjon és hajlongjon előtte. Mr. Preemby egyre azon törte a fejét, vajjon nem-e téveszti őt össze ez a vendéglős más valakivel?

Signore Popinetti olyan arccal vezette vendégeit a terem közepén álló szerény asztalhoz, mintha kivételes kegyben részesítené őket és a zürzavaros rendelést olyan kézmozdulatokkal vette fel, mintha karmester volna, aki zenekarát éppen igen nehéz részleten vezeti át. Mr. Preemby csöndben maradt, de izgatottan figyelt és nemsokára ott állott előtte a párolgó tányér makaroni, a poharában pedig kellemes bor vöröslött, amelynek a neve úgy hangzott a szürke londoni nyelvhez szokott fülében, mint a harsonaszó: Chianti.

Harold Crumb rendkívül komoly arccal szentelte figyelmét a makaroninak.

- Ahhoz, hogy a makaroni ízét meglegljük, feltétlenül szükséges, - magyarázta Mr. Preembynek, - feltétlenül szükséges, hogy az ember alaposan megtömje a száját, úgyszólván a torkáig tele legyen, jól benyomkodja, hogy az ajkáig érjen. Makaronit késsel-villával enni, éppenolyan szörnyű szokás, mintha valaki késsel akarna osztrigát enni. Elveszi minden erejét.

- De hát én összevágva szeretem, - felelte Mr. Preemby váratlanul és szilárdan s bátran tovább vagdosta.

- Mert különben, - súgta oda az őszhajú úrnak, - nem tudom leküzdeni azt a gondolatot, hogy hernyókat eszem.

- Tökéletesen úgy van, - felelte az őszhajú úr.

Harold pompás példával járt elől. Böszön eltátott szájjal úgy ült a gomolygó makaroni előtt, mint Szent György és a sárkány az angol aranypénzekben. Evés közben nagyokat fűjt. Hosszú kígyozó makaroniszálak csüngtek ki egy-egy pillanatra a száján, de a varázslatos erő ellenállhatatlanul beszippantotta őket. Teddy Winterton és a szomszéd műterem egyik lakója, aki útközben csatlakozott hozzájuk, követte példáját. Krisztina Alberta és Fay a női nem síma ügyességéről tettek tanúságot. De Mr. Preemby mégis fellelékzett, mikor túl voltak a makaronin, bár a következő fogás, a tojásos spenót nehéz kérdés elé állította: késsel, villával kell-e ennie?

De ez a zavara is könnyen elmúlt, nem mint a fiatal embereké hasonló helyzetben. Általában véve a középkorú férfi életbölcseletével dicsekedhetett. Ez a vendéglői vacsora felvidította és nagyon elszórakoztatta. Még a Chianti fanyar íze is jól esett neki. Ez a Chianti, így magyarázták neki, - öblös, talpas poharakból itták, - majdnem olyan könnyű és olcsó mint a sör. Nem dönti mámorba a lelket, csak felmelegíti és olyan elmosódott, kellemes ködbe borítja a világegyetemet, hogy nyomban eldől a vita, Tunbridge-e vagy Tumbidge a helyes elnevezés és a szív titkos vágyai és ábrándjai kétségtelen valóságokká válnak. Mr. Preemby hamarosan annyira nekividult, hogy kész örömmel sok mindent elmondott és jóval többet sejtetett a gyűjteményéről asztali szomszédjának, az őszhajú úrnak és a sötéthajú komoly kisasszonynak, aki a másik oldalán ült s aki a szomszéd műteremben lakott s akinek a nevét nem is sejtette, de csakhamar a többi vendégnek is, mikor a szárnyas az asztalra került.

Ismeretlen volt a szárnyas Mr. Preembynek, rabkeynek vagy turkeynek hívták, nem értette meg tisztán - a társaság javarésze pedig zajos és zavaros társalgásba fogott. Ezek a fiatalok mindig olyan zavarosan kapkodtak össze-vissza - Atlantisról, az elveszett világrészeiről, miegyéből beszélgetve.

Soha ilyen szabadon erről a kérdésről még nem nyilatkozott. Családi körben mindig elnémította őt feleségének rideg közönye e tárgy iránt. De most sem tudott pozitív állításokkal előhozakodni, vagy tamáskodó érvekkel szembeszállni, hogy az aranykor ez elpusztult földjének egykori létezését bebizonyítsa. Atlantis volt hosszú évek óta titkos ábrándjainak színhelye és tárgya, meg volt győződve, hogy az ő tudása nem mindennapos tudás, sokkal ösztönösebb, titokzatosabb és mélységesebb természetű. S ezért magatartása kezdettől fogva védekező volt, csöndes és titkolózó, mint az olyan emberé, aki szívesen mondana többet, ha tilalom nem állna az útjában.

- Miből következteti, hogy ez az elpusztult világrész valaha létezett?

Mire megköszöri a torkát és a beavatott ember különös mosolyával csak annyit mondott, hogy ezt a kérdést évek óta tanulmányozza.

- De milyen bizonyítékot tud felhozni? - kérdezte a rendetlen külsejű ifjú hölgy.

- Van bőven. De részletesen elmondani lehetetlen. Meggyőző bizonyítékok. Mindenféle rendű. Platoban találni eleget. Befejezetlen töredékek. Számos könyvet írtak erről a kérdésről. Számos felírást találtak Egyiptomban.

- Milyen emberek voltak a lakosai? - kérdezte a rendetlen ruhájú kisasszony.

- Nagyon csodálatos emberek, kedves kisasszony, - felelte Mr. Preemby. - Igen csodálatos emberek.

- Egész nap filozofáltak, mi? - kérdezte a fiatal ember, a szomszéd műterem lakója.

- Amit tudunk róla, az csak töredék, - felelte Mr. Preemby. - Nagyon töredékes a tudásunk.

- S milyen ruhában jártak?

- Milyen ruhában? Fehér ruhában - roppant méltóságos volt a külsejük. Égszínkéék ruhát hordtak - ha valaki fölött ítéletet mondtak. Plato részletesen megírja.

- Repülni tudtak-e?

- Értették a módját. De nem használták ki.

- Hát gépkocsijuk? És egyéb gépeik?

- Ha kívánták igen. De nem kocsiztak annyit - inkább gondolkodtak. A mai emberek átmeneti korszakban élnek.

- S aztán mindez elmerült? - kérdezte a szomszéd műterem lakója. - A tenger elborította és vége lett. Mily tanulság!

- Nem kellett volna megtörténnie, - felelte Mr. Preemby sokat sejtető hangon.

E pillanatban a bor ködén keresztül a kétség szavai ütötték meg Mr. Preemby fülét.

- Szikrányi bizonyítékunk sincs arra, hogy az Atlanti-óceán helyén valaha szárazföld terült volna el - szólt Mr. Teddy Winterton Krisztina Albertához. - Harmincmillió esztendő óta víz terül el ezen a helyen. A tengerfenék geológiai rétegei megszakítatlan sorban nyúlnak le a mezozóikus korszakig.

Mr. Preemby nem hagyta volna válasz nélkül ezt a megjegyzést, ha a rendetlen külsejű kisasszony hirtelen meg nem kérdezte volna tőle, vajjon mit gondol, a szvasztikakereszt nem származik-e Atlantis lakóitól?

Mr. Preemby azt válaszolta e kérdésre, hogy véleménye szerint egészen biztosan így áll a dolog. Mire a kisasszony azt kérdezte tőle, vajjon mit jelent tulajdonképpen ez a jelvény s hogy mindig kíváncsi volt, vajjon mi rejtőzik e szimbólum mögött. Mr. Preemby óvatos és titokzatos szavakban válaszolt, mire szomszédja egyre többet óhajtott megtudni ez elpusztult világ rendjéről, társadalmi szokásairól, vallásáról. Vajjon a nőknek polgárjogaik voltak-e? Mindenképpen a legértelmesebb tagja volt a társaságnak ez a leány. Az őszhajú úr úgy látszott, csöndben mulat a beszélgetésen.

A társaság többi tagja azon vitatkozott, ne vonuljanak-e fel az aznap esti művészbálra az Elveszett Atlantis lakóinak köntösében? A sok vidám megjegyzést Mr. Preemby tiszteletlennek és triviálisnak ítélte. «Úgy öltözhethünk, ahogy jól esik - jelentette ki Harold Crumb. - Új fegyvereket találhatunk ki, szárnyakat is köthethünk, ha jól esik. Mágikus karbunkulusokat köthethünk pajzsainkra. Belülről kivilágított karbunkulusokat. Titokzatos könyveket és varázstáblákat aggathatunk magunkra. S hozzá egy különös sirató éneket zenghetünk s dobot verhetünk hozzá: Mja! Mja! Mja!»

Összecsücsörítette a száját s furcsa dűnnyögő hangokat hallatott, hogy ezzel illusztrálja a gondolatait, közben pedig az ujjával csettintgetett.

Semmi értelme sem volt, hogy kikérje magának ezt a fantasztikus tudatlanságot. Csak a barna s rendetlen külsejű kisasszonynak és az őszhajú nyugodt úrnak prelegálta tovább Mr. Preemby csöndes orákulumait és bajusza alól halkan igyekezett őket felvilágosítani.

- De honnan tudjuk mindezt? - kérdezte makacsul tovább a barna kisasszony. - Mindennek nyoma sincs a British Museumban!

- Ne feledkezzék meg arról - jelentette ki Mr. Preemby - hogy itt vannak a szabadkőművesek. A beavatottak szűk köre - százados hagyományok. Ó köszönöm. Csak egy fél pohárral. Köszönöm szépen!

Mialatt így beszélgetett, észrevette, hogy Krisztina Alberta és Winterton között valami szövődik. Eleinte számba sem vehető apróságok voltak, ennek a különös társaságnak a szokatlan modorához tartoztak, de aztán nagyon is jelentékeny tünetek voltak már. Mr. Preemby látta, hogy Winterton keze hirtelen eltakarja Krisztina Alberta kis öklét, amely az asztalon pihent. A lány nyomban elkapta a kezét. Azután valamit suttogtak egymás között s a kis kéz újból megjelent az asztalon. A következő percben a két kéz már egy tenyérnyire volt egymástól, mintha mi sem történt volna közöttük.

Már szinte megfeledkezett volt arról, hogy Krisztina Alberta ilyen hirtelen lenyűgözte a figyelmét, ha a gyümölcs felszolgálásával egyidőben még valami nem történt volna. Popinetti vendéglőjében a gyümölcsös tál tulajdonképpen sorshúzás volt. Hatalmas tál dió került az asztalra s aki ép diót talált, az volt a nyertes s megehetette a diót. Néhány züllött datolya és egy-két tolakodón pirosuló alma egészítette ki ezt a dióhalmazt. Nagy diótörés indult meg az asztal körül, amely hamarosan megtelt dióhéjjal s a diók zöld, sárga, barna, romlott belével. E pillanatban akadt meg Mr. Preemby szeme a következő incidensen. Látta, amint Winterton Teddy keze óvatosan végigsiklott Krisztina Alberta csupasz alsó karján s a leány nem kapta el a karját.

E percben éppen mindenki beszélt és Mr. Preemby úgy vélte, hogy csak ő egyedül vette ezt a dolgot észre, de e pillanatban az őszhajú úriember arcáról leolvasta, hogy ő is meglátta ezt a kis jelenetet. Mindez rettentő zavarba ejtette az öreg urat s ez a Chianti, bár erősnek nem volt éppen erős, mégis elmosta a tárgyak és emberek körvonalait. De Mr. Preemby azért pontosan meglátta, hogyan, azt maga sem tudta, hogy az őszhajú úr is meglátta ezt a futó bizalmaskodást s hogy neki sem igen tetszett.

Illik-e az ilyesmit észrevenni? Kell-e, hogy ilyesmit szóvá tegyen? Talán jobb lesz később. Talán később, ha majd egyedül maradnak, akkor nyugodtan megkérdezheti a leányát: Jegyben jársz te ezzel a fiúval?

- Egy kicsit sok - jegyezte meg Mr. Preemby csöndesen. - Nem szeretem az ilyen dolgokat.

- Mindenképen! - felelte az őszhajú úr.

- Hiszen majd beszélek vele.

- Teljesen igaza van - felelte melegen az őszhajú úr. - Igen értelmes úriember.

Nagy széktologatás és szoknyasuhogás következett. Popinetti hol Mr. Preemby jobbján, hol a balján jelent meg. Egyszerre több Popinetti hajbókolt előtte. A Popinettiek buzgó sürgéssel nyújtogatják a kalapokat, botokat, miegymást. Akárhová fordul az ember, mindenütt ez a Popinetti áll előtte. A vendéglő lassan forogni kezd egy láthatatlan tengely körül. Talán ez a Chianti mégis csak erősebb ital, mint ezt Mr. Preembyvel elhitették? Egy tucat Popinetti nyitja ki a sok ajtót és udvariasan búcsúzkodik. Nehéz ezt az ajtót megtalálni! Végre kint van az ember. Kint az utcán. Járókelők. Autók. A Popinettik eltűntek. De azért mégsem szabadna egy rendes leánynak eltűnnie, hogy ebéd közben, mikor mindenki megláthatja, egy fiatal ember símogassa a karját. Nem tisztességes dolog ez. Valamit kell, hogy mondjon. Bár igen óvatos formában.

Ekkor vette Mr. Preemby észre, hogy Mrs. Crumb megy mellette. - Igen kedves dolgokat mondott arról az Atlantisról - jegyezte meg Mrs. Crumb. - Bár közelebb ülhettem volna magához.

- Hja, igen! - felelte Mr. Preemby.

Kedves nő ez az asszony nagyon. Mit is hallott róla? Hogy nem éppen házasok, de hát azért mégis csak házasok!?

6.

Mr. Preemby azt hitte, hogy most hazamennek, feketét isznak, még egy keveset elbeszélgetnek, aztán lefeküsznek. Sejtelve sem volt arról, hogy milyen irtóztató hosszú lesz még ez az este, amely reá várakozik. Még nem sejtette, hogy a fiatal nemzedéknek ez a világa, amelybe Krisztina Alberta bevezette, hajnalig tud fennmaradni és ifjú életét élvezni.

S valahogy lázas és kapkodó stílusban még órákig vidámak voltak és nem álmosodtak el. Lassanként rájött Mr. Preemby arra, hogy Mrs. Crumbnek megvolt a maga rendes fogadónapja, amikor barátjait a műteremben fogadta s ez a mai este, mikor a közös lakásba Mr. Preemby beköltözött, ilyen nap volt. Új vendégek érkeztek. Az egyik különösen nyomatékos külsejű úr volt, nem sokkal azután érkezett, hogy a Popinetti kocsmájából hazatértek, nagyon kövér és szélesmellű férfiú, negyven év körüli fehérarcú ember, kissé nehéz lélekzetű, akinek kopasz homloka alól feltűnően értelmes szemek csillogtak s kissé mogorva, széles volt a szája. Azzal az akaratlan tudatossággal járt, amely az olyan emberek szokása, akik felteszik, hogy mindenkinek a szeme rajtuk csüng. Mindenki halk tisztelettudással közeledett hozzá. Igen melegen üdvözölte Krisztina Albertát.

- Hogyan állunk, drágám? - kérdezte, miközben barátságosan megrázta a kezét, mintha nagyon kedvelné a leányt. - Hogy áll a Haladás ügye?

- Be kell mutassam apámnak - felelte Krisztina Alberta.

- Hah, apja is van? Azt hittem, hogy csak úgy kivirágzott, Nietzscheből, Bernard Shawból és a többiből.

Mr. Preemby hangosan kezdte a torkát köszörülni.

Mire Mr. Lambone feléje fordult. - Milyen hamar kisiklik egy kis leány az ember keze közül - felelte és finoman meghajolt Krisztina Alberta felé. - Még a legkülönb is.

Mr. Preemby úgy felelt erre a megjegyzésre, ahogy a szülők Woodford Wellsben erre a kérdésre válaszolni szoktak. - Az én leányom nagyon jó kis leány!

- Mégsem olyan, mint egy fiú, hiába!

- Önnek bizonyára van fia, uram!

- Nem, csak álmomban vannak gyermekeim és még idáig nem volt merszem álmaimat a valóságba átültetni. Elméletben már vagy százszor megnősültem s a vége mégis csak az, hogy most az egész világ agglegény-nagybácsija vagyok. Itt lődörgök a fiatalok között és a viselkedésüket - s értelmes szemével csöndesen végigmérte Krisztina Albertát - rémülettel és csodálattal szemlélem.

Újabb két vendég jelent meg az ajtóban s Mr. Lambone elfordult Mr. Preembytől, hogy üdvözölje őket, miután Fay istenhozottat mondott nekik. Az egyik egy marconaképű fiatal ember volt, hatalmas, fekete üstökű, a másik egy kis hölgyecske, akkora, mint egy kínai baba, akinek a ruhája Watteau stílusát juttatta az ember szemébe.

Hamarosan általánossá vált a beszélgetés és Mr. Preemby ismét az események háttérébe vonult.

Őszhajú barátja mellé került, aki háttal támaszkodott a nagy könyvszekrénynek. - Nem tudtam, hogy társaság lesz itt ma este - mondotta Mr. Preemby.

- Én is úgy gondoltam.

- Csak ma délután költöztem ide. A bútorszállító kocsik későn jöttek. Egy sereg holmit még csak aztán kell kicsomagolnom.

Az őszhajú úr résztvevőn bólintott. - Gyakran megesik - mormolta magában.

Mindenki egyszerre s hangosan beszélt. Nehéz volt megérteni egymás szavát. Zavaros beszélgetés volt nagyon s valahányszor két vagy három ember lassan belemelegedett a beszélgetésbe, Crumb Fay, mint ez kötelességtudó háziasszonyhoz illik, odament és megzavarta a beszélgetésüket. Egyre új és új vendégek kerültek ismeretlen módon a műterembe. Mr. Preemby már alig tudta megkülönböztetni őket. Egy vöröshajú ifjú hölgy jelent meg, rettentő mélyre kivágott ruhában, a háta szinte az övéig volt meztelen. Mr. Preemby rosszalón köhintett és már éppen egy megjegyzést akart tenni, egy csöndes hűvös szót elejteni az őszhajú úr előtt. De aztán mégsem szólt semmit. Nem jutott eszébe semmi, ami elég hűvös és nyugodt lett volna.

Crumb Fay jött oda hozzá és megkérdezte tőle, nem iszik-e viskit vagy sört? - Nekem elég volt abból a jófajta Chiantiból, köszönöm - felelte Mr. Preemby.

A társalgás egyre hangosabb lett. Harold Crumb az egyik sarokban hangosan idézte Vachell Lindsay költeményeit. Aztán Mr. Lambone jött oda hozzá és úgy látszott, az elpusztult Atlantisról akar vele beszélgetni, de Mr. Preemby szégyelte, hogy Mr. Lamboneval Atlantisról beszélgessen. - Hogy mulatsz, apukám? - kérdezte Krisztina Alberta, amint egy pillanatra elsiklott apja előtt, de mielőtt Mr. Preemby a krákogáson túljutott volna, már eltűnt.

Három fiatal ember jelent meg egy gramofonnal, amelyet, úgy mondták, éppen akkor vettek és Fay felfedezte, hogy elfeledtek sört hozatni, mire átküldte Haroldot, hogy a szomszédtól kérjen kölcsön néhány üveggel. Az újonnan érkezettek nem igen ébresztették fel Mr. Preemby immár fáradt figyelmét, kivéve az egyiket, aki egy igen szőke s igen hosszú értelmes orrú fiatal ember volt, a gramofon tulajdonosa, aki a gramofon tölcserjét a fejébe nyomva, süveg gyanánt viselte s kijelentette, hogy akármilyen történjék is, a gramofont ezennel megszólaltatja.

A gramofon tánczenére gyujtott, jazz muzsikára, néha egy valcerre s ez a muzsika Mr. Preembyt is jelentős mértékben felvidította. Kihúzta magát, a griffmadár egyik csontjával kezdte a taktust verni s hamarosan két-három pár perdült táncra a műterem közepén. Furcsa volt ez a tánc, legalább Mr. Preembynek, mintha járkáltak volna a párok, dülöngve járkáltak, csak néha-néha kapták fel szinte ijesztő hirtelenséggel a lábukat. A tánc rövid időre megszakadt, amikor Harold beállított a kölcsönkért sörrel, bár a szomszédokat, akiktől kölcsönkérte, szintén magával hozta. Általános z sivajjal kezdte a társaság követelni, hogy Krisztina Alberta és Teddy járják el a táncukat. Teddy szó nélkül ráállott, csak Krisztina Alberta húzódozott kissé s mikor Mr. Preemby végignézte a táncot, nem is csodálkozott a húzódozásán.

Csak köhintett egyet és végigsodort a bajuszán s az őszhajú úriemberre nézett.

Túlságosan bizalmaskodó volt ez a tánc, tényleg. A két szereplő egy pillanatra eltűnt az emeleten s megváltozott külsővel tért vissza. Miért, azt eleinte nem lehetett tudni, Teddy egy sportsapkát nyomott a fejébe és vörös sál kötött a nyakába, ez jelezte az apacskosztümöt, Krisztina Alberta pedig nagyon büszkén és kihívón lépkedett s két kezét a csípőjére feszítette.

Mindenki hátraszorult a fal mellé, hogy a táncosoknak több helyük legyen. Eleinte nem is volt veszedelmes a dolog. De Mr. Teddy hamarosan alaposan két kézre kapta Krisztina Albertát, a vállára vetette, derékon kapta, hátrahajlította a törzsét, aztán lábait szinte az égnek fordította, úgy hogy a két keze majd a padlót érte. Krisztina Alberta pedig vörös volt, mint a pipacs és izgatott s úgy látszott, nem is esik terhére ez az erőszakos bizalmaskodás. Szinte kínosan összeillett ez az emberpár, erre az illetlen táncra. Teddy és a leány bizonyos bizalmassággal

néztek egymás szemébe, de ugyanakkor elszántan és kihívóan. E különös táncban egy ízben Krisztina Albertának arcul kellett ütnie a táncosát. Amit igen alaposan és a zene ritmusában meg is cselekedett és pedig olyan keményen, hogy mindenki megtapsolta. Mire a táncosa csak mosolygott és a leány kecses nyakát két kézre fogva alaposan és igen nagy realitással megszorongatta.

E percben a gramofon hörögni kezdett s ezzel a táncnak vége is lett.

Mr. Preemby torka ebéd óta igen rendesen viselkedett, de most jó egynéhányszor meg kellett köszörszlnie.

A társaság nagy lármával követelte, hogy Krisztina Alberta még egyszer eljárja a táncot, de a leány ki volt vörösödve, lihegett s makacsul vonakodott. Egy pillantás, amit apja arcára vetett, elárulta, hogy édesapja milyen ünnepélyesen fel van indulva és mennyire meg van döbbenve.

A szomszéd műterem lakói következtek ezután sorra s egy orosz táncot utánóztak nagy ügyességgel és igen mulatságosan, egy szarotvi paraszttáncot. A gramofon ugyan nem volt orosz táncokra berendezve, de a lapok között találtak egyet, amely úgy ahogy, ráillett a táncra. Ez a tánc nagyon elmulatatta Mr. Preembyt. A fiatal ember egészen a padlóig guggolt le és roppant gyorsasággal rugdosta ki a lábait, míg a leány olyan mereven forgott, mint egy fababa.

A mulatságot e percben újabb vendégek érkezése szakította meg. Öt jelmezes alak jelent meg a küszöbön és sört követelt. Az öt jelenség furcsa és színes külseje meglepte ugyan Mr. Preembyt, de nem érdekelte túlságosan. Az egyiknek a fején papírkakastaréj vöröslött és bohóccsörgőt forgatott a kezében. A többi négy szűk és rikító ruhába volt öltözve, de nem ábrázolt valami határozott alakot. Úgy látszik, az estét ismerős háznál töltötték, ahol a fiatalság számára mulatságot rendeztek. Nagy hangon kiabálták: - Éjféltkor kizavartak! Igen, éjféltkor kizavartak bennünket. Hogy ilyenkor a fiatalság aludni tér!

Hogy azonban a Lonsdale Mews 8. számú házában ilyesmi eszükbe sem jutott, az külön bejelentés nélkül is nyilvánvaló volt.

Újabb sörök. Mr. Preemby udvariasan elutasította a kínált poharat. Még egyszer s utóljára sör. Cigaretták. Sör. A visky utolsó csöppjei. További gramofon-zene, további táncprodukciók és Harold Crumb hangja újból verssorokat zeng. A sörtől meg a viskytól kissé erőre kapott. De friss láрма kerekedik, amely elnyomja a szavalást. Nagy mozgás. Nagy kört formálnak a szoba közepén. Csak nem táncolnak megint!? Nem. Erőmutatványok és atlétikai gyakorlatok, amelyeknek legfőbb hősei, Teddy Winterton, a gramofon tulajdonosa és Harold. Ez a produkció sem tartott sokáig és a társaság ismét a szoba közepe felé özönlött. Mr. Preemby fülében a társalgás érthetetlen zisvajjá olvadt össze, nem értette meg a beszélők egyetlen mondatát sem. Mintha az emberek ügyet se vetnének rá.

Fáradtság vett erőt rajta, a mulandóság és az elhagyatottság szele csapta meg. Milyen más estéket töltöttek régmúlt századokban az eltűnt Atlantis bölcs lakosai! Bölcselkedő beszédeket folytattak, a lírát pengették, fuvolán játszottak. Magasrendű gondolatokba mélyedtek.

Mr. Preemby szeme azon akadt meg, hogy Mrs. Crumb titokban nagyot ásít. Mire ő is hirtelen s rettentőn elásította magát. Aztán még egyszer.

- Ön itt lakik? - kérdezte tőle Mr. Lambone, aki mellette ült.

- Ma költöztem ide. Krisztina Alberta intézte el a dolgot.

- Elég rosszul tette! - felelte Mr. Lambone és egy percre a leányra nézett, ki a műterem túlsó sarkában állott. Egy pár percig elgondolkozva pihent rajta a szeme.

- Igen figyelemreméltó fiatal nő ez a leány - mondotta aztán. - Mindig öregnek, ódivatúnak érzem magamat, ha mellette vagyok.

Aztán a karkötőórájára nézett. - Félegy mult már - mondotta. - ideje, hogy elinduljunk!...

7.

Krisztina Alberta és Teddy Winterton búcsúzkodásának néhány szava megütötte Mr. Preemby fülét. - Igen vagy nem? - kérdezte Teddy.

- Nem - felelte Krisztina Alberta nagy nyomatékkal.

- Hiszen nem igaz, amit mond! - felelte Teddy.

- Nem akarom! - mondotta erre a leány.

- De igenis, akarja!

- Menjen a fenébe!

- Hiszen nem kockáztat vele semmit!

- Nem jövök. Ne legyen szemtelen!

- Azért én mégis várom.

- Hiszen várhat!

- Ahogy parancsolja, drága kis habozó Krisztike!

8.

Két óra beletellett, míg Paul Lambonet, aki elsőnek indult el, az egész társaság követte.

- Most pedig ágyazzunk meg - kiáltotta Fay. - Nincs minden nap ilyen vásár nálunk Mr. Preemby.

- Bevallom, hogy fáradt vagyok - felelte Mr. Preemby. - Hosszú volt ez a nap nagyon!

Krisztina Alberta késő bánattal figyelte apját. - Véletlenül került minden össze - mondotta neki.

- Nem szoktam ilyen sokáig fennmaradni - szólt Mr. Preemby, aki ekkor már a megvetett ágya szélén ült és akkorát ásított, hogy majd kiugrott az állkapcsa.

- Jóéjszakát! - búcsúzott Fay, nagyot ásítva.

- Menjünk aludni - szólt Harold. - Viszontlátásra Mr. Preemby. - Az ásítás Haroldra is ráragadt. Micsoda pofát vágott!

- Jóééééjt!

- ... jszakáát!

Az ajtó bezárult mögöttük.

Mr. Preemby sok mindent szeretett volna megmondani Krisztina Albertának, de már késő volt és Mr. Preemby sokkal fáradtabb volt, semhogy mindezt megmondhatta volna. Azonkívül nem volt azzal sem teljesen tisztában, hogy tulajdonképpen mit is mondjon.

Csak éppen egy odavetett megjegyzést kockáztatott meg. - Az az őszhajú úr nagyon tetszett nekem! - mondotta.

- Igen? - kérdezte Krisztina Alberta szórakozottan.

- Igen értelmes úriember. Nagyon érdekelte őt az elpusztult Atlantis kérdése.

- Szegény, hiszen tökéletesen süket - felelte Krisztina Alberta s borzasztóan szégyelli.

- Ó! - felelte Mr. Preemby.

- Ez a társaság túlhangos neked apukám - vezette be Krisztina Alberta, amit apjának mondani készült.

- Az bizonyos, hogy egy kicsit hangos - felelte Mr. Preemby.

- Legokosabb volna, ha mielőbb lemennénk Tunbridge Wellsbe és körülnéznénk.

- Akár holnap is! - felelte Mr. Preemby.

- Holnap nem.

- Miért nem?

- Inkább holnapután - válaszolta Krisztina Alberta. - Nem tudom, holnap biztosan ráérek-e? Félig-meddig megígértem valakinek, hogy meglátogatom... Hiszen teljesen mindegy, holnap megyünk-e vagy holnapután.

- Én legszívesebben már holnap elutaznék Tunbridge Wellsbe! - szólt Mr. Preemby.

- Miért ne? - szólt Krisztina Alberta olyan hangon, mintha önmagához szólna és szinte habozott, mitévő legyen.

Elment az ajtóig, aztán visszafordult. - Jó éjszakát apukám! - mondotta.

- Hát megyünk holnap? Igen vagy nem?

- Nem... Igen... Magam sem tudom, Valamit terveztem ugyan holnapra. Mondhatnám egy fontos dolgot... Különben, igen, holnap utazunk apus!

Összefonta karjait a mellén, háttal fordult apjának s a falon függő furcsa rajzokra bámult.

Azután hirtelen sarkon fordult. - Nem mehetek veled holnap - jelentette ki végül.

- De igen, megyek! - felelte nyomban önmagának.

- Ó, hogy a fene...! - kiáltotta aztán teljesen érthetetlenül és egyáltalán nem úri hangon. - Nem tudom, mit tegyek!

Mr. Preemby fáradt és komoly szemmel figyelte a leányát. Ez a Krisztina Alberta egészen új jelenség volt számára. Mégsem illik egy fiatal leánynak káromkodnia! Semmiként sem illik így beszélni! Úgy látszik, ezektől az emberektől tanulta. Tán azt sem tudja, mit jelent az ilyesmi. Meg kell mosnia a fejét - holnap. Egy-két dolgot alaposan rá kell olvasnia. Édes jó Istenem, - milyen fáradt!

- Te - nagyot ásított - te nem vigyázol eléggé magadra, Krisztina Alberta - mondotta végül.

- Eléggé vigyázok, apám. Ne féltse engem!

Azután odament apja keskeny kis fekhelyéhez és leült mellé. - Nem tudjuk ezt a kérdést ma elintézni, apus. Túlságosan fáradtak vagyunk mind a ketten. Majd holnap mindent rendbe hozunk. Előbb meglássuk, milyen az idő s mindent elintéztünk-e már. Nem volna mulatságos szakadó esőben Tunbridge Wellsben mászkálni. Holnap mindent eldöntünk, - amikor már kialudtuk magunkat. Tudod, hogy már félháromra jár az idő, apuskám?

Átölelte mindkét karjával apját, megcsókolta a feje búbját meg a füle cimpáját. Mr. Preemby nagyon szerette, ha a leánya hozzáért és ha megcsókolta. Maga sem volt teljesen tisztában azzal, tulajdonképpen miért is szereti, ha Krisztina megcsókolja.

- Fáradt vagy apukám - mondotta a leány, igen puha hangon.

- És milyen kedves vagy te mindig hozzám. Jóéjszakát!

S már ki is ment.

Mr. Preemby egy ideig szinte megkövülten ült ágya szélén, s szinte mozdulatlan gondolatokba mélyedt.

A műterem padlója tele volt megfeketült végű gyufaszálakkal, cigarettavéggekkel s a levegő savanyú volt a füsttől és a sörszagtól. A kékrefestett asztalon üres sörösflaskó állott és két-három pohár, sörmaradékkal és cigarettahamuval teli.

Mindez szörnyen elütött Woodford Wellstől - igen elütött.

De új tapasztalatokat jelentett.

Mr. Preemby felriadt s vetkőzni kezdett.

A flanelhálóingje pedig még ki sem volt csomagolva.

9.

Krisztina Alberta még másnap reggel sem tudta elszánni magát, elutazzék-e vagy sem s nyugtalanul járt-kelt, bár az idő gyönyörű volt. Féltenegy felé hirtelen eltűnt és miután Fay társaságában - Harold sem volt odahaza - könnyű villásreggelijét megette, Mr. Preemby végleg belátta, hogy az utazás egy nappal későbbre halasztódott. Elment hát South-Kensingtonba, hogy megnézze a múzeumot. De nem ment be, csak végigsétált az épület előtt s kívülről szemügyre vette az iskolát meg a múzeumot. Csak előzetes megfigyelő körutat tett ezúttal.

A múzeum igen tekintélyes külsejű épületnek bizonyult. Nagyobb, jelentősebb a homlokzata mint a British Múzeumé. Lehet, könnyen lehet - hogy mindenféle érdekes holmi található benne.

Krisztina Alberta félhat felé jelent meg ismét a műteremben, a szeme csillogott és igen izgatott volt. Valami titkos diadal lengett körülötte.

Egy szóval sem magyarázta, hogy miért s hova tűnt el, s egyébről se beszélt, csak a holnapi utazásról. Kora reggel, mindjárt kilenc után kell elindulniok, hogy legyen idejük bőven. Szokatlanul kedves volt az apjához.

Harold estére se jött haza. Faynek pedig írni valója akadt, úgy hogy kettesben nyugodtan és csöndben töltötték az estét. Mr. Preemby meg-megtorpanó figyelemmel olvasgatott egy igen érdekes, mélyenszántó könyvben, amelyet Harold szobájában talált «A tudatalatti fantázia» volt a címe s az elpusztult Atlantisról és egyéb dolgokról szólt.

NEGYPEDIK FEJEZET.

A Petunia penzió.

1.

Kevés olyan város van a világon, amelynek hasonmása ne volna, minden városnak van testvérvárosa, ikertestvére, hasonmása, de Tunbridge Wells egyszerűen Tunbridge Wells és hozzá fogható igazán nincs sehol a földkerekségén. Nem mintha bármiféle tekintetben különös vagy fantasztikus volna, hanem mert vidor és finom levegő lengi körül. Tiszta, nyílt városka és kedvesen unalmas. Légvonalban alig harminc mérföldnyire van Londontól, de a partmenti dombsor komoly és kecses gesztussal zárja el a láthatárt észak felől és kirekeszti a lélekből London minden emlékét. Nem fekszik a fővonalak mentén, nem alkalmas évi bérletekkel való utazásra, a gyorsjárású autók számára is kényelmesebb út kínálkozik, mint ezen a kis városon keresztül. Dover és Kent felé ha megy, az autó utasa keletre kerül el, ha Brightonba, akkor nyugatra, feltéve, hogy Westerham és Sevenoaks dombvidékén baj nem éri. Gazdag emberek nagybirtokai veszik körül, s a kastélyok urai nem őrzik féltékenyen parkjaik szépségeit. Erdige, Dayham, Penshurst Parks, Knole és társaik távoltagek a várostól a gombamódra tenyésző kertvárosokat. S így egymagában áll a vidéken, ritka, sziklás talajon, egészséges és szellős levegőben, a kellős közepén elterülő nagy térség körül. Keserű ízű gyógyforrása, amelyet már a Stuart hercegnők is szűrészölgettek, fürdői és egyéb épületei majdnem olyanok még ma is, amilyeneknek Dr. Johnson ismerte őket. Az utcanévek, Mount Sion, Mount Ephraim, Betulah Road s bizonyos biblikus légkör a házak körül, a látogatónak hamarosan eszébe juttatják, hogy elmúlt századokban puritánok laktak a várost. Sok kóros máj talált már itt enyhülést és friss erőt. Ideérkeztek Mr. Preemby és Krisztina Alberta, hogy alkalmas penziót keressenek - és ennél kedvezőbb helynek nem is vehették volna útjukat.

Igen rendszeres módon indultak felfedező útjukra, mint ez olyan emberpárhoz illik, amelynek egyik tagja részben a londoni Közgazdasági Egyetemen részesült társadalomtudományi kiképzetésben, részben a Tomlinson-féle kereskedelmi iskolában tanították meg a gyakorlati üzleti élet titkaira.

Mr. Preemby ugyan azt indítványozta, hogy először nézzenek szét a városban és vegyenek nyugodtan mindent szemügyre, de Krisztina Alberta először sorban kikérdezte az összes lakásközvetítőket, aztán bement egy üzletbe és megvette a város térképét és vett egy útmutatót is, aztán leült egy padra a városi parkban és elkészítette a haditervet, amely a dolgok természetes rendjén a Petunia penzióba vezette őket.

Mr. Preemby az útmutatóban nagy meglepéssel olvasott el egy s más sokat ígérő megjegyzést. - Szívem, idehallgass! A város általános jellemzése: Különösen ajánlatos Tunbridge Wells, a felsőbb osztályok körébe tartozó vendégeknek és utasoknak számos vonzó tulajdonságainál fogva. A várost turisták sohasem özönlik el, utcáin sohase tolong durva és haszontalan tömeg. A város lakosainak legnagyobb része jómódú családokból áll és ennél fogva a társas légkör telítve van kultúrával és műveltséggel.

- *Telítve*, nagyon jó. Éppen ezt várom én is ettől a várostól, - felelte Krisztina Alberta.

- Azt hiszem, hogy ösztönöm ezúttal a kellő helyre vezetett, - jegyezte meg Mr. Preemby.

A Petunia Penzió féloldalt néz a városi sétátérre arról a pontról, ahol a Petunia-utca betorkollik az ósdi és kedves Főutcára. Hiába keresné az ember a város e részén Wellington egekbe tornyosuló magasságát, a Royal Mount Ephraimot, vagy a Marlboroughot, amelyek társaikkal

együtt olyan harciasan meresztik fejüket a napnak a sétatér fölött emelkedő dombtetőről, de igen tekintélyes külsejű, kényelmes intézmény ez a penzió. Mr. Preemby, mikor a lépcsőket, a bejárót, a tágas fogadócsarnokot, a fekete alapon arany betűkkel kirakott nevet meglátta, néhányszor meglegegedetten köszörülte meg a torkát. Szörnyen pirosposzsgás szobaleány, akin roppant szűk fekete szoknya volt, fehér kötény és fehér főkötő, nyitott nekik ajtót, szórakozott, kitérő pillantással nézett végig Mr. és Miss Preembyn és kérdéseikre kissé zavartan válaszolt, mondván, hogy rögtön kihívja Miss Emily Rewstert, Miss Margaret ugyanis nincsen itthon. Mire Miss Emily Rewster, aki közben figyelmesen hallgatózott egy közeli gyöngyfüggöny mögött, félrevonta a függönyt és kecses főhajtással elébök lebbent. Miss Emily rendkívül piros képű idős hölgy volt, finom és ósdi modorú, csipkés főkötő volt a fején, a ruháján sűrűn csipke és fodor, és Krisztina Alberta csöndben megállapította, hogy ilyen becsületesen és nyíltan festett gesztenyebarna haját sohasem látott még életében. - Vajjon Mr. Preemby egy-két hétre szándékozik-e hozzájuk költözni vagy talán - mondjuk - hosszabb ideig szándékozik itt tartózkodni?

Erre kölcsönös magyarázatok következtek.

Ezután az idős hölgy nagy meglegeedésére elmondották, hogy Mr. Preemby huzamosabb időt szándékozik Tunbridge Wellsben tölteni, viszont Krisztina Alberta nem marad állandóan - ami bizonyos nehézségeket váltott ki. A Chelseaban felvett állandó lakásról megemlékeztek néhány szóval, de hogy ez a lakás egy műteremmel kapcsolatos, egyelőre elhallgatták.

Miss Emily Rewster kijelentette, hogy Krisztina Albertát is el tudja minden látogatása alkalmával helyezni, feltéve, ha nem ragaszkodik ahhoz, hogy mindig ugyanabban a szobában vagy ugyanolyan típusú szobában lakják. - Majd csak elrendezzük, - jelentette ki végül Miss Emily.

- Fontos csak az, hogy az ablakot ki lehessen nyitni, - jegyezte meg Krisztina Alberta.

A szobák, amelyekbe vezették őket, igen alkalmasnak bizonyultak. Egy pillantást vetettek a fürdőszobába is. - Ha fürdeni óhajtának, csak szólni tessék. - Az ebédlőben, külön kis asztalok állottak, minden asztalon virág, igen kellemes és válogatott virágok, nagy társalgó volt a földszinten, amelyben egy zongora és számos kényelmes karosszék és kisebb díván állott, a dívánokon csipkés takaró és ezek a csipkék nagyon hasonlítottak azokhoz a csipkékhöz, amelyek Miss Emily főkötőjét díszítették, ugyanolyan barátságos vendégszeretet áramlott belőlük, hogy az ember ez ülő alkalmatosságokat szinte a tulajdonosok unokatestvéreinek tartotta, akik társaik ebben a vállalkozásban.

A zongorára egy csipkés ágytakaróféle volt terítve, kis fényezett asztalkák állottak körülötte, melyeken apró terítők szerénykedtek és nagy majolika tartókban virágcserepek, ezenkívül egy-két kisebb törékenyebb asztalka, egy alacsony könyvtartó is volt a szobában, tele könyvekkel, a tetején nagy csomag képeslap és folyóirat. Az előcsarnok háttérében üvegfolysó, ahol két hölgy éppen teázott s azonkívül dohányzó is volt a házban, ahol, mint ezt Miss Emily kissé szégyenlősen közölte Krisztina Albertával - az urak dohányozni szoktak.

- Rengetegen voltunk ez idényben, - jelentette ki Miss Emily Rewster, - rengetegen. Majdnem harmincan ültünk ebédnél. Az igaz, hogy az idény már végére jár. Jelenleg kilenc vendégünk van reggelinél és heten ebédnél, két úr üzleti ügyben tartózkodik itt. De hát úgy van, hogy az emberek jönnek-mennek. Ma is két érdeklődő levelet hozott a posta. Egy beteg hölgytől meg a nővérétől. A gyógyvizet akarják inni. Aztán ép úgy vannak vándormadarak, mint állandó telepések. Egy-két napra sokan állapodnak meg a városban. Autózó családok. Útbaejtik Tunbridge Wellst. Hozzánk azért szállnak, mert hogy olyan közel vagyunk az üzletekhez.

Bizalmas szemmel sugárzott Mr. Preembyre. - A testvérem meg én bizony gyakran nézünk körül magunk is, hogy minden rendben meglegyen.

- Más nem is gondolna rá. De szívesen vállalunk minden terhet, csak hogy a vendégeink kényelmesen érezzék magukat.

- A háború óta nem étkezünk közös asztalnál, - jelentette ki Miss Emily Rewster. - Sokkal kellemesebb így. Az ember teljesen magába zárkozhatik, ha jól esik, ha meg úgy kívánja, összebarátkozik a társasággal. A szalonban vagy a dohányzóban gyakran beszélgetnek az emberek. És köszöntik egymást. Gyakran egészen jó barátságba keverednek. Különböző játékokat játszanak. Együtt kirándulgatnak. Egész kellemes ez így.

Krisztina Alberta azonban a szavába vágott és megkérdezte, ki lakik e percben náluk?

- Ó, igen kellemes emberek, - felelte Miss Emily. - Igen kellemes emberek. Egy úriember lakik nálunk a feleségével meg a mostohaleányával, ez az úr nemrég vonult vissza az üzletétől, aztán két magános, idősebb kisasszony lakik itt, aztán meg egy úr a feleségével, akik sokáig laktak Burmában, az őserdőben és így tovább.

Krisztina Alberta csak nehezen állotta meg, hogy meg ne kérdezze, mit is jelent az, hogy magányos kisasszony.

- Én már régóta vágyódtam Tunbridge Wellsbe - jelentette ki Mr. Preemby.

- Kérem «Királyi Tunbridge Wells» a város neve, - vágott a szavába Miss Emily. - A Királyi jelzőt mint talán méltóztatik tudni, kilencvenkilencben adományozta Ő Felsége a fürdőnek.

- Kérem, nem tudtam, - felelte Mr. Preemby mély tisztelettel és még egyszer elmondta: - Királyi Tunbridge Wells.

- Tele van vele az ember szája, - mielőtt kimondja, - jegyezte meg Krisztina Alberta.

- De jó íze is van tőle a szájnak, legalább a mi szánkunk, - válaszolta a királyhű Miss Emily.

A Petunia penzió olyannyira megtetszett Mr. Preembynek, hogy nyomban megállapodott a tulajdonosnővel, hogy harmadnapra hosszabb tartózkodásra visszatér Tunbridge Wellsbe, csak ruhát és egyéb podgyászt hoz ki magával, és hogy Krisztina Alberta is kijön vele néhány napra - az első emeleten éppen megürült egy kis szoba, amelyben lakni fog - de aztán visszatér Londonba, hogy folytassa a tanulmányait, s ha megint lesz számára egy szoba üresen, megint kijön néhány napra.

2.

Visszaútban Londonba Mr. Preemby a vonaton újból végiggondolta ezeket a megállapodásokat és új tervet szögezett le.

- Én csak negyednapra jövök ide vissza, előbb Londonban rendbe szedem a gyűjteményeket. A legjobb darabokat úgy rendezem el, hogy a szekrény üvegablakán keresztül látni lehessen, de a szekrényt mindenesetre lezárom, aztán elhozok magammal egy-két szükséges könyvet s ha már teljesen rendbe jöttem, akkor alaposan szemügyre veszem azokat a híres sziklákat, amik itt láthatók.

- Hiszen ha reggel kijövünk, - felelte Krisztina Alberta, - akkor még aznap délután megnézhetjük őket.

- Aznap délután még nem - felelte Mr. Preemby. - Nem. Én azt akarom, hogy tökéletesen friss és pihent elmével kerüljek e sziklák elébe. Azt hiszem, legokosabb, ha kora reggel megyek ki - alapos éjjeli nyugalom után. Olyankor, amikor még senki sem jár arra. És azt hiszem, Krisztina Alberta, hogy legjobb lesz, ha első ízben egyedül megyek ki. Nélküled. Néha olyanokat mondasz Krisztina Alberta, - tudom, hogy nem szándékosan teszed - de igazán kizökkentesz a kerékvágásból...

Krisztina Alberta gondolkodóba esett. - Vajjon mit remélsz te ezektől a szikláktól? - kérdezte.

Mr. Preemby lassan megrázta a bajuszát s meglóbálta kissé a fejét. - Várakozó lélekkel megyek elibök, - mondotta. - Talán mégsem veszett el az egész Atlantisz. Lehet, hogy némi maradéka még itt rejtőzik a földön. Vannak legendák. Megfejtetlen felírások. Ki tudja? Lehet, hogy itt is vannak. Lehet, hogy Afrikában. Egy régi terv. Egy jel. A Teknőcszikla egészen különös jeleket viselhet. A British Múzeumban van egy Közép-Amerikából hozott teknőcszikla.

Néhány pillanatig meglegedetten mélázott maga elé.

- Kell, hogy egy jegyzőkönyvet vegyek magamnak és néhány színes ceruzát - jelentette ki aztán.

Tovább mélázott egy ideig. Három-négy perc múlva szólalt meg csak ismét és e megjegyzése meglepetés gyanánt érte Krisztina Albertát.

- Remélem drágám, - szólt Mr. Preemby, - hogy e sok művészember között nem veszíted el a fejedet.

- Nagyon fájlalnék, ha megtudnám, hogy elvesztetted a fejedet, - tette még hozzá Mr. Preemby.

- De apus, miből gondolod, hogy elveszítem a - fejemet? - kérdezte Krisztina Alberta.

- No egy-két dolgot láttam abban a műteremben, - mondotta Mr. Preemby. - Egy-két apró jelenetnek voltam a tanuja, jobban vigyázz magadra Krisztina Alberta. Fiatal leánynak vigyáznia kell magára. Ami a barátaidat illeti, hát bizony azok nem valami józan emberek. Ne vedd tőlem rossz néven, hogy ezt megmondom. Jó, ha az ember idején szól egy józan szót.

Krisztina Alberta csak némi csönd után válaszolt apjának s a hangja ezúttal nem csengett olyan bátran, mint szokott. - Ne fájjon miattam a fejed, apuskám, - mondotta. - Vigyázok én magamra.

Mr. Preemby azonban nem feszegette tovább a kérdést. Csak annyit jegyzett még meg: - Nem tetszik nekem az a fiú, az a Teddy Winterton. Túlságosan bizalmaskodó.

- Nekem se tetszik, - felelte Krisztina Alberta. - *Tényleg* túlságosan bizalmaskodó.

- Akkor rendben van, - válaszolta Mr. Preemby. - Azt hittem, hogy nem vetted észre. - Aztán újból gondolataiba merült.

De apjának e hirtelen és idáig példa nélkül álló beavatkozása leánya személyes ügyeibe szakadatlanul foglalkoztatta Krisztina Albertát útközben is, amíg a vonat a londoni pályaudvarba be nem futott. Fürkésző pillantásokat vetett szünet nélkül az apjára.

De az öreg úr mintha megfeledkezett volna a leányáról.

E megjegyzése rettenetesen igaz volt. Teddy Winterton egyáltalán túlságosan bizalmaskodó lett.

3.

Az emberiség történetének minden korszakában észrevette a figyelő szem a végzet hirtelen következetlenségét s őseinek e hagyományait Krisztina Alberta most már a saját szűkkörű tapasztalataival is gyarapította. Abban a hiszemben volt, hogy apját kényelmesen elhelyezvén e királyi fürdőhely, Tunbridge Wells egészséges nyugalmában, mindent elkövetett, hogy apjának boldog és nyugodalmas életet szerezzen. De Krisztina Alberta anyjának halála óta feltűnő változás bontakozott ki e kis emberke lelkében, az akarat felszabadult, szava új s szabad fordulatokat lelt, kedvét lelte abban, hogy a környező világ jelenségeit megjegyzéseivel kísérje és ítélő szavával bírálja meg. Krisztina Alberta maga is ápolta és öntözte a tikkasztó szárazságból a nedvdús világosságba kikerült e csirát, de annyira már nem érdekelte apja lelkiélete,

hogyan törje az eszt, vajjon e kezdeményezőképeség elkésett kibontakozásából milyen virágok fakadhatnak még vajjon? Hogy éppen ezen a helyen találjon rá az az ösztönző erő, amelyre képzelőtehetségének szüksége volt, hogy a legfantasztikusabb gyümölcsöket érlelje meg s hogy éppen Tunbridge Wellsben lelje meg azt az utat, amely őt a mi hétköznapi világunkból átvezesse, a számára mindenképpen csodálatosabb és kielégítőbb életbe, az Krisztina Albertának sohasem jutott az eszébe.

Krisztina Alberta három napig maradt a Petunia penzióban, amíg az események gyötrő sürgetése Londonba vissza nem űzte és e három napon keresztül semmi jel sem mutatta a nagy változást, amely apja lelkében előre vetette árnyékát. Általában szokatlanul hallgatag és csöndes volt e három nap alatt. Kijelentette, hogy neki Tunbridge Wells nagyon tetszik, de a sziklás ormok, miután alaposan szemügyre vette őket, nagy csalódást ébresztettek benne. Még azt is kétségbe vonta, hogy természetes közetalakulatok. S ez rettentő kijelentés volt számára. Mindenáron azt akarta magával elhíttetni, hogy a Teknőc-szikla azokhoz a nagy kőfaragványokhoz sorozható, amelyeknek egy példányát a British Múzeumban látta, a yucatani hatalmas Maya teknőcökhöz, de hiába, bármennyire megfeszítette akaratát, ezt még önmagával sem tudta elhíttetni. Kijelentette, hogy minden külső dísz, minden felírás elmosódott már a sziklán s végül, borzasra dörzsölve nagy szőke bajuszát: - Nem volt ezen a sziklán semmiféle dísz vagy felírás. Sohasem!

Krisztina Alberta rögtön tisztában volt azzal, hogy édes apja igen magasra csigázott reményekkel ment ki a sziklákhöz, s ezért van most annyira lesújtva. S a rejtély, amely az apa agyában erjedt, a leányt is igen erősen foglalkoztatta, úgy látta, apja ezt a várost Tunbridge Wellst, szinte posterestante hivatalnak nézte, ahol valami döntő fontosságú levél várakozik rá. Levél pedig nem jött.

- De apukám, mit vártál tulajdonképpen? - kérdezte Krisztina Alberta, mikor az első nap délutánján apja kivitte magával a Teknőcoromhoz, hogy megmutassa neki, milyen közönséges és jelentéktelen kődarab. - Hát komolyan valami csodálatos kőfaragványt vártál?

- Igen, vártam valamit, - ami számomra jelentős lett volna. Valami jelentőset.

- Ami neked szólt volna?

- Igen nekem. És mindenkinek. Szózat az életről és a nagy titkokról. Valahogyan nagyra nőtt bennem az az érzés, hogy valami várakozik rám. Most pedig nem tudom, merre forduljak.

- De tulajdonképpen mit vártál, milyen jeladást?

- Hát nem rejtély az egész élet Krisztina Alberta? Nem vetted idáig észre? Azt hiszed talán, hogy nem egyéb, mint műterem meg tánc, meg kirándulás és autobusz és ebéd meg uzsonna? - kérdezte. - Nyilvánvaló, hogy egyéb is van az életben. Mindez csupán fátyol. Külső jel. S én nem tudom, mi rejtőzik e fátyol mögött, magam pedig nem vagyok egyéb, mint egy penziónak a lakosa s közben lassan elmúlik az élet. Nagyon nehéz kérdés. Szinte lehetetlen megfejtetni. Szörnyen gyötör, hidd el. Valahol meg kell találni a nyitját!

- De hiszen mindnyájan *ugyanezt* érezzük apukám, - kiáltotta Krisztina Alberta.

- A dolgoknak néha más a lényege, mint a látszatja, - felelte Mr. Preemby és nagy fölénnyel legyintett egyet, szinte elutasítva magától az egész környező világot, Rusthall falut, a szomszéd korcsmát, a lámpavasat, a rendőrt, egy kutyát, egy fűszeres kihordó kocsiját és három elrobogó automobilt. - Ez mindenképpen nyilvánvaló. Túlságosan abszurd volna. A végtelen űr, a csillagok és a többi. Éppen csak hogy két étkezés között futkosással eltöltsük az időt...

Kinek jutott volna eszébe, gondolkozott Krisztina Alberta, hogy éppen ezen törje apja a fejét. Kinek jutott volna ilyesmi az eszébe?

- Vagy valakinek a reinkarnációja vagyok, - jelentette ki Mr. Preemby, - vagy nem. Ha nem, akkor tudni akarom, vajon mi értelme van a világ egész mai rendjének. Kell, hogy valami *szimbólikus* értelme legyen Krisztina Alberta. De micsoda?

- Azt tudom, hogy az a sok esztendő, amit a mosódában eltöltöttem, nem volt való élet, - folytatta Mr. Preemby. - A nyugalom és előkészület esztendei voltak. Szegény anyád másképpen gondolkozott - bár mi ketten sohasem beszéltünk róla, de mégis így volt.

Krisztina Alberta nem tudott kellő választ találni apja szavára és egy ideig szótlánul mentek egymás mellett. Mikor újból szóltak egymáshoz, akkor arról beszélgettek, merre érhetnének el leghamarabb a High Rocks szállóba teázni.

4.

Mr. Preemby szemmel láthatólag leveri állapotban volt és nem kis mértékben bántotta valami, de a köznapi mélabú tömör elszomorodottságának jelei nem igen mutatkoztak rajta. Ugyanakkor azonban igen nagy mértékben érdekelte őt a kis penzió mindennapi élete és azok a lakótársai, akikkel a közös termekben találkozott. Egészen új élet volt számára ez az életmód. Házas élete alatt ő és felesége szabadságukat rendszerint a tengerparton töltötték, bérelt lakásokban és Mrs. Preemby itt is azzal töltötte idejét, hogy az ellátást szakadatlanul bírálta, figyelte és kontrollálta. Néha-néha kirándultak a környékre vagy kitelepedtek a homokos tengerpartra s mialatt Mr. Preemby s Krisztina Alberta homokvárakat építettek, vagy a sziklák között ögyelegtek, Mrs. Preemby a nyugvószékén pihent és a mosódája után sóvárgott. Ha rossz volt az idő, a szobájukban maradtak, Mr. Preemby és Krisztina Alberta könyveikbe temetkeztek, mialatt Mrs. Preemby épp olyan odaadással sóvárgott a mosódája után, mint ezt a tengerparton cselekedte. De Mr. Preemby szívének mélyén mindig ott parázslott a vágy a nyüzsgő, eleven élet után, amit csak egy ilyen penzióban lel meg az ember.

Mikor a podgyászuikkal együtt megérkeztek, megismerkedtek a másik Rewster kisasszonnyal, Miss Margaret Rewsterrel. Miss Margaret nővérének nyulánkabb, halkabb és kevésbé díszes változata volt. Mr. Preemby hamarosan rájött, hogy a két hölgynek különös rejtőzködő képességei vannak. Mintha szakadatlanul valamelyik sarokban lappangnának, valamelyik függöny mögött, a folyosók végében a szegények. Legfőbb gondjuk az volt, hogy sohase zavarják a vendégeiket, de ugyanolyan gondjuk volt arra is, hogy minden rendben meglegyen. Étkezés közben spanyolfal mögött szeletelték fel a húst és rendezték el a tálakat, amelyeket pirosposzsgás szobalány hordozott körül. S valahányszor Mr. Preemby a spanyolfal felé nézett vagy Miss Emily Rewster lesett rá a spanyolfal felső széle fölül vagy Miss Margaret kukucskált ki az egyik szélén. Olyan ideges lett tőle, hogy alig tudta fogni a kését meg a villáját. Ha meg az asztalkendőjét ejtette ki a kezéből, bár azt remélte, hogy senki sem veszi észre, Miss Emily bizony észrevette s hamar odaküldte a pirosposzsgás szobalányt, hogy vegye fel helyette.

Mihelyt Miss Margaret másodszor is megkondította a gongot, Mr. Preemby és Krisztina Alberta lejöttek az ebédlőbe s mivel ők értek le elsőnek, kényelmesen szemügyre vehették a vendégsereget, amint lassan beszállingózott az ebédlőbe. Krisztina Alberta mély csöndben ült a helyén, de Mr. Preemby hangosat köhintett, mihelyt új vendég jött be a terembe. A két első két vándormadár volt. A fiatal ember egy fantasztikus golfruhában, a hölgy, nyilván a felesége, pedig világossárga sportjumperben. A házaspár Kent vidékét járta be a motorkerékpárján és szívós kitartással igyekezett az ablak előtt álló asztalhoz telepedni, amely azonban az állandó vendégek számára volt lefoglalva s csak nagynehezen, bár tökéletes méltósággal

sikerült Miss Emilynek e szándékukat megghiúsítania. Azután hangosan arról kezdtek tanácskozni, vajjon milyen bort igyanak; a fiatal ember a hölgyet «vén skatulyának» vagy «vén figurának» nevezte, a hölgy az urat pedig «lőcslábúnak». Mindkét elnevezés rendkívül újnak és érdekesnek hangzott Mr. Preemby fülében s végül a pirospozsgás leány átnyújtotta nekik a borlapot, amelyre fel voltak írva azok a borfajták, amelyeket meghozatni lehetett. A fiatal ember olyan hangon olvasta fel a borfajták nevét és árát és olyan komoly képpel választotta ki, mit iszik, mintha pap volna, aki egy igen tágas templomban mond misét. Hogy a hasonlatot tökéletessé tegyék, a hölgy olyan hangon válaszolgatott, mintha ministráns gyerek volna. - Az a Chablis, amit itt lehet kapni, biztosan nagyon édes lesz - jelentette ki.

- Gondolod, hogy édes lesz?

- Mondd öregem, ne hozassunk inkább egy Pommardot?

- Miért ne?

- A Beaune egy sillinggel olcsóbb s épp úgy lehet jobb vagy rosszabb.

- Persze!

A pirospozsgás leány rohant ki a teremből, kezében volt a borlap s a hüvelykujját arra a borra szorította, amit a házaspár kiválasztott.

E láрма fedezéke alatt az a két hölgy, akiket Mr. Preemby első látogatása alkalmával látott a társalgóban teázni, észrevétlenül andalgott végig a termen, az asztaluk felé. Nyilván nővérek voltak, mind a kettő meglehetősen karcsú és magas termetű, kicsiny piros kerek fejük volt és karcsú, virágszárszerű nyakuk. Mind a kettőnek élesvágású kis orra volt s egyikük teknőcszemüveget viselt. Fehér bajszerű úriember - kinek a bajusza még nagyobb és méltóságosabb volt, mint Mr. Preembyé - lépett ezután a terembe, alacsony és élénk külsejű asszony társaságában. Úgy látszik, ez az úr volt az, aki éveket töltött a burmai őserdőben. Az alacsony, élénkarcú hölgy, a két karcsú kisasszony felé bólintott, akik nagy igyekezettel bólogattak vissza, mint nádszálak a szélben. A nagybajszerű úriember nem vett róluk tudomást, nagy-morogva leült, elővette a szemüvegét és elolvasta az étlapot.

- Már megint paradicsomleves! - jelentette be aztán.

- A paradicsomleves rendesen nagyon jó szokott lenni - felelte a felesége.

- De háromszor egymásután!? - válaszolta a férj. - Elősegíti a savképződést. Nem szeretem a paradicsomlevest.

Az ablakmélyedésben álló asztal mellé hárman telepedtek, mind a hárman külön-külön sétáltak az ebédlőbe. Először egy ösztövé barna hölgy érkezett szürke ruhában, aki gyöngyökből fűzött táskát hordott a karján, azután egy barnaarcú, kopasz úr, akit a hölgy apának szólított, aztán egy kövér, egészséges képű asszony, akinek sugárzott az arca s aki nagy lendülettel vonult be a terembe s jobbra-balra köszöngtetett.

- Kisétálta magát Bone őrnagy? - kérdezte a burmai úrtól.

- Csak Eusthallig mentem és vissza, - felelte az őrnagy s szava a bajsza alól a levestől vastagon hangzott. - Csak Eusthallig mentem.

- S ön Miss Solbe merre járt? Volt-e autón Crohamhurstben?

A két nővér egyszerre válaszolta: - Ó, gyönyörű kirándulást tettünk.

- Roppant festői a vidék! - felelte a szemüveges Solbe kisasszony.

- Nyílt és barátságos! - tette hozzá a másik.

- A tengert is látták?
- Egészen tisztán! - mondotta a szemüveges.
- A láthatár szélén, - egészítette ki a másik.
- Mintha acélos éle lett volna a láthatárnak, - folytatta a szemüveges.
- Olyan volt, mint egy keskeny ezüst csík - jegyezte meg a másik.

Mr. Preemby hangosan megköszörülte a torkát.

A paradicsomos leves után kis porció hal következett, amelyet a vendégsereg meglehetősen csöndben fogyasztott el. Az ablakmélyedésben álló asztal körül alig hallható beszélgetés indult meg. - Ugyanezt a halat kaptuk tegnap is, úgy-e? - kérdezte az asszony.

- Mindenesetre nagyon hasonlít a tegnapihoz, - felelte a pofaszakállas úr.
- Az étlapon csupán annyi áll, «Hal» - tette hozzá a leánya.

Mr. Preemby megint köhintett egyet.

- Azt hiszem, hogy a hátulsó kerekeket nagyon feszesre fűjtattuk ma reggel, öregem, - jegyezte meg a rövidnadrágos fiatalember igen hangosan. - Minden tagom sajog a tegnapi úttól.

- Az enyém is, mondhatom, - felelte a sárga jumperes ifjú hölgy.
- Ki kell eresztenem egy kevés levegőt!
- Okosan teszed.

- Ráérek holnap reggel is. Ma már nem akarok vele vesződni.

- Sokkal okosabb, ha holnap reggel végzed el fiam. Ma fáradt lehetsz te is a sok rázástól. Meg a kezedet is beszennyeznéd.

Ezután mély csönd következett, csak a kések és a villák buzgó csörömpölése hangzott.

- Porruck nem írt egy szót sem erről a dologról, - szólalt meg ekkor a burmai örnagy.
- Biztosan sok a dolga, - válaszolta a felesége.

Csönd.

Mr. Preemby hangosat köszörült a torkán.

Krisztina Alberta azon törte a fejét, vajjon milyen tárgyat pendítsen meg, hogy apjának alkalmat adjon valami józan megjegyzésre, de nem jutott olyasmi az eszébe, ami ne lett volna túlságosan kényelmetlen, vagy túlságosan veszedelmes. Pillantása találkozott az apjával s az apja szeméből az olyan ember érzéseit olvasta ki, aki nagy feszültség ellen küzködik.

A hal után báránysült következett.

- Holnap reggel szeretnék nagyot sétálni, apukám, - szólt apjához Krisztina Alberta. - Azt hiszem ezen a környéken szép sétautak vannak!

- A sittingborne-i út mondhatom rettentő rossz volt, - szólt a burmai úr.

- Borzalmas volt, - felelte a felesége. Krisztina Alberta látta, hogy apja szólni készül.

Valami lebeg az ajkán. - Ha holnap reggel szép az idő, azt hiszem elsétálhatnánk valahová!

A kés és villazörgés elhallgatott. Mindenki az új vendégek beszédjére ügyelt.

- Szívesen elsétálok valahová apuskám. Azt hiszem errefelé szép helyeket találhat az ember, - felelte Krisztina Alberta.

- Persze, - felelte Mr. Preemby. - Biztosan. Az Útmutató igen sokat ígér.

Mr. Preemby arca olyan méltóságteljes kifejezést öltött, mint az olyan emberé, aki súlyos kötelességét teljesíti.

A villák és a kések zörgése újból megindult.

- Ezt a bárányt is nehéz a birkától megkülönböztetni, - jegyezte meg Bone őrnagy. - Csak a mártás fedi el a szagát.

- A zöldborsó csak akkor izlik, ha az ember a saját kertjében szedi, - jelentette ki a pofaszakállas úr felesége a mostohaleányának.

- Késő már! Ilyenkor nem jó már a friss borsó - felelte a mostohaleánya.

A motoros úriember és a két Solbé kisasszony egyszerre szólaltak meg. Mrs. Bone viszont azt a véleményét nyilatkoztatta ki, hogy manapság nehéz jó bárányhúst kapni. Mr. Preemby is bátorságot merített a beszélgetés e hirtelen felörvényzéséből és hangosan megjegyezte, természetesen csak a leányához, Krisztina Albertához intézve szavait, hogy mindig nagyon vonzotta őt Tunbridge Wells. Úgy érzi, hogy a levegő is nagyon erős e vidéken. Szinte megacélozta az étvágyát.

- Vigyáznod kell, - óvta őt Krisztina Alberta - hogy meg ne hízzál.

Ezzel azonban be is fejeződött a mozgalmas kis emberi gondolatcsere. A sült almát és a süteményt aránylagos csendben fogyasztották el. A pirospozsgás szobalány odament Mr. Preembyhez és megkérdezte tőle, vajjon a téli kertben, vagy a dohányzóban szolgálják-e fel a kávéját. - Talán a téli kertben! - felelte Mr. Preemby. - Igen a téli kertben lesz a legjobb.

A két Miss Solbé, kezében a cukros citromlével teli üveggel, kilibegett a teremből. Az ablakfülkében ülő társaság követte őket. Az ebéd szertartása véget ért. Mr. Preemby és Krisztina Alberta egyedül maradtak a télikertben. A legtöbb vendég lassanként bevonult a szalonba. A burmai úriember előttük vitorlázott be a dohányzóba, hatalmas szivart tartott az újjai között, amely mintha szintén a burmai erdőkből került volna ki. Nem olyan külseje volt ennek a szivarnak, mintha emberi ujjak sodorták vagy töltötték volna meg, olyan formája volt, mint egy korhadt galynak, amelyet egy ágasbogas fáról vágtak le. A végéből szalmaszál állott ki...

Krisztina Alberta is felállott s elszomorodva gondolt arra, hogy milyen szörnyű hosszú időt kell most hiába eltöltenie, legalább két órát, amíg az illem szabályaihoz képest nyugalomra nem térhet. - Ilyen az élet! - sóhajtott fel magában.

- Rendkívül kényelmes ez a hely! - jelentette ki Mr. Preemby, aki nagy elégedettséggel telepedett egy recsegő karosszék ölébe.

Krisztina Alberta egy üveglappal borított asztalra ült és cigarettára gyújtott. Végtelen szürkéségbe nyúlott előtte a két hosszú óra és legszívesebben sírvafakadt volna.

A pirospozsgás leányzó behozta a kávé és némileg meglepődött Krisztina Alberta füstölgő cigarettájára. A függönyökön túlról halk suttogás hallatszott. Miss Emily lappangó alakja villant meg egy percre a folyosó végét eltakaró gyöngyfüggöny mögött. Hamar eltűnt megint és Krisztina Alberta békében elszívhatta a cigarettáját. Szünet. Krisztina Alberta ütemben lóbálja a lábát. Aztán lecsúszott az asztalról a földre.

- Apu, - mondotta, - gyerünk be a szalonba. Lássuk, ott talán mégis történik valami.

5.

A régi penziókban a társasélet középpontja a közös ebédlőasztal volt, amelynek partjain az emberi lelkek egymáshoz súrlódtak és egymást csiszolták. De az elkülönülés szelleme, a külön asztalok rendszere, mindezt megváltoztatta s ma már csak a szalonban vagy a dohányzóban találja meg az ember a társas érintkezés csökevényes maradványait, az előnyomulásokat, meghátrálásokat, a kacérkodást, véleménycserét, a játékot és a tréfát. De a Petunia penzió vendégserege még nem érte el a társadalmi elvegyülés állapotát. A burmai erdőből érkezett úriember felesége a kandalló mellett álló karosszéket foglalta el s halk suttogással mesélte a pofaszakállas úr vidám feleségének és az ifjabbik Solbé kisasszonynak, aki csöndben kötögetett, hány cselédje volt Burmában. A szemüveges Solbé kisasszony a kandalló túlsó felén álló asztal mögé ásta be magát és kínos gonddal rakta ki egy patience játszma lapjait. A pofaszakállas úr mereven ült az egyik diványon a Times aznapi száma mögött, a leánya pedig a szomszéd asztal mellett ült és szintén patience játékkal ölte az időt. A két vándormadár, miután megtudakolta, hol éri a legközelebbi mozit, eltűnt a szemhatárról.

Mr. Preemby és Krisztina jelenlétét senki sem vette tudomásul. Néhány percig mozdulatlanul állottak a szalon közepén, amíg hirtelen rémület nem szállotta meg Mr. Preembyt. Gyáva rémület szállotta meg, úgy, hogy a leányát gondolkozás nélkül martalékul vetette a mozdulatlan farkasoknak.

Miután megköszönte a torkát, így szólt: - Drágám, én most bemegyek a dohányzóba. Igen, és ott elszívom a szivaromat. A könyvszekrény tetején találsz néhány illusztrált lapot, ha érdekel, nézd át őket.

Krisztina Alberta odament a könyvespolchoz és Mr. Preemby nagy köhécseléssel kivonult.

Krisztina Alberta megállott a könyvszekrény előtt és színlelt érdeklődéssel kezdte nézegetni a Sketchben és a Tatlerben, a színésznők és a jótársaságbeli hölgyek arcképeit.

A szeme szögletéből azonban szakadatlanul figyelte a társaságot és szórakozott fülét megmegejtötte Mrs. Bone előadásának némely töredéke, aki a burmai cselédkérdésről értekezett. - Az embernek a nyakába ültetik egész családjukat, ha nem ügyel, még a nagybátyjaikat és az unokatestvéreiket is. Az ember észre sem veszi és...

- Igaz viszont, hogy odakünt a fehér asszony valóságos királynő...

- A konyhájuknak az én szememben az a legfőbb hibája, hogy valóságosan tönkretette Bone őrnagy gyomrát. A gyomra, mondhatom... sokkal érzékenyebb, mint egy asszonyé.

- Pedig milyen erősnek és szívósnek látszik, - vetette közbe Miss Solbé.

- Minden egyéb tekintetben az is. Mindenben. De azok a fűszeres ételek, amiket elének tálaltak...

A hangja elhalkult és az ifjabb Miss Solbé és a barátságos asszonyság egészen közelre hajoltak, hogy a bőven feltálalt részleteket végighallgassák.

Micsoda banda! gondolta Krisztina Alberta. Pedig ők is csak élő emberek. Krisztina Albertát legjobban az lepte meg, hogy élő emberek. S bár élő lények s mindenképen jelentős gondot, szomorúságot, felindulást és reményt ébresztettek és okoztak számos emberi lélekben mielőtt életrekeltek volna, ma viszont a lehető legelszántabban igyekeznek még a látszatát is elkerülni annak, amit a legmesszebbmenő udvariassággal életnek, az élet halvány nyomának lehetne nevezni. Napjaik, óráik, lassan tűnőben vannak, néhány ezer napja van még hátra mindegyiküknek, talán csak néhány száz órája s aztán soha többé életre alkalmuk nem nyílik. S ahelyett, hogy e szűkre szabott órákat és napokat minden elérhető új benyomással, minden

elképzелhető erőmegfeszítéssel és teljesítménnyel tölténék meg, szinte elvarázsolt légkörbe szorulnak, amelynek falain belül semmi elképzелhetőt végezni nem lehet. Senki meg nem mozdulhat...

Krisztina Alberta úgy érezte magát, mint egy éjjeli pille üvegbura alatt. Hiszen egy-két napig még itt maradhat, édes apját kell ellátnia. De azután? Se öröm, se bánat, se bűn, se teremtő akarat, mert hiszen még ez a Solbé kisasszony is a kötésének minden szemét egy piszkos kis ujságpapírról olvassa le! Mindaz, amivel idejüket töltötték, menekülés volt, erőpocsékolás. Minden. Még azok a bizalmasan elsuttogott szavak is, amelyekben a burmai fűszeres rizs-ételek savgyarapító, dührelobbantó és vad erotikára ingerlő hatását magyarázta el Bone őrnagy jóindulatú felesége a sóváran figyelő hallgatóságnak, másodkézből származó pótléka volt a valóság tényeinek.

S ez a patience? Vajjon ő, Krisztina Alberta, kérdezte magától, vajjon ő is eljut-e valaha odáig, hogy penziókban patience játszmaával töltse az estét? Elhihető-e vajjon, hogy valaha ő is önként betelepédjék e légkörbe?

- Inkább lokálokban gyufát árulnék! - susogta Krisztina Alberta.

Milyen csodálatos jelenség is az ember! Milyen ötletek lakoznak benne! Milyen erők és képességek! Feltalálja a papirost és tökéletessé teszi a nyomtatás mesterségét. A leggyönyörűbb színnyomatokat tudja készíteni! Olyan csillogó papírt készít, mint a selyem s rongyokból és növényi masszából teremt elefántcsontot. S ha az ember ezeket nézi, azt kell hinnie, hogy ez emberi lények, akik rövid ideig lebegnek az életben a halál előtti és a halál utáni két rettentő űr között, gyenge és halk szavak kíséretében azzal töltik idejüket, hogy négyféle színű, négyszer tizenhárom kártyalap változatait figyelik. Kártyák! A kártya csodája! Az egész földkerekségen emberek milliói, akiket minden perc közelebb sodor a halálhoz, a négyszer tizenhárom kártyalap fordulatait figyelik, bridgelnek, alsóznak s a jó ég tudja, hányféle változatában a játéknak forgatják a lapokat. Egy-két perc még s kikerülnek a nyirkos éjszakába. Mihelyt a sűrű sötétből az életbe kerülnek, letelepesznek az asztalok köré, a némán sugárzó asztali lámpa fényében csillogó kártyák mellé s szünni nem akaró meglepetéssel, gyönyörűséggel, felháborodással és elkeseredéssel figyelik a játék fordulatait, amelyeket bárki, aki komolyan nekilátna, egy hét alatt pontosan kitudna számítani és táblázatokba szedni.

- No, kijött szívem? - kérdezte az ifjabb Solbé kisasszony.

- A vörös ma határozottan csúnyán viselkedik! - felelte a szemüveges Solbé kisasszony.

- Az én lapjaim ma rendesen jönnek ki, - jegyezte meg a pofaszakállas úr leánya.

- Ismeri-e kisasszony a Napóleon játszmat? - kérdezte az ifjabbik Solbé kisasszony.

- Túlságosan nehéz volna neki, - felelte a mostohaanyja.

- Higyje el, hogy nagyon bonyolult játszma, - felelte a mostohaleánya. - Az ember sohasem tudja, hogyan áll vele.

- Patience türelmet jelent! - szólt közbe az idősebbik Miss Solbé. - Mostanában nekem gyakrabban sikerül. De, ha a vörös úgy jár, mint ma este, akkor persze nem, különösen, ha mint most, mindig kettesével jönnek s az ász mindig a legfenekén marad.

Krisztina Alberta úgy vélte, hogy most már leteheti a Sketchet és előveheti a Tatlert. Kissé kényelmesen fogta meg a lapcsomagot, úgy, hogy néhány lap a földre pottyant. - Ó, hogy a fene! - hangzott Krisztina Alberta szava a mély csöndben. Bosszúsan hajladozott a földre, amíg a lapokat egyenként fel nem szedte. Egyideig mintha mindenki őt figyelte volna. Azután Mrs. Bone folytatta a meséjét.

- S elképzelhetetlen milyen makacsok tudnak lenni. Szándékosan nem akarnak semmit se megtanulni. Hiába mutat meg nekik az ember mindent, nem akarják megtanulni. Volt idő, amikor elővettem a szakácsomat, - boynak, fiúnak hívtuk, pedig meglett férfi volt már, - és azt mondtam neki. Ide figyeljen, néhány egészen egyszerű angol ételre tanítom magát - fehér-mártásban főtt szárnyast főztem előtte, sós vízben burgonyát és főzeléket, szimplán kifőztem, hogy a természetes ízüket el ne veszítsék, mert ezek azok a fogások, amelyeknek a fiatal angol ember az erejét köszönheti. De tovább, mint a főtt szárnyas, sohasem jutottam. Igaz ugyan, hogy magam sem vagyok valami híres szakácsnő, de az angol konyhához mégis csak jobban értettem, mint ő. S ez a szakács a leghevesebb felindulással, - valósággal erőszakosságokra vetemedett - utasította el a leckémet.

Amikor az edényeket előszedtem és magam láttam munkához, egészen kijött a sodrából. Minden áron igyekezett *nem* figyelni arra, amit mutatok neki. Legalább is megpróbálta. Kijelentette, ha a szárnyast úgy főzné meg, amint én mutatom, kitagadná a kasztja, elvesztené minden tekintélyét, amit a szakácsok helyi céhjében élvez, mindörökre számkivetett és megbélyegzett emberré lenne. Hogy miért, azt nem akarta megmondani. S amikor makacsul megmaradtam kívánságom mellett, fel s alá kezdett szaladgálni a konyhában, a haját tépte, - mint egy valóságos fekete örvült, - rettentően forgatva a szemét s én semmiként sem tudtam megérteni, miért izgatja ennyire ezt az embert egy szimpla főtt tyúk. - Ez az én konyhám, - ordította. - Ez az én konyhám.

- Én pedig nyugodtan főztem a tyúkot tovább, mialatt ez a zenebona tartott. A szakács meg ott álldogált mögöttem. Egyre járt a szája, - szerencsére a saját nyelvén beszélt s még azon is rajtakaptam, hogy valóságos rosszulletet próbált játszani a hátam mögött. Azután odaállt eléem és könyörögni kezdett, hogy hagyjam abba s csupa könny volt a nagy barna szeme. Megpróbált angolul is elmondani valamit. Az őrnagy ugyan azt mondotta, hogy szimplán káromkodott, de én azt hiszem, hogy ez a szerencsétlen komolyan azt hitte, ha én ezt a tyúkot egyszerűen és természetesen megfőzöm, ahogyan azt rendes emberek konyháján Angliában szokták, akkor őt felakasztják és a nagy burmai hollók a hullájára szállnak és kiszedik a szemét!

Az őrnagyné egy pillantást vetett Krisztina Albertára, aki egészen beletemetkezett a Sketchbe és lehalkította a hangját.

- Először a szemét, aztán a beleit, az egész belsejét és ezer, meg ezer esztendeig fogják így tépdesni!

- Nagy szenzáció!

- Az ember sohasem tudhatja, milyen gondolatok fészkelik magukat egy keleti ember agyába!
- jelentette ki az ifjabbik Miss Solbé. - A kelet kelet és a nyugat nyugat!

E percben azonban újabb jelenségcsoport kötötte le Krisztina Alberta figyelmét. Rájött arra, hogy az ösztövé, kopasz úriember, aki mereven ült a TIMES lepedője mögött, egyáltalán nem olvasta az angol alkotmánynak e végső, érdekes nyomát. A pillantása nem a papír szélén nyugodott, hanem azon túl figyelt valamit. A fedezék mögül, a szemüvege sarkán túl, különös kemény és merev tekintettel figyelte, de szenvedély és csodálkozás nélkül, Krisztina Alberta fekete harisnyába bujtatott lábszárainak felső részét, amely kihívón gömbölyödött az erkölcs szigorú őrei elé, mielőtt eltűnne a szűkreszabott, de rendkívül kényelmes szoknya takarója mögött. Arra is rájött Krisztina Alberta, hogy a pofaszakállas úr leányának patience játékát jelentős mértékben megzavarta az a mély érdeklődés, amellyel a kisasszony, óvatos, de szívós kitartással figyelte az új vendég rövidre nyírt hajzatát, amely egyébként jelentősen zavarta Miss Solbét is a második s újfajta patience kirakásában. S roppant bosszúságára, hirtelen

felháborodás pírja futott végig Krisztina Alberta arcán és harcias harag borzolta végig karcsú kis testének minden idegszálát. - Az istenét neki, - kérdezte magában Miss Preemby, - hát miért ne vágassa le egy leány a haját, hogy fáradtságtól és vesződségtől megkímélje magát és miért ne viseljen olyan ruhát, amelyben kényelmesen járhat? Hát nem tiszszerte különb egy alaposan megmosott rövid frizura, mint ezek az ösztövé, egymásba fonott farkok és fürtök és hajcsomók? Megnézték-e ezek a nők önmagukat a tükörben? Ez a két Solbé leány, valaha, réges-régen, vidám két leány lehetett, aki jókedvű figyelemmel nézte végig a saját karcsú lábszárait, mielőtt azt nem mondták nekik: Huss! és el nem takarták őket.

A morfondírozás kedve vett egy időre erőt Krisztina Albertán. Mi történik azokkal a lábszárakkal, amelyeket eldugnak, soha meg nem néznek és soha sem ápolnak? Elfehérednek-e s furcsa, hullaszínű, fénytől rettegő, különös tagokká válnak? S ha az ember beburkolja a testét és megfedkeznek róla s nem látszik ki egyéb belőle, mint a magasra kinyúló feje s a hadonászó két keze s az elnyomorított ujjakat rejtegető lábak? S mikor az ember nem cselekszik egyebet, mint az étkezések között sétálni megy, vagy kirándul a tömegautókon, hogy megnézze azt, amit már mindenki látott és érezze azt, amit mindenki érzett s az ember a korához és erejéhez illő játékokat játsza a megszabott szabályok és hagyományok pontos betartásával, egyre több időt veszteget-e a patience játékra, amíg odáig nem jut, hogy utoljára takarózik az ágyába és mindörökre behunyja a szemét? Menekülés! S mennyi bajba kerül, amíg világra kerülnek! A sok hűhó, a nagyképű erkölcs és a házasság és minden egyéb, amire szükség van, hogy e kongó emberi éltek megfogamzzanak!

Mindez menekülés, kibúvó s amit az ember e lapok, a Tatler és a Sketch hasábjain lát, az sem egyéb, mini menekülés, kibúvó. Semmi egyéb, E tolakodó szépségek arcképei, ezek az eladó színésznők és ezek az eladhatatlan leányok, ugyanazzal a kérdéssel a szemükben néznek az emberre: Ez vajjon az élet? A Lady Dianák és a Lady Marjoriek hosszú sora, a beláthatatlan egymásutánban következő urak és hölgyek képei, York hercegének és Shonts hercegnőjének ez vagy amaz a barátja, akik kutyakiállításokon, lókiállításokon, királyi felavatókon és egyéb ünnepeken szerepeltek, e lapokon szinte elutasíthatatlan erővel ébresztették fel azt a gondolatot, hogy ez emberekben ugyanaz a makacs kérdés ágaskodik, amelyet időről-időre el kell altatniok. A tenniszt játszó és egyéb sportot űző emberek képei élénkebbek voltak ugyan, de ha az ember gondosabban szemügyre vette őket, akkor ezeken se látott egyebet, mint menekülést. Menekülést! Menekülést!

Krisztina Alberta így lapozta végig a Sketch régi számait, anélkül, hogy a fényképekre egy pillantást vetett volna.

Milyen élet az vajjon, amely elől ő és ezek a körülötte élő emberek menekülni igyekeznek? Játékok, tréfálkozások, találkozások, ceremóniák, ravasz ügyeskedések és titkolózások segítségével. Mi az a sötétben lappangó hatalmas valami, ez az óriási, szörnyű, vonzó és ellenállhatatlan fekete szörnyeteg, túl a világosságon, túl minden látszaton és mozgáson, amely most őt szólítja és csalogatja magához?

A hívogatásnak talán a patience és a sport segítségével lehetne ellenállani? Talán úgy menekül előle az ember, hogy életét a szokás és a törvény szerint rendezze be. Az emberek úgy látszik ezt cselekszik. Talán eljön az az idő, amikor ez a hívogató szó, amely azt követeli, hogy élje ki a saját egyéniségét a legszélső határig és teljesítse kötelezettségeit, amelyet ez a napvilágon túl lappangó, hatalmas szörnyeteg elvár tőle, nem fogja többé feldúlani senki életét. Azt hitte, hogy féktelen és erőszakos modorával kiküzdi útját e hívogató szóig. Most a szerelem vízén úszik. Mindegy, ezt mégsem kerülte ki. De vajjon olyan fontos-e mindez, mint ezt eleinte hitte volt? Krisztina Alberta és kis barátjai elkeseredett játszmát játszottak a szerelem kérdéseivel ebben a világban, amelyben Dr. Stopes Mária és Mr. Lawrence ikeracsillagzat gyanánt tűn-

dökölnék s ez sem bizonyult egyébnek, mint olyasvalaminek, amin az ember keresztülvergődik s ugyanúgy kerül ki belőle, amilyen volt, mikor belevetette magát. Kissé nyugtalanabb ugyan, de egyéb különbség nem látható rajta. Az ember ugyanott tart, ahol azelőtt, a titokzatos és sötét rejtéllyel néz farkasszemet és fülében egyre cseng a misztikus, gyötrő, megoldhatatlan szózat, hogy fordítson mindennek hátat és valósággal éljen és haljon.

Belekóstolt a szerelembe... Furcsa volt...

Ezek a sunyi emberek pedig egyre lesik, egyre lesik, talán kiolvassák a legtitkosabb gondolatait is s a lelke mélyébe hatolnak...

Krisztina Alberta olyan nyomatékkaal csapta össze az ujságot, hogy csattanásnak is beillett volna s komoly képpel sétált ki a szobából. Betette maga után az ajtót és lement a földszintre, hogy megnézzze, mi történt apjával a dohányzóban.

Pedig a beszélgetés érdekes része csak most következhetik, gondolta magában Krisztina Alberta.

6.

Krisztina Alberta hamarosan megállapította, hogy édes apja és a burmai őserdőből hazakerült úriember kölcsönös és erőteljes köhécselések után csöndes beszélgetésbe elegyedtek. De sajnos, a beszélgetés őt egyáltalán nem érdekelte.

- Siam, Kambodzsa, Tonking, az egész ország tele van ilyen templomokkal. Az embert be is vezetik és megmutogatják őket.

- Nagyszerű, - jegyezte meg Mr. Preemby. - Nagyszerű. És nem gondolja-e Ön is, hogy azok a faragványok, amikről az imént beszélt...? Nem jelképeznek-e valamit?

Mindkét úriember e pillanatban vette észre Krisztina Albertát, aki figyelmesen hallgatózott mögöttük.

- Szimbolizmus? - kérdezte az erdei gentleman - Szimbolizmus? - és mintha bizonyos nyelvi nehézségeket igyekezett volna leküzdeni. - Pogány disznóságok. Nehéz bővebbet mondani róluk... Különösen egy ifjú hölgy jelenlétében...

- Úgy-e azért jöttél kedvesem, hogy jó éjszakát mondj nekem? Tudniillik kissé műszaki, igen műszaki természetű dolgokról beszélgetünk.

- Mindjárt gondoltam apukám, - felelte Krisztina Alberta, aztán megkerülte az asztalt és egy pillanatra apja karosszékének a karjára telepedett.

- Jó éjszakát, apukám, - mondotta.

Egy percnyi gondolkodás.

- Azt hiszem egészen jól megleszek ebben a Tunbridge Wellsben, - jelentette ki Mr. Preemby.

- Remélem, apukám. Jó éjt.

7.

Krisztina Alberta első estéjét, amelyet a Petunia-penzióban töltött, azért írtuk le ilyen különösen részletezőn, mert ez az este példája volt azoknak a csöndes és eseménytelen estéknek, amelyek Mr. Preembyre váraoztak. Krisztina Alberta ezt az estét szinte az eseménytelenség feneketlen szörnyűségének látta, amelyben semmiféle bántó vagy zavaró esemény sem férközhetik apja közelébe. Minden elképzelhető kellemetlenség utolsó árnyékát is eltávolodni

látta apja feje felől, mikor másnap este Mrs. Bone bejelentette a pofaszakállas úr feleségének, hogy férjével együtt másnap reggel Bathba utazik. Az örnagyné nagyon boldogan ujságolta, milyen szerencsájuk van, mert ugyanabban a penzióban, ugyanazokat a szobákat kapták, amelyekben már évek óta szoktak lakni. - Tunbridge olyan kopárnak látszik. Burmah után különösen, - mondotta.

A vacsora ugyanolyan volt, mint az előző esti, a két vándormadár már búcsút mondott Tunbridgenek és Mr. Preemby nagy csodálkozásba ejtette önmagát s a leányát, a pirospozsgás leányzót, és az egész társaságot azzal a kijelentésével, hogy megkérdezte, vajjon nem volna-e lehetséges egy üveg Chiantit hozatni. - Olasz bor az, - magyarázta Mr. Preemby a szobalánynak, hogy könnyebben megtalálja a keresett borfajtát. De Chianti a szomszédos borkereskedő listáján nem szerepelt és ezért hosszú tanácskozás után, amely meglepően hasonlított ahhoz a tanácskozáshoz, amelyet a két vándormadár folytatott tegnap egymással, Preembyék asztalára egy üveg ausztráliai burgundi bor került és egy üveg ásványvíz, amelyet Krisztina Alberta rendelt.

Miután Mr. Preemby ilyenképpen tanúságot tett kezdeményező erejéről, öntudatos modoráról és társadalmi illendőségtudásáról, egyebet nem igen tett vacsora közben, minthogy hatalmasakat krákogott.

A vacsora után, a szalonban töltött órák épolyan élettelenek voltak mint tegnap este. Krisztina Alberta a télikertben elszívta a társaság női tagjai által talán tilalmasnak vélt cigarettáját, sőt kettőt is elszívott. Miss Margaret Rewster a folyosó végét elzáró gyöngyfűggöny mögül figyelte, Miss Emily a lépcső végéről szaglászott feléje, de szólni egyikük sem szólt egy szót sem. Mr. Preemby a dohányzóba követte Bone örnagyot, hogy ha lehet további felvilágosításokat szerezzen Hátsó India lakosságának szokásairól és templomainak díszítményeiről. Ugyan megvillant egy percre agyában az a feltevés, hogy keresztényi előítéletek miatt nézi ezeket a jelenségeket az örnagy rosszaló szemmel. De Bone örnagy egy rossz szóval sem illette ez este az indiai vallásokat. Bathról volt kedve beszélni és Bathról is beszélt. Nagyon bőbeszédűen elmondott Mr. Preembynek egy igen különös esetet, amelynek Bathban részese volt. Egy Bone nevű úriemberrel találkozott Bathban, vele körülbelül egykorú és hasonló külsejű úriemberrel, Bone kapitánnyal, aki szintén járt Burmában. Elmondotta, milyen roppant drámai lefolyású volt egynémely beszélgetés, amely közte és Bone kapitány között lezajlott, közben kétszer is elmondta ugyanazt, korábbi kijelentéseit helyreigazítva. Nemzedékről-nemzedékre végigmentek egymás családfáján és kiderült, hogy még csak távolról sem rokonok. Ennél különösebb véletlennek soha életemben nem voltam tanúja, - mondotta Bone örnagy. - Bathban történt 1909-ben.

A szalonban dühöngött a patience és Mrs. Bone Bathról beszélgetett. A pofaszakállas úr felesége ekkor egészen váratlanul «Jóestét» kívánt Krisztina Albertának.

- Ó! Jó estét! - felelte Krisztina Alberta.

- Volt-e már sétálni?

- Kint voltunk a Teknőcoromnál és Eridge-Parkban.

- Kellemes séta! - jegyezte meg a barátságos hölgy és figyelmével újból Mrs. Bone felé fordult, amiből azt következtette Krisztina Alberta, hogy egyelőre tudomást vettek róla, de elkényeztetni eszökben sincsen.

Nem maradt egyéb választása, minthogy újból a Sketch és a Tatler régi számaiban lapozgasson. Ezúttal végignézett minden képet, de volt a füzetekben néhány könyvkritika és egynéhány rövid elbeszélés is. Krisztina Alberta valamennyit végigolvasta.

Mikor lement a dohányzóba, hogy jóéjszakát mondjon édes apjának, hirtelen elszánta magát az elutazásra.

- Apuskám, - mondotta, - csütörtökön, azaz holnapután vissza kell mennem Londonba. Kezdődnek már az előadások!

Mr. Preembynek leánya elutazása ellen nem volt semmiféle komoly kifogása.

A harmadik este külső képe miben sem különbözött a másodiktól, kivéve, hogy a Bone házaspár elutazott és Krisztina Albertában az a gondolat tartotta a lelket, hogy holnap Tunbridge kongó ürességét magamögött hagyja és visszatér London bonyolult rejtélyei közé. Ez este újból megjelent egy vándormadár a színen, egy diákkülsejű, kissé rendetlen fiatalember, akinek sűrű és bozontos haját a sok kenőcs sem tudta rendbeszedni s akinek a motorkerékpárja éppen a város szélén mondotta fel a szolgálatot. Valahol északon lakott ez a fiatalember, Northumberland tájékán, s most két vagy három napig kell várnia Tunbridge Wellsben, míg a törött alkatrészek helyébe újakat nem küldenek Coventryből. A Petunia-penzióban kötött ki s ezt csak a jószerencséjének köszönhetette. Hogy Londonban töltsön egy pár napot, pénze nem volt, Tunbridgere ellenben futotta. Cambridgei diák volt, geológus s a gépén egy zacskóban ásványmintákat cipelt magával. Életének e körülményeibe hangos szóval avatta be Mr. Preembyt, aki a teremnek tulsó sarkában ült s szótlanul hallgatta az új vendég információját.

Krisztina Albertának ez a cambridgei fiatal úr határozottan ellenszenves volt. Olyan volt, mint Teddy Winterton fiatalabb, durvább mása, szemtelen és rossz modora volt, nem pedig szemtelen és jó modora, nem volt se jóformájú, se csinosképű. S mialatt Mr. Preembyhez beszélt egyre Krisztina Albertát nézte. De Krisztina Alberta egy percig sem sejtette, milyen nagy szerepet fog játszani ez a fiú az ő és apja életében.

Mikor Krisztina Alberta apjával együtt vacsora után kiment a télikertbe, hogy megigya a kávéját és elszívja a cigarettáját, a fiatalember is kijött utánuk, a szomszéd asztal mellé telepedett és beszédbe próbált vele elegyedni. Hogy Tunbridge Wells mulatságos hely-e? Hogy lehet-e itt valahol golfozni vagy tenniszezni?

- Pompás sétautak vannak a környéken, - felelte Mr. Preemby.

- Egyedül unalmas, - jegyezte meg a fiatalember.

- A szemlélődés is élvezettel jár, - felelte Mr. Preemby.

- Ezt a vidéket úgy láttam, alaposan feltúrták már, - folytatta aztán a tudós ifjú férfiú. - Van itt egy múzeum is?

Mr. Preemby nem tudta.

- Minden városban kellene múzeumot építeni.

A cigarettának és a kávénak hamarosan vége lett s Mr. Preemby ez estét a szalonban óhajtotta eltölteni. Bone őrnagy elutazott és így a dohányzó csábereje kihamvadt. Mr. Preemby napközben váltott már néhány barátságos szót a pofaszakállas úrral és remélte, hogy hosszabb diskurzus fogja követni. Krisztina Alberta is bement apja után.

Mikor a régi Tatlereket és Sketcheket megpillantotta, eszébe jutott, hogy aznap vett egy könyvet a főutca egy boltjában, Rousseau Vallomásainak egy régi példányát s felment a szobájába, hogy lehozza. A cambridgei fiatalember még mindig kint ült a télikertben és cigarettázott.

- Elég unalmas itt az este, - jegyezte meg.

- Igazán nem tudom, - felelte Krisztina Alberta s várakozó arccal állott meg előtte.

- Mihez foghat itt az ember?
- Hát díszelőadás nincs, annyi bizonyos.
- Úgy látszik zátonyra kerültem itt.
- Ezt már el kell viselnie.
- Nem jönne el velem valahová, talán csak sikerül mulatságosabb helyre bebotlani, - invitálta a fiatalember Krisztina Alberta nagy lendülettel.
- Sajnálom, nem lehet, - felelte Krisztina Alberta ellentmondást nem tűrő hangon és kifelé indult.
- Talán csak nem sértettem meg? - kérdezte a cambridgei diák.
- Kedves, hogy meginvitált, - felelte Krisztina Alberta, aki szívesebben vette ha szemérmetlenek tartják, mintha felteszik róla, hogy szégyenlős természetű. - Jó mulatást!

Ebből a fiatalember azt következtette, hogy el van bocsátva.

Krisztina Alberta a könyvvvel együtt betelepedett a szalonba, hogy még egy rettentően üres estét itt töltsön. Legalább ezt a Rousseaut olvashatja ma, holnap már úgyis Londonban lesz megint.

- Rousseau, Rousseau? Régóta akarta megállapítani, hogyan is áll ő Rousseauval?

Tíz óráig eltelt az idő. De Rousseauval nem igen volt megelégedve. Kár, hogy nem ismerte a New Hope Club némely női tagját. Azok majd kiművelték volna.

8.

Krisztina Alberta három teljes hétig nem tért vissza Tunbridge Wellsbe s mire visszatért, számos változatos tapasztalatban volt része, amely tapasztalatok hatása e történet menetére annakidején meg fog mutatkozni. Ez a regény Mr. Preemby élete története és nekünk nem igen tetszik az olyan modern regény, amely soha sem hagy nyugtot egy leánynak, hanem fürkésző szemmel kíséri legtitkosabb és legegényibb cselekedeteit is. Krisztina Alberta megdöbbszent és megzavarodott lelkiállapotban volt e három héten keresztül és megutálta volna azt az embert, aki a nyilvánosság sugárkévéjét vetíti életére. Elégedjünk meg annyival, hogy olyan tömegesen rohanták meg az események, hogy napokon keresztül egy gondolatra sem méltatta apukáját, aki talán elhagyottan tölti napjait Tunbridge Wellsben. Ekkor egy levél érkezett, amelynek vétele után lóhalálában rohant apjához.

- Azt hiszem, leghelyesebb, ha elmondom neked, - így szólt a levél, - hogy roppant fontos híreket vettem, mondhatom a lehető legfontosabb híreket, amelyekről neked is tudomást kell vened. E hírek úgy látszik megváltoztatják egész életünket. Tudom, hogy fűlig vagy a munkában, de ezek a hírek olyan fontosak, hogy mielőbb meg kell beszélnem őket veled is. Magam jönnék el a műterembe, hogy mindent elmondjak neked, de nagyon valószínű, hogy Mr. Crumb is jelen volna s ezért sokkal szívesebben mondom el neked e híreket, itt, a sétátéren, sokkal alkalmasabb és illőbb környezetben. Van e hírek között olyan is, amelyeket hihetetlennek fogsz tartani.

- Milyen híradás lehet ez? - kérdezte magában Krisztina Alberta, miután még egyszer végigolvasta a levelet. - Milyen híradás?

Még aznap délután leutazott Tunbridge Wellsbe.

ÖTÖDIK FEJEZET.
Mr. Preemby szeméről lehull a hályog.

1.

- A hályog - jelentette ki Mr. Preemby, - lehullott a szememről.

Olyan padot választott ki magának a városi sétatérén, amelyről széles körben végignézhettek a városon, amely fölött az Opar hatalmas zöld kupolája uralkodott s amelynek házait mintha szekérről döntötték volna végig a dombok szelíd lejtőjén. A városon túl, a kéklő, ködös messzeségben a kenti dombvidék magaslatai emelkedtek.

Krisztina Alberta nyugodtan várta a folytatást.

- Ezt az élményt - folytatta Mr. Preemby s beszédjét időnként egy-egy köhintés szakította félbe - ezt az élményt, mondom, igen nehéz elmondani. Természetes, hogy tamáskodó lélekkel hallgatod végig, amit elmondok, hiszen anyádra ütöttél. Anyád nagyon szkeptikus természetű volt. Különösen, ami a természeti jelenségeket illeti. Azt mondotta, hogy bolondság az egész. S amire anyád azt mondotta, hogy bolondság, az bolondság is volt. Csak magadat döntötted bajba, ha minden áron be akartad bizonyítani, hogy nem az. Ami viszont engem illet, én mindig nyitott szemmel néztem a világ dolgait. Nekem dogma nem imponált. Mindig tartózkodtam a hirtelen véleménytől.

- De apám, miféle fizikai élményben volt részed? Miféle fizikai élmény érheti ebben a fészeken az embert?

- Hadd mondjak el rendben mindent, kell, hogy úgy lássad a dolgokat, amint én láttam őket a maguk rendjén.

- Mivel kezdődött hát?

Mr. Preemby intő gesztussal emelte fel a kezét. - Bocsáss meg, hadd mondjam el a magam módján, - jelentette ki.

Krisztina Alberta az ajkába harapott és fürkésző szemmel figyelte apja csöndes arcélét. Sürgetni hiábavaló volt, úgy látszik, úgy akarja elmondani, amint elkészült reá.

- Nem hiszem - folytatta Mr. Preemby -, hogy nagyon hiszékeny természetű ember volnék. Az igaz, hogy az érveléshez nem igen értek. Nem szoktam sokat mondani. De gondolkozni és figyelni tudok. Gondolkodó és figyelő ember vagyok s ahhoz is van tehetségem, hogy embereket megítéljek. Nem hiszem, hogy könnyű dolog volna engem félrevezetni. S külön meg kell jegyeznem, hogy az egész dolgot én indítottam el. Én indítványoztam. Hogy miért s mikor támadt ez az ötletem, nem tudom, de annyi bizonyos, hogy az egész históriát én indítottam el.

- Tudod, úgy-e, hogy a Petunia-penzióban lakó kis társaság elutazásod után hat emberre csökkent s kívülünk ott lakott még az a cambridgei fiatal ember, akit Miss Rewster afféle vándormadárnak nevezett. Természetes, hogy mi hatan bizalmasabb viszonyba keveredtünk. A két Miss Solbé tartozott a társaságba, két igen értelmes fiatal hölgy, azután Mr. és Mrs. Hockleby, Miss Hockleby és én. Aznap délben barátkoztunk össze, amely napon te elutaztál, esős volt a nap és a szalonban be is fűtöttek és az egyik Solbé kisasszony, a szemüveges, patience játékra próbált engem taníttatni. Igen érdekes beszélgetés indult meg aztán köztünk, azon spekuláltunk, hogy akaratunk megfeszítésével elérhető-e, hogy ez vagy amaz a kártya

következzék-e játék közben. Mindig hajlottam arra a meggyőződésre, hogy bizonyos emberek, az olyan emberek, akikben megvan a szükséges képesség erre, ezt el tudják érni, de Mr. Hockleby igen határozottan kétségbe vonta, hogy ez lehetséges. Mr. Hockleby szerint, ha a csomag tetején levő kártya következne s ehelyett valaki akaraterejénél fogva elérné, hogy helyette más lapot emeljen le, ez tulajdonképpen nem jelentene egyebet, mint azt, hogy valaki tisztán akarata erejénél fogva letörölné két lapról a nyomást, újra nyomná őket, szóval két új kártyalapot készítené. Hiába igyekeztem megértetni vele, hogy az érvelése bölcséleti szempontból nem állja meg a helyét és pedig a predesztináció miatt. Ha előre megszabattott, hogy az ember akaratánál fogva egy bizonyos kártya kerüljön a csomag tetejére, akkor előre megszabattott az is, hogy ez a kártya ott legyen. Ő azt vetette ellene...

- Feltétlenül szükséges, hogy mindezt elmond nekem, mielőtt rátérnénk arra a bizonyos fizikai élményre?

- Ezzel csak azt akartam illusztrálni, hogy Mr. Hockleby roppant szkeptikus természetű férfiú.

- S az a cambridgei fiatal ember is fültanuja volt ennek a beszélgetésnek?

- Nem. Nem volt ott. Úgy emlékszem, lement a garázsba, hogy megnézze, nem jött-e még meg az a bizonyos gépalkatrész. Egyebet sem tett, minthogy mindig odajárt abba a garázsba.

2.

Mr. Preemby megköszöri a torkát és meséjének új fejezetébe fogott.

- Aznap este vacsora után - így folytatta - kezdődött igazán a dolog. Először lementem a dohányzóba, hogy elszívjam a szivaromat, azután felmentem a szalonba s mikor bementem, éppoly kevésbé gondoltam arra, hogy titokzatos jelenségek is vannak a világon, mint arra, hogy elrepüljek a hold fölött. De amikor beléptem a szalonba, láttam, hogy Miss Solbé a kártyái fölé hajlik, amiket éppen kirakott az asztalon s eszembe jutott, hogy ez a Miss Solbé épp úgy tartja a két kezét az asztal fölé, mint ahogy olvasmányaim szerint azok az emberek érintik egymás kezét, mikor asztalt próbálnak táncoltatni. S anélkül, hogy gondolkodtam volna, így szóltam hozzá: Miss Solbé, maga most épúgy tartja az asztal fölé a kezeit, mint mikor az emberek asztalt táncoltatnak! Éppen csak ennyit mondtam.

Mr. Hockleby is a szalonban olvasta a lapját, a Timest, de lehet, hogy ez este éppen a Morning Postot olvasta, de mikor a megjegyzésemet meghallotta, letette az ujságot és így szólt hozzám:

- Mr. Preemby, remélem, maga nem hisz az efféle dologban?

A felesége éppen háttal ült felém és a hangjából úgy vettem ki, hogy éppen valami édességet vagy cukorkát majszott. - Én hiszek az ilyesmiben - mondotta. - Legalább egy tucatszor kipróbáltuk, mielőtt férjhez mentem volna.

Hogy mi ütött belém, Krisztina Alberta, magam sem tudom, úgy látszik, valami különös erő ösztökélt, de lehet, hogy az a bizonyos ellenérzés volt a forrása, amelyet régtől éreztem Mr. Hockleby iránt, elég az hozzá, ezt válaszoltam: - Igazán megpróbálhatnók mi is egyszer.

A fiatalabb Miss Solbé, aki igen kedves nő, ha az ember közelebbről megismeri s úgy vélem, nemrégiben olvasgathatott egyet-mást ezekről a kérdésekről...

- Hány éves Miss Solbé, apukám? - kérdezte Krisztina Alberta, aki hirtelen támadt gyanakvással nézett apjára.

- Nem hiszem, hogy harminckét-harminchárom évnél idősebb lenne. A külseje után harmincnégyre becsülöm. S mondhatom, sokat olvasott, igazán sokat olvasott. Elég az hozzá, Miss Solbé kijelentette, hogy ő se bánná; Miss Hockleby, bár nyilván apja igen korán ránevelte a

kétkedésre, szintén kíváncsi volt a dologra. Elég annyi, megpróbáltuk. Csak Mr. Hocklebynek volt ellene kifogása, de Mrs. Hockleby hamarosan leintette őt. Mrs. Hockleby volt közöttünk az egyedüli, akinek ilyesmiben már volt része s ezért ő rendezte el a dolgokat s ő mondotta meg nekünk, mit kell mindegyikünknek tennünk. Igen erős asztalt választottunk, azt, amelyiken a nagy virágcserep szokott állani s mialatt eloltottuk a világosságot...

- De hát miért tettétek ezt, apus?

- Ezt mindig megteszik - felelte Mr. Preemby. - Kedvezőbb légkört teremt a kísérletre. Gyertyát gyújtottunk, amelyet Miss Rewster hozott le a konyhából és eloltottuk a villanyos lámpákat s mialatt így készülődtünk, bejött a fiatal ember, Mr. Charles Fenton és így szólt: - Mit is szólt? Valami egészen különös dolgot. Persze, most jut eszembe! Halló - mondotta - mi történik itt?

- Az a fiatal ember volt, aki a motorkerékpáron érkezett?

- Igen, az a cambridgei diák. Elmondottuk neki, mire készülünk és felszólítottuk, hogy üljön közénk. Mire azt felelte, hogy ilyen természeti tünetényeket nem ismer, soha ilyesmivel nem próbálkozott és nem igen van kedve, hogy most megpróbálkozzék vele. - Nem hiszem, hogy valami rejlene mögötte, - mondotta. - Csak az időt fecséröljük vele. Most jut eszembe, hogy ott is hagyott bennünket, elment azzal, hogy elmegy az orfeumba, aztán visszajött, mondván, hogy esik az eső. Nagyon fontosnak tartom kiemelni azt, hogy egyáltalán nem igyekezett közénk ülni és hogy egyáltalán nem ismerte e titokzatos dolgokat. Azért emelem ezt ki, mert mint hamarosan megállapítottuk, kivételes lelki adományokkal volt megáldva, sokkal nagyobb lelki tehetségekkel volt megáldva, mint bármelyikünk.

- Szóval hát a szokásos rendben az asztal köré telepedtünk, összeértettük a hüvelykujjainkat és a kis ujjainkat és egyideig úgy látszott, hogy semmi sem fog történni. Észrevettük, hogy Miss Emily Rowster beles a félig nyitott ajtón, s lehet, hogy ennek is zavaró hatása volt a kísérletünkre. Azt hiszem csak arra volt kíváncsi, mit csinálunk tulajdonképpen és miért kértünk gyertyát a nővérétől. Mr. Fenton nagyon elcsöndesedett, azután magában dűnnyögni kezdett, hogy ennél ostobább módon igazán nem lehetne egy estét elütni. Alig bírtam rávenni arra, hogy maradjon csendben és ne hagyjon faképnél bennünket. - Rendben van! - mondotta kissé boszusan. - Legyen magának igaza! - Ekkor hirtelen két koppantás hallatszott, olyan erős, mint két pisztolylövés, nem közvetlenül az asztal alatt, hanem mintha egy lábbal az asztallap alól hangzott volna. Az asztal pedig lassan megmozdult. Először lassan ingott a padló s aztán hirtelen erővel lökdöste és rángatta a kezünket. Igen nyomasztó érzés volt Krisztina Alberta, mondhatom, rendkívül nyomasztó érzés. Majdnem két lábnyira emelkedett a levegőbe, annyira becsülöm legalább, aztán Mr. Hockleby megtörte a kört s az asztal úgy emlékszem nagy zuhanással felfordult s egyik lába megütötte Mr. Hockleby sipcsontját. Nagyon kiáltott és lehajolt, hogy a lábát megdörzsölje s a félhomályban a fejét az asztal szélébe ütötte. Szinte olyan látszatja volt, mintha a titokzatos erők a szkepticizmusát büntették volna ezzel. Felgyújtottunk egy-két lámpát, hogy segítsünk rajta. - Nem tetszik ez nekem, - mondotta ekkor Mr. Fenton. - Fura história ez nagyon.

Erre megkértem, hogy próbálja meg velünk még egyszer.

- Nem szeretem. Nem tetszik nekem ez az asztaltáncoltatás sehogysé - mondotta. - Nagyon rossz példát ad ez a székeknek. Képzelve el, hogy a székek labdázni kezdenek velünk. Alaposan fejbekólinthatna egyik-másik bakugró szék bennünket. Aztán meg ez a hullámzó mozgás valósággal tengeri beteggé teszi az embert.

- Úgy emlékszem, valamennyiünket alaposan felizgatták a történetek és valamennyien, Mr. Hocklebyt sem véve ki, alig vártuk a folytatást.

- A legközelebbi kísérletnél én lefogom az asztalt, jelentette ki Mr. Hockleby. - Azt hiszem azzal a gyanúperrel élt, hogy vagy én vagy a felesége mozgattuk titokban az asztalt. Nyilván jó ideje folyt ez a vita közte meg a felesége között a spiritizmusról. A felesége csak annyit mondott, hogy táncoló asztalt látott már azelőtt is, de olyat, amelyik ekkorát ugrott volna, még soha.

Szóval újból nekiültünk. Alig tartott egy percre, az asztal rendkívüli erővel kezdett újból táncolni, azután a szó szoros értelmében akkorát ugrott, hogy az idősebbik Miss Solbét hanyatdöntötte a diványra, engem meg állon ütött. Ugyanakkor pedig olyan ropogás támadt, amelyet soha életemben nem hallottam, olyan volt, mint mikor valaki az ujjait ropogatja, de sokkal erősebb volt a ropogás. Szinte megkönnyebbültünk, amikor felgyújtották a villanyt és láttuk, hogy Mr. Hockleby erős kézzel fogja le az asztalt, amely újból a régi helyén állott. - A fene vigyen el! - kiáltotta hangosan. - A fene vigyen el. Maradj nyugton. - Miss Hockleby és az apja aztán talpra állították Miss Solbét, aki a padlón ült, a lábait ide-oda hánnya és hisztérikusan kacagott.

- Nem tetszik ez nekem hiába, - jelentette ki Mr. Fenton. - Úgy fut az emberen végig, mint egy villanyos ütés.

- Egészen nyugodtan beszélt.

- Egy ember volt közöttünk, akinek némi tapasztalata volt e titokzatos tünetek körül, Mrs. Hockleby s ő sem foglalkozott ilyesmivel azóta, hogy öt vagy hat esztendővel ezelőtt Mr. Hocklebyhez férjhez ment, mivel a férje nagyon gyanakvó szemmel nézte az ilyesmit. Mrs. Hockleby kijelentette, hogy egy igen erőteljes és elszánt szellem van jelen s elmagyarázta, mily egyszerű és könnyű módon lehet vele érintkezésbe jutni. Körbe kell megint ülnünk s az asztal köré, fel kell sorolni az ábécé betűit s ha ahhoz a betűhöz érünk, amelyet a szellem kíván, akkor koppant egyet s így talán kihozunk valami értelmes dolgot. A szellemek világában a tapasztalatok szerint igen jól ismerik azt a módszert, amelyben egy koppantás nemet jelent, kettő igent és így tovább.

- Szóval neki láttunk, - mesélte Mr. Preemby. - Megkérdeztük, vajjon a szellem közölni akar-e valamit, mire két hangos koppanással válaszolt s erre Mr. Hockleby az ábécé betűit kezdte felsorolni. Mikor az S betűhöz értünk, a szellem akkorát koppantott, hogy majd felugrottam ültemből.

- És mi jött ki a betűkből apus?

- Egy név, amely akkor teljesen ismeretlenül hangzott előttem - *Sargon*. Mire megkérdeztük, hogy a szellem, amely velünk most érintkezésben áll, maga Sargon-e? A válasz az volt, hogy *nem*. Vajjon Sargon jelen van-e? *Igen*. Ki az hát, aki velünk beszélget? *Udzsah!* Ki ez az Udzsah? *Bölcs ember*. Nagyon sokáig tartott, amíg így kibetűztük a válaszokat s mire idáig eljutottunk, valamennyien belefáradtunk. Különösen Mr. Fenton fáradt el szörnyen. Nagyokat ásított, kimerültnek látszott nagyon s végül kijelentette, hogy olyan fáradt és álmos, hogy feltétlenül le kell feküdnie. S ez nagyon természetes is volt, mert ámbár ezt akkor még egyikünk sem tudta, tulajdonképpen ő volt a médium, akin keresztül Udzsah velünk érintkezett. Mr. Fenton lefeküdt, mi pedig nélküle próbáltuk folytatni a szeanszt, de a varázserő megszakadt és egyetlen koppantást se tudtunk az asztalból kicsalni, így hát egyideig még együtt ültünk és a tapasztaltakról beszélgettünk, különösen Mr. Hockleby idegeit dúlta fel a dolog nagyon, aztán mi többiek is aludni tértünk.

- Nyilván Mr. Fenton koppantott az asztalra, - jegyezte meg Krisztina Alberta.

- Nyilván az ő jelenléte volt szükséges ahhoz, hogy a koppanások megszólaljanak, - javította ki a megjegyzést Mr. Preemby. - Tudtán kívül ő volt a médium.

A beszélgetés fonala e ponton megszakadt.

- Halljuk tovább, - szólalt meg aztán Krisztina Alberta.

3.

- Másnap este megint esett az eső s mivel a megrendelt gépalkatrész még mindig nem érkezett meg, Mr. Fenton újból közénk ülhetett. Eleinte ugyan szabadkozott, azt mondván, hogy ő és a családja különösen vallásos baptisták, s hogy ő nem biztos benne, vajjon az, amit mi művelünk, nem halottgyalázás-e s a biblia nem tiltja-e? De én kivettem ezt az aggodalmat a fejéből. Ezúttal azonban egészen különös túlvilági üzenetet betűztünk ki: Így hangzott: - *Kelj fel Sargon! Támadj fel vagy légy örökre elbukott!*

- Az első perctől kezdve egy különös érzés azt súgta nekem, hogy Sargonnak ez az üzenete valamiképpen reám vonatkozik. Most pedig hirtelen meggyőződés szállott meg. Megkérdeztem: Köztünk van-e Sargon! *Igen.* Mindjárt tudtam. Ez az úr-e az? s rámutattam Mr. Hocklebyre. Hangos *Nem* volt a válasz. Én vagyok-e? *Igen.*

- Észrevettem, hogy e válasz hallatára Mr. Hockleby nagyon bosszús arcot vágott, mintha azt remélte volna, hogy ő bizonyul Sargonnak.

- Ekkor a fiatal Fenton hirtelen felállott. - Ezt én nem bírom ki tovább, - mondotta. - Egészen belesédült a fejem. Érzem, hogy ez a história még megérthet nekem. - Végigment a szobán és hirtelen leült, a két karja kilógott a karosszékből - a nagy kretónhuzatú karosszékek egyikében ült. Mindannyian nagyon megsajnáltuk, de ami engem illet, egészen elsédített az a gondolat, hogy Sargon lelke lakik bennem és hogy ilyen hirtelen ért a cselekvésre hívó szózat. Hogy tulajdonképpen mit jelent ez egész teljében, még nem értettem fel, de annyit már megéreztem, hogy igen sokat jelent.

- De hát mit gondoltál, mit jelent? - kérdezte Krisztina Alberta éles hangon és megdöbbszent pillantása fürkészőn siklott végig apja arcán. Mr. Preemby szeme a távoli halmok mögött rejtőző messzeségre meredt, különös dolgokra, fantasztikus birodalmakra, titokzatos városokra, misztikus hagyományokra és még a szemöldökét is összeráncolta nagy erőfeszítésében, hogy el ne vesse a történet fonalát.

- Mindenre rákerül a sor, - mondotta Mr. Preemby. - Hadd mondjam el a históriámat a magam módján. Úgy emlékszem, azt már elmondottam, hogy Mr. Fenton a saját kijelentése szerint nagyon nyomasztó és furcsa lelkiállapotba került. De Mrs. Hockleby nagy szerencsénkre rögtön a helyzet magaslatára emelkedett. - Ne küzdjön ellene, - mondotta Fentonnak. - Nyugodjék bele. Helyezkedjék el kényelmesen a karosszékből. Ha nyugodtan le akar pihenni, azt is megteheti. S ha mondani akar valamit, mondja ki bátran. Ne szorítsa vissza a befolyást! - Aztán felém fordult Mrs. Hockleby és halkán súgta: Transz!

- Mit jelent a transz? - kérdezte Mr. Fenton olyan közönyösen, ahogy most én kérdelem. - Mi az a transz?

- Mire Mrs. Hockleby a kezeit mozgatni kezdte Mr. Fenton orra előtt. Mr. Fenton behunyta a szemét, halkán felsóhajtott és a feje hátrahanyatlott. Valamennyien várakozó arccal ültünk körülötte s Mr. Fenton nemsokára dűnnyögni kezdett. Eleinte üres s zavaros szavakat morgott. «Udzsah, Vudzse, Budzse!» ilyenforma szavakat. Aztán tisztábban kezdett szólni. «Udzsah a bölcs férfiú, eljőve, hogy szolgálja Sargont. Hogy felébressze.» Ezután úgy látszik a gondo-

latai megint megzavarodtak. - Miért hívják egérnek, mikor hálót ereszt? - susogta természetes hangján, aztán: - A fene azt a géprészt ette volna!

- Mrs. Hockleby azt mondta, hogy az ilyesmi igen jellemző az ilyenféle transzra, Mr. Hockleby pedig papírt hozott és ceruzát, hogy minden szavát leírja.

- Néhány perc múlva Mr. Fenton újból beszélni kezdett, de nem a saját természetes hangján, hanem rekedt suttogással, amely tökéletesen elütött megszokott hangjától. Udzsah hangja volt, - a szellemé, amely érzékei fölött e percben uralkodott. A kiejtése is kissé idegenszerű volt - szuméri, úgy hiszem.

- Amit mondott, az bizony elég csodálatos volt. Azt hiszem, ez az Udzsah mindenáron az én figyelmemet akarta elkötni és meg akart győzni arról, hogy olyasmit tud, olyan bizalmas természetű dolgokat, amiket kivüle senkisé ismer. De ugyanakkor nem akarta a többiek előtt egészen tisztán elárulni, hogy mire céloz. Hogy miket mondott? Nem emlékszem tisztán rá. Mr. Hockleby a javarészt leírta, de még nem jutottam hozzá, hogy lemásoljam. «A tenger és a sivatag gyermeke, - mondotta, - a kék vizeké és a sivatag homokjéé.» Nem hiszem, hogy Sheringham idézet járt volna az eszében. «Vízesések és nagy hullámok csillognak előttem s mintha kereket látnék kék pajzson.» Ez már rejtélyesebb. De «a vízesés és a nagy hullámok» a nagy mosógépeket juttatják az eszembe. S emlékszel a nagy szvasztika keresztre, amelyek a kék kihordó kocsikra voltak festve? Nem emlékeztet-e ez a kereszt távolról egy nagy, kék, pajzsra festett kerékre? A skandináv törzsek a szvasztikát a tűzkeréknek nevezték. «Nagy hadak fehérén lobogó köntösben - hosszú sorokban állnak - a felszabadító hadak.» Furcsa ez is, ugy-e? Az ember hadseregére is gondol - és ne neved ki - a szárító-padlásra, meg a kihordó kocsikra. Mintha valami áttetszővé válna és az ember meglátná azt, ami mögötte van.

- Pontosan emlékszel a szavaira apukám?

- Mondom, hogy Mr. Hockleby leírta őket. Ha nem mondtam volna el pontosan, elolvashatod az ő jegyzeteit is.

- A szvasztika véletlenül is az eszébe juthatott, - jegyezte meg Krisztina Alberta. - Vagy lehet, hogy szórakozottságból egy ujságlap szélére rajzoltad. Néha meg szoktad tenni. S lehet hogy meglátta.

- De viszont a kék alapot honnan tudhatta? Nagy nyomatékka emlégette a kék alapot. S azután mást is említett, olyan dolgokat, amikről csak szegény anyád, meg én tudtunk. Neked sem mondhatom el anélkül, hogy mindent el ne mondanék. Azután sok apróságot, amiről csak én tudok. Néhai nagyapám nevét, aki Dissben lakott. S akit Mondaynek hívtak. Néha nehéz dolog ezekről a dolgokról vitázni, akármilyen mélyen meg van is az ember győződve. S mindebbe tört mondatok keveredtek, amelyekben egy nagy városról volt szó, a Nyugat királyának két leányáról és egy bölcs férfiúról. Belszárnak is nevezett, «Jövel még egyszer e világra, amely zürzavarba sülyedt». Nagyon jelentős szavak ezek. Azután meg: «Óvakodj az asszonyoktól, mert ők kiveszik a kormánypálcát a királyok kezéből. De vajjon tudják-e ők mint kell uralkodni? Kérdezd meg Tutanchament! Kérdezd a sivatag romjait!»

- Ugyan! - vágott a szavába Krisztina Alberta. - Mintha a nők valaha is próbát tehetek volna uralkodói képességeikről.

- Mindegy most már! Mr. Hockleby ezt is felírta... S úgy éreztem, hogy ez is célzás akart lenni, mert anyád iránti szerelmemből céltalanul vesztegettem el életemnek oly sok eszten-dejét. Sok mindent mondott még, Krisztina Alberta, bőségesen inspiráló szavakat. Végül Mr. Fenton hirtelen magához tért, sokkal váratlanabbul mint ez ilyen esetekben Mrs. Hockleby

véleménye szerint szokott történni. Felállott, nagyot ásított és megdörzsölte a szemét. - Ó istenem! Milyen buta dolog ez. Megyek lefekszem!

- Megkérdeztük tőle, nem fáradt-e nagyon? Azt mondotta, hogy igen.

- Tökéletesen kész vagyok! - Szóról-szóra ezt mondotta.

- Megkérdeztük azt is, hogy ez volt-e az egész szózat?

- Miféle szózat? - kérdezte tőlünk. - Emlékezetében nyoma se maradt mindannak, amit elmondott. - Talán beszéltem? - kérdezte tőlünk. - Miket mondtam, miféle dolgokat? Remélem semmi illetlent? Ha igen, bocsánatot kérek. Nem szabad ilyesmibe ereszkednem, soha többé.

- Mrs. Hockleby megmondotta neki, hogy soha életében ilyen nagy pszihikai reményekkel kecsegtető emberrel még nem találkozott. Mire Mr. Fenton azt válaszolta, hogy ez a hír őszinte bánattal tölti el. Mrs. Hockleby erre azt felelte, hogy kötelessége volna ezt a ritka és különös adományt a lehetőséghez képest fejleszteni, de Mr. Fenton erre azt felelte, hogy ezt a családjá semmi esetre se tűrné. Az eső elállt és ezért úgy véli, - mondotta Mr. Fenton, - hogy hatalmas sétát tesz, mielőtt alvásra térne. Elejétől végig tökéletes egyszerűséggel viselkedett és szinte nem volt a dolog kedvére. S komolyan kimerültnak látszott.

- Egyszer se nevette el magát? - kérdezte Krisztina Alberta.

- Miért nevette volna el magát? Sőt mintha megriadt volna attól, amit velünk közölt. Másnap megjött a megrendelt géprész. Mrs. Hockleby mindent elkövetett, hogy rávegye, próbáljuk meg aznap délután még egyszer a dolgot, hogy befejezhesse a tegnapi szózatot, de ő hallani sem akart róla. Egyébre se gondolt, mint a Tilbury melletti zsilipre és hogy mikor zárja el az utat a dagály. Még a pontos címét sem akarta hátrahagyni. Mikor emlegetni kezdtem, hogy azt, amit Mr. Hockleby feljegyzett, beküldöm a Spiritisza Szemlének, egészen megriadt. Kijelentette, ha a neve ilyen eset kapcsán jelennék meg az ujságokban, nagy kellemetlensége volna a családjával. Még azt sem engedte meg, hogy a neve kezdőbetűit közöljük. Akármilyen más nevet írjanak bele a cikkbe. Egészen elűtő nevet. Olyan nevet, amely egészen eltérő az ő nevétől. Mondjuk például Mr. Walker Londonból. Vagy ehhez hasonló.

- Mit tehattunk volna egyebet, minthogy megigérjük neki.

4.

- S ez volt az egész túlvilági szózat?

- Ez csak az eleje volt. Mert ezután kezdtek csak az emlékeim visszatérni. Mind tisztábban és tisztábban kezdtem emlékezni.

- Emlékezni?

- Korábbi életem részleteire. Régtől nyugvó emlékeimre. Ez a fiatalember, ez a Mr. Fenton tulajdonképpen nem tett egyebet, mint az első rést hasította a feledékenység függönyébe, amely jelen életem és korábbi élteim között csüngött. Most azonban kettéhasadt ez a függöny és rongyokra szakadt, úgy hogy egy tucatnyi hasadákon keresztül figyelhetem korábbi élteim emlékeit. Csak most kezdtem emlékezni arra, ki voltam és valójában ki lehetnék...

- Azt tudod, Krisztina Alberta, hogy alapjában véve sohasem hittem, hogy az vagyok, akinek a nevét viselem - még iskolás koromban sem. S most pedig - ez igazán nagyon érdekes - most már tisztán megértem és látom, hogy más valaki vagyok. Hogy mindig más valaki voltam.

- De mit gondolsz, ki vagy tulajdonképpen apukám?

- Amennyire ma emlékszem, először egy Porg nevű főnök voltam egy Kleb nevű városban, a világ kezdetének kezdetén, eónok százaival ezelőtt. Én szelídítettem meg népemet és én tanítottam meg számos mesterségre. Később én voltam Sargon, Sargon, a Királyok Királya. Az itteni könyvtárban, az Encyclopedia Britannicában nagyon kevés áll felőle. Egy uborkafára felkapaszkodott fráterről írnak e néven sokat, arról, aki felvette az ő nevét, az én nevemet, egy asszír gazemberről, aki felvette a Sargon nevet - a zsidókkal akaszkodott össze és Szamariát is ostrom alá vette - én azonban az eredeti Sargon voltam, aki jóval előbb élt, mintsem a zsidók megjelentek a földön, jóval előbb, mintsem Ábrahám, Izsák és Jákob éltek. Később Belszázár voltam, a babiloniak utolsó trónörököse, de erre nem emlékszem tisztán. De egyelőre csak a krónika egy részét világítja meg fénysugár. Lehet, hogy más valaki is voltam. Emlékezetemből egyelőre egy alak emelkedik ki: Sargon! Az Ő emlékei térnek most vissza agyamba. Ő az aki visszaköltözött a testembe!

- De apukám csak nem hiszed mindezt komolyan?

- Nem hiszem - tudom! Jóval előbb, mintsem e szellemi szózat eljutott volna hozzám, már meg-megsejdtettem - meg-megéreztem, hogy én más valaki vagyok. Ma már tisztán látom. Ma már olyan tisztán emlékszem az akkádiai napokra, mint azokra az évekre, amelyeket Woodford Wellsben töltöttem. Szinte kétségbe tudnám vonni azt, hogy valaha Woodford Wellsben éltem, olyan távol esik ma már tőlem. Aznap éjszaka amikor Mr. Fenton elutazott, kezdtek e dolgok emlékezetembe visszatérni, mikor lefeküdtem aludni. Az ágyban feküdtem s hirtelen - mintha nem feküdtem volna az ágyban. Egy nyugágyon hevertem, magas mennyezet alatt, a mennyezet tiszta fehér gyapjúból volt szőve és dúsan kihímezve aranyfonálból jelképekkel és emblémákkal és egyéb díszítményekkel és én bárkámon úsztam az Eufrát folyón lefelé. Két karcsú hattyúnyakú királykisasszony - kissé hasonlítottak a Solbé kisasszonyokhoz, csak sokkal szebbek voltak és határozottan fiatalabbak - sokkal fiatalabbak - és másként is voltak öltözve, mert a meleg égőv alá illő ruha volt rajtuk, túlnyomóan aranyfonálból szőve, ültek mögöttem és császári bíborral festett, sastollakból kötött legyezőkkel legyeztek.

- A lábam előtt a tanácsosom ült, Prum, aki szörnyen hasonlított Mr. Hocklebyhez, ugyanolyan deres volt a haja és ugyanolyan kis szörpamacsok nőttek a fülén. Rettentő magas posztósapka volt a fején, feketeszínű és egy nedves agyagtáblácskára írt jegyzeteket fapálcikával. Mögötte egy hajóhíd formájú emelvényen hajóstisztek állottak - rézzel kivert bőrsisakot hordtak - s lent, a hajó mélyében, az evezősök ültek, a hajó falán túl pedig a széles, barna folyó terült el, amelynek vizét a szellő kissé megborzongatta. A kis csónakok nagy igyekezettel tértek ki hajóm előtt. Durva vászonból szabott négyszegletű vitorláik voltak e csónakoknak s valamennyien egyszerre vonták be és egyszerre göngyölítették fel vitorláikat, mintha vezényszóra cselekedtek volna. Nagyon kedves látvány volt. A part mentén alacsony vályogházikók állottak, pálmacsoportok és pálmazorok, s mindenfelé primitív vízemelő szerkezetek állottak a parton, hatalmas rudak, óriási horgászobotok gyanánt, amelyekkel a vizet emelték ki a folyóból földjeik öntözésére. S a nép mindenütt tömegbe verődött a folyó partján, a víz szélén mélyre hajolt és homlokát a vízbe mártotta jöttünkre és azt kiáltozta: «Éljen Sargon a győzedelmes, Sargon a Királyok királya!»

- De apám hiszen ezt álmodtad!

- Hogyan álmodhattam volna olyan dolgokról, amiket soha sem láttam, amelyekről soha sem hallottam?

- Elég gyakran megtörténik az ilyesmi!

- Nem történik meg, - felelte Mr. Preemby nyugodt, de szívós makacssággal.

- Emlékszem, éppen a délvidékről tértem haza, ahol békét teremtettem számos hadakozó törzs között, s lecsillapítottam az élamiták, a periziták és a jebuziták és egyéb törzsek hadakozását. Fővárosomba tértem vissza. Tisztán emlékszem a harc egynémely részletére, s tudom, ha emlékezetemet megerőltetem, még többre fogok visszaemlékezni. Álmában az ember sok bolond dolgot követ el s ha ébren felidézi őket, akkor látja, hogy az egésznek nem volt se füle, se farka, de ez az álom józan és értelmes. Az ember hajlandó feltenni azt, Krisztina Alberta, hogy életemben soha semmit sem álmódtam s hogy korábbi életemnek ez az emléke, amely most olyan nagy erővel rohanja meg gondolataimat, nem egyéb, mint képzeletem teremtménye. De én olyan tisztán látok mindent, mintha tegnap történt volna és sokkal biztosabb vagyok abban, hogy Sargon vagyok, minthogy Preemby Albert Eduard vagyok, a te apád. Az első az én valódi énem, míg az utóbbi nagyon szimpla és egyszerű köntös, amely ismeretlen okból elrejtette valódi éneimet a világ elől.

Olyan bátor gesztussal legyintett, amint azelőtt sohasem. Tágranyilt szemmel ült és nézett, egyre nézett az ismeretlen dolgok távlatába.

A fiatal leány néhány percig mozdulatlanul nézte apját. Tisztán igyekezett mérlegelni e megdöbbenő beszéd teljes jelentőségét.

- Ez hát az a szózat? - kérdezte végül.

- El kellett mondanom neked, - felelte apja. - El kellett mondanom, mert szolgálnod kell a nagy célt és segítened kell nekem...

Segítsen? De hogyan segítsen rajta és magán? Meddig megy ez a dolog tulajdonképpen? Mitévő legyen e furcsa helyzetben?

- Mindezt másvalakinek is elmondtad apám? - kérdezte hirtelen. - Elmondtad másnak is?

Az apa ünnepélyes arccal fordult leánya felé.

- Szó sincs róla! - felelte. - Nagyon zárkózottnak és óvatosnak kell lennünk - nagyon óvatosnak. Nem jött még el az ideje annak, hogy kinyilatkoztassuk, miszerint Sargon, a Királyok Királya, újból megjelent a színhelyén annak a civilizációnak, amelynek megalapozásában olyan nagy része volt. Az embernek nagyon óvatosnak kell lennie, Krisztina Alberta. Erős ellenzéssel kell számolnunk.

- Elmondtam például első látomásom némely részletét - ha jól esik, álomnak is nevezhetjük - Mr. Hocklebynek s elmondtam neki azt is, milyen nagy hasonlóságot leltem Prum és között. Egyáltalán nem tetszett neki. Lázadozó, fegyelmezetlen lélek. Különben azóta már eszembe jutott, hogy mi történt. Udza tanácsára Prumot...

- S arra is rájöttem időközben, hogy bár az ember maga, mélyen meg lehet győződve, ebből még nem következik, hogy mást is meg tudjon győzni. Igaz ugyan, hogy Mrs. Hockleby és a két Solbé kisasszony egyre kérnek, hogy álmom bővebb részleteit mondjam el nekik. Ők is álomnak mondják. De a modoruk inkább kíváncsiságra vall, mint tiszteletadásra és ezért igen óvatos voltam velük szemben.

- Látod apukám ezt okosan cselekedted, - felelte Krisztina Alberta. - Vigyáznod kell a tekintélyedre.

- Persze, hogy vigyáznom kell a tekintélyemre. Mindazonáltal...

Újból méltóságteljesen kitérte a két kezét. - Íme itt állok én és ez az én világom. Az én világom. Gyermekkorában én ápoltam. Én tanítottam meg a törvényre és az engedelmességre. Itt állok én, a világ legősibb uralkodója; Ramzesz és Nebukadnez, Görögország és Róma, a

királyságok és a birodalmak, múltó jelenségek, amelyek elmúltak mialatt én szunnyadtam. Nagy és sűrűn lakott ez a mai világ, Krisztina Alberta, de a zűrzavar szomorú állapotában vergődik. Nem boldogok manapság az emberek. Nem élnek olyan boldogan, mint az én uralkodásom alatt Szumériában, ezer esztendővel ezelőtt. Szuméria verőfényes és bőséges világában.

- De mit tehetsz te most, apukám?

- Én gyermekem, kis hercegisasszonyom, erről még gondolkoznom kell. Nem szabad elsietnünk, nem szabad elkapkodnunk.

- Nem! - felelte Krisztina Alberta.

A beszélgetésben szünet állott be. - Úgy látom, csak egy élő ember hisz bennem. Az ifjabbik Miss Solbé... Szóltál valamit, drágám?

- Nem - felelte Krisztina Alberta. - Folytasd.

- Megkérdeztem tőle, hogy nem szokott-e ő is álmában visszatérni korábbi életébe. Úgy látszik, ködös és bizonytalan formában, de igenlő választ adott erre a kérdésre. Nagyon óvatos szavakban. Nagyon félénken szokott erről beszélni velem, ha a nővére nincsen a közelben. De úgy látszik, abban a tévhitben él, hogy különösen szoros és bizalmas viszonyban állott velem. Nem. Nem volt a királyném. Ebben az egyben téved. Talán természetes, hogy ezt gondolja, de egészen biztosan emlékszem, hogy nem így állott a dolog. Egyike volt a húsz főágyasnőnek, akik a sasos legyezőket hordozták.

- Ezt is megmondtad neki?

- Még nem - felelte Mr. Preemby. - Még nem. Az ilyesmit nagyon óvatosan lehet csak elmondani.

Újból szünet állott be. Krisztina Alberta a karkötő órájára pillantott. - Szavamra mondom - kiáltotta - elkésünk az ebédre.

Mialatt hazafelé mentek a Petunia-penzióba, apja modora és járása alig észrevehető mértékben szintén megváltozott. Szélesebbnek és magasabbnak látszott, az arca komolyabb volt és a fejét is magasabban hordta. Egyetlenegyszer sem köszörülte meg a torkát. Szinte azt várta, hogy az emberek és fogatok kitérjenek előle és mintha az úton, amelyen haladt, szőnyeget terítettek volna léptei elé. Ha azonban önmagát is megfigyelhette volna, ekkor észrevehette volna, hogy saját magatartása ugyanígy megváltozott. Nem járt többé táncos léptekkel. Úgy járt, mint az olyan ember, aki az élet egyre nehezedő súlya alatt könnyen összeroppanhat.

Elkéstek az ebédre és a vendégek már kivétel nélkül asztalnál ültek. Mikor beléptek a terembe, mindenki Mr. Preemby arcába nézett, aztán egymásra.

- Hát visszatért hozzánk? - kérdezte Mrs. Hockleby Krisztina Albertától, mikor pillantásuk találkozott.

- Szívesen jöttem vissza - felelte Krisztina Alberta.

HATODIK FEJEZET.

Krisztina Alberta bölcs tanácsért folyamodik.

1.

Krisztina Alberta és Paul Lambone majd egy esztendeje voltak nagy barátságban. A férfi kedvelte a fiatal leányt, csodálta is s mivel irodalmi munkásságának vonalába beleillett, kissé tanulmányozta is. A leány is kedvelte a férfit, bízott benne és mindig nagy örömmel volt a társaságában.

Paul Lambone regényeket írt és novellákat és jó tanácsokkal teli könyveket; különösen arról volt nevezetes, hogy regényei telítve voltak emberi bölcsességgel és kitűnő köznap tanácsokkal látta el olvasóit. Ennek az átható bölcsességének köszönhetette, hogy az egyetemes irodalmi szegénységből kiemelkedett és aránylagos jólétben élt. Nem mintha ő maga bölcs életet folytatott volna, hanem mert bölcs könyvei rendkívüli kelendőségnek örvendtek. Van olyan író, aki a jólétét heves szenvedélyeinek köszönheti, amikről könyveiben beszámol, mások rideg igazságszeretőknek, egyesek ragyogó ötleteiknek, sőt olyan is akad, aki csupán kitűnő stílusának, csak Paul Lambone keresete fakadt jóságos bölcsességéből. Ha az ember a regényeit elolvasta, megérezte, hogy őszintén sajnálkozik hőseinek rossz viselete és szerencsétlenségei miatt és igyekezik ott segíteni rajtuk, ahol csak tud. S valahányszor megtévedtek, a szerző legtöbbszörre nem állotta meg, hogy meg ne mondja, hogyan kerülhették volna el balsorsukat. Bölcs tanácsokkal teli könyvei, különösen a «Mindennapos bölcsesség könyve» és a «Mitévő legyen az ember ezer és egy esetben» szakadatlan és nagy kelendőségnek örvendtek.

De mint az a Jakab angol király, akinek az első bibliafordítást ajánlották, Paul Lambone is sokkal nagyobb bölcseségről tett tanúságot gondolataiban és tanácsaiban, mint cselekedeteiben. Kis dolgokban és legtöbb cselekedetében dőre embernek mutatkozott, önzőnek vagy határozatlannak vagy egyszerre mind a háromnak. A bölcsesége a szeme vonalánál magasabbra soha sem emelkedett, míg arcát és testét és karjait a legszerencsétlenebb ötletek kormányozták s ebben mérséklő hatást inkább egyetemes restsége mint valóságos önfegyelmegyakorolt. Jólétnek azért örvendett elsősorban, mert rest ember volt, azért követelte minden munkájáért a lehető legnagyobb fizetséget, mert ugyanannyi fáradtságába került, mintha a legalacsonyabb árat követelte volna érte és így mindig meg volt az a reménye, hogy az üzlet nem jön létre és neki nem kell a kefelenyomatokat korrigálnia. Pénzt azért tudott szerezni, mert sokkal kényelmesebb volt, semhogy mindenfélét összevásárolt volna vagy magára vállalta volna a vagyonnal járó felelősséget s így a pénzét egy bankra bízta, hogy helyette különböző vállalkozásokba fektesse. Nagy irodalmi hírnévnek örvendett, mert az író híre Angliában és Amerikában annál nagyobb, minél kevesebb hajlandóságot mutat az illető arra, hogy a hírét kiaknázza. Stílusának tömör szépségét viszont annak köszönhetette, hogy szorgosan kerülte azt, hogy két szót írjon ott, ahol egy is elég. S abban a kényelmes és bőséges életben, amelyet lustaságának köszönhetett, nyugodtan üldögélt, sokat beszélgetett, bölcs dolgokat mondott és napról-napra jobban hízott. A soványodásra is a kényelmesebb módot választotta, ahelyett, hogy sportolt volna, kevesebbet evett, de ha étel és ital került elébe, akkor lustasága megint csak erőt vett rajta és megfeledezett minden jó szándékáról. Sokat járt társaságba, nagyon kedvelt minden újdonságot, mert kizavarták őt az unalomból, sok fölösleges forgolódásnak e kaján atyjafiából. Kentben, Rye közelében volt egy elegáns kis villája, ahová kényelmesen kiautózott, valahányszor Londonban unatkozott és mihelyt falusi

magányában elunta magát, visszarobogott Londonba. Vendégségbe pedig azért járt olyan sűrűn, mert annyi bajba került volna a meghívásokat visszautasítania.

Be kell vallanunk, hogy Paul Lambone bölcsességének is megvolt a maga határa. Gyakran nehezebb meglátni azt, ami a közelünkben van, mint azt, amely távol esik tőlünk. Sok kemény legény, aki tiszta és fürkésző szemmel figyeli a világegyetemet, nem látja meg a saját hüvelykujját és a követ, amelyben megbotlik. Paul Lambone lelkének valamely tudatalatti ösztöne makacsul vonakodott felismerni önön számos cselekedetének esendő természetét. Nagyon jól tudta, hogy resttermészetű, de azt már sohasem vallotta be, hogy ez a restsége természetének alapvető bűnös tulajdonsága. Meg volt győződve, hogy Paul Lamboneban nagy tartaléka rejlik az energiának, úgy szeretett magára gondolni, mint a gyors és pontos elhatározások emberére, aki ha egyszer kivetkőzik rest pihenőjéből, démonikus erő kifejtésre képes. Számos órát töltött el karosszékek mélyén, kerti pihenőkön, tengerparti halmok pázsitján s elképzelte, vajjon mint járna el, ha harcba keverednék, bonyolult üzleti ügyekbe, bűnös merényletbe vagy családi válságba. A való életben kedves hősei a következők voltak: Napoleon, Julius Caesar, Lord Kitchener, Lord Northcliffe, Mr. Ford és a hozzá hasonló hősies hangyák.

Krisztina Albertát is rettentő energiája miatt szerette. Ez a leány mindig valaminek éppen nekifeküdt, szívesebben állt, mint ült s egyre lóbázta a lábait, amíg az emberrel beszélt. Lambone szinte feleszményesítette a leányt, sokkal nagyobb mozgóerőt költött belé, mint amennyi valósággal lakott benne. Titokban megvolt győződve, hogy Krisztina Albertában egy madár vére csörgedezik s egy-két fokkal a normális fölött van a hőfoka. Megérezte, hogy kettőjük képzeletében sok a közös vonás. Az «Utolsó Jelenésnek» nevezte. A legeslegmodernebb modern leánynak: Életerőnek. Nyíltan kijelentette, hogy előre sajnálja azt a szerencsétlen magányos férfiút, aki uralkodó társadalmi rendünk értelmében hamarosan feleségül veszi s akire az a feladat várakozik, hogy Krisztina Alberta iramát kövesse és őt ráncbaszedje.

Egyszer vagy kétszer Krisztina Alberta elment hozzá teára. A leány nagyon hamar észrevette, hogy a férfi csodálja, azt is gyanította, hogy bizonyos mértékben szerelmes is belé és örömmel sütkérezett ebben a csodálatban és ebben e vonzódásban. Szerette Lambone könyveit s azt hitte, hogy Lambone tényleg az az ember, akinek önmagát tartja. Mindenfélét elmondott magáról a férfinak, csak azért, hogy Lambone csodálkozva rántsa fel a szemöldökét.

S Lambone borzasztó bölcsen viselkedett körülötte és a közelében, borzasztó bölcsen.

2.

Nagyon megörült, mikor Krisztina Alberta felhívta telefonon s bejelentette, hogy eljön. Egy csésze teát kér és jó tanácsot. - Jöjjön csak, jöjjön - felelte. - Lehet, hogy egészen egyedül leszünk.

Mikor a telefon hallgatóját visszaakasztotta, így szólt: - Igazán kíváncsi vagyok, miben sántikál ez a fiatal nő? S vajjon mit kíván, hogy megtegyek neki?

Visszament a dolgozó szobájába, végigfeküdt a kandalló előtt csillogó, nagyon szép perzsa szőnyegén és elnézte a kedves ezüst katlant, amely a forraló lámpa fölött ingott, - Pénzt nem fog kérni, tanakodott magában. - Nem az a fajta, amelyik pénzt szed ki az emberből...

- Biztos megvágta magát valahol...

- A lányok manapság túlságosan bátrak... általában túlságosan bátrak... Remélem nem komoly az eset... Hiszen még gyerek...

Krisztina Alberta kellő időben beállított. Most is magasan hordta a fejét, de azért mintha egy kicsit megroppant, meghökkent volna.

- Bácsikám, - így szokta megállapodásukhoz képest szólítani, - nagy bajban vagyok. Mindenféle jó tanácsra van szükségem.

- Vesse le először is ezt a rablóköpenyeget, - felelte Lambone, - üljön le szépen, amíg megfőzöm a teát. Jó ideje figyelem már a szemem szegletéből ezt a maga kis szerelmi ügyét. Nem lep meg a dolog.

Krisztina Alberta megállt a szoba közepén, karján a köpenyével és úgy bámult Lambonere. - Nem erről van szó, - felelte aztán, - Ezt a kis ügyet igen jól eltudom intézni magam is. Amilyen ügy ez! Ez ne bántsa magát, ezért ne féltsen. Ne képzeljen el rémségeket. Egészen másról, egészen másról van itt szó.

Kabátját egy szék támlájára vetette, aztán odament az ezüst teafőző mellé.

- Ismeri az apámat? - kérdezte, karját a csípőjére feszítve.

- Soha egymástól jobban elütő apát és gyermeket még nem láttam.

- Szóval... - Krisztina Alberta egy pillanatig gondolkodott, hogyan kezdje. - Egészen furán viselkedik. Úgy, hogy az emberek - azok az emberek, akik nem ismerik - azt hihetik, hogy elment az esze.

Paul Lambone elmélázott egy kicsit. - Vajjon, volt-e neki valaha, amit elveszítsen?

- Kérem ne tréfáljon. Annyi esze volt mindig, hogy bajba ne keveredjék, de most valami érte s ügylátszik már nincsen ehhez sem elég esze. Az emberek azt fogják hinni - van aki már most is azt hiszi - hogy megőrült. Lehet, hogy el is zárjak. S kívülről nincsen senkim. Komoly az eset, bácsikám. S én nem tudom, mitévő legyek. Nem látom tisztán, mit kéne tennem. Meg vagyok zavarodva. Nincsen egyetlen barátom sem, akivel megbeszélhetném a dolgot. Senkim. Maga tán azt hiszi, hogy van asszonybarátném. Pedig egy sincs. Idősebb nőkkel nem tudok megférni. Folyton dirigálni akarnak. Lehet, hogy csak én hiszem ezt. S én izgatok őket. Tudják, érzik - már a jobbak - hogy én, hogy is mondjam, nem respektálok az életmódjukat. A többiek meg egyenesen gyűlölnék. Mert fiatal vagyok. Azok a lányok meg, akiket ismerek, arra a célra, amelyre most volna szükségem rájuk, nem alkalmasak.

- De hát nincs az ismerősei között férfi, akitől ezt a szolgálatot joggal elvárhatná?

- Úgy látom, tudja, hogy kitől várhatnám el?

Lambone őszintén bevallotta. - Nem lehet az ilyesmit eltitkolni.

- Ha ismerné... - s Krisztina Alberta nem fejezte be a mondatot.

- Csak felületesen ismerem azt a fiatal embert, - felelte.

- Elmentem Teddyhez, - kezdte mesélni Krisztina Alberta, most már minden tartózkodás nélkül. - Mielőtt magát felhívtam volna, egészen természetesen elmentem hozzá. Alig hallgatta meg amit mondtam neki. Oda se figyelt. - Krisztina Alberta pislogni kezdett. Hirtelen könnyek öntötték el a szemét. - Ide-oda járkált a műtermében. Megcsókolt és fel akart izgatni. Meg sem akarta hallgatni, amit el akartam mondani... Úgy látszik az ember egyebet nem várhat a szerelmesétől.

- Szóval idejutott, - gondolta magában Paul Lambone titkos szomorúsággal s aztán kissé elkésve megjegyezte: - Nem minden szerelmestől!

- Az enyémtől mindenesetre.

- S otthagyta?

- Persze! Hát mi egyebet várt tőlem?

- Hja, - jelentette ki eztán Paul Lambone. - Megvágta magát Alberta Krisztina és pedig erősebben, mintsem gondoltam volna.

- Ó Teddyt, vigye el az ördög, - szólt erre Alberta Krisztina, aki lerázta magáról az elérzékenyülést és hangos szóval igyekezett segíteni magán. - Ez az ügy el van intézve. Szakítottam Teddyvel. Bolond voltam. Ne törődjék vele. Most apámról van szó. Mit kezdjek apámmal?

- Mindenekelőtt mondjon el mindent nekem, - felelte Lambone. - Egyelőre ugyanis nem látom tisztán, miről van szó. De mielőtt ezt megcselekedné, üljön le ebbe a karosszékre, amíg megcsinálom a teát. Nem maga, én fogom megcsinálni. Az idegei fel vannak dülva és még fel talál valamit dönteni. Most szolgálta fel magának az élet első felnőtt-gondjait. Üljön le és egy álló percig ne szóljon egy szót sem. Nagyon örülök, hogy eljött hozzám. Nagyon örülök... Az édesapja igazán nagyon megtetszett nekem. Ártatlan szemű kis emberke volt, úgy-e? Kék szemű. S valamiről mesélt, miről is mesélt? Igen az elpusztult Atlantisról, de igen kedves bolondságokat mesélt... Ne szakítson félbe. Hadd idézzem fel magamban a képét addig, amíg a tea elkészül...

3.

Mikor a tea elkészült s Krisztina Alberta megivott egy kortyot s kissé vitorábban nézett körül, Lambone, aki meg volt győződve, hogy nagyszerűen vezeti a dolgot, kijelentette, hogy most már elkezdheti.

- Kissé furcsán jár az esze, de azért nyugodt lehet, nem örült meg komolyan, - jegyezte meg a hosszú mese végén Lambone. - Nem úgy van-e, mondja?

- Hiszen *igen*, - felelte Krisztina Alberta, - de hát... - s aztán elhallgatott.

Lambone leült a másik karosszékre és kényelmesen kezdte szűrölni a teáját. - Nehéz eset, - mondotta.

- Az a baj, - jegyezte meg Krisztina Alberta s ráncbaszedett szemöldökkel bámult a tűzbe, - hogy egészen különös képzelőtehetséggel van megáldva. Mindig ilyen volt. Mindig. Félig mindig álmvilágban élt. Sokat voltam vele együtt, úgyszólván, attól a perctől fogva, mióta megszülettem s emlékszem, hogy legelső éveimtől kezdve mesélt ábrándos dolgokat, mesélt az elpusztult Atlantisról, a piramisok titkairól, a yogikról és a tibeti lámákról. És a csillagjóslásról. S egyéb ilyen csodálatos dolgokról.

- Minél messzebb esett a tárgy, annál jobban szerette. Kevés híjján engem is belekevert ebbe az álmvilágba. Én voltam az elpusztult Atlantisnak ebben a mi világunkban bolygó hercegnője. Szerettem ezzel a gondolattal eljátszozni s a játékot kevés híjján valóságnak is vettem néha. Néha egész délutánhosszat játszottam a hercegnő szerepét. Sok gyerek ábrándozik így el napokhosszat.

- Én is megtettem, - felelte Lambone. - Néha napokhosszat játszottam magamban, egy nagy indián törzsfő szerepét, akit újból meg újból halálra ítélték s a valóságban egy kis elemi iskolásgyerek voltam. Hogy nem igen illett koromhoz a szerep, azzal egy fikarcnyit sem törődtem. Hosszabb vagy rövidebb ideig majdnem minden ember megteszi.

- De ő ezt egész életén keresztül folytatta. S most nagyobb mértékben teszi, mint valaha. Nyom nélkül eltűnt belőle annak a tudata, hogy mindez álm. S valaki csúnya tréfát űzött vele Tunbridge Wellsben. Anélkül, hogy sejtette volna, hogy ez milyen következményekkel járhat

reá nézve. Mialatt én Londonban voltam, úgy látszik spiritizmussal próbálták elűni az időt, asztaltáncoltatással és effélékkel és egy fiatal ember, akinek nem volt jobb dolga, elhitette velök, hogy transzba merült. Azt mondotta apámnak, hogy ő I. Sargon. Sargon, a Királyok Királya (ezen a címen titulálta őt), aki annakidején, tudja, évezredekkel ezelőtt, még mielőtt Babilon megszületett vagy megalapítására valaki gondolt volna, Akkádia és Szuméria ura volt. Keresve sem találhatott volna alkalmasabb módot az az ember, hogy az apámat a kerékvágásból kikökkentse. Hiszen maga is megérti, mennyire készen várta ezt a félrevezetést. Az, hogy elköltözött Woodford Wellsből, ahol egy s azon munkával töltötte élte felét, elvágta őt a valóságtól, sokkal inkább, mintsem idáig el volt vágva. Mikor ez az idea gyökeret vert a lelkében, már nem gyökerezett a valóság talajában. Most aztán egészen elvesztette lába alól a talajt. Kitűnően illett hozzá. Valósággal rá volt szabva. Megadta neki a kegyelemdöfést. Azelőtt mindig észre lehetett őt téríteni azzal, hogy az anyámról kezdtem vele beszélni vagy a kihordó kocsikról vagy más valami ismerős dologról. De most nem tudom helyrebillenteni. Nem tudom. Ő Sargon király inkognitóban, aki visszajött, mint a Világ Ura és ő éppolyan szilárdan hiszi ezt, amint én hiszem, hogy a leánya vagyok, nevem Preemby Krisztina Alberta és önnel beszélgetek. Nem ábrándozás ez többé. Bizonyíték van a kezében és ő hisz bennök.

- És tulajdonképpen mihez akar fogni?

- Mindenféle dolgot forgat a fejében. A Világ Urának akarja magát deklarálni. Azt mondja, hogy a dolgok nagyon rossz állapotban vannak és ő rendbe akarja őket szedni.

- Hogy rossz állapotban vannak, az bizonyos, - felelte erre Lambone. - Az emberek nem is sejtik, milyen rossz állapotban van. De én azt hiszem, hogyha másnak is tartja magát, mint aki, még nem jelent örületet. Talán nyilvános szereplésre is készül?

- Félek, hogy igen.

- S a közeljövőben?

- Ez az, ami legjobban bánt.

- Attól félek legjobban, - folytatta Krisztina Alberta, - hogy a legtöbb ember fura figurának fogja tartani. Visszajöttem vele Lonsdale Mewsbe, tegnap el kellett utaznunk Tunbridge Wellsből. Néhány órai időnk volt csak. Ez hozott ki legjobban a sodromból. A szó szoros értelmében kidobtak bennünket a penzióból. Volt ott egy rettentően kellemetlen ember, valami Mr. Hockleby, aki ügylátszik, borzasztón utálta az apámat. Hiszen tudja, hogy az emberek néha minden különös ok nélkül mennyire megutálják egymást.

- Nagyon kellemetlen jelensége ez az emberi természetnek. Ismerem jól. Hány ember utált meg hirtelen engem is... De folytassa kérem.

- Ez a Mr. Hockleby meg a leánya háborodtak fel legjobban apa furcsaságain. Ráijesztettek a két Rewster kisasszonyra, akik a penziót vezetik. Kijelentették, hogy apámon bármely percben kitörhet az örület s vagy ő költözik el vagy apa. Valamennyien összesúgtak a lépcsőházban és azt emlegették, hogy rendőrt hívatnak és bevitetik apát. Mit tehettem egyebet, takarodnom kellett. Tudja, apa azt állította, hogy mikor ő Sargon volt, ezt a Mr. Hocklebyt lázadás miatt karóba huzatta s ahelyett, hogy ezt a régi haragot elfeledte volna, ügylátszik a szemére hánytva Mr. Hocklebynek, aki viszont apa kijelentéseit fenyegetésnek vette. Borzasztó eset, úgy-e?

- De nem akarta újból karóba huzatni vagy másként megbüntetni?

- Nem. Ilyesmit ő nem tesz. Csak a képzelete művel rettentő dolgokat. Ő maga nem.

- S most itt van Londonban?

- Valahogyan azt képzelem, hogy ő a király fölött álló hűbérúr s el akar menni a Buckingham-palotába s el akarja ezt a királynak is mondani. Azt mondja, hogy a király mindenképpen derék ember, igen derék ember és hogy mihelyt meghallja, miről van szó, rögtön elismeri apát az ő legfőbb hűbérurának és a trónra ülteti. Persze, ha ilyesmivel próbálkozik meg, biztosan lecsukják. S levelet írt a miniszterelnöknek és a Lordkancellárnak és az Egyesült-Államok elnökének, meg Leninek és így tovább s mindegyiknek meghagyta, hogy tisztelegjenek nála és vegyék át utasításait. De sikerült rávennem arra, ne adja fel a leveleket, míg illő pecsétet nem készített magának.

- Akár Mohammed levelei a világ uraihoz, - jegyezte meg Lambone.

- Aztán lobogót is akar csináltatni vagy más hasonló jelvényt, de ez még csak ködös elgondolás. Nem hiszem, hogy ezzel törődnék. De a Buckingham-palotába - oda talán elmegy.

- Ez roppantul érdekes, - szólt Lambone, végigment egyszer a szobán, aztán visszament a karosszékhez, a karfájára telepedett és mindkét kezét mélyen a zsebébe dugta.

- Mondja és a szeme nem réveteg, a tekintete nem révedező?

- Egyáltalán nem.

- És a külseje nem elhanyagolt?

- Tiszta, mint mindig.

- Emlékszem milyen rendes volt, mikor utóljára láttam. S a beszédje nem zavaros? Összefüggés nélküli? Vagy logikusan fűzi a szavakat?

- Tökéletesen. A beszédje logikus és összefüggő. Sőt azt hiszem tisztábban és okosabban beszél, mint valaha.

- Szóval, csak egyetlen téveszméje van? Azt nem képzelem, hogy nagy testi ereje van, vagy, hogy nagyon szép vagy egyéb ilyen dolgot?

- Nem. Egyáltalán nem bolond. Csak ez az egyetlen lehetetlen gondolat kerítette a hatalmába.

- Nem szórja a pénzét, nem pazarló?

- Egyáltalán nem. A pénzére mindig vigyázott.

- Most is?

- Igen.

- Reméljük, hogy ezt a szokását megőrzi. Nem látom be, miért volna egy ember bolond azért, mert királynak vagy császárnak képzelem magát - különösen, ha valaki elhiteti vele, hogy az. Alapjában véve V. György királynak sincs több oka, hogy királynak képzelje magát. A különbség csak az, hogy György királynak több ember mondja. Ha az ember királynak képzelem magát, az még nem örület s ha e rögeszméhez illően viselkedik, az sem örület még. Valamikor talán annak tartják, de ma még nem az. Nem.

- Én pedig attól félek, hogy az emberek azt mondják, de igen! Nézze kérem, csak a legutóbbi napokban ismertem fel tulajdonképpen, mennyire szeretem apámat és milyen szörnyű volna, ha elválasztanák tőlem. Rettegek az ideggyógyintézetektől. Olyan emberek szabadságának a korlátozása ez, akik legkevésbé értik fel a korlátokat. Különösen ő, megörlene, igazán megörlene egy hét alatt, ha ilyen helyre kerülne. Az a Mr. Hockleby nagyon megrémített - nagyon. Olyan kegyetlen volt és olyan rosszakarátú. Nagyon rosszakarátú volt apával szemben - szándékosan rosszakarátú. Utálatos ember.

- Ismerem, - vágott a szavába Lambone. - Gyűlölet.

- Igen, - felelte Krisztina. - Gyűlölet.

Felugrott ültéből és a kandalló előtti szőnyegre telepedett. Kurtára nyírt hajával, rövid szoknyájával, férfias tartásával és komoly arcával a friss ifjúság és az érett komolyság rettentőn nevetséges és elragadó képe.

- Látja kérem, nem tudom, mit tehetnek vele - elválaszthatják-e tőlem vagy sem. Azelőtt sohasem féltem igen attól, mi érhet az életben, de most félek. Nem tudom, hogyan fogjak ehhez a dologhoz. Azelőtt, azt hittem, az élet tréfadolog és hogy az emberek bolondok, mert-hogy annyira félnek attól, hogy valamit tegyenek. De most már látom, az élet veszedelmes. Sohasem ijesztett meg idáig, ami velem történt. De ez más valami. Apám dicső álomban jár e földön - s kimondhatatlan nyomorúság leselkedik a háta mögött. Képzelve. Lefoghatják. Talán meg is üthetik. Örültekházába vihetik.

- Hogy a törvény mint intézkedik az ilyen esetekben, nem tudom, - gondolkodott hangosan Lambone. - Kétlem, hogy az Ön hozzájárulása nélkül valamit tehetnének vele. De az örültek házatól én is rettegek. Már a berendezkedésüknél fogva is rettentő, kísérteties helyek lehetnek. A legtöbb ápoló elfásult ember. Még ha eleinte jóakarátú volt is. Napról-napra köztük lenni... mindenkinek sok volna... Nem tudom, mitől függ, hogy valakit örültek deklarálnak, már úgy értem, hogy a törvény előtt is örültek, vagy kinek van joga elzárni az ilyen embert. Úgy emlékszem, hogy valakinek - két orvosnak - kell kiállítani egy bizonyítványt vagy ilyesfélét. De nem hiszem, hogy az ön édes apja örült volna.

- Én sem. De ezzel nem mentjük meg.

- De másvalaki talán igen. Amint maga leírja, erős képzeletű - abnormisan erős képzeletű ember, akinek a lelki életén egy fantasztikus idea hatalmasodott el. Vajjon nem-e pszichoanalitikus elé való eset ez?

- Lehet. Aki kiveri a fejéből. És olyanná formálja megint, amilyen azelőtt volt.

- Igen. Ha például olyan ember, mint Wilfred Devizes beszélne vele...

- Nem ismerem ezt az emberfajtát. Persze Freudnak némely munkáját olvastam s Jungot is.

- Devizest felületesen ismerem. Ebéd közben beszélgettünk néha. S a felesége is nagyon tetszett nekem. Ha egy vidéki házban tudná elhelyezni az édesapját. Most jut eszembe - pénze van?

- A csekk-könyv nála van - de havi pénzt ad nekem. Idáig nem kerültem zavarba. A csekkjeit pontosan aláírja.

- De ki tudja meddig?

- Igaz, bármely napon szvasztika keresztet vagy más királyi monogrammot írhat a csekk-könyvébe s akkor aztán megvolna a baj. Igazán nem tudnám, kihez forduljak. Erre még nem is gondoltam.

- Látom, - felelte Lambone.

Néhány pillanatig - Krisztina Alberta előtt egy örökkévalóságnak tetszett, - Lambone nem szólt egy szót sem. A karosszék karfájára támaszkodva, a leányon túl, a tűzbe bámult. Krisztina Alberta elmondta azt, amit elmondani akart és most várta, hogy mit fog szólni Lambone. A férfinak józan esze azt súgta, hogy gyorsan kell ebben az ügyben cselekednie, de a vérmérséklete viszont azt ajánlotta, hogy maradjon tovább is idehaza, ebben a kellemes szobában és ne tegyen egyebet, minthogy néhány jó szót szóljon. Közben Krisztina Alberta körül nézett a szobában és megállapította, hogy milyen kellemes környezetben tud élni egy bölcs ember. Soha életében ilyen szépen berendezett lakásban még nem járt. A székek pom-

pásak voltak, bőrkötésű könyvek álltak sorfalat a könyvszekrényben, amelynek tetején egy gyönyörű kínai bronzparipa ágaskodott, a teás edény csupa ezüst volt, vagy finom porcellán, a sarokban nagy íróasztal állott s rajta ezüst gyertyatartók, az utcára nyíló ablakokra puha és gazdag redőnyökben hulló anyagból varrt függöny borult, amelyen jóleső érzéssel pihent meg a szem. A leány szeme aztán visszafordult a férfi kerek arcára, keserű szájára és okos, gondolkodó szemére.

Lambone felsóhajtott: - Valamit azonnal kell tennünk. Ezt a dolgot nem lehet elhanyagolni. Bármely percben elkövethet valami kínos dolgot. És bajba is kerülhet.

- Éppen ettől félek.

- Ez az. Most biztos helyen van, ugy-e? Hol hagyta?

- Van valaki vele.

- Aki nem vesztí szem elől?

- Nem.

- Egyelőre elégedjünk meg ennyivel.

- De mit csináljak?

- Mit csináljon? - hangzott visszhangként a válasz - és Lambone néhány percig nem szólt egy szóval se többet.

- Nos? - kérdezte a leány.

- Mit is csináljunk? Látnom kéne őt. Kétségtelenül. Igen látnom kéne őt.

- Akkor hát jöjjön és nézze meg.

- Most mindjárt látnom kéne őt.

- Akkor hát menjünk.

Lambone bólintott. Mintha rettentő erőfeszítéssel nekifohászkodott volna. - Miért ne? - kérdezte halkan.

- Nos?

- Aztán bejelenthetjük a látogatásunkat Wilfred Devizesnek. Megbeszélhetjük vele a dolgot. Mert a további lépésünk attól függ, mit fog Wilfred Devizes mondani. Minél előbb kerül Devizes elé, annál jobb. Nem tudom, nem volna e helyesebb magára nézve, mindkettőnkre nézve ha előbb Devizzel beszélőnk. Nem. Előbb az apát lássuk. Aztán, ha kellő anyag van a kezemből - mint a jogászok mondják - jöhet Devizes.

Nagy nyugalom szállott Lambonere.

Krisztina Alberta nem állotta meg, hogy türelmetlenül fel ne kiáltson.

Lambone ránézett, mintha mély töprengésből riadt volna fel. - Most pedig menjünk, - mondotta, - Lonsdale Mewsbe. Először beszélni akarok apjával, aztán megpróbálom felhajtani Devizest és valahogyan megrendezni kettejük találkozóját. Igen ezt kell tennem. Most pedig megyek magával nyomban.

- Rendben van, - felelte Krisztina Alberta. - Gyerünk! - Néhány pillanat alatt magára kanyarította a kabátját, fejébe nyomta a kalapját és várakozón megállott.

- Készen vagyok, - mondotta.

- Csak másik kabátot veszek, - mondotta Lambone és teljes tíz percig váratott magára.

4.

A taxi a műterem bejárója előtt állott meg velök.

- Remélem nem értik félre, hogy együtt érkeztünk? - kérdezte Lambone. - Nem gondolják, hogy előre megbeszéltük? Nem szokott ilyen gyanúperrel élni?

De mikor beléptek a műterem ajtaján, némi meglepetés várta őket. Az ajtót Fay Crumb nyitotta ki, a szeme sápadtabbnak tetszett, a nyaka hosszabbnak és az arca szórakozottabbnak mint valaha.

- Hála Istennek, hogy végre itt vannak, - szólt szürke és vontatott hangján. - Tudniillik - eltűnt!

- Eltűnt!?

- Nyom nélkül. Három óta eltűnt. Egyedül ment el.

- De Fay, hiszen megigértel!

- Tudom. Láttam, hogy nyugtalan és azt mondtam neki, hogy maga hamarosan visszatér. Nem volt könnyű dolog megnyugtatni. Fel és alá járt és egyre beszélt. - «Kell, hogy népem közé menjek, - mondotta. - Érzem, hogy szükségök van reám. Teljesítenem kell kötelességemet.» Nem tudtam mitévő legyek, így hát eldugtam a kalapját. Tudtam, hogy vigyáz a külsejére. Csak egy pillanatra mentem fel az emeletre, hogy lehozzak valamit, már elfelejtettem hogy mit, de hiszen mindegy, elég az, nem találtam meg s lehet, hogy öt percig is kerestem. Közben pedig meglépett. Nyitva hagyta az ajtót és nesztelenül távozott. Mihelyt észrevettem, hogy eltűnt, kirohantam az utcára, egészen a Lonsdale Road sarkáig és ott lestem... De eltűnt. Azóta minden percben reméltem, hogy mégis csak visszajön. Míg maguk meg nem jöttek. De hiába. Nem jött vissza.

Könnyű volt kiolvasni a hangjából azt a meggyőződését, hogy soha sem is fog.

- Én mindent megtettem, - mondotta aztán.

Krisztina Alberta és Paul Lambone egymásra néztek.

- Még csak ez hiányzott.

- Ez aztán a teteje mindennek, - szólalt meg végül Krisztina Alberta. - Hát most mit csináljunk?

5.

Lambone bement Krisztina Alberta után a műterembe és nyomban leült arra az egyszerű divánra, amely valaha Mr. Preemby fekvőhelyéül szolgált. A diván nagyot csikordult és besüppedt. Lambone a padlóra bámult és töprengett. - Ma estére sehová sem ígérkeztem, - mondotta aztán. - Sehová.

- Hogy itt lessük, annak sok értelme nincsen, - jegyezte meg Krisztina Alberta.

- Holtbiztosra veszem, hogy órákig is eltarthat amíg, talán, haza felé fordul, - felelte Lambone.

- S közben ki tudja, mit követ el, - szól Krisztina Alberta.

- Mi jut az eszébe? - kérdezte Lambone.

- Azt csak a jó ég tudja, - felelte Krisztina Alberta.

- Háromkor ment el, - szólt Lambone, miután megnézte az óráját, - most pedig kevés híján öt óra. Mit gondol Krisztina Alberta, hová mehetett, olyan helyre, hol több reményünk van, hogy megtalálhatjuk, mint másutt? Tulajdonképpen, merre is keressük?

- Hát velem jön és segít megkeresni?

- A rendelkezésére állok!

- Nem ebben egyeztünk meg.

- De én akarom. Feltéve, hogy nem fog gyorsan járni. Úgy érzem, hogy kötelességem magával menni.

Krisztina Alberta csípőre tett kézzel állott meg előtte. - Akármibe fogadnék, - mondotta aztán lassan, - hogy egyenest a Buckingham-palotába indult és audienciára jelentkezett. Nem, nem így mondotta ő, audienciára hivatja vazallusát a királyt. Ma reggel ezzel volt tele a feje. Akkor pedig, úgy hiszem becsukják és megvizsgálják az elmebeli állapotát.

- Hm, - köhintett Lambone a helyzet magaslatára emelkedve. - Akkor hát induljunk a Buckingham-palota felé...

- Rögtön menjünk, - mondotta aztán és lassan megindult az ajtó felé. - Taxiba ülünk.

A Kings Roadon találtak kocsit. Krisztina Alberta nem tartozott a kocsinjáró emberekhez és kissé megdöbbenett arra a hirtelen gondolatra, hogy ez a sok ezer kocsi, amelyek az utcát járják, fürgén teljesíti Lambone minden parancsszavát. A taxi a kapott utasításhoz képest a Viktória szobor előtt állott meg velök, amely a Buckingham-palotával szemben gesztikulál kőkarjaival és egymás mellett megállva néztek végig a palota frontján.

- A palota képe nem változott meg, - szólalt meg Lambone.

- Azt hitte, hogy az apám időközben talán feldúlta? - kérdezte Krisztina Alberta. - Ha rendetlenkedett, hamar ellátták a baját. A zászló úgy hiszem azt jelenti, hogy a király Londonban van... Kíváncsi vagyok, hogy most mitévők leszünk?

Lambone maga sem tudta, mihez kezdjen e pillanatban. E nagy és tágas térségnek érzelmi légköre tökéletesen elütött attól a légkörtől, amely a saját lakásában, vagy a Lonsdale Mewsben vette őt körül. A lakásán és Lonsdale Mewsben cselekvésre nógatta a légkör, itt viszont arra, hogy ne tegye magát feltűnővé. Lamboneban mély és ösztönszerű ragaszkodás lakott a külső méltóság iránt. Egy nagy autó ment el előttük, hatalmas, gyönyörű, csillogó Napier és Lambone úgy vélte, hogy a kocsi utasai úgy néztek rá, mintha felismerték volna. Egy csomó ember ismeri már őt és bármely percben felismerhetik. A lakásában, Lonsdale Mewsben minden lelkiismeretfurdalás nélkül állott Krisztina Alberta mellé, de itt, ezen a feltűnő helyen, amelynél feltűnőbbet elképzelni sem igen tudott, hirtelen villant meg agyában a tudat, hogy ő meg Krisztina Alberta nem igen illenek össze, Lambone a tökéletes nagyvárosi külsejű, magas, finom, érett, modern világfi nem igen illett ehhez a leányhoz, akinek olyan feltűnően fiatalos volt a külseje, olyan feltűnően rövid volt a szoknyája s akinek a kalapja úgy borult rövidre vágott hajára, mint egy gomba ernyője a szár fölé. Az emberek bizony nem igen nézik összeillő párnak őket. Az emberek kíváncsian nézhetik őket, vajjon mi fűzi ezeket egymáshoz, gondolkozóba eshetnek azon, hogyan került egymáshoz ez a két ember s vajjon mire készül ez az ember ezzel a fiatal leánnyal?

- Valakit talán meg kéne kérdeznünk, - szólalt meg Krisztina Alberta.

- Kit?

- Az egyik kapuórt!

- Hát szabad azokkal a kapuőrökkel beszélni? Őszintén bevallom én félek ezektől a rettentő sisakos legényektől. Akárcsak a lovasőrök, a Whitehallban. Lehet, hogy elnéz az ember feje fölött és nem felel egy szóval sem. Mi pedig ijedten elpárolgunk az orra elől. Nem tudnám elviselni...

- De hát mit tegyünk?

- Semmi esetre se hamarkodjuk el a dolgot.

- De valakit meg kell kérdeznünk.

- Nézze csak ott balra a Victoria-street felé, ott áll valaki, akihez komolyan fordulhatnánk. Két rendőr áll ott. A rendőröktől nem félek. Nem. Ott pedig a sarkon egy polgári ruhás rendőr áll.

- Kérdezzük meg azt.

De Lambone nem mozdult. - Hátha nem is volt itt.

- De én tudom, hogy ide készült.

- Tegyük fel, hogy nem jött ide, - folytatta Lambone. - Akkor itt kell várnunk addig, amíg ide nem jön. - E percben legszívesebben elmenekült volna. - Hogy miért nem állítanak fel itt padokat!

- Gyerünk, - szólt aztán hirtelen újra éledt férfias elhatározással. - Kérdezzük meg csak azt a rendőrt, aki a túlsó kapunál áll.

6.

A kapuban álló rendőr, akihez fordultak, roppant komolyan végighallgatta őket és nem felelt azonnal. Az angol emberek túlnyomó többségéhez tartozott, akiknek kedves mulatságuk az «igen» szócska tőlük telhető elnyújtása.

- I... i... igen! - mondotta aztán, mikor válaszra határozta el magát. - Igen. Járt itt egy alacsony termetű úri ember hajadonfőtt. Igen. Kék szeme volt. Bajusza? Igen, magam is úgy emlékszem, hogy bajusza volt. Sőt elég tekintélyes bajusza. Igen, azt mondotta, hogy nagyon sürgős ügyben szeretne beszélni György királlyal. Mindig sürgős ügyben akarnak beszélni vele. Utasításunk szerint azt feleltem, hogy kihallgatást kell kérnie. Talán nem tudja, - mondja erre, - hogy ki vagyok? Valamennyien ezt szokták mondani. Mire azt mondom: Talán csak nem maga a jó Isten? Mert az itt járt a múlt héten s nem akart elmenni, úgy, hogy egy taxin kellett elcipelni innen. Tudniillik tényleg járt itt egy alak a múlt héten, csütörtökön vagy pénteken, hogy melyik napon, azt már elfelejtettem, hosszú fehér szakálla és hófehér haja volt. Az én szememben nagyon hasonlított a jó Istenhez. A válasz mindenesetre egy kicsit lehűtötte ezt a mai urat. Valami nevet mormogott.

- Nem Sargont? - kérdezte Alberta Krisztina.

- Lehet, hogy azt mondotta. Sajnálom, de kivétel nincs, - feleltem én. - Még ha a király közeli rokona volna is. Mi csak gépek vagyunk itt. - Erre egy ideig töprengve megállott. - Mindezt meg kell változtatnom, - mondotta aztán halk és komoly hangon. - Minden királynak az a kötelessége, hogy minden alattvalóját fogadja, akár mindennap. - Mire én azt mondom: - Lehet, hogy Önnek van igaza, lehet. De nekünk, rendőröknek, nincsen módunkban ezen változtatni, - mondom, - sem segíteni a bajon. - Ezzel el is ment. Én odaintettem a kapu alatt álló detektívnek, aki figyelte, amíg végigment a palota frontján, aztán átment a szobor aljába, ott megállott és sokáig nézett fel az ablakokra. Azután vállat vont és elment. Azóta nem láttam.

Lambone egy felesleges kérdést intézett hozzá.

- Lehet, hogy a Piccadilly felé ment, lehet, hogy lefelé fordult a Trafalgar squarere. Tény az uram, hogy azóta nem láttam.

Ezzel a beszélgetés tárgya kimerült.

7.

- Szóval így állunk, - szólalt meg Lambone. - Idáig baj nincsen, csak az, hogy még mindig egyedül jár.

Megköszönte a felvilágosítást a rendőrnek.

- Most pedig, - jelentette ki aztán olyan arccal, mintha igen nehéz problémát igen sikeresen oldott volna meg, - egy feladat vár reánk és pedig az, hogy megtaláljuk.

- De hol?

- Ez a kérdés veleje!

Előre ment a Viktória-szobor felé és Krisztina Alberta mellett megállott a britt világbirodalom e tökéletes szimbóluma, Viktória királynő szobra alatt. Végigbámultak a Mallon, az Admiralty Archig és egy pillanatig egyikük sem szólt egy szót sem. Meleg és nyugodalmas októberi délután volt, a jobbra eső fák lombja fölött épen hogy kilátszott Whitehall kupolája és a Westminster két tornya és a házak barna tömege, amelyeket a naplemente rőt világossága szépített meg, Nelson és York hercegének emlékszobra magasan kiemelkedett a balkéz felől álló fák és házak fölé. Az a rövid délutáni szünet uralkodott, amely az esti színházi forgalmat megelőzi és a kevés taxi és autó még jobban felfokozta a királyi útvonal szélességét. A nyugvó nap az Admirális öt-hat ablakát már lángba borította.

- Azt hiszem, - mondotta Lambone, - erre mehetett.

Krisztina Alberta csípőre tett kézzel és kissé megfeszített lábbal állott mellette. - Én is azt hiszem.

A széles út egyenes vonalban futott az Admirálisig. Az utca végén álló diadalív keskeny nyílásán keresztül látszott a Trafalgar square és Charing Cross, utak és utcák sűrű sugárnyalábja, amely innen kiágazott s a kék alkonyi félhomályba veszett.

- Vajjon mire készülhet most?

- A jó ég tudja. Az én gondolkodásom csődöt mondott.

Egy ideig egyikük sem szólt egy szót sem.

- Elment, - szólt később Krisztina Alberta. - Egyszerűen elment! - És ez az egyszerű és kétségbeejtő gondolat öntötte el egész lelkét.

De Paul Lambone gondolatai bonyodalmasak és összetettek voltak.

Felismerte, hogy komoly kalandba keveredett és hogy most minden erejét össze kell szednie. Hirtelen elszólították délutáni teája és forró, teás süteményei mellől, hogy egy kissé bomlott agyú és aránylag ismeretlen embert keressen London utcáin. És ezt meg is akarta tenni, és pedig úgy, hogy Krisztina Alberta lelkére erős hatást gyakoroljon. S értelme azt súgta neki, hogy a legokosabb, amit tehet, az, hogy az üldözött nyomát próbálja követni és utólélni őt, még mielőtt bajba keverednék. Vagy mialatt épen bajba keveredik, mire ő beavatkozik és magával viszi. Ezalatt azonban jellemének tapasztaltabb s alacsonyabb ösztönökre hallgató fele egyre arra ösztökélte, hogy hagyja ott Krisztina Albertát, keresse csak meg egyedül az apját, ő pedig siessen egyenesen haza, kényelmes karosszékébe telepedjék belé és gondol-

kozzék a dolgokon. Aztán pedig a legjobb klubjába menjen vacsorázni. Egyszóval nyugodtan és finoman rázza le magáról egyszer s mindenkorra ezt a váratlan és fárasztó ügyet.

De ránézett Krisztina Alberta-ra és rájött arra, hogy soha ezt meg nem teheti. Nem tudja ezt a leányt magára hagyni. Az arcélét figyelte egy percre, komoly gyermeki arcélét s szinte anyás érzés támadt fel lelkében. Krisztina Alberta aggódó és megdöbben szemmel bámult a kéklő végtelen városra, amely elnyelte apját. Az utcán még végigrezgett az alkonyat meleg sugara, de a mélyre boruló keleti égen már sűrűsödtek a kéklő esti árnyak. Imitt-amott sárga, gombos-tühegyi fény elárulta, hogy London lassan gyújtogatja már lámpásait. Nem mehet végig egyedül ezen az utcán. Furcsa és lehetetlen módon egymáshoz vannak fűzve. A hirtelen ösztön, hogy lerázza magáról ezt a dolgot, egy önző ember ösztöne volt, aki ki akart rekeszteni életéből minden boldogságot és megelégedett helyette a fényűzéssel és a biztonsággal. A lappangó Paul Lambonehez intézett felhívás volt ez, hogy cselekedjék. Még ha közönséges, furcsa kis kisasszonyka volna is ez a leány, akit csak a képzelete magasított fel baráttá és hősnővé, akkor sem volna oka, hogy megtagadja tőle segítségét ebben a nagy bajban, amely hirtelen szakadt rá.

Hirtelen elszánta magát.

- Magától nem igen jön haza, - mondotta s újból bogozni kezdte a problémát. - Ilyen szép estén ki is menne haza?

- Nem, - felelte Krisztina Alberta. - De ebből még nem tudok semmi útmutatást kivenni, hogy most már mitévő legyek.

- Együtt maradunk és szépen végigmegyünk a Trafalgar squareig. A rakparton is végignézhethetünk... Valahogy akárhol megvacsorázhatunk... Mert időközben nagyon meg fogunk éhezni... Talán nem is olyan reménytelen az eset, mint eleinte látszott... Nehéz eset, de nem reménytelen. Hiszen az ő mozgásának is megvan a maga határa. Már úgy értem, hogy ön-magában vannak határai. Nem hiszem, hogy néptelen utcákon járna. Hiszen ő nagy méretekben gondolkodik. Sokkal valószínűbb, hogy a nyílt tereket keresi fel és a közeli hatalmas épületeket. Ezzel az utcák egész sora kiesik. S nem igen megy messzire kelet felé. Egy óra múlva becsukják az üzleteket, kioltják a világosságot és mindenki haza megy. S erre ő is megfordul és megindul nyugat felé.

- S ön ráér?

- Sehová nem ígérkeztem ma estére. Szabad estének szántam. S ez a dolog érdekel. Érdekes probléma, mennyire tudunk a szándékára és elhatározásaira következtetni. Furcsa szellemi torna... Mit gondol, megtaláljuk-e őt?

Krisztina Alberta néhány percig mozdulatlanul megállott.

- Kimondhatatlanul kedves magától, hogy nem hagy egyedül, - mondotta aztán.

- De csak egy feltétellel kísérem el... ha nem siet annyira. Sokat soha sem jártunk együtt, Krisztina Alberta, de elég sűrűn láttam menni, hogy tudjam, milyen rettentő gyorsan szokott járni!

8.

Ki az, aki nem ismeri a Picadilly Circus közelében álló Neptun kávéházat és azt a színes tömeget, amely itt gyülekezni szokott. Lát itt az ember művészt és festőt, aki alig igen nevezhető festőnek, költőt és író, aki alig vehető írószámba, modelleket és kokainkereskedőket, művésznövendékeket és orvosnövendékeket, akik foglalkozásukhoz méltóan viselkednek, kiadókat és mulatós jogászokat, bolsevikokat és fehér emigránsokat, amerikai turistákat, akik

gúnyolódni jöttek át s maguk váltak a gúnyolódók céltáblájává, a távol Keletről idetévedt diákokat és zsidót, zsidót, zsidót és zsidóleányt. Ez éjszaka félkilenc tájban ide jött be egy magas, szélesvállú és igen finom külsejű, kissé fáradt képű úri ember egy rövidszoknyás, rövidrevágott hajú, igen csinos hölgygel, aki formás, erős orrát magasan hordta és komolyan, és ez a pár lassan haladt előre a kávéház füstös levegőjében az asztalok között, megfelelő helyet keresve magának. A zűrzavaros, hangos tömegeből veres üstökű fiatal ember emelkedett fel és harcias arcát dugta eléjük és úgy kérdezte áthatón suttogó hangján: «Megtalálták?»

- Nyomát se leltük, - felelte Paul Lambone. A kéklő cigarettafüstön keresztül Fay Crumb ütötte fel az arcát.

- Mi sem. Pedig mi is kerestük.

- Akárhol kereshetjük, sehol se leljük, - felelte a kövér úr. - Maguk merre jártak?

- Itt, - felelte Harold, - meg a környéken. Valószínűnek látszott, hogy ide is benéz.

- Ó, mi messze földet bejártunk, - válaszolta Lambone. - Sok mérföldet gyalogoltunk, nagyon sokat. És Krisztina Alberta nem evett egy falatot sem, engem sem engedett enni. Végül kijelentettem, hogy vagy letelepszem valahol és megvacsorázom, vagy elterülök a földön és kiadom páramat. Szabad ide leülnünk? Tessék, üljön itt le Krisztina Alberta. Pincér, egy utolsó perceit élő emberen kell segítenie! Nem, se münchenit, se pilzenit nem iszom. Pezsgőt hozzon nekem. Bollinger 1914 a márkám és jól hűtse be - nem baj, ha túlságosan hideg s a pezsgővel együtt hozzon sandwichet, nagyszámú füstölt lazacos sandwichet. Igen - legalább egy tucatot. Ah!

A két öklét az asztalra ejtette. - Majd ha megittam egy pohárral, akkor beszélek - sóhajtott és elhallgatott.

- Mikor jött el hazulról? - kérdezte Krisztina Alberta Fayt.

- Félkilenckor s még nyoma sem volt.

- Messze jártak? - kérdezte Lambonetól Harold.

- De még mennyire! - felelte Lambone és egy ideig egy szót sem tudott szólani.

A hangja, mintha nagy messzeségből hangzott volna. - Egyre a rendőröket kértük, nem láttak-e egy alacsony urat kalap nélkül. Számtalan utcán kérdezősködtünk így végig. Egyik rendőrtől a másikig... Krisztina rettentő, elszánt nőszemély. Isten óvja meg azt, aki elnyeri szerelmét. Egy árva lélek sem látta az öreg urat. De még mindig nem tudok beszélni...

Harold hosszú művészujjai közé szorította az állát. - Az is lehetséges, - mondotta halkan, - hogy bement egy boltba és vett egy új kalapot.

- Biztosan szerzett magának másik kalapot.

- Nekünk eszünkbe sem jutott, hogy ezt is megtehetette.

- De arra se gondoltunk, hogy a kalaposok boltjában érdeklődjünk! - szólt Krisztina Alberta.

- Hála Istennek, - szólalt meg Lambone és a pezsgő felé fordult. - Még csak az hiányzott volna.

- Hosszú ideig követtük egy másik, kalap nélkül járó ember nyomát, - szólt Krisztina Alberta.

- Miután végigkergettük egészen Pentonvilleig, az Essex Roadon értük utól. De kisült, hogy egy vegetáriánus, aki kalap nélkül jár és szandálban. A Britannia Road körül is emlegettek valami kalap nélküli embert, de ez a nyom alaptalannak bizonyult. Úgy látszik, kalap nélkül szaladt ki az utcára Camden Townban, hogy egy utcai árústól sült halat vegyen.

- Csodálatos, milyen tömeg gyűlik az ember köré, ha a legegyszerűbb dolgok után érdeklődik, - szólalt meg Lambone, akinek a szája teli volt sandwicchel. - S mennyire igyekszik mindenki a segítségét felajánlani. Kevés híján felkényszerítettek az emeletre sült halat vásárló ember nyomában, akiről kiderült, hogy rendkívül harcias és gyanús külsejű fráter. A tömeg elhatározta, hogy ő az, akit mi keresünk, ő pedig egyáltalán nem volt elragadtatva attól a megtiszteltetéstől, hogy őt keressük. Ha nem támadt volna szerencsés ötletem, nagyon kellemetlen dologba keveredtünk volna. Csak annyit mondtam: - Nem kérem, nem ez az az úr, csak a neve ugyanaz, mint azé, akit mi keresünk.

- S erre mit mondott?

- Fogadni mert volna, - azt mondta. - Elég az hozzá, a tömeg megnyugodott, úgy hogy nyugodtan felkapaszkodtunk az omnibuszra, amely elvitt bennünket a Portland Road állomásig.

A pezsgő a jeges vödörben megérkezett. - Alig hűlt még le uram, - jegyezte meg a pincér, miután megtapogatta a palackot.

- Ma nincs időnk a kényeskedésre, - felelte Lambone és a harmadik sandwich után nyúlt. - Miért nem eszik Krisztina Alberta? Azt pedig megkövetelem, hogy egy pohárral igyék ebből a pezsgőből.

Krisztina Alberta ivott egy keveset és gépiesen evett. - Kíváncsi vagyok, látjuk-e még valaha! - jegyezte meg Harold. - London olyan nagy. Olyan szörnyű nagy! Mindig ez az érzésem támad, ha látom, hogy valaki, valahová elindul. Borzasztó nagy bátorság kell ahhoz, hogy valaki Londonban valahová elinduljon. Londonban se szeri, se száma nincs az eltűnt embereknek. Nagyon féltem Londontól, míg fel nem fedeztem a földalatti vasutat. Mindig attól féltem, hogy valamelyik mellékutca hirtelen beszippant s Isten tudja, hová kerülök. S aztán kereshetem a kiutat s járhatom ezeket a végtelen mellékutkákat. Gyakran álmodtam ennek a városnak a legeslegkülső *végtelen* utcájáról. De ma valahányszor idegeskedni kezdek, a legközelebbi földalatti állomáshoz szaladok és ott biztonságban érzem magamat.

- Lehet, hogy már otthon van a műteremben, - szólt Fay.

Paul Lambone a negyedik sandwichet fogyasztotta el és a harmadik pohár pezsgőt hajtotta fel. Most már kényelmesebben élvezte a frissítőit.

- Bosszant nagyon, - mondotta, - hogy nem jutott eszembe az a lehetőség, hogy tán útközben vett egy kalapot magának. Tudják kérem, annyira igénybe vette gondolataimat az a kérdés, hogy koponyáján belül mi megy végbe, hogy egy percig sem gondoltam arra, mi történhetik a koponya külső burkolatán. De egy ilyen rendes és tisztán öltözködő ember - aki egy hosszú polgári élet során szokott ehhez - szinte gépiesen vesz magának kalapot... Lehet, hogy a közvetlen közelünkben ment el, anélkül, hogy észrevettük volna...

- Én biztosan felismertem volna, - felelte Krisztina Alberta.

- De amíg az a pentonvillei ember a vörös heringjét nem dobta elibénk, azt hiszem, szorosan a nyomában jártunk. Krisztina Alberta megkövetelte, hogy megkérdezzünk minden rendőrt, aki az utunkba került - még azokat a fáradt, bosszús és *goromba* embereket is - akik a forgalmat ellenőrzik, de az utat, amelyen haladtunk én jelöltem ki, szinte ösztönszerűen tudtam, merre kell mennünk. Látja kérem, kedves Watson - és fáradt önelégültséggel mosolygott Crumbre, - ilyen esetben az a legfontosabb, hogy az ember az illető másik ember helyébe képzelje magát, hogy az ő gondolatait gondolja végig a sajátjai helyett. Ezt akartam én is - már amennyire a fullasztó rohanásban lehetett - Krisztina Albertának megmagyarázni. A dolog meglehetősen egyszerű. Itt van ez az ember, aki meg van győződve, rendíthetetlenül meg van győződve, hogy ő a világnak legfőbb ura, egyelőre még senki sem ismeri, senki sem tud róla, de már csak

kevés idő választja el, hogy trónját elfoglalja. Vajjon az ilyen ember ugyanolyan szimpla léptekkel fog az utcán végigmenni, mint bármely más halandó? Szó sincs róla. Lelkes, fölényes, uralkodói léptekkel fog menni. Röviden, hegynek fel fog menni és nem völgynek. Széles nagy utcákon fog végigmenni, nem pedig szűk mellékutcákon és az út közepén fog járni...

- Nem gázolta el kocsit? - kiáltotta Krisztina Alberta éles hangon.

- Nem. Nem. A kocsikat kikerüli, mert ki kell térnie előlük és ez árt a méltóságának. Csak a nagy nyílt tereket fogja keresni. Magas épületek, csillogó világosság és gyülekező tömeg ellenállhatatlanul fogják vonzani. Így például egészen bizonyos, hogy az Admirálisnál egyenes vonalban szelte át a Trafalgar squaret, kétségtelen, hogy a Coliseum erősen csábíthatta... Látja, mely módszert tartottam szem előtt?

Nem várta be Crumb választát - Minél többet töprengék eltűnt barátunk sorsán, - folytatta, - annál inkább csodálom és irigylem. Milyen meghunyászkodó lények is vagyunk mi? Megelégszünk azzal, hogy alattvalók legyünk, egyedek, számok, parasztok, viaszcsöppek és homokszemek az emberi dolgok e sűrű, jelentéshetértelen nyüzsgésében. Ő fölötté szárnyal. Magasan fölötté szárnyal. Egyetlen pompás gesztussal elveti magától minden alacsonyrendűségét és közrendűségét, aljasságát és durvaságát. Az ő világa! Milyen hatalmas! Akárhon tölti is a mai éjszakát és akármilyen sors éri is, boldog ember. Mi pedig itt ülünk, itt ülünk és iszunk - különben még egy üveggel rendelek és remélem, hogy az én kedvemért maga Harold meg Mrs. Crumb, otthagyják azt a meleg és állott sört. - Halló pincér, igen, még egy üveggel kérek - szóval itt ülünk ebben a zsúfolt kávéházban (nézzen rajtuk végig, micsoda emberek ülnek itt), mialatt ő a világ megváltásán tör a fejét, amely világot mi kiejtettünk a kezünkől és királyi lelkét Istenhez emeli. Milyen dicső elragadtatás! Tegyük fel, hogy valamennyiünket meg-megszállana...

Krisztina Alberta a szavába vágott. - Azt hiszem helyes volna, ha a kórházak...

- A kórházakba! Eddig még nem gondoltam arra, hogy el is gázolhatják. Mindig vigyázatlanul ment át az utcán.

Paul Lambone megnyugtató arccal emelte fel a kezét és azon gondolkodott, mily kifogást hozhatna fel, hogy még egy ideig ülve maradhasson.

- Valamivel később, - mondotta némi szünet után, - a kórházi irodákkal nyugodtabban lehet beszélni. Most rengeteg dolguk van ilyenkor, tíztől-tizenegyig. Ez a tömeges szerencsétlenségek órája...

9.

Teddy Winterton megjelent a kávéház bejáratánál és az útjában álló asztalok és székek között kezdett feléjük törtetni. A szemét le nem vette Krisztina Albertáról. - Hallo! - köszöntötte őt Paul Lambone, nem éppen szíves hangon. Krisztina Albertára nézett először, aztán Teddyre.

Teddy hősies harcba fogott egy üres szék meghódításáért, amelyre egy hölgy a prémes kabátját terítette, s udvarias hálálkodások közepette cipelte az asztalhoz, beszorította Harold és Fay széke közé, akiken túl Krisztina Alberta ült. - Könyörüljenek meg egy elhagyott férfiún, - mondotta vidám hangon és mindenáron Krisztina Alberta pillantását igyekezett elfogni.

- Kap egy pohár pezsgőt! - válaszolta neki Lambone, akinek szíves hangja egy kissé kényszeredetten hangzott.

- Hogy van Krisztina Alberta? - kérdezte Teddy, aki most már erőszakkal igyekezett a leány figyelmét magára terelni.

Krisztina Alberta Fay felé fordult. - Kérem, nem kísérne haza? - kérdezte tőle.

- Vissza kell mennem a műterembe, hogy a kórházakba telefonáljak, mert ha most nem telefonálok, akkor soha.

Fay kíváncsi szemmel nézett rajta végig. Komolyan kérem, hangzott a válasz Krisztina Alberta szeméből, mire Fay felállott és ügyetlenül rángatta magára kabátját. Teddy felugrott, hogy segítsen neki. - Kérem Krisztina Alberta, - szólt Teddy, - egy szót szeretnék váltani magával.

- Gyerünk Fay, - szólt erre Krisztina Alberta s szelíden hátba taszította barátnéját s úgy tett, mintha nem hallotta volna meg Teddy szavát.

Teddy kikísérte őket a Piccadilly kövezetére. - Csak egy szót, - mondotta ismét. - Fay kissé elvonult tőlük, diszkrét barátné módjára, de Krisztina Alberta nem engedte el.

- Nem vagyok kíváncsi rá! - felelte Teddynek.

- De talán a segítségére lehetek.

- Ha akart volna, lett volna rá alkalma eddig is. Most már késő. Nem akarom többé látni.

- Legalább a külszint óvhatná meg, - szólt végül Teddy.

- Törődöm is én a külszínnel, - felelte Krisztina Alberta. - Gyerünk Fay.

S belekarolt barátnéja karjába.

S Teddyt a kávéház ajtájában faképnél hagyták. Elgondolkozott egy ideig, aztán visszament a kávéházba s visszaül Crumb és Lambone mellé.

A két fiatal nő egy ideig szótlánul haladt egymás mellett.

- Valami történt köztetek? - kérdezte Fay.

- Mindennek vége, - felelte Krisztina Alberta. - Elvesztettem már halvány árnyékát is a reménynek, hogy apámat otthon találjuk a műteremben.

Szótlánul és csöndben folytatták útjukat Chelsea felé. Fay idáig soha sem vette észre Krisztina Alberta arcán fáradtságnak a nyomát.

Mikor Fay kinyitotta az ajtót, Krisztina Alberta berontott a műterembe. - Daddy! - kiáltotta a folyosó sötétjébe. - Apus!

Fay felgyújtotta a villanyt. - Nincs itt! - szólt Krisztina Alberta. - Persze, hogy nincs itt. Eltűnt! Mit csináljak Fay, mit csináljak?

Fay halványkék szeme kerekre tárgult. A bátor, a modern Krisztina Alberta szeme könnyekben úszott.

- Talán valamelyik kórházban van! - vigasztalta Fay, aki minden erejét összeszedte, hogy vidám és bizakodó hangot üssön meg barátnéje előtt.

MÁSODIK KÖNYV.

A VILÁG ELUTASÍTJA SARGONT, A KIRÁLYOK KIRÁLYÁT.

ELSŐ FEJEZET.

Inkognito.

1.

Mr. Preemby eltűnt Krisztina Alberta világából. S egy időre majdnem ugyanígy el kell tűnnie e regény lapjairól. Mr. Preemby alakja elmosódik. S bár a két alak külső megjelenése rendkívül hasonló, ezután ama hatalmas alakról kell szólnunk, Első Sargonról, a Pompásról, a Királyok Királyáról, a Föld örököséről.

Kétségtelen, hogy nincs dicsőbb és csodálatosabb felfedezés, mint mikor rájön valaki arra, hogy ahelyett, hogy egy mosóda tulajdonosának volna szürke és ismeretlen özvegye, aki minden különösebb cél nélkül teng a világban, az egész földkerekségnek mindenható ura, viszont, ha az illető lelkiismeretes ember, ez a felfedezés egyúttal rendkívül nyomasztó és zavaró érzés gyanánt éri. S az is természetes, hogy e hatalmas és ragyogó gondolat, eleinte kissé kilendíti útjából a lelket. Ez az eszme felszabadulást és felemeltetést jelent a léleknek. Egyelőre ismeretlen okokból úgy került e gondolat a korlátolt és szürke Mr. Preemby lelkébe, mint egy ragadozó a ketrecbe. Képzelőereje élte végleges lekötöttsége ellen fellázadt s valami mélyről fakadt ösztön óva intette ugyan, hogy élte illúzió csupán, álmodozó perceiben az ébrenlét és az álom között meg-megvillant előtte a kézzelfogható valóság mögött lappangó cél és fénysugár, most azonban hirtelen, mintha széles kaput tártak volna fel előtte, mintha függöny gördült volna fel, e fény valóságos sugárözönben áradt reá. Élete nem magános emberélet, amelynek eleje van, vége és úgy elmúlik, mint egy tűnő ének. Élte olyan, mint egy fonál, amely csillog, el-eltűnik és újból felcsillan a lét végtelen szövetében, amelyet a sors meghatározott célra sző. A multban Prig volt a neve, Kleb városában, azután Sargon volt és Belszazár. Sok más éltet is élt, de ez éltek emlékei még a feledés sötét vizei alatt szunnyadtak. Sargon neve alatt élt énje tért vissza most a földre s nem egyéb énjei. Valamely okból, amelyet egyelőre nem látott tisztán, a hatalom, amely élte útjait kormányozta, azt kívánta, hogy Sargon alakjában újból visszatérjen a földre, a ma szomorú világába. Sargon alantas sorban kezdte életét, mint egy talált gyermek s oly magasra emelkedett, hogy megalapította és dicsőségre vezette a legnagyobb birodalmat, amelyet a világ valaha látott. Sargon bizonyosan nagy tulajdonságokról tett tanúságot és ezért a Sors újból hozzáfordult.

Emlékek egész sorozata bontakozott ki lassan a lelkében. Csodálatos, meggyőző erővel idézte fel emlékezetébe ifjú korát, Szuméria régmúlt napjainak emlékét, mikor a Sors olyan magas polcra helyezte. Olyan kedves és oly ragyogó emlékek voltak ezek, hogy lassanként teljesen háttérbe szorították sheringhami és woodfordwellsi emlékeit és Preemby úr életének valóságát napról-napra jobban elhalványították. Soha sem gondolt szívesen ez emlékekre, soha eszében nem forgatta őket túlságos örömmel. De e most felfrissülő emlékeken szeretettel csüngött. Egykori életének képei lassanként jelentek meg lelki szeme előtt, amikor titokzatos talált gyermek volt elődjének udvarában. (De elődjének a nevére sehogysem tudott emlékezni.) Az ifjú Sargon szőke és kékszemű gyermek volt, ritka jelenség a barna Sumériában, a folyó vizén lelték, amelyen gyékényből és földi szurokból tákolt kis bölcsőben úszott s az ország uralkodója fogadta házába és családjába. Már siheder korában emlegették ritka bölcsessége miatt, mint aki olyan dolgokra képes, mint senki más emberfia. Uralkodói lángésznek született. Nem, mintha roppant eszes lett volna, ügyes vagy erős. Ez alárendelt tulajdonságokban sokan felülmúlták az udvarban, különösen, ami az eszességet és az emlékezetet illeti. Prum, a

nagyvezér fia különösen elhagyta maga mögött - de valamennyit felülmúlta az igazi, a királyi bölcsességben.

- Az igaz, a királyi bölcsességben, - jelentette ki hangosan Mr. Preemby-Sargon és összeköszött egy barna s magas termetű úrral, aki a St. James park felől sietett a St. James palota felé. - Bocsánatot kérek! - szólt utána Mr. Preemby-Sargon.

- Én vagyok a hibás! - felelte a magas termetű, barna, úri ember. - Elkéstem egy találkozási! - S tovább sietett.

- Furcsa! Hol is látta Mr. Preemby - vagy Sargon - már ezt az arcot? Vajjon lehetséges-e? Valahogyan Sheringhamre emlékeztette és napsütötte, tengerparti homokra. Aztán szuméri képek borították el ismét az emlékezetét s a barna úr egy sivatagi törzs főnökévé változott, a homokpuszták mélyén élő sivatagi törzs vezérévé.

A hullámos felszín megint elsimult és a régmúlt szumériai ifjúkor tükörképe újból megcsillant. Hol is tartottunk? Már kora ifjúságában meglátták az emberek a korát meghaladó komolyságot a fiúban. Egész életében kerülte a gyermeki játékokat. Még Sheringhamban sem kriketezett. Ez az ifjú már ebben a korban is felemelte szerény, de szilárd szavát a tanácssteremben és szavát mindenki bölcsnek ítélte. Az öreg urak csodálkozva ültek körülötte. - Igazsága vagy! - mondogatták régi szuméri módon. «Igazmondó». Az «Ifjú Útmutatónak» is szokták nevezni.

Még tizenöt éves sem volt Sargon, mikor az agg uralkodó, akit ellenségei szorongattak, összeesküvések fenyegettek, reámutatott. - Ez a fiú meg fogja menteni a birodalmat! - Alig múlt néhány nappal tizenhét esztendő, rábízták azt a feladatot, hogy ő vezessen egy expedíciót egy északi hegyi törzs ellen, békítse meg őket és vegye rá őket arra, hogy ne szövetszenek az Északról betörő ellenséggel. S ő sokkal többet ért el, mint amennyit vártak tőle. A hegyszorosokon keresztül a mögöttük fekvő lapályra tört előre, megököszött az északról nyomuló ellenséggel és tönkreverte, szétzúzta seregeit. Ezután mindenki elismerte, hogy ő van hivatalba, hogy Sumériának ura és fejedelme legyen s a trónon elaggott jótevőjét kövesse. Mindenki szíves örömmel üdvözölte őt, kivéve az eszes Prumot, (akinek állán már öközni kezdett ifjú szakáll), aki irigy szemmel kívánt neki szerencsét. Ezután a trónralépés következett, a hárem beszterelése, ő mily gyönyörű napok!

Ezután pedig egyetlen gyermekének, a királyi hercegkisasszonynak a születése és ama nagy hadjárat a déli sivatag lakói ellen. S azután a többi hadjárat, törvények teremtése, egyre bölcsőbb és bölcsőbb törvényekkel ajándékozta meg népét s körülötte ujjongó, boldog népeinek és bőségben élő falvainak tömege. Mindenfelé boldog volt az emberi élet. Prum összeesküdött ura élte ellen, fellázadt ellene és a kor egyszerű módján elérte büntetését. Ez sajnálatos kényszerűség volt, amelyről jobb nem beszélni. A határok egyre bővültek és egyre nagyobb területen lett úrrá a béke. Oroszország, európai Törökország, Perzsia, India, az ősi Egyiptom, Szomáliföld és így egymásután a többi ország került uralma alá és részesült uralma áldásaiban. Felfedezték Amerikát és Ausztráliát és Atlantist, amelyet még nem borított el teljesen a tenger. Később ezt a felfedezést elfeledték az emberek, pedig már akkor ismerték őket és adót is fizettek a nagy uralkodónak. Népszövetséget is alapított.

Az egész világ fennen hirdette Sargon jóságát és aranykorszakban élt. Mert Sargon cselekedeteit a szívében lakozó világosság vezette. Enyhítette a templomi áldozatokat és a hitvallásba és az istentiszteletbe bizonyos mértékig protestáns elveket vezetett be. A nép zsoltárokból dicsérte uralmát. Ha végigment az utcán, az arra járó férfiak és nők elébe rohanták, hogy a kezét megcsókolják. S ő se zárkózott el népe elől. Ennek a bizalomnak mindörökké vége. Elkövetkezett, sajnos, az orgyilkos kése, a sötét orgyilkosé, az idegenből jött eszeveszetté!...

Nagyszerű volt. Emlékezett, mennyire meggyászolta őt halála után hűséges népe.

A rendőr fehérkeztyűs keze, amely mellen ragadta, az utolsó percben rántotta vissza Mr. Preembyt az omnibusz elől, amely kevés híjján elgázolta. Ügyesen visszaugrott. A Trafalgar squaren állott, e nagy csomóponton, ahová mindenünnen özönlött a sok ember. Itt, e meleg októberi délutánon, még több volt az ember, mint egy szumériai tömegben. Itt kényelmesen megfigyelheti őket. Sötétarcú, aggódó szemű emberekből állott e tömeg. Az ő kedvükért jelent meg Sargon a földön. Nagy háború vonult el fölöttük, rettentő pusztítást vitt végbe. A világ halálos sebből vérzett s nem tudott újból erőre kapni. E kor kis politikusai és uralkodói nem bírtak elegendő bölcsességgel s nem volt bennök ösztön és érzék a jövő igazságáért. Új és nagy Megváltóra és Vezetőre van a világnak ismét szüksége, akiben az egyedül számottevő bölcsesség lakozik.

Sargon volt az, aki végigsétált Nelson oroszlánjainak orra előtt s méltóságos léptekkel megindult IV. György szobra elé, a kökörlátos talpazathoz, amelyről végig lát az ember e téren. Hosszú ideig állott itt őrszem gyanánt. Sokáig elnézte Whitehallt, a parlament két nagy tornyát. Whitehall az aranyos naplementében csillogott a nyüzsgő forgalom közepette. Az omnibuszok, a kocsik és teherautók hosszú sora egybeolvadt azzal az áradattal, amely a Northumberland-Avenue és a Strand felől fordult be és a megnagyobbodott áradat tőle balra hullámzott végig, részben pedig jobbra, a Pall Mall felé, keresztben a nagy térségen. Az utcai lámpákat még nem gyújtották meg, de a balkéz felé eső kerek épülettömbök ablakain meleg fénysugarak villantak fel. Lent a mélyben, a térségen keresztül, keskeny csíkokban igyekeztek a gyalogjárók, hangyák gyanánt sietve egyik pontról a másikra és a földalatti vasút tömzsi kis állomása fekete szájával szakadatlanul nyelte a feléje igyekvő gyalogjárókat. A Nelson-oszlop tövében valami gyűlést tartottak, maroknyi ember álldogált ott minden lelkesedés nélkül. A gyalogjáró szélén fehér és vörös hirdetményeket cipelő emberek osztogattak apró röpcédulákat és a munkátlanok javára gyűjtöttek, nagyban rázva perselyeiket. Közvetlenül a szobor tövében szegényes öltözetű gyermekek futkostak, játszadoztak és civakodtak...

Szerény kis foltja városai egyikének. Mert ugyebár megérthető, hogy az idő, a jogfolytonosság erejénél és ősi birodalmának terjeszkedésénél fogva ő volt e városnak jogszerinti ura és tulajdonosa s minden egyéb városnak is e föld színén.

S most visszatért a földre, hogy e nyüzsgő világ bajait meggyógyítsa és újból helyreállítsa a földön az ősi Szuméria mély békéjét.

2.

De hogyan fogjon az ember e feladathoz?

Itt rejlett a nehézség. Félrendsabályok itt nem érnek semmit. Gyors és döntő cselekedettel kell uralmát helyreállítania és a Nemzeti Képtár előtt a köemelvénnyel állva hatalmas, zilált és nyüzsgő gyülekezetnek látnia ezt a világot, amely felett uralmát visszaállítani nem könnyű feladat. Lehet, hogy visszautasítja ez uralmat. Ha most nyomban elkezdene, ha itt e helyből kezdene kiabálni, több mint valószínű, hogy senki se hederítene rá. Türelmesen kell lesnie, míg órája üt és nem szabad, *hibát nem szabad elkövetnie*. A Föld Kerekiségének Ura és Megváltója nem követhet el hibát.

Mert például a Buckingham palota előtt kevés híjján végzetes hibát követett el.

Igaz, hogy szépen elsimult, de komoly következménye is lehetett volna. A nép még nem ismerte fel urát, senkinek sem volt sejtelve arról, hogy újból megjelent. - Alaposan bemárt-hattak volna, - szólt magában Sargon, Mr, Preemby bizalmas hangjába zökkenve vissza. - S akkor jól néztem volna ki!

Szó sem lehet arról, hogy ilyen sedre dolgot még egyszer elkövessen.

Nem. Inkább illik hozzá az, hogy vezérlő sugallatra hallgasson.

A Hatalom, amely visszavezérelte őt e világra s amelynek köszönhette hogy felismerte való létét és hivatását, biztosan gondoskodni fog arról, hogy megvilágosodott elméjű hívő szegőd-jék mellé, aki felismeri őt. Mert természetesen fel kell hogy ismerjék benne az uralkodót - mint ahogy Mr. Hocklebyn is felismerhetők Prum arcvonásai. Mialatt ezen a gondolatán eltöprengett, végigpödörte a bajuszát, lassan és elmélázva. Nyilván álöltözetben járt idáig. S egyelőre? Egyelőre pedig mindent el kell követnie, ami módjában áll, kitapogatnia a nép hangulatát, megismernie minden különös baját és szükségletét. Bátran és ismeretlenül járhat népe körében - mint egykor Harun al Rasid, de bölcsőbb célból...

- Harun al Rasid, - súgta maga elé Sargon, felnézett Lord Nelson szobrára és barátságosan pillantott feléje. Harun al Rasid! Bár az ő zsebe is teli volna arannyal. Annak az embernek - hogy is hívták csak? - Preembynek volt valahol bankszámlája.

A belső zsebébe nyult. A csekk-könyve még mindig ott volt. Az ember aláírt egy csekket: A. E. Preemby, furcsa de mégis megtette néha. Mr. Preemby életében a pondró szerepét játszotta. De a pillangó még mindig a pondró külsejét viselte.

3.

Mikor a Strandra ért, Ő Felsége rövid pillantást vetett egy kirakatban a saját tükörképére. A haja egy kicsit bozontos volt és Ő Felsége nem szerette, ha a haja borzas. Bement az első kalaposboltba, amely útjába került és vett magának egy kalapot.

Elővette a kis noteszt, hogy fizessen - s igen megnyugtató látvány tárult eléje. Hét egész fontot talált benne. Nagy örömmel számlálta meg a pénzét. Miután Tunbridgeben kifizette a számláját, úgy látszik megint vett ki pénzt a bankjából. Gondolkozott ne fizessen e királyi bőkezűséggel a boltosnak - de aztán mégse tette meg.

Ezúttal nem fekete szalagos szürke kalapot vett, hanem egy egészen rendkívüli nemezkalapot, széles karimájút, amilyent művészek vagy irodalmárok választottak volna. Albert Eduard Preemby a takarékos, a habozó kispolgár ilyen kalapot nem vásárolt volna, ez már inkább Sargon fejére illő kalap volt. De tisztára sargoni fejfödőnek sem lehetett mondani, inkább mondhatni, hogy álruhájának kiegészítő része volt. A kalap karimája a szeme fölé borult. Első pillantásra meglátszott s erről meggyőződhetett ha kirakatokba, vagy az útközben látott egy-egy tükörbe vetett egy pillantást, hogy most már titokzatos homály borult a töprengő kék szempárra.

Aldwychen és aztán Kingswayn keresztül hazafelé indult s hol a kirakatokat nézte, hol fürkésző szemmel figyelte a járókelők arcát.

Ma ő a Nagy Ismeretlen. Alig akadt olyan ember, aki ránézett volna. De rövid idő múlva rájönnek majd arra, ki időzik körükben és a gondtalan tömeg szemmel kíséri majd minden lépését s ha végigmegy az utcán, egyakarattal fordul majd mindenki feléje. Mély meghajtással üdvözik majd, meghajolnak előtte és suttogó csodálattal övezik. S neki készen kell érettk állania, készen arra, hogy ezentúl ő igazgassa sorsukat. Akkor aztán nem szabad többé zavarodottan megállania, köhécselve és torkát köszörülve összeszedni a gondolatait.

Szörnyű e felelősség, mely vállaira nehezedik. De ő nem tér ki előle. Vajjon mivel fogadja majd őket, ha a titok feltárásának nagy perce elkövetkezik? Először: Béke uralkodjék a földön! Ennél jobb üdvözetet képzelni sem lehet. Magában mondogatta: Béke és nem háború uralkodjék a nemzetek között. Béke és nem háború az egyes emberek között. Béke legyen az utcán - a műhelyekben - a boltokban. Béke!

«Szeretet és béke! Én a Nagy Sargon parancsolom. Én Sargon, aki évezredek után visszatértem a földre, hogy békét teremtek az egész világon!»

Egy bolt kirakata lekötötte a figyelmét. Könyvkereskedés volt, a kirakat kellős közepén egy térkép volt kifeszítve. Európa a versaillesi béke után - két shilling hat pence. Megállott és elnézte a térképet. Mindezt újból meg kell változtatni. Ez feladatának legfontosabb része. Azután szemügyre vette a kirakat tartalmát. Európa térképe mögött a világ nagy fali térképe csüngött. Egy ilyen világtérképre feltétlenül szüksége lesz. Az ember nem uralkodhatik a világon anélkül, hogy térkép ne legyen a birtokában. Különböző nagy területekről könnyen megfeledezhetik. Vagy talán jobb volna, ha földgömböt venne. Térképen minden részt egyszerre lát az ember s azonkívül könnyebben hordhatja magával az ember.

De azonfelül, úgy látszik, ebben a boltban földgömböket nem is árultak és nem tudta, hol lehet földgömböt kapni. Bement hát a boltba, megvette a világ térképét s néhány perc múlva újból megjelent a Kingsroad gyalogjáróján s a hóna alatt egy másfél méter hosszú tekercset cipelt. Azonkívül egy szellemesen megszerkesztett papírból készült csillagászati térkép is volt a zsebében, amely megnyerte a tetszését, amint a pult előtt állott. Úgy gondolta, hogy asztrológiai célra igen jó hasznát veheti.

Ekkor kissé zavarosan gondolkodni kezdett, hogy most mit is csináljon? Hova, merre menjen?

Lakást keresett, magányos remetelakot! A hercegkisasszony elől el akart rejtőzni, aki szintén visszatért a földre - bár úgy vélte, teljesen céltalanul - ebbe a modern világba, mert úgy érezte, hogy egy időre teljesen el kell zárkóznia a világtól. Néhány napot vagy hetet lelki küzdelemmel, töprengéssel, szellemi megtisztulással kell eltöltenie, mielőtt kiléte felfedeztetnék. Még ha a hercegnő szolgálatairól ezidőre le is kell mondania. Buzgó híve volt, azt tudta, de útjában állott volna. Sőt nagyon is az útjában volt. Nem értette fel egészen, miről van szó. A megjegyzései és a kérdései általában kellemetlenek voltak, sőt néha egyenesen bosszantották királyi apját. Nagyon könnyen lehetséges az is, hogy a hercegnő teljes mértékben soha sem fog átalakulni. S ezenfelül a nagy látnokok és a csodálatos földreszállások története mindig ezzel az elzárkózással és önelemzéssel kezdődött. Buddha és Mohammed s a többi is, valamennyi így cselekedett. Talán bőjtölni is fog. Talán szükséges volna, hogy bőjtöljön. Talán mennyei jelenségekben is lesz része.

Bár pontosabban ismerné a bőjtölés technikai részleteit. Bár pontosan tudná, hogyan is kell a bőjtöt annak rendje és módja szerint betartani. Az ember egyszerűen beszünteti a táplálkozást vagy bizonyos készülődésnek, szertartásoknak kell ezt megelőznie? De erről majd később. Első dolga, hogy ama nyugodalmas helyet megtalálja, a végső elkészültség e titokzatos színhelyét.

4.

De a dolog úgy állt, hogy bár a földszinti ablakokban virító sötétzöld és ezüstszürke lapok tanúsága szerint egész Bloomsbury kitárt karokkal várta a hontalan, vándor idegent, a világ új Ura mégis igen nehezen találta meg azt az egyszerű szobát, amelyre saját céljaira szüksége volt. Több mint egy óra hosszat járt egyik szürke házból a másikba, kopogott, kapuk előtt álldogált, olajosvászonnal bevont folyosókon haladt végig, bebocsáttatást kért a kiadó szobába, megtekintette, megkérdezte, mi az ára, és - mint ez percről-percre jobban kiderült -

egyre nagyobb gyanakvást ébresztett embertársaiban. Az emberek bámuló szemmel figyelték ezt a térképpel és csillagászati félgömbbel járó emberpéldányt és ösztönös utálattal fordultak feléje. Arra nem volt elkészülve, hogy megkérdezik kicsoda-micsoda és a bátor kérdések nyomán a halk titokzatosság légköre hamar lekopott róla. Nem igen tudta megmondani kicsoda-micsoda. Az emberek sorra kérdezték, hol s kinél van állásban s mikor akar beköltözni. Senkinek sem jutott eszébe azt mondani, tessék, itt a szoba, tessék betelepedni. Mindenki azt kérdezte, mikor hozatja el a podgyását? A bizalmukat kiirtotta azzal, hogy nem érkezett semmiféle podgyással. Mindezek az emberek, mint ezt percről-percre világosabban meglátta, azt várták, hogy behozatja a podgyását s ha ezt nem teszi, akkor bizony tiszteletlenül kiteszik a szűrét. Hogy kész a lakbért előre kifizetni, azzal nem voltak megegyezve.

Azt remélte, hogy e bérházak ajtaja mögött egyszerű és szíves embereket fog találni, olyan embereket, akik befogadják s tisztelettel tekintenek rá az első perctől kezdve és csodálni fogják felszerelését is és percről-percre fokozódó örömmel ismerik fel a csodálatos látogatót, akit házukba befogadtak. De azok az emberek, akik a házakban fogadták, nem voltak egyszerű emberek. A legtöbbje ravaszkodó, szennyes ember volt. Gyanakvó szemmel jöttek fel az alagsorból, a férfiak ingújjban, rendszerint igen rosszkedvűen és általában beretváltatlanul. Roppant tapasztalt és egyáltalán nem szűzies megjelenésű fiatal nők, marcona külsejű öreg asszonyok, akik vagy éhesen ösztövérek és vagy utálatosan kövérek voltak. Az egyiknek hatalmas golyvája is volt. S a modoruk majdnem mindig szinte védekező.

A szobák, amelyekbe vezették, szinte még egyszerűebbek voltak, mint a lakóik. Sargon tudatát megrázta az az érzés, milyen szörnyű pusztulás robogott végig a világ erkölcsi rendjén azóta, hogy a földet a szumériai parasztok fehér ruhás tisztessége igazgatta. Ha ők volnának ma is urak a földön, a szobákban volna egy asztal, egy-két ülőalkalmatosság, a falon egy polc s azon egy-két üvegcsé, egy bálványkép vagy más, vallási tárgyacska, agyagtábla, íróvessző, ha a szoba lakója tanult ember volt.

De ezek a londoni kiadó szobák ellentmondásokkal voltak zsúfolva. Ablak volt vágva a falakon, hogy bebocsássa a világosságot s az ablakra függöny aggatva, hogy útját állja a világosságnak. Sargont második ifjúsága, amelyet egy mosóda falai között töltött el, roppant érzékenyvé tette minden szenny iránt és e szobák csipkés függönyei bizony nagyon piszkosak voltak. Villanyvilágítást még mindig ritka szobában látott, a legtöbb szobában még gáz égett s a gázcsillár a mennyezet közepéből ereszkedett a szobába, a gázláng homályos és vágott üvegből készült gömbben égett. Majd minden szoba közepén terebélyes asztal állott és mellette két kényelmetlen karosszék. Csillogó színű fával borított pohárszékek terpeszkedtek a falak mentén, kemény és merev díványok és hihetetlen dísz tárgyak. Némelyik szobának, különösen a hálószobáknak bizonyos sikamlós, elegáns színezetük volt, a falakon természetes ruhátlanságban feszengő hölgyek ékeskedtek, akik úglátszik allegorikus alakokat vagy inkább vagyonos, mint jóízű keleti urak háremjének gyöngyeit akarták ábrázolni. A kandallókon valóságos kiállítás díszelgett, tele volt olcsó porcellántárgyakkal, kis kancsókkal, aranyos szárnyú angyalkákkal, vörös ördögökkel vagy vidáman kacintgató hölgyikékkal, akik túlságos szűkre szabott fürdőruhát viseltek. A legtöbb szoba díszét metszetek képezték, amelyeket úgy szegeztek fel a falra, mint a falusi istállóban a denevért.

E bérbeadó otthonok javarésze olyan kopott volt, mint egy világot járt csavargó. Az egyik szoba képe különösen élesen vésődött emlékezetébe, olyan kopott volt, olyan poros, olyan szürke és elhasznált, hogy szinte valószínűtlennek látszott. Elmélyedő töprengésébe élesen hasított a csodálkozás, vajjon ki tud és ki tudott ilyen környezetben élni. Egész életét tiszta és kedves környezetben töltötte el, nagyon ritkán esett pillantása az angol városi élet ama fáradt és fakó rétegére, amelynek a körében foltozni való akad ugyan elég, de ritkán akad olyan

ember vagy olyan asszony, aki valamit kijavítana vagy kifoltozna és hihetetlen csoda, hogy az elhasznált tárgy helyébe új kerüljön. E szobáknak a levegője is mintha esztendők óta változatlanul ugyanaz lett volna és az évtizedes olajnyomatok üveglapját ősi légpiszkok éktelenítették el.

- Lakik itt egyáltalán valaki? - kérdezte Sargon az egyik züllött külsejű háziasszonytól.

Maga sem érezte, milyen kegyetlen kérdést tett fel, csak amikor már kimondotta.

- Az utolsó lakóm tizenöt évig lakott nálam, - felelte a züllött külsejű asszony. - Másoló írnok volt. Júniusban halt meg a kórházban. Mindig nagyon meg volt elégedve a szobájával. Nagyon. Soha egyetlen szóval sem panaszkodott. Nagyon jó barátom volt.

Sargont ellenállhatatlan vágy szállotta meg friss levegő után. - Mennyibe kerül ez a két szoba? - kérdezte. - Meg kell gondoljam a dolgot. Meggondolom és aztán közlöm magával.

Az asszony megmondta a szoba árát, nem kért többet, mint amennyit ez uccában kérni szokás, de amikor kikísérte a látogatót a kapuhoz, hozzátette: - Ha tán túlsoknak véli... Tessék megmondani, mennyit szánt rá...

Beesett szeméből a kétségbeesés tűzött Sargonra.

- Majd meggondolom a dolgot - felelte Sargon és kimenekült a szabadba.

Miért ilyen szennyesek, ilyen piszkosak az emberek, miért ilyen szomorúak és miért törnek le ennyire? Szumériában biztosan nem élt senki ilyen életet. Ezen is segíteni kell. Mindezen segíteni kell, ha elkövetkezik az ő országa.

5.

Végre, mikor a szürkület sötétedni kezdett, Sargon meglelte a keresve-keresett békés, kis szobát. Nem nyomtatott lap vezette e reményteljes nyomra, hanem egy kézzel írt papírlap, mely így szólt: *Szoba kiadó*. S ez a papírlap egy ablakba volt kitéve, amelyen nem csipkefüggöny lógott, hanem bíborszínű függönyszárnyak fokozták fel, ahelyett, hogy takargatni igyekeztek volna, egy meglehetősen üres, fehér szoba fehérségét, amelyet kedvesen világított be a kandalló tűzének lobogása. A fehér falon egy-két kép, valóságos, kézzel festett kép lógott. Sargon meglehetősen fáradtan emelte fel az ajtókoppanót és nyomaték kedvéért még a villanyos csengő gombját is megnyomta.

Nem jelentkezett nyomban senki s még egyszer be kellett kopognia, míg valaki ajtót nyitott. Egy karcsú, fiatalember jelent meg az ajtónyílásban, akinek a vállán egy kisleány kuporgott. A kisleány komolyan bámult Sargonra, nagyon sötét, szürkés-kék szemével.

- Úgy látom, senki sincs itthon, - szólt a karcsú fiatalember igen kellemes hangon, - Mivel szolgálhatok kérem?

- Kiadó e házban egy szoba? - kérdezte Sargon.

- Igen, van egy kiadó szoba a házban - felelte e kérdésre a karcsú fiatalember és barna szeme rokonszenves tekintettel mérte végig a vele szemben álló emberi alakot.

- Szabad látnom?

- Azt hiszem, megmutathatjuk neki, úgy-e, Zsuzsi? - habozott a fiatalember.

- Persze, hogy meg kell mutatni ennek az úrnak - felelte a kis leányka. - Ó, te buta, ha Mrs. Richman itthon volna, bezzeg, igyekezne megmutatni neki. - S ráncigálni kezdte a fiatalember haját, barátságosan, de igen alaposan.

- Nézze kérem, - mondotta erre a fiatalember, - a háziasszony nincsen itthon. Zsuzsi kérlek, hagyd abba! A házikisasszony szintén elment hazulról. Mindenki elment hazulról és mi, hogy is mondjam, mi vagyunk e háznak úgyszólván félhivatalos gondnokai. Tulajdonképen ki se kellett volna nyitnom az ajtót.

- De én mindjárt megmondtam neked, te ostoba, hogy igenis ki kell nyitnunk - vágott a szavába a kisleány.

A fiatalember azonban nem mozdult el a bejáró elől. E helyett e kérdést intézte Mr. Sargonhoz: - Térkép az a tekercs, amely uraságod hóna alatt van?

- A világ térképe - felelte Sargon.

- Nagyon hasznos lehet, úgy-e uram? S e térkép segítségével talált ide? Well, a szoba fent van az emeleten, tessék utánam fáradni. Kapaszkodj meg Zsuzsi és ha lehet, ne fojts meg. - S ezzel megindult a lépcsőn felfelé.

A lépcső egészen közönséges lépcső volt, fala, valamint az előcsarnok falai szürke papirkárpittal voltak bevonva, amelynek a színe erősen mintázott haragosszínű faburkolatot utánzott. Mialatt a lépcsőn felfelé haladtak, a kis kisasszony nagy veszedelemben forgott, mert szívósan szegezte szemét Sargonra és a hóna alatt szorongatott tekercsre. Tökéletesen megfordult a tengelye körül és kényszerítette a fiatal embert, akinek a vállán ült, hogy a lépcső első fordulójánál megálljon és megigazítsa őt a vállán. - Ha még egyszer meghúzod a hajamat - szólt a karcsú fiatalember - akkor leteszlek a földre és soha, soha, soha többé nem ültetlek fel a vállamra. A legelső ajtó nyílik a szobába, tessék kérem előre menni.

A szobából, hála Istennek, hiányzott minden fölösleges bútordarab. Szimpla kis ágy állott benne, az ablak előtt asztal, a sarokban gázkályha, a falakat barna papirkárpit borította s néhány mindennapos, de igen friss japán fametszet díszítette. A kandalló egyik oldalán falifülke, amely ugyanolyan mély kékre volt festve, mint maga a kandalló párkánya. A fiatalember felgyújtotta a villanyt, amelynek a körtéje kellemes ernaő alól tűzött ki.

- Bizony, egyszerű kis szoba - szólt a fiatalember.

- Nekem tetszik - jegyezte meg erre Sargon - nem szeretem a fölösleges bútordarabokat.

- Azelőtt én laktam benne - felelte a fiatalember - de most együtt lakom a földszinten egy családdal s az ebédlőjükben alszom, úgy, hogy innen kiköltözködtem. Mondhatnám, az én rovásomra esik...

- Micsoda földszinti család? A földszinten nem lakik család! Apáról és anyáról beszél! - vágott közbe a fiatal hölgy.

- Az én lelkiismeretemet terheli - folytatta a fiatalember - s én beszéltem rá Mrs. Richmant, hogy másként rendezze be ezt a szobát. Nem mindenkinek tetszik.

- Szabad tudnom, - kérdezte Sargon, - mennyibe kerül hetenként ez a szoba?

- Azt hiszem harminc shillingbe - felelte a fiatalember - reggelivel együtt.

Sargon letette az asztalra a térképét meg a csillagászati félgömbjét. Érezte, hogy vagy megkapja ezt a szobát vagy le kell mondania tervéről örökre.

- Hajlandó vagyok - mondotta - kivenni ezt a szobát. S kifizetem a bért is előre. S rögtön fel is ütöm itt a sátorfámat. De előre is figyelmeztetnem kell önt arra, hogy egészen különös helyet foglalok el a világban. Rólam senki sem ad felvilágosítást s nekem nincsen podgyászom sem.

- Kivéve persze e térképeket - felelte a fiatalember. - Vagy például mondjuk, fogkeféje sincsen?

Sargon elgondolkodott. - Nincs. Vennem kell egy fogkefét.

- Azt hiszem, jobb képe volna a dolognak - jegyezte meg a fiatalember.

- Ha muszáj! - felelte Sargon. - Két hétre előre kifizetem a bért. S minden szükséges holmit megveszek magamnak.

A fiatalember barátságos szemmel nézett rája. - Ha a szoba az enyém volna, gondolkodás nélkül beengedném magát, - mondotta aztán - de Mrs. Richman, a háziasszony s ő sok tekintetben másként gondolkodik mint én. Messziről érkezett, uram?

- Térben, - felelte Sargon - nem.

- De időben talán igen?

- Időben igen. De egyelőre nem szeretnék bővebb részletekkel szolgálni.

A fiatalember érdeklődése és vidám figyelme megduplázódott. Zsuzsit letette a földre. - Szabad a térképet megnéznem - kérdezte aztán a fiatalember.

- Szívesen, - felelte Sargon. A térképet kigöngyölte az asztalon, ahonnan majdnem lecsúszott.

- Mégis csak London a legkényelmesebben elérhető középpontja a világnak - szólt Sargon.

- Akármilyen cél lebeg is az ember szeme előtt - felelte a fiatalember.

- Különösen az én céljaimra alkalmas - szólt rá Sargon.

- S ez a csillagászati dolog, ez is nagy segítség, úgy-e?

- Bizony az, - válaszolta Sargon.

- Úgy vélem, ön itt dolgozni akar? Magányosan fog élni, úgy-e? Nem igen járnak emberek magához?

- Senki. Amíg itt lakom, senki sem fog ismerni. Később talán igen. Ezzel azonban nem törődöm. Itt inkognitóban fogok élni.

- Inkognitóban? - mondotta utána a fiatalember, mintha mérlegre tenné e szót. - Persze, persze. Természetesen. Különben szabad tudnom tán a nevét is uram? - Zsuzsi, ha még egyszer megütsz, borzasztó kegyetlen büntetés vár rád. - A nevét természetesen tudnunk kell.

- Egyelőre, hm, Mr. Sargon nevet használom...

- Persze, - hagyta helyben a fiatalember - Sargon, nem volt ez a Sargon egy asszír király vagy az emlékezetem hágy cserben?

- Ez esetben nem az asszír Sargonról van szó, hanem a szumér Sargonról, az elődjéről.

- Uram, ne szóljon egy szót se, mindent értek. Ön bizonyára fáradt a hosszú utazás után és én nagyon szívesen, ó, roppant szívesen hagynám önt magára a szobában. Jaj! Zsuzsi, azonnal menj le a földszintre. A csipkedést nem bírom ki. Gyerünk. Szépen lemész a magad szobájába és egy szót se halljak többet. Gyerünk!

Zsuzsi a falig hátrált és kézzel-lábbal védekezett az eltávolítás ellen. - Bobby, igazán nem akartalak megcsípni - mondotta. - Igazán nem akartalak megcsípni. Bizony Isten! Csak a nadrágod szövetét akartam tapogatni. Bobbikám, ne vigy le. Olyan jó leszek. Borzasztó jó leszek. Csak hadd maradjak itt és nézhessem ezt a kedves urat. Ha leviszel Bobby...

- Ez komoly javulást jelent Zsuzsi, megtérést és bűnbánást? Ha jó maradsz, egy jeune femme rangée és a többi, akkor megbocsátok.

- Bizony Isten jó leszek Bobby, csak itt hagyj...

- Ha megszünsz létezni és meg se mukkansz, akkor megbocsátok. Vajjon mit gondoljon rólad ez a kedves bácsi? Pedig már elmúltál öt éves! Na! Miről is beszéltünk Mr. Sargon? Igen, arról beszéltünk úgy-e, hogy ön beköltözhetik a szobába. Az előrefizetést köszönettel nyugtázzuk. De - itt van ez a fogkefe kérdés. S még egynéhány, - hogy is mondjam - köznapi részlet. Nekem nem fontos ez a kérdés, lévén úgyszólván csak megbízás nélküli közvetítő. Én tudniillik amolyan íróember vagyok. Tudniillik most éppen a regényemet kellene írnom, de amint látja, Mrs. Richman elment hazulról és rám bízta a házat és a földszinten lakó barátaim is a városban vannak és rábízta ezt az elragadó ifjú hölgyet - nem dugod el a nyelvedet azonnal, Zsuzsi! Ó, te nevetlen hölgyike! és azért vagyok most itt. De mint mondtam, Mrs. Richman a ház ura. Neki pedig megvannak a maga elvei a lakóit illetően. Ő bizony megköveteli, hogy az ember podgyással vonuljon a házba. Egyenesen megköveteli. Ez azonban igazán nem megoldhatatlan nehézség. Ez a ház a Midgard Street kilences háza. Nem felejt el? Ha kilép a kapun és balra fordul, azután jobbfelé a harmadik utcába és egyenesen megy tovább, akkor egy széles főutca-ra kerül, amely tele van omnibusszal, közúti kocsival, lámpával és lármával s a sarkon talál egy boltot, amelyben uraságoktól levetett bőröndöket és koffereket árulnak. Ha ebben a boltban vesz egy öreg, ütött-kopott, széles bőröndöt, azután átmegy az utca túlsó felére és a patikában megveszi azokat a mosdószerszámokat, amelyekre szüksége van a patika szomszédságában a divatüzletben egy-két tartalék gallért is vehet mindjárt magának. Ezekre feltétlenül szüksége van. Úgy-e, maga is belátja?

Sargon a hideg gázkályha előtt megállott. - Ezzel mintha félrevezetném a háziasszonyt? Nem gondolja?

- De tiszta gallér-ra mégis csak szüksége van néha! - bizonykodott a fiatalember.

- Ezt magam is belátom - felelte Sargon.

- Aztán nyugodtan beköltözhetik ebbe a szobába s elmondhatja, milyen terveket forgat magában. Ha meg nem teszi meg, fedél nélkül kell járnia a világot!

- Amit tanácsol, helyesnek és szükségesnek tetszik - szólt Sargon, miután kellő szemszögből vette szemügyre a dolgot. - Meg fogom fogadni.

- S haza talál, úgy-e?

- Miért ne?

- Midgard Street 9.

- Nem felejttem el.

- Furcsa világ ez, úgy-e? - kérdezte aztán a fiatalember. - Hogyan vált el a jó öreg Szumériától?

- Az én népem boldog volt - felelte Sargon.

- Úgy van. Én is jártam arra. Nem is olyan régen. De nagyon utálatos volt, egy golyó is ért s bizony, nem volt mulatságos az az idő, amit megsebesülten fogságban töltöttem. Meleg volt. Sokan is voltunk egy helyen. Nem volt fedelünk. Nem volt hideg italunk. De a maga korában másként volt!

- Nagyon - felelte Sargon.

- Most pedig, te Zsuzska, közben az a teásedény biztosan felforrott és kifutott belőle a víz. Jöjjön le velünk uram, igaz, hogy nagy odalent a rendetlenség, de azért igyon meg velünk egy csésze teát. Azután elmehet és bevásárolhatja mindazt, amire szüksége van és képletesen szólva, beáshatja magát addig, míg Mrs. Richman hazaér. Ez itt különben a gázóra. Ha egy shillinget bedob, van gáza bőven.

- Nagyon köszönöm a szíves segítségét - felelte Sargon. - Nem fogok megfélemezni önről, ha üt az órák.

- Ó, kérem, semmi az egész. Hiszen a véletlen úgyszólván a karjaim közé sodorta. Nem szívecském, ezúttal nem veszek fel. Gyalog méltóztatsz lejönni velünk. A csipkedést megbocsátottam, de nem felejtettem el. A térképét itt is hagyhatja uram meg ezt a csillagvizsgáló szerszámot is, ezzel jelzi legalább, hogy elfoglalta a szobát. Nem Zsuzskám, gyalog megyünk.

6.

A fiatalember szobája valódi könyvmoly szobája volt és meglehetősen rendetlen, Zsuzsi aznap éppen egy babát végzett ki a szőnyegen, egy kínai babát és az áldozat maradékai sárga faszilánkok alakjában borították a padlót. A baba bőségesen vérzett is fűrészpör formájában. A sötét függönyök össze voltak vonva és a zöldárnyékú villanyos lámpa sötétben hagyta az egész szobát, a padlót kivéve. A gázkályhán, egy kis karikán állott a teáskancsó, amely úgy gőzölgött, mint egy izgatott tűzhányó, állt a szobában még egy négyszegletű síma asztal, amely tele volt levelekkel, amelyek «Zsuzsánna nénihez», a Wilkins Weekly szerkesztőjéhez voltak intézve, azonkívül egy széles és rendetlen íróasztal, amelyen nagy csomó, látszatra szintén elintézetlen levél hevert és az asztal közepén egy írómappa s rajta egy tubus ragasztószer és egy félig kijavított baba. A ragasztóanyag kifolyt a papírlapra, amelynek élére gyönyörű, tiszta kézírással e szavak voltak írva:

Hegyek és völgyek.

Gyalogregény.

Írta Robert Roothing.

Első fejezet, amely a regény hőseit mutatja.

A regény a címen túl azonban nem jutott.

Régi megszokás szülte ügyességgel Bobby elkészítette a teát és vajat meg kenyeret készített az asztalra. Közben figyelő szemmel ügyelt Zsuzskára, aki a papírkosár mellé telepedett, papírt szagztatott szeletekre, de azért hiúzfüllel ügyelt különös vendégüknek minden szavára és mozdulatára.

Sargonnak ez a fiatal ember roppant módon megtetszett. Kimondhatatlanul jól esett neki és felbátorította őt ez a megértő fogadtatás az alkonyati óra minden fagyasztó, kétkedő, rút élményei után. S mennyire frissítő és kellemes volt ez a csésze tea. E meleg környezetben eltűnt az a szürke bizonytalanság, az a fenyegető és nyomasztó érzés, amely lelkére telepedett. Az ismeretlenség szűkre zsugorodott leple, amelybe burkolózott, lassan felengedett. Az alatta rejlő titok újból s gazdag színekben kivirult. Ez a fiatalember úgy látszik, minden szavát elhiszi. Sargon fel s alá járkált a szobában, két kezét a hátán összekulcsolta, mintha mély gondolatokba merült volna. Szeretett volna egy-két szót mormogni szuméri nyelven, de ismeretlen okból teljesen elfelejtette ezt a nyelvet.

- Szóval ön könyveket ír? - kérdezte királyi leereszkedéssel.

- Nem könyveket - szólt hátra Bobby - mert e pillanatban éppen kenyeret pirított. - Egyelőre még nem írok könyveket. Hanem - s ez nevetségesen hangzik, úgy-e? - kissé költő is vagyok, afféle íróember s azonkívül mindenhez értő ujságíró is. Egyelőre csak a szerkesztői üzeneteket írom, sok dolgot ad, az igaz, de megél belőle az ember. Ami pedig a könyvírást illeti, hát éppen most fogtam egy könyv megírásához, ott fekszik az íróasztalomon, de alig néhány napja. Csak az a baj, hogy nagyon nehéz időt szakítanom arra, hogy komolyan, a magam kedvére írhaszak.

- Ihlet! - vetette közbe Sargon megértően.

- Bizony, az embernek magába kell mélyednie, különösen eleinte. De hát közben mindig akad az embernek valami más, sürgős munkája, úgyhogy saját magára nem marad ideje.

- Én is így vagyok.

- Gondoltam.

- Éppen ezért vonulok vissza, - jelentette ki erre Sargon - ebbe a magányba, hogy összeszedjem az erőimet. Szumériában az volt a szokás, hogy mielőtt az ember nagy vállalkozásba fogott volna, néhány napra visszavonult a vadonba.

- Ha én kivonulok a vadonba, este mindig nagyon elhagyatottnak érzem magamat - felelte erre Bobby. - Csönd! Valaki hazajött.

Kiment a lépcsőházba és egy darabig szótlanul figyelt.

- Mrs. Richman? - szólt aztán.

- Én vagyok, - felelte egy női hang.

- Valaki ki akarja venni a második emeleti utcai szobát.

- A moziban voltam. Mary Pickfordot láttam meg az urát. Nagyon kedves volt!

Nehéz lélekzetű testes asszonyság jelent meg fekete főkötőben. Lihegve kérdezett egyet-mást és Bobby óvatosan odaállt Mr. Sargon háta mögé, nehogy valami bakot találjon löni.

- Előre fizet, - jelentette be Bobby.

- Rendben is van így, - válaszolta Mrs. Richman. - Mikor költözik be?

- Mindjárt ide hozatja a podgyását, - jelezte Bobby.

- Remélem, hogy rendes ember? - aggaskodott Mrs. Richman.

- Ismerem a családját. Legalább is hallottam róluk. Egész nyugodt lehet, igen rendes ember, - nyugtatta meg Bobby a háziasszonyt.

- Ha maga mondja, - felelte Mrs. Richman. - Remélem jól érzi magát a házunkban Mr....

- Mr. Sargon.

- Mr. Sargon.

Miután néhány futó megjegyzést tett az időjárásra, Mrs. Richman elhagyta a szobát. - Most pedig, - szólt Bobby, - leviszem hozzá Zsuzsit és elvezetem magát a bőröndöshöz. Különös milyen könnyen eltévedhetnek manapság az emberek Londonban.

7.

- A második emeleti szobát egy örültnek adtam ki, - szólt Bobby, nagy örömmel ujságolva a hírt földszinti barátainak, - Mr. és Mrs. Malmesburynek.

- Ó Bobby, hogyan tehette ezt. Nem féltette Zsuzskát? - kiáltott rá Mrs. Malmesbury szemrehányó hangon.

- Hiszen borzasztó ártatlan örült ez, - nyugtatta meg Bobby. - Mondhatom, hogy halálosan egészséges. Semmi pénzért sem tudtam volna elengedni. Ha majd egyszer komolyan nekilátok a regényemnek, őt is szerepeltetem benne. Kell, hogy anyagot szerezzek valahonnan, Tessy. És ez az ember nagyszerű, igazán nagyszerű!

- De örült! - felelte rá Mrs. Malmesbury.

- Ezt csak hatásvadászatból mondtam.

Bobby vacsorát készített magának, meg Malmesburyéknak, A gázon sütött kolbászt meg krumplit. Mielőtt a vacsorakészítéshez fogott volna, Zsuzska mosdatásának és lefektetésének feladata is legnagyobb részben Bobby vállaira nehezedett, ő ült az ágy mellett és ő mesélte a szokás szentesítette meséket, amíg a kisleány mély álomba nem merült. Malmesbury Tessyt ideges fejfájás kínozza halálra, a férje, Billy Malmesbury ezért elment vele sétálni a Regent Parkba s halálra fáradtan jött az asszonyka haza. Felborult volna a kis család rendje, ha Bobby nem vette volna kézbe a dolgokat.

Tessy az utóbbi időben sohasem volt teljesen rendben, gyöngé testű és törékeny teremtés volt s Zsuzska erőszakos és harcias kis gyermek volt, mielőtt még a napvilágra került volna. A háború előtti rég elfeledett szép időben, amikor Bobby először látta meg Tessyt, nála könnyebb, kedvesebb és tökéletesebb teremtest nem is lehetett elképzelni. Bobby fehér virágsziromhoz hasonlította, amely napsugárban lassan pereg a légben, kevés híjján verset is írt róla s rettentően szerelmes volt belé. De lehetetlennek tartotta, hogy ilyen finom teremtésnek udvarolni lehessen s így történt, hogy Billy Malmesbury, aki nem volt ilyen gyengéd lelkületű, elébe került, s elvette Tessyt feleségül. Billy nem igen törődött azzal, hogy szent-ségtörés ilyen finom nőnek udvarolni. Aztán jött a háború, sebesülések s most megint összer kerültek, valamennyien fáradtan, a harmincas évek felé ballagón, ebben a világban, amelyben szűkös járadékaik sokkal kevesebbet értek, mint amennyit annak idején ígértek. Billy egy építésznek volt a társa s reggeltől estig a rajzasztal fölé görnyedt. Széles csontozatú fiatal-ember volt, az arca nagy, kerek, jóképű, kissé csodálkozó tekintetű s kedvesen tarkították szeplők a bőrét. Mély és fölényes barátsággal viseltetett Bobby iránt. Most is ott ült az asztalánál, egy új, sok munkát megtakarító tisztító berendezést tervezett és végtelen jóindulattal hárította Bobbyra a vacsora főzés munkáját.

- Most pedig mindent elmesélhetek! - jelentette ki Bobby, mikor végre mind a hárman az asztalnál ültek.

- Drága kis örült ez az ember, - mondotta. - Ha ugyan egyáltalán örült.

- Remélem, hogy nem az, - felelte rá Tessy.

- Roppant rendes a külseje és józan - úgy értem, hogy józanul gondolkodik - és egyáltalán nem vad a szeme. Kissé talán túlságosan élénk és kerekre nyílt. Éppen csak azt hiszi, hogy ő a világ ura.

- Ami ezt illeti, Zsuzska is azt hiszi, - jegyezte meg Billy.

- Meg Billy is, - vágott rá Tessy.

- De egyik sem mutatja ezt azzal a felsőbbrendű felelősségérzettel, mint az én barátom. Ő tudniillik meg van győződve arról, hogy egy ókori mezopotámiai uralkodó, Sargon, - onnan ismerem a nevét, mert egykori birodalmának a helyén egy kicsit összeakaszkodtunk a háborúban a törökökkel - szóval azt hiszi, hogy ő az a Sargon, aki valamiként - hogyan, miként, azt kissé nehéz elmagyarázni, újból uralomra van hivatva a földön. Tudniok kell, hogy ez a Sargon volt a legelső, aki a britt oroszlános és a francia sasos zászlók első őseit meglobogtatta a földön. S most el van szánva, hogy birtokába veszi ezt a földtekét, amely jelenleg olyan nagy bajokba került...

- Halljuk, halljuk! - szólt közbe Billy.

- És rendbe szedi.

- Mely egyszerű feladat! - kiáltotta Tessy.

- Úgy van. S csodálatos hogy az ilyesmi még senkinek sem jutott az eszébe! - jegyezte meg Billy.

- Honnan került vajjon ide? - kérdezte Tessy.

- Sejtelmem sincs róla. Külvárosi betegápoló lehet, vagy kis kárpitos mester vagy ilyesféle. Egy-két szavából azt merném következtetni, hogy házügynök. De lehet, hogy e kifejezéseket a hirdetésekől tanulta meg. Első teendője az volt - különben okosabbat nem is tehetett volna -, hogy megvegye a világ térképét. Természetes. Ha az ember a világ fölött akar uralkodni, akkor a világ térképének mindig a keze ügyében kell lennie.

- Pénze van?

- Amennyire szüksége van, igen. Van egy kis pénztárcája. A pénz körül nincs baj. Miután vettünk egy öreg bőröndöt, mert nem volt semmiféle podgyásza és én jónak tartottam, hogy vegyünk egy bőröndöt, hogy Mrs. Richmannak ne legyen ellene semmiféle aggálya, betelepítettünk a szobájába, komolyan, leplezetlen formában megbeszéltük a világ dolgait és azt, mint s hogyan kéne rendbehozni őket. Nagyon tanulságos volt.

Bobby még egy kevés sült krumplit szedett a tányérjára.

- No és mi történjék a világgal?

- Hadd lássuk csak, - felelte Bobby, - egész kedves kis programom van számára. Úgy gondolom, hogy legokosabb ha a munkáspárt programjához tartjuk magunkat. Csak meg-egyszerűsítjük és elmélyítjük. A szegény és gazdag ember közötti különbség egyszer s mindenkorra eltörölendő. A nők mindenképpen egyenjogúsítandók. A háború egyszer és mindenkorra eltörölendő. Minden kérdést gyökerestül igyekszik megoldani.

- Ha ugyan ezek a dolgok a bajok gyökerét jelentik, - felelte Billy.

- Vajjon nem az-e a kérdés veleje, hogyan fog munkához az ember? - kérdezte Tessy. - Elméletileg nem egyezünk-e meg valamennyien e kérdésekben?

- Elméletben igen, - felelte Billy, - csak valóságban nem. Ha mindenki valóságban óhajtaná eltörölni a különbséget a gazdag és a szegény között, mi sem volna könnyebb, mint a kivezető utat megtalálni. Nincs az a nehéz helyzet, amelyből ne találna az ember kivezető utat, ha nagyon kívánja. Igaz, nem úgy, mint az ember az ételt megkívánja. Az emberek ezer és ezer egyéb dolgot is kívánnak, de az a kívánság, hogy megszűnjék a különbség gazdag és szegény között nem valóságos kívánság, csak kegyes érzés és semmi egyéb. A háborúval is így állunk. Senki sem kíván szegény ember lenni és senki se kívánja, hogy a háború elpusztítsa, vagy

szegénnyé tegye, de ez a kívánság még nem jelenti, hogy magának e jelenségeknek megszüntét kívánja. Ő azonban véget akar e dolgoknak vetni.

- De vajjon hogyan akar hozzálátni? - kérdezte Billy.

- Ezt még maga sem látja tisztán. Úgy vélem, hogy valami proklamációfélét fog kibocsátani. Odafele a szobájában ezen töri most a fejét. Azután úgy vélem, be akar hatolni a parlamentbe és a képviselőház elnökének a helyét igyekszik elfoglalni a gyapjúzsákon. Hogy nem a képviselőház elnöke ül a gyapjúzsákon? Akkor a lordkancellár helyét. Egyszóval jelentős tüntetésre készül, a maga fenséges és komoly módján. Az emberek megfélemednek az ősi egyszerű törvényekről, - mondja. - Ő maga is megfélemedett már róluk. De lassan mégis eszébe jutnak s rövidesen mindenki emlékezni fog ez ősi szabályokra, az ősi hitre, igazságszolgáltatásra, engedelmességre, kölcsönös segítségre. Amelyet az ősi Szumériában annyira tiszteltek. A régmúlt álomvilágban. A kedves aranykorban. Azért jelent meg a földön, hogy az embereket az élet való dolgaira emlékeztesse - amelyről mindenki megfélemedett. S mihelyt ő emlékeztetni fogja minderre az embereket, mindenki emlékezni fog rájuk. És megjavul. Szóval erről van szó Tessy. Remélem, hogy a javulás Zsuzskára is vonatkozik - bár egyáltalán nem vagyok benne biztos. Valahogyan úgy vélem, hogy nincs az az aranykorszak, amelyet megnyitásától számított öt percen belül Zsuzska fel ne borítana, de lehet, hogy bizonyos előítélet lakozik bennem.

- Mindenesetre nagyon csodálatos, - jegyezte meg Billy.

- Hogy ő csodálatos, az bizonyos. Odaül az ember elé s kerek, ártatlan képpel meséli el mind-ezeket a dolgokat. S amit mond, feltéve, hogy ő a Világ Ura, mindenképpen igaz s helyénvaló. A világ térképét kiteríti maga elé az asztalra. Megpendítettem előtte a gondolatot, hogy nagyszámú alárendelt uralkodóra és kormányzóra lesz szüksége. «Majd meglesznek azok is», - mondotta. - Semmiféle hivatali kötelességet ezután más nem fog ellátni, csak az, aki arra való. Ezt már nagyon hosszú ideje szem elől tévesztették. Minden ember azt a munkát végezze, melyre leginkább alkalmas. S akkor minden rendbe jön.

- S mikor kezdődik el az egész? - kérdezte Billy.

- Akármelyik napon. Bár nem hiszem, - s Bobby hangja mélységesen töprengőn hangzott, - mondom nem igen hiszem, hogy egy-két napig feladata megvalósításához fogna. Figyelmeztettem arra is, hogy alaposan gondolja meg mielőtt a nyilvánosság elé lépne, s ő igazat is adott nekem. Máris elkövetett némi hibát, - mondotta, - bár szavaiból nem vettem ki, hogy mi volt ez a hiba. Minden jel arra mutat, hogy holnap szemügyre veszi Londont, csöndesen, de igen alaposan és pedig ha nem csalódom a Szent Pál székesegyház kupolájáról. Azonkívül alaposan meg akarja figyelni alattvalóinak életmódját és szokásait az utcákon, a vasuti állomásokon, mindenütt, ahol nagyobb tömegben fordul meg a nép. A hályog lehullott a szeméről, - mondogatja, - s most, hogy tudja immár, hogy Ő a világ ura, lassanként belátja milyen szorongatott és elégtelen életet él majd minden ember, még az is, aki ezt nem veszi észre. Azt mondja, hogy az ő saját élete is rettentően üres volt, valószerűtlen és meddő, míg fel nem ébredt és fel nem értette, mily nagy feladatra hivatott.

- És milyen életet élt idáig? - kérdezte Tessy.

- Megpróbáltam kivenni belőle. De úgy hiszem, megütötte fülét szavamnak kíváncsi csengése és bezárult előttem, mint az osztriga. Lehet, hogy posztós volt. Vagy tejcsarnok tulajdonosa. Magam sem tudom.

- De Bobby! - kiáltott fel ekkor Billy az olyan ember bosszús hangján, aki nyilvánvaló örültség ellen hadakozik. - Valahonnan csak kellett, hogy jöjjön.

- Kétségtelen! - felelte Bobby. - S valahol biztosan hazavárják. De az ilyen dolgot nem lehet mindig elsietni. Ezalatt pedig, legalább úgy vélem, a mi kutyakötelességünk, hogy szemmel tartjuk s ügyelünk arra, hogy túlságosan erősen meg ne üsse magát s ne kerüljön rossz kezekbe... Amíg valaki érte nem jön... Maradjon csak ülve Tessy, maga nagyon fáradt.

S a jó Bobby talpon termett, leszedte az edényt s friss tányérokat váltott, mialatt Billy mély töprengésbe merült az emeleti új lakó személyiségét illetően.

Csakhamar azonban elmosolyodott és jóakarató korholással csóválta meg a fejét.

- Bobbynak csak ez az egy hiányzott, - szólt Tessyhez. - Valahányszor a szobájában kellene ülnie s a regényén dolgoznia, fel fog menni a második emeletre, hogy ezzel a - hogy is hívják, Sargonnal beszélgessen.

- Akkor is csak anyagot gyűjtök, - igazította helyre szavait Bobby a tálaló mellől, ahol éppen egy konzervdoboz tartalmát, zöldborsót, ürített egy tálba. - Anyagot fogok gyűjteni... Még a pók sem tud üres hasból fonalat eresztetni. Tessy kérem, hova tette a tejfölt? Elvesztette, vagy valahová eltette, hogy alaposan törjem a fejemet, amíg meg nem találom. Rendben van, meg van már!

8.

Valljuk be őszintén, Sargon sem volt egészen biztos a dolgában.

Nem mindig. Volt olyan napja, amikor képzelete magasra szárnyalt és messze repítette a kétség felhői fölé és akkor annak érezte magát, aminek csak valaha kívánta. Ilyenkor Mr. Preembyről majdnem tökéletesen megfeledkezett. De voltak percei, amikor az a hűvös meggyőződés áramlott a lelkén keresztül, hogy bizony mégis csak Mr. Preemby ő és senki más. Mr. Preemby, egy külvárosi mosóda egykori tulajdonosa, aki idegen szerepet játszik, egyelőre elég ügyesen, de ki tudja mikor mondja fel színjátszó képessége a szolgálatot. A kétség e hűvös áramlatának olyan erős volt a sodra, hogy néha arra kényszerítette, hogy önmagával vitába szálljon és új s végleges meggyőződésbe kovácsolja önmagát. Ilyenkor végigtárgyalta az egész kérdést önmagával, őszintén és becsületesen.

A szeansz alatt nem vezették félre, az kétségtelen, nem vezethették félre. «Hiszen olyan dolgokat mondott el, amiket senki sem tudhatott, - mondogatta magában. - Erre esküdni mernék».

Azt tudta, hogy Krisztina Alberta nem hisz a dologban. Hiszen éppen e nyilvánvaló tamáskodás miatt menekült el tőle. Kérdéseket vetett fel, maró és szaggató kérdéseket és egyre hümmögött. A világ uralkodójának füle hallatára nem hümmög az ember. Ha most nemsokára bőjtölni kezd vagy átszellemült állapotba esik, biztosra vette, hogy leánya hümmögve állott volna elébe és mindent elrontott volna ezzel a hümmögéssel. Hála Istennek, ettől legalább megmenekült. De hogy a kételkedéstől eltávolodott, még nem elég. A nagy felfedezés már-már kisiklik a kezei közül. A fegyelem nyugalma volt szüksége. Segítségre és megnyugtatóra volt szüksége.

Bobby nagyon megnyugtatta őt. Mialatt Sargon a házakat járta, szobát keresvén s egyik gyanusan nézelődő asszonytól a másik elé került, az emberiség nagy Megváltójába vetett hite rendkívül megrendült. De Bobby modorában az első perctől kezdve volt valami alázatos vonás, mintha nyomban megértette volna Sargont. Kérdései egyre értelmesebben hangzottak. Lehet, hogy ez a férfi az elseje a megvilágosodott elméjű híveknek. Lehet, hogy nemsokára felismeri benne a rég feledett multban, környezetében élt egyik hű szolgáját, lehet, hogy hűség és hadvezére volt, vagy belső udvari tisztviselője.

De Sargon akkor is hitt, amikor kételkedett. Ez ugyan paradoxon gyanánt hangzik, de könnyen megérthető. Nagyon jól tudta, hogy Sargonnak lenni annyit jelent, mint valóságos életet élni, valamit jelenteni, s az egész világ jelentőségét kiemelni, messzi múltba visszatérni és a távol jövőbe előre nyúlni, s mindenképpen lerázni a Preemby élet ráncosra zsugorodott jelentéktelenségét. Sargonnak lenni nemcsak nagyságot, de jóságot is jelent. Sargon adni is tudott, de Sargon merni is mert. Sargon oroszlánokkal szállt szembe és halált halt népeért, de Preembyről tudott dolog volt, hogy három házat került meg, hogy kikerüljön egy ellenséges hangon ugató ebet. Preemby világa a por volt és a piszok, sárfolt a végtelen úrben s nem volt benne más élet, csak a megalázott. Preemby a halált jelenti, míg Sargon a messzi láthatár körén belül elterülő világra újjászületést. Mindezeket a dolgokat Sargon nem látta meg teljes tisztasággal, de érezte mint remegtetik meg egész lényét. Valami kimondhatatlan drága és értékes ajándék érte őt s neki minden erejéből kell e véletlen ajándékon csüngenie vagy mindörökre elbukik. Nem szabad törődnie Krisztina Albertával, az egész világgal.

Ilyen gondolatokat forgatva járt fel s alá kis emeleti szobájában, amely a Midgard Streetre nyílt és meghányta-vetette magában új szerepét, a világ urának és legfőbb védelmezőjének a szerepét. A szürkület nyomában leszállt az éjszaka, de Sargon nem gyújtotta fel a villanyt. Jól esett neki a barátságos sötétség. Minden szemmel látható tárgy határok közé szorítja a dolgokat, de a sötétség messzire, a végtelenbe nyúlik minden földi dolgokon túl, Istenig. - Figyelnem kell, - mondotta magában. - Szemmel kell a dolgokat tartanom. De túlsokáig nem! Cselekednem kell. A cselekvés élet. - Az a szegény Preemby, az a nyomorult fickó, látni látta a dolgokat, de a kisújját se merte megmozdítani. Mindenütt szenvedés, mindenütt igazságtalanság és zűrzavar, a vadon és a sivatag újból rátörnek az emberiségre és ő nem cselekedett. Ha az ember nem kiált és hangosan nem kiált, honnan remélhet választ? Ebben a szörnyű világban... amelyben nem látni egyebet, mint... sztrájkokat... árúhalmozást... vérfertőzést... nyereszkesedést... De hiába, az az ember, aki valaha becsülettel élte le életét és teljesítette kötelességét... S aki még egyszer kész rá... Mihelyt megüti fülüket a hívó szózat. Ébredj fel! Emlékezzél! A tiszta ösvényre! A szimpla becsületre! Sargon hív téged...

Megállt az ablak előtt, amelyet nem takart függöny és elnézte a szembenálló házak sima és dísztelen homlokzatát, amelyen itt-ott gyult ki egy megvilágított ablak. A legtöbb ablakot redőny zárta el, csak egy ablakon keresztül látszott asztal mellett, lámpa világánál ülő nő alakja, aki valamin varrogatott, s a tű kezében gépies pontossággal el-el ugrott, hogy ismét visszatérjen s egy olvasó ember könyve, egyik keze s a kezelője egészítette ki a képet de az olvasó alakját a fal elrejtette a szem elől. Az egyik hálószoza ablaka előtt tükör állott s előtte egy leány próbálta fel a kalapját s nézegette magát hol innen, hol meg amonnan, aztán hirtelen eltűnt s néhány pillanat múlva a lámpa is kialudt.

- Ó, e hiábavaló éltek, - szólt Sargon és jóságos mozdulattal nyújtotta feléjük a kezét. - Bölcseségnek és szeretetnek kell őket összefűzniök. Célt kell kitűzni e vergődő világ elé.

Kopogás hallatszott az ajtón. - Tessék, szabad! - felelte Sargon.

A küszöbön Bobby jelent meg. - Rendben van már teljesen? - kérdezte udvarias és szolgálatkész hangon. Felgyújtotta a villanyt és bejött a szobába. (Kedves, de hullaszínű arca van, biztosan hamarosan rájön, hogy ki is volt ez az ember!) - Nem evett semmit sem vacsorára? - kérdezte.

- A vacsoráról egészen megfeledkeztem, - felelte Sargon. - Tökéletesen. A lelkemet felkavarta - sok súlyos kérdés. Sok mindent kell meghánynom magamban, sok mindent kell előkészítenem. S közben halad az idő. Közel már az óra. Talán ez az asszony, aki a házat rendben tartja...?

- Csak reggelit ad, - felelte Bobby. - Szigorúan köti magát ahhoz, hogy lakóit csak ágy-neművel és reggelivel látja el. A többi a mi gondunk. Ilyen véletlen szükség esetében azonban melegen ajánlhatom a Rubicon vendéglőt. A söntés késő éjszakáig nyitva van. Gyorsan megsütnek ott egy szeletet. Vagy sonkát tojással is ehet. Nagyon jó sonkájuk van és jó tojásuk - friss sonkájuk. Ha kimegy a kapun a második sarkon balra fordul s egyenesen megy végig a Hampshire Streeten, amíg a vendéglőig nem ér. Igen könnyen megtalálhatja.

Ez a szó, hogy «friss» hirtelen felébresztette Sargon étvágyát.

- Máris indulok - felelte Sargon.

- Ugyanolyan könnyen talál haza, - tette hozzá Bobby, de hangjából az aggodalom némi árnyéka is kiérezhető volt.

- Ne féljen fiatal barátom, - nyugtatta meg vidám hangon Sargon. - Ne féljen. Számos éghajlat alatt és számos életkörülmények között megtaláltam már utamat - vad hegyvidéken - úttalan sivatagban. Térben és időben.

- Persze, - felelte Bobby, - erről egészen megfeledkeztem.

- Ámbár, - tette hozzá Bobby, - London mégis csak más valami.

9.

Másnap délután félnégy óra körül egy alacsony termetű, de erős bajszerű s kemény, kékszemű úriember lépett ki a Szent Pál székesegyház kapuján s a nagy bejáró előtt a lépcsők magaslatáról figyelte Ludgate Hill és a templomtér nyüzsgő forgatagát. Bátor határozatlanság volt megfigyelhető ez emberi alak magatartásán, mintha keményen elszánta volna magát arra, hogy valami nagy dolgot visz végbe és nem volna tisztában azzal, vajjon hogyan is fogjon hozzá. E kristálytiszt októberi napon végignézett már a nagy szobor talapzatáról és a székesegyház kupolájának tetejéről London városán s az aranyos napsugárban szokatlanul szépnek és hatalmasnak mutatkozott a város. De ugyanakkor feltárta a figyelő szemnek e beláthatatlan tündéri óriás kiterjedését, amelynek közepette csak az kerül el azt a sorsot, hogy e forgatag elnyelje, aki elszánt és erőteljes. Messzi napsütötte térségeig nyúlt el az óriás város, messzi a láthatár széléig s a másik felén, a palaszürke messzeségben házak csillogtak, hajók nyüzsgtek, messzi hegyormok emelkedtek. Az árnyékba borult utcák mélyén a kocsik és szekerek játékszerekké törpültek, az emberekből nem látszott egyéb, mint furcsán lerövidült kalapok és siető kezek-lábak. S mind e dolgokra jóságos, felhőtlen ég óriás kupolája borult.

Sargon magában mormogva járta körül a kis folyosót, amely a kupola belső oldala mentében fut végig: - Valóságos vadon. Egy elfeledett város... Egy város, amely tökéletesen megfelekezett...

- Milyen szép lehetne! Milyen nagy lehetne!

- Milyen nagy és szép lesz!

S most, hogy leszállott a magasból, ütött az óra, hogy összegyűjtse tanítványait és minisztereit és megteremtse az Új Világot! Hívó szavának meg kell csendülnie! Hívei nem gyűlnek köréje, amíg nem hívja őket, azt várják, hogy cselekedjék, sőt azt sem tudják, mi vár rájuk, amíg szavát nem hallják, de ha szólítja őket, bizonytalanság köréje gyűlnek.

S e rendkívüli erő megérzése, amely az emberek fölött kezébe adatott, vett erőt rajta most, hogy itt állott a Szent Pál székesegyház feljárójának lépcsőfokán s azon gondolkodott, hogy ez órában is lehet, olyan férfiak és nők mennek el előtte, e buzgón siető férfiak között, akik a járdán feketéllnek, a leányok között, akik buzgón kopognak írógépükön az emeleti ablakok

mögött, akiknek szorgos kis szűk és szürke élete fölött hívó szava úgy lebeg, mint a vihar-felhő. Az ott például, lehet hogy az ő Abubekrje, hűséges jobb keze, Péterje. Még várniok kell egy keveset. Jóságos és bátorító kézzel intett a nyüzsgő embertömeg felé. - Nemsokára, - mondotta halkán, - nemsokára. Járjad egyelőre a régi utat. De a sors kockavetése már meg-kezdődött.

Még egy percig egy helyben állott, szótlanul és mozdulatlanul, a sors kis szobra gyanánt. - Most pedig, - susogta, - most pedig...

Elmult fejről az a gond is, hogy elfelejtette a szuméri nyelvet. Az elmúlt éjszaka visszatért lelkébe a nyelvek adománya, a sötétben furcsa szavakat mormogott és megértette őket.

- Dadengo Fizzigo Grandioso Magnificendodidono - igen súgta maga elé. - A külső alak megváltozása! Az első megnyilatkozás s akkor tán látókká lesznek.

S lassan megindult a lépcsőn lefelé s szemével végigsiklott a szembenálló utcák összehajló során, egy borbély boltját keresve.

MÁSODIK FEJEZET. A tanítványok elhivatása.

1.

Ami Sargon tanítványainak gyülekezését és elhivatását illeti, arra nézve a vélemények és a tanúvallomások erősen eltérnek. Szerencsére módunkban áll ez események részleteit olyan pontossággal elmondanunk, amilyen csak szükséges és olyan tekintélyekre hivatkozhatunk, amelyek minden kellemetlen bírálatot eleve kizárnak. Félhatra járhatott az idő, amikor Sargon Cheapsiden megjelent, s a nappali forgalom már lassan apadásban volt a város e forgalmas ütőerén. Külső képe teljesen megváltozott s az az erős csillogás ömlött el arcborán, amelyet csak alapos és gondos borotválkozással érhetünk el. Fiatalos volt az arca és síma. A sűrű sörény, amely hosszú éveken át fátyol gyanánt rejtegette való kilétét embertársai elől, eltűnt a borbély tájában s nem maradt belőle egyéb, mint szőrpamacsok és szappanhab. Arca olyan síma volt most, mint a fiatal Alexanderé, rózsás arcú, őszinte és ártatlan arcából ifjan csengő lélek szava szóllott. Mialatt végigment Cheapsiden, természetes izgalom csillogott szemében, amint sorra szemügyre vette a járóelőket, hirtelen és titokzatosan fürkésző pillantással. A finom és elegáns kalap karimája alatt ébren csillogott kék szeme. Vajjon ez az ember-e? Vagy talán amaz?

2.

Az első tanítvány akit magához szólított, egy leytenstonei fiatalember volt, Godley nevű, széles és rendkívül komoly, szürkeképű fiatalember, aki olyan lassan beszélt, hogy szinte dadogni látszott. Mikroszkóp volt a kezében, fadobozban. Biológus volt, fiatal diák, természetlő igen udvarias modorú és hajlamos arra, hogy amit mond és cselekszik pontos és meggondolt legyen. A Liverpool Streetről volt indulóban a Birckbeck Intézet felé, de kerülőt tett útjában, mert még egy szabad órája volt, míg az előadása megkezdődik. Nyugodtan állott a gyalogjáró szélén egy utcasarkon s várta, hogy két teherkocsi elmenjen előtte, mikor az elhivatás érte.

Megfordult és egy igen komoly arcú, kékszemű, símára beretvált férfi állott előtte, aki gyors pillantással mérte őt végig s azután megragadta a karját.

- Azt hiszem, - szóllott Sargon, - hogy Ön az.

Mr. Godley nem volt minden humoros érzék híján s olyasmit felelt, hogy bizonynal ő az, de beszédhibája, amely részben öröklött tulajdonsága volt, részben önmaga fokozta, e szónál «bizonynal» megállította s még kereste a következő szót, mikor Sargon már újból megszólalt.

- Szükségem van a segítségére, - folytatta Sargon. - A nagy munka immár megkezdődik.

Mr. Godley bevezető dadogások után annyit felelt, hogy egy jó órája van még s kész mindenképen az ismeretlen úr segítségére lenni, feltéve, hogy értelmes dologról van szó, s először is azt kérte, magyarázza el neki, miben is van a segítségére szükség. De előre bejelenti, hogy a segítségére csak meghatározott időpontig számíthat. Hogy pontosan megjelenjék az órán a Birckbeck intézetben, parancsoló szükség. Sargon igen kevés ügyet fordított azokra a szótöredékekre, amelyeket Mr. Godley részben kettéharapott, részben lenyelt. Karjánál fogva elvezette foglyát és szabad karjával bőségesen gesztikulálva, az elhivatás teljes lehetőségét kezdte magyarázni. - Úgy látom, hogy ön tudományos képzettségű fiatalember. S erre nagy

szükségünk lesz. Nem tudom, hogy felismer-e engem - lehet, hogy emlékezete még tökéletlen, de én emlékszem arcára, ősi udvarom bölcs gyülekezetében az első férfiú viselte e vonásokat. Igen, amint mondom a bölcs férfiak elseje.

- N... n... em, mondom, h... hogy mindenképpen megértem, - felelte a fiatal ember. - Amm... it eddig v... vv... égeztem, úgy vélem, nem igen ismeretes még.

- Én ismerem s ez elég, - felelte Sargon. - Én ismerem. Már kerestem magát. Ne tévessze meg egyszerű külsőm. Higgye el hatalmas erők állanak mögöttem. Nem tart sokáig s minden ember meg fog érteni. A Kavardós Kora immáron végéhez közeledik. Új korszak hajnalodik. A kristályosodás nagy folyamában mi vagyunk az első, a legelső sejtek.

- D... d... e ttt... tulajdonkép... pppen mm... mm... ire is kk... készülünk? - kérdezte a fiatal ember.

- Bizzék csak bennem, - felelte bátran Sargon. - Tartson csak velem.

A fiatalember egy bonyolult kérdéssel küzdött. Ekkor azonban új egyéniségeket ért a hívó szózat varázsos ereje és a fiatalember kérdése szaggatott roncsokban hangzott az ürbe. Az új hívek egy kis csoportban álldogáltak a kövezet szélén egy alacsony, alig hallható verkli körül, amelyen a következő hirdetmény volt kiszegve: «Munkát követelünk, nem pedig Jótékony-ságot s munka nem jut nekünk ez úgynevezett művelt államban!» Kopott katona ruhát hordtak s valamennyien 20-25 éves legények voltak.

- No lássa! - szólt Sargon. - Hát nem ütött az órája, hogy az új kor felvirradjon?

Sargon ezután a verklitől jobbra álló emberhez fordult.

- Mindennek hamarosan véget kell vetni, - mondotta. - Én szerzek valamennyiüknek munkát.

- Ó, - szólalt meg a leszerelt katona, egy meglehetősen iskolázott ember kiejtésével. - Szívesen vállaljuk, ha olyan munka, amelyet el tudunk végezni. Nem vagyunk naplopók. Milyen munkáról van szó?

- Egy shilling órabérért? - kérdezte a másik.

- Sokkal többet kapnak. Sokkal többet. S a munka igen nagy és felelősségteljes. Valóságos aratás. Pompás aratás. Az emberiség vezetői lesznek, jöjjenek csak utánam.

- Messzire? - kérdezte az az ember, aki elsőnek szólott.

Sargon egyet legyintett, ezzel akarta leplezni, hogy még maga sincsen teljesen tisztában követendő tervével és előre indult.

- Vezess Macbeth, - szólt a verkli és a muzsikáló szerszámot a vállára kanyarította.

A két leszerelt katona egymást nyugtatta meg, hogy nincs semmi baj, de különben is lesz gondjuk rá, hogy bajba ne keveredjenek. Mr. Godley, aki a mester mellett haladt, újból egy rettentően nehéz küzdelembe fogott, újra kérdést akart mesteréhez intézni, amellyel azonban ezuttal is kudarcot vallott.

A következő tanítványt nem Sargon hódította meg, úgyszólván belepottyant a Sargoniták növekvő tömegébe. Magas termetű úriember volt, az arcszíne meleg és sötét, a haja bodros és fekete és széles, megnyerő mosoly lebegett az arcán. Szinte ragyogó szürke ruha volt a testén, piros nyakkendője, világos sárga szárú fekete gombos cipője s ugyanolyan előkelő kalapja mint Sargonnak. Szürke pamut ernyő volt a kezében. Hatalmas, mahagóniszínű markában egy ív papírost tartott s zengő mély hangon mondotta: «Bocsánat!» A papírlap fején e nyomtatott

szavak állottak: «Lean and Mackay, 329 Leadenhall Street E.C.» s e szavak alá tintával írva: «Mr. Kanna Mobamba.»

Sargon egy pillantást vetett a sötétszínű úriemberre, aki megszólította s így szólt: - Az elamiták királya!

- Nem tudni angolul, - felelte a fekete úriember. - Portugálul!

- Nem! - felelte Sargon s intett neki, - Kövessen!

S a fekete úriember bizakodón állt a hívek közé.

- Idehallgasson! - szólalt meg ekkor az egyik leszerelt katona. - Csak nem akar színes munkásokkal együtt dolgoztatni bennünket?

- Csönd! - felelte Sargon. - Nemsokára mindent meg fogtok látni.

- Csak nem jár az eszében, h... hogy embbb...bereket tt... tt... tévútra v.. ezessen? - kérdezte Mr. Godley, aki percről-percre növekvő érdeklődéssel és megdöbbenéssel kísérte Sargon cselekedeteit.

Sargon meggyorsította lépteit.

- Ez az ú... úr cs... cs... csak egy ccc... c... címet t... t... tudakolt meg tőlünk, - mondotta Mr. Godley.

Nagy igyekvésében, hogy ezt Mr. Sargonnal megértesse, kissé megfélekedezett a mikroszkóp tokjáról, amely hirtelen erővel vágódott egy járókelő, egy cilinderes úriember térdének. Az áldozat hirtelen felbuzdulással nagyot káromkodott és féllábon ugrálva megállt a kövezeten, egyik kezével a térdét nyomkodva. De nem tudta megállni, hogy szenvedélyes felháborodásában ne mondja meg Mr. Godleynek, hogy mit gondol a magaviseletéről, a neveltetéséről és általában arról az emberi tipusról, amelyet képvisel. Gyors bicegéssel követte Sargon híveit, nagy lihegve s néha csukló hangokat hallatva. Egy kissé kapatos ember, aki mély gyászruhát viselt, tanuja volt e jelenetnek. Nagy sietve, egy kis kerülővel rohant a haragos cilinderes úriemberhez.

- Hallatlan eset, - mondotta. - Hallatlan! Ha tanura van szüksége, rendelkezésére állok.

Tulajdonképen az volt a szándéka, hogy a cilinderes úr mellé siessen, de testében elszabadult vegyi erők működtek, amelyek kissé eltérítették útjából. Az eredmény egy kissé elgörbült útvonal volt, amelynek során hamarosan összeütközött egy nagy halom narancssal, amelyek a gyalogjáró mentén egy kézikocsira voltak kirakva. Az összeütközés nem volt se komoly, se hosszantartó, de az eredménye mégis az volt, hogy a narancsok egy része a földre gurult és e révén Sargon követőinek a száma új alakkal gyarapodott, egy igen dühös és kártérítést követelő fűszeres-segéddelel.

Egy közmondás jelentősége tökéletesen attól függ, milyen képhez fűzzük s bár egy gördülő kőre nem ragad a moha, viszont a gördülő hókupac azzal növekedik, amin végig gurul. Sietős emberek kisded csoportja a londoni utcán nem igen különbözik az elgördült hógomolyagtól s vonzó ereje igazán csodálatos. Felébreszti az emberek kíváncsiságát és a lelkek mélyén lakozó, növekvő nyáj ösztönét. A menet legelején Sargon haladt s kék szemében rajongó tűz égett, tőle balra az ékes szavú és figyelmező Mr. Godley és Mr. Kama Mobamba, a magas termetű, hallgatag, mosolygó szerezsen, aki biztosra vette, hogy néhány perc múlva Lean és Mackay urak elé fogják vezetni. Mögöttük a három munkanélküli, leszerelt katona haladt, akik e percben érthetetlen és zavaros magyarázatásokat folytattak a cilinderes úriemberrel és egy ügyes, de kissé nehezen érthető nyelven beszélő riporter, aki nemrég került Oldhamból

Londonba, hogy megalapozza a szerencsáját és alig várta már hogy olyan esetre bukkanjon, amely beűt neki. Úgy látta, hogy Sargon pontosan az az eset, amelynek révén lapjánál előbbre juthat. Két alak csatlakozott még hozzájuk, két kissé gyanús külsejű, sapkás és sálas, külvárosi figura, talán becsstelen szándékok jártak az eszükben, ezenfelül egy elmosódott arcú fiatal hölgy, akin elnyűtt esőköpeny fityegett s aki egyre azt kérdezte, mi történt tulajdonképpen s akinek a gyászruhás és kaptos úr oly tréfásan és oly érthetetlenül magyarázta el a dolgot, amennyire csak tőle kitellett. Néhány utcai kölyök is ugrált körülöttük. Ezenkívül egy etoni diák. Igen fiatal volt és rózsásképzű. Anglia egyik legrégibb és legjobb családjának a sarja, de meggyőződéses, vad kommunista. Egy kebelbarátjával együtt épen Holbornba tartott a híres üzletbe, ahol a gépmintákat árulják, amikor Sargon elrohant mellette s a verklire akasztott felírás felébresztette a fiú figyelmét.

Hirtelen elhatározású gyerek volt, akiben igen erős drámai érzék lüktetett.

- Sajnálom öregem, - szólt a barátjához. - De úgy látom ütött az óra. Ha nem tévedek, ez a kis embercsoport a magja a társadalmi forradalomnak és nekem teljesítenem kell kötelességemet.

- Hallgass rám Rabbit, - szólt erre a barátja. - Mégis jobb lesz ha először megvesszük azt a kis gözhajót.

- Ugyan kérlek, ki törődik ilyenkor gözhajómintákkal? - vágta vissza Rabbit fölényesen és Sargon után indult.

Szívesen kezet szorított volna a barátjával, de ki a fene tud kezet szorítani olyan fickóval, akinek állandóan a zsebében van mind a két keze. Így hát elrohant és barátja félig szomor-kodva, félig röhögve kísérte, biztos távolságból, hogy a bekövetkező társadalmi forradalom révén semmiféle szemrehányás ne érhesse.

- Hová megyünk? - kérdezte az etoni diák az egyik leszerelt katonától, mikor elérte a menet végét.

- Azt csak ő tudja, - felelte a munkanélküli leszerelt katona és Sargonra mutatott.

3.

Pedig éppen ez volt az, amelyről Sargonnak fogalma se volt. Mire követőinek a száma ennyire megszorodott, Sargon meggyőződése már megingott és megrepedezett. Megriadt, kételkedő és tiltakozó Preemby küzdötte fel magát lassan tudatának felszínére.

Mindaddig, amíg a tanítványok elhivatása meg nem kezdődött, Sargon biztonságosan és bátran uralkodott a saját lelke fölött. De azt várta, hogy a tanítványok hívó szavára nyomban megjelennek előtte, felismerik és emlékezni fognak, nyomban megértenek mindent és segítségére lesznek. Olyannak remélte az elhivatást, mint a lámpagyújtást, mely megvilágítja saját gondolatainkat és a körülöttük várakozó világot. Nemcsak a saját világos és rendületlen meggyőződésének megvilágítását várta tőle, hanem e meggyőződés megerősödését és meggyarapodását. Úgy, hogy illetéknéppen egyik lélekről a másikra csapva át, terjedt volna el Sargon birodalma. De olyan tanítványokat, akik feltételeket szabnak, s olyan tanítványokat, akik furcsán hadonászva, hol morogva, hol lármázva jönnek az ember után, olyan tanítványokat, akik bicegnek és kiabálnak az emberre, mintha konfliskocsis volna, ilyen tanítványokat Sargon nem várt.

Talán túlgyorsan hívta össze e tanítványokat? Talán idejének előtte szólalt meg újból? Talán ismét hibát követett el?

Kellemetlenül sürgető kérdések voltak ezek, amelyek a Mester szeme elé meredtek, mialatt óránként hat kilométernyi gyorsasággal haladt végig Holbornon, minden határozott cél nélkül, nyomában a hívek egyre gyarapodó tömegével. Az emberiség minden vezérét talán a menekülés ösztöne üzte előre. Sargonban ez az érzés már erősen lábra kapott, felriadt és nyugtalanul izgett-mozgott s a neve Preemby volt.

Az emberiség hosszú útján, amely kivezette az élet mélységeiből, a próféták, mesterek és vezetők szavára hallgatott, s talán mindig megvolt ez a belső összecsapás a hivatás nagysága és az ennél egy árnyalattal alacsonyabbrendű érzés között és mindig kell, hogy összecsapott legyen a tanítványok jelleme és reménykedése a mester várakozásaival. Egymagában az, hogy a mester tanítványokat keres, annyit jelent, hogy a mester elismerte gyengeségét. A tanítványok elhivatása kötelességeket ró rá. Ő maga vállal velők szemben bizonyos dolgokat. Tudja hogy szemére hányják, ha megtántorodik, mély nyájösztönök biztatják e tanítványokat, hogy nem fogja megtagadni ígértét, még ha ő maga el is hagyná őket. Ők viszont - minden körülmények között elhagyják mesterüket. A világ egész hosszú történetében csak egyetlen példa van a rendíthetetlen, hűséges tanítványra: Abu Bekr. Minden más tanítvány megtántorodott és cserbenhagyta mesterét. Vagy cserbenhagyták, vagy oly útra kényszerítették mesterüket, amelyre nem akart térni. Ilyenfajta dolgok, akár nagyok, akár kicsinyek, mindig ugyanazon ösvényen haladnak. E gyorsan mozgó kis embercsoport élén, amely az októberi szürkületben a holborni utcai lámpák fényében haladt előre, Sargon lépdelt, a Nagyúr és az Emberiség Pártfogója, a Hit és az Igazság Bajnoka, a Ragyogó, és ámbár megérezte, hogy hibát követett el és veszedelmet zúdított magára, keményen eltökélte magát, hogy e pompás alkalmat csodálatraméltó cselekedettel fogja a szerencsétlenség torkából kimenteni. De szorosabban, mint az árnyék követte lépteit Preemby, aki szinte esztét veszítette a rémülettől, sóváran lesve az alkalmat, hogy a legelső mellékutcán át ha lehet elosonjon, meglépjen az erő kifejtés elől, visszaosonjon Preemby egyéniségébe, a végtelen semmiségbe.

Hirtelen megnyugtató hang ütötte meg Sargon fülét, annak a hangja, aki legalább kész lélekkel hitt és bízott benne.

Miután Billyvel rövid szócsatát vívott, Bobby rohanó léptekkel jött át az utca túlsó oldaláról. - Itt megy ni! - mondá Bobby.

- Nem ő az, - felelte Billy. - Hová lett a bajusza? Hiszen az egész ember majdnem tisztára bajuszból állott.

- Megberetváltokozott, - felelte Bobby, - esküszöm, hogy ő az. Ahogy a lábait rakja. Ő az Billy, ami prófétánk és amint látom bajba került.

- Na én inkább afféle lógósnak látom, - válaszolta Billy. - Honnan kerítette ezt a vigyorgó négert? Nekem ez, fiam, túlságosan zavaros. Jobb lesz, ha te is távol tartod magad tőle. Az a rendőr már a nyomukban is van.

Bobby gondolkozott. - Nem bízhatom így a sorsára, - s átrohant az út túlsó felére, éppen abban a pillanatban, amikor négy versenyző omnibusz eltakarta a sargoniták csoportját Billy szeme elől.

- Megálljon, hová rohan? - ordította Bobby Sargon boldogan felfigyelő szemébe, bár Mr. Godley igen érzékenyen oldalba vágta a mikroszkóp tokjával.

- Megtörtént. Felfedtem magamat a világnak, - felelte Sargon, akit nyomban nagy megnyugvás szállott meg. Íme ez az ember volt a tanítványok elseje s most meglelte útját mesteréhez. Most már teljes tisztasággal látta Sargon, mi a tennivalója. Ez első híveit ki kell oktatnia. A tanításnak meg kell kezdődnie. Ehhez pedig szükséges, hogy e nyüzsgő tömegből kivezettes-

senek, ki az utca zajos rohamából. Sargon lelki szeme előtt ragyogóan megvilágított hosszú asztal tűnt fel, tanítványok hosszú sora, akik sorba adják fel kérdéseiket, amelyekre emlékezetes válaszokat és bölcs feleleteket hallanak. S a szeme előtt szemhasító világosságban ott tornyosodott a Rubicon vendéglő baráti bejárójával, amely elsőnek kezdte meg a nagy munkát, pompás ebédnek olcsó áron felszolgálatát.

- Íme, - szólt Sargon és karjának erős lendületével előre mutatott, - ott fogunk megtelepedni, sültet fogunk enni és én szólok majd hozzátok és minden kellő magyarázatot nyer.

E ragyogó látomás, az asztal köré gyűlő tanítványok serege, akik szavát figyelik, helyrerendítette Sargon dicsőségét, úgy, hogy mire elérte a Rubicon vendéglő bejáratát, amely hívógatón nyúlt ki a sarokra, még két hívővel gyarapította követőinek számát. Az egyik egy tisztos külsejű, gyufát árulató koldus volt, a másik egy rendkívül értelmes arcú, ötven év körüli férfi volt, ösztövé alakú és ritkás szakállú, aki a hóna alatt a Duhoborcokról írt könyvet szorongatott, kétújjas keztyűt viselt és magas tetejű fekete kalapot - egészen furcsa formája volt e kalapnak, olyan mint egy gőzgépnek a kürtője. Ez utóbbi ismeretséget Sargon már a vendéglő küszöbén kötötte.

- Jöjjen be velünk, - szólt Sargon, megragadva az ismeretlen ember karját - és étkezzék velem. Olyan dolgokat fog hallani tőlem, amelyek megváltoztatják egész életét.

- Ez kissé váratlan, - felelte az értelmes képű ember, az angol tudós úriemberek kissé panaszosan csengő magas orrhangján, mikor engedett Sargon unszolásának.

4.

A Rubicon vendéglő megrohanása gyors és zavaros hadmozdulat volt. Sargon lelke tiszta volt immár és nyugodt, érezte, vagy megvalósítja álmát és e hosszú asztal mellé maga köré csoportosítja tanítványait, vagy súlyos vereséget szenved. Követőit egyenetlen és egymással hadakozó motívumok hajtották előre, mint minden Tanító híveit s ekkorra már körülbelül harmincra növekedett a számuk. A pontos számot nehéz megállapítani, mert körülöttük kíváncsi nézők és járókelők is sűrögtek és pedig a három munkanélküli, leszerelt katona legérdemetlenebbikének könnyelmű kiáltása folytán, aki elkiáltotta magát: «Ingyen kosztolás lesz!» mihelyt a Rubicon vendéglő megjelent a szemhatáron.

A bejáronál álló keményöklű egyénnek, a portásnak figyelmét abban a pillanatban, mikor a sargoniták megérkeztek a vendéglő elé, elterelte egy automobil, amelyben vendégek jöttek. S így benyomulhattak a bejáró külső részén keresztül a vendéglő belsejébe, a nélkül, hogy a forgó ajtón kívül egyéb akadály állta volna útjokat, amely a sűrű tömeget egy, két emberből álló csoportokra aprózta. Talán húszan jutottak be az előcsarnokba, e márvánnyal és mahagónival díszes helyiségbe, amelyben a ruhatarosok álldogáltak, amikor a mély gyászba öltözött férfinak mozgási tökéletlensége, akit csak az udvarias, de felháborodott portás tudott a fűszer-segéd ügyefogyott segítségével ajtóközi szorult helyzetéből kiszabadítani, útját vágta a többieknek. A sértett térdű úriember úgylátszik már korábban elszakadt volt tőlük, még mielőtt a vendéglőt elérték volna és az elmosódott arcú hölgy a viharvert kabátban észrevétlenül eloldalgott.

A tágas, csillogó és megfigyelőkkel teli előcsarnokban a hívók serege lassan bomladozni kezdett. A munkanélküli leszerelt katona, aki a verklit a vállán cipelte s akit hirtelen szégyenérzet lepett meg, a férfiruhatár felé indult, hogy letegye zenei szerszámát, hangos vitába keveredett a bajtársaival. A két gyanus külsejű sapkás és sálas fiatalembert hirtelen kétség szálította meg, vajjon e ruházatban illik-e e helyen megjelenni. Csak a legutóbb elcsípett úriembert fogta Sargon erősen a kabátja újjánál fogva és a tiszteletreméltó öreg gyufaárus nem

tágított újonnan lelt pártfogója mellől e világos és fényűző helyiségben. Mr. Kama Mobamba, egyenesen, sugárzón és mosolyogva adta át kabátját és kalapját az egyik ruhatárosnak és nem tágított a Mester mellől, abban a mélységes meggyőződésben, hogy e gyönyörű helyiség nem egyéb, mint ama rég keresett két afrikai kereskedő, Lean és Mackay irodájának bejárata. Mr. Godley a szókimondás természetes szenvedélyétől ösztökélve nem akart Sargontól megválni, amíg meg nem értette vele, hogy további segítségre nem érzi magát kötelezve. A legelsők között volt, aki a nagy terembe belépett, olyan hangokat hallatva, mint egy elszabadult kakukkos óra. Az Oldhamból Londonba került riporter sem tágított, bár most már nem volt tisztában azzal, miféle história fog ebből kikerülni. Az etoni diák, aki viszont már tisztában volt a tévedésével és igyekezett távortartani magát a társaságtól, szintén bement a nagyterembe, miután kalapját és ernyőjét a ruhatárban letette.

Csak Bobby nem jutott be. Az előcsarnokban elébe állott Billy és igyekezett visszatartani. - Ne avatkozz bele Bobby, - mondotta, - nem jó az ilyesmibe ártanod magad.

- Nem látom tisztán, hogy tulajdonképpen mire készül, - felelte Bobby. - Biztosan bajba fog kerülni.

- Ne törődj vele.

- De törődöm vele.

- A tulajdonosok meg vannak riadva, - mondotta Billy. - Már rendőrért küldtek. Egész tömeg áll már kint az utcán. Nézd, mennyi ember bámul be az alakon. Nézd csak azt a gyereket, aki az ablak lyukján bámul be. Mit gondoljon Tessy meg Zsuzska, ha valami utcai csetepatéba kerülünk.

- De mégsem szabad a csávéban hagynunk!

- Hogyan segítsünk rajta?

5.

Bent a nagyteremben Sargon utolsó és mindent felülmúló kísérletbe vágott és gyors és lesújtó vereséget vont fejére. Mindegy, nem futamodott meg. Frontális harcban rontott a világra, amelyet alá akart igázni - mint Sargon. S mint Sargon, a győzhetetlen Sargon, alul maradt.

Eleinte nem volt nagyon élénk az élet a Rubicon vendéglőben, de az is igaz, hogy nincs annyi ember ebben a vendéglőben este, mint délben. Ez a hely túlmesszire esik az elegáns városrészekről s ezért főleg délben jár ide sok ember. S ez órában még annyi vendég sem ült a nagyteremben, mint rendszeren szokott. A kis fehér asztalok sorát, amelyek mindegyikén lámpa égett és virágok ékeskedtek, csak itt-ott szakította meg a vendégek sötétlő foltja. Egy polgári család, amely cirkuszba készült, egy kisebb társaság, amely a Kingsway Hallba ment esti előadásra, három-négy estélyi ruhás, színházba készülő furcsa külsejű pár, amilyeneket mindenfelé lát manapság az ember, a férfi meglehetősen ügyefogyottan mozgó, középkorú kereskedő s a nő fiatal, s szintén rendkívül ügyefogyottan mozog és feszélyezve érzi magát tökéletlen estélyi ruhájában, s kívülök még három, London északi részéből való üzletember, akik kemény elszántsággal küzdöttek végig magukat a vacsorán, a koktailtól a likőrig. A vendéglő nagy termében csak ez a néhány vendég ült, három vacsorázó vendéget az erkélyen is lehetett látni, míg a felső emeleteket sötétség borította. A vendéglő levegője még csöndes volt és fagyos, még a három, elszántan falatozó üzletember is halk és szinte lopakodó modorban élvezte a londoni fényűzés e színhelyét.

A pincérek javarésze is dologtalanul őgylgett. A főpincérek, ételhordók és borfiúk a poharakat vagy evőeszközöket törülgették vagy tétlenül álldogáltak, arcukon azzal az elcsodálkozott és melankólikus kifejezéssel, amely a pincérek sajátsága. Sargon bevonulását halk zaj és mozgolódás előzte meg az előcsarnokból, majd üveg csörömpölése, mikor a gyászruhas ember nagy erőlködésében betörte a forgó ajtó egy lapját.

Mindenki felnézett. A vendégek megfledkeztek az előttük álló ételről és nagyvilági modorukról. Megjelent Sargon, jelentéktelen figura, kicsi, fehér, szinte világító arcával, kerekre nyílt, csillogó szemévei. Egyik kezével még utolsó hívének kabátja újját szorongatta. Másik kezével azokat a beszédmorzsákat hessegette el magától, amelyeket Mr. Godley hullatott elébe. A hatalmas néger várakozó arca úgy sugárzott fel mögötte és fölötte, mint ébenfából és elefántcsontból faragott pajzs. Mögötte a gyufaárus jelent meg és a többi, már tisztán ki sem vehető híve.

Az egyik főpincér állott elébe. Mögötte az egyik üzletvezető ijedezett és a háttérben az üzletvezető egyik segédje motoszkált a tálaló előtt a gyümölcscsel.

Sargon eleresztette legfrissebb zsákmányát és egy lépést tett előre.

- Állítson ide egy asztalt, - jelentette ki előkelő kézmozdulattal. - Állítson ide egy asztalt egy nagy társaságnak. Összehívtam híveimet és szólni kívánok hozzájuk.

- Igenis uram, - felelte a főpincér. - Hány vendég számára uram?

- Nagy társaságnak.

- Well, - felelte a pincér és rémült, könyörgő pillantást vetett az üzletvezetőre. - Szeretném tudni, hányan lesznek az urak?

Erre odajött az üzletvezető is, hogy maga intézze el a dolgot, sőt a segédje is otthagyta a gyümölcsös kosarakat és segítségére sietett. Sargon rögtön látta, hogy szembeszállnak akaratával és összeszedte minden lelki erejét.

- Nagy társaság jön, - mondotta. - Kell, hogy velem asztalhoz telepedjenek és lakomázzanak s én szavamat hozzájuk intézzem. Ezek az emberek itt mindannyian idejöhetnek. Tolja össze valamennyi asztalát. Vége van annak az időnek, mikor az emberek külön éltek és külön asztaloknál étkeztek. Még az asztalok is azt hirdessék, hogy elkövetkezett az Emberi Nem Testvérisége. A mi kormányunk alatt. Tolja össze őket.

Mikor e szavakat «Az Emberi Nem Testvérisége» meghallotta az egyik kereskedő elméje hirtelen megvilágosodott. - Vértől szennyes bolsevik, - mondotta. - S még idetolja a képét!

- Nem szabadna az ilyesmit megengedni! - felelte a barátja. - Hát sohse lesz már nyugtunk tőlük?

Az első üzletember erre kifejezte általános gyűlöletét a véreskezű bolsevikok iránt és kapkodva dühös képpel kezdte a kenyerét enni. - Mikor jön már az a rántott csirke? - kérdezte. - Úgy látszik, útközben valahol elejtették.

De az üzletvezető elméje gyorsabban működött, mint az üzletemberé. Alighogy Sargon beszélni kezdett, gyors jelet adott az egyik pincérnek s az a pincér, aki a rendőrért ment, már elszaladt Billy és Bobby mellett a szétszórt csoport közepette, amely az előcsarnokban álldogált, ahol most már hideg volt és nyirkos a levegő, mert a törött ablakon a gyászruhas ember kezeművén, behúzott az utcai hideg.

Mindebből a kis ügyeskedésből Sargon mit sem vett észre. Szilárdul kitarzott az úton, amelyen elindult s mindenáron igyekezett legyűrni az ellenállást, amely útját állotta.

- Lakomákat e teremben nem szoktunk rendezni, - felelte az üzletvezető, hogy időt nyerjen. - Viszont a szíriai teremben, vagy a nagy szabadkőműves, vagy a kis szabadkőműves teremben, vagy az eliziumi teremben rendezhet lakomákat, ha idejében megrendeli a termet és kellő megállapodás után, de ez a terem nyilvános ebédlőterem, itt lakomákat nem lehet rendezni. *Hirtelen* nem lehet lakomára hívni hozzánk egy ismeretlen társaságot vagy akár ismerőseket. Mi ilyesmire nem vállalkozunk. Ez nálunk nem szokás.

- Hát ma este majd vállalkoznak, - felelte Sargon olyan pillantással, olyan hangon és olyan kézmozdulattal, amelynek láttára a mesebeli Szuméria egész népe térdre borult volna előtte.

De az európai vendéglők üzletvezetőit keményebb fából faragták a látszat szerint, mint a régi szumérokat. - Sajnálom nem, uram, - válaszolta és hajthatatlanul megállott Sargon előtt.

- Tudja-e, - kiáltotta Sargon, - hogy kivel van dolga?

- Hogy nem mindennapos vendégeink közül való, az bizonyos, - felelte az üzletvezető az olyan ember bocsánatkérő arcával, ki a partnerét messze elhagyja a játékban.

- Ide hallgasson, - felelte Sargon. - Ez a mai nap korszakot jelent. Ez a nap egy korszak vége és egy újnak eleje. Az emberek azt a lakomát, amelyet itt megülök, az új világ hajnalhasadásának fogják tekinteni. Én Sargon vagyok, a Nagy, a Világalapozó Sargon, aki eljöttem, hogy kikiáltsam magamat. Követőimnek im ezt a tömegét el kell látnom és fel kell világosítanom, testben és lélekben táplálnom. Láss hozzá, hogy teljesítsd feladatodat.

Mikor követőit és híveit emlegette, kezével maga mögé mutatott, pedig ekkor már nem állott mögötte hívei közül senki, csak a ragaszkodó, de csalódott afrikai és az elképedt, de szívós oldhami riporter. Az etoni diák ekkorra már teljesen elszakadt tőle. Egy messzi asztal mellé telepedett, ahová barátja is követte s a két fiatal ember halkan beszélgetett és várta a bekövetkezendőket. Ekkorra már Mr. Godley a mikroszkópjával együtt és az úriember, aki a Duhoborcokról szóló könyvet szorongatta a hóna alatt, eltűntek a történet keretéből s egymás mellett távolodtak el Holborntól, egymás megfigyeléseit és észrevételeit közölve erről a különös esetről, amely olyan váratlanul térítette el őket attól az észszerű és dícséretes útról, amelyet az életben jártak.

- Nem gondolhatok egyebet, minthogy az az em... m... m... mber bb... bb... bolond volt! - mondotta Mr. Godley.

Mialatt Sargon serege így megfogyatkozott, az üzletvezető híveinek száma egyre növekedett. Háta mögött minden rendű és rangú pincérek sokasága állott, három tucatnyi különböző formájú és mégis annyira egyforma pincér, magas pincér és alacsony pincér, sovány és kövér, hajas és kopasz, ifjú és öreg, kötényes és ingujjas pincér.

- Bocsánat, de ön nagy zavart okoz a teremben, - szólt az üzletvezető. - Sajnálom, de arra kell önt kénnem, hogy távozzék innen.

Hogy ő eltávozzék? Soha.

- Ó vakok és süketek nemzedéke! - kiáltotta erős hangon, hogy szava a terem túlsó sarkában vacsoráztató vendégek fülét is megüsse, túl a leselkedő emberek sokaságán. - Hát nem ismertek fel engem? Az emlékek ereje elhagyott benneteket? Hát nem ismeritek fel a világosságot, amely szemetek előtt kigyullad? Hát nem halljátok a hívó hangot, amely végigremeg a világon? Az ébredésnek im ütött az órája. Ma, most, e percben következett be. Ezentul nem lesztek a szolgaság és a szokás eszközei, az ujjászületett világ urai lehettek. Most! E percben! Ha velem együtt ti is akarjátok e változást, akkor a változás be is következik. Sargon szólít benneteket. Sargon az ősi és örök, a bölcs uralkodó és a bátor, hív benneteket a világosságra, a nemes és szabad életre...

- Sajnálom, de nem engedhetem meg, hogy itt szónoklatokat tartson, - szólt közbe az üzletvezető, kezét kinyújtva.

- Ugyan dobassa ki! - kiáltott feléjük a bolsevik-ellenes üzletember, közben felállott és hangja, amint tovább beszélt a nagy felháborodástól egyre erősebbre dagadt. - S azután küldesse már azt a rántott csirkét. Tíz perce várjuk már azt a rántott csirkét.

S ekkor egy kemény hang szólalt meg a bejárónál: - Mi történik itt? - hirtelen egy rendőr termett Sargon mellett és árnyékba borította őt.

A borzalom hulláma ömlött el lelkén, a borzalom hulláma, amely minden ízében Preemby volt. Hosszú érényes életén keresztül egyetlen egyszer sem ütközött össze a rendőrséggel. - Ó, Uram Istenem, - sikoltott fel lelkében a borzalom. - Mit követtem el! Ezért most börtönbe vetnek. - A kék szeme még kerekrebbre tágult, levegő után kapkodott, de azért senki sem vette észre, hogy kevés híján elájult, becestelenül elájult. Preemby megrázkódott és eltűnt, Sargon nyelt egyet, aztán bátran megszólalt: - Mi az rendőr? - kérdezte. - Csak nem meri kezét a Világ Urára emelni?

- Ez a kötelességem, uram, ha zavarja a közrendet, - felelte a rendőr. - Akár Ura a világnak, akár nem.

Sargon azonban rohamos gyorsasággal alkalmazkodott dolgainak ez új rendjéhez. Érezte, hogy vereséget szenvedett. S hogy innen kivezetik. De azért továbbra is Sargon marad. A hatalom, amely sorsát igazgatja, vereségbe döntötte, de az is csak azért történhetett, hogy próbára tegye. Ezt ugyan nem várta ettől a hatalomtól, de ha ez a Hatalom akarata, nyugodjunk meg benne.

- Tisztában van azzal biztos úr, hogy mire készül? Mit cselekszik? - kérdezte szelíden, de méltósággal.

- Tökéletesen. Remélem uram, hogy a zavargást ezennel beszünteti.

Szóval fogoly! Nem így képzelte el ő a Mester megjelenését. Utoljára jártatta végig a szemét a nagy vendéglő gazdag díszítményein, amelyben a megnyitó lakomát akarta megtartani. Szóval nem itt, hanem valamelyik rendőrbírószobában kell az igazság és a testvériség új birodalmát kihirdetnie.

Szótlanul megfordult és nyugodtan kiment a rendőr mellett, mély gondolatokba merülve.

6.

Így végződött Sargon kísérlete birodalmának elfoglalására. Ha ugyan a Buckingham-palota meglátogatását nem tekintjük az első látogatásnak.

Mielőtt azonban beszámolnánk a váratlan és szörnyű megpróbáltatásokról, amelyekben része volt, elfogatásának egy-két kisebb jelentőségű részletéről kell megemlékeznünk.

Az első Mr. Kama Mobamba viselkedése. A vendéglőben lejátszódó jelenetek végsőjét bronz-színű arcának fokozódó elálmélkodásával kísérte. Szóval ez az alacsony, kékszemű ember tévútra vezette? Mikor Sargont végül kivezették, Mr. Mobamba eleinte, mintha akarata ellenére is utána akart volna indulni. Aztán csöndesen megállott, elgondolkozva szedte ráncba a szemöldökét és a mellényzsebében kezdett kotorászni. Nagynehezen előszedte azt a papírlapot, amely úgy látszik az egyetlen értelmes láncszem volt, amely őt Londonhoz fűzte, igaz, hogy most már meglehetősen összegyűrt állapotban. Nagy kezeivel kisimíttatta, aztán odament az üzletvezető elé és átnyújtotta.

- Mi ez? - kérdezte az üzletvezető.

A fekete úriember kimondhatatlan udvariassággal meghajolt és egyre nyújtotta a papírlapot. - Nem tudni angol - mondotta a fekete gentleman. - Portugálul. Lean and Ma Kay. Lemonallstreet.

Igen nehéz volt útbaigazítani.

Ezalatt az előcsarnokban Bobby szótlanul letagadta, hogy Sargont valaha ismerte. Még mindig itt álldogált Billyvel, furcsa, kissé anyás gond tartotta vissza. A leszerelt katonák meglógtak, hogy a verklis szavát használjuk, mielőtt megjelent a rendőr, a gyászruhás embert és keze nyomait már eltávolították, de még mindig állt az előcsarnokban egy csomó ember, abban a bizonytalan reményben, hogy valami rendkívülinek lesz a tanuja és a fiatal riporter egyre keresett valakit, aki megérti Oldham különös és homályos nyelvét, hogy a megfigyelt tények helyességét ellenőriztesse vele. Azonkívül számos rendőr is állott, az egyik nyilván valami felügyelő lehetett, igen jóképű ember volt, hegyes sapka volt rajta és esőköpeny.

- Itt jön! - szólt Billy, mikor Sargont kivezették.

Mély csöndben mentek vele végig a forgó ajtóig. S Bobby úgy vélte, hogy Sargon olyan méltósággal lépdelt, amilyent idáig nem vett észre rajta. Nem nézett se jobbra, se balra s a szeme tele volt szomorúsággal.

- Vajjon mit csinálnak vele? - kérdezte Bobby.

- Talán Ön ismeri? - kérdezte hirtelen a rendőrtiszt.

- Sohse láttam, - felelte Billy, mielőtt még Bobby válaszolhatott volna. - Most látom életemben először. Csak éppen bejöttünk, hogy megnézzük mi történt.

S a választ Bobby a maga hallgatásával megerősítette.

- Idebenn nem szólíthatom fel az urakat távozásra, - jegyezte meg a rendőrtiszt s a mosolyával jelezte, hogy jobb lesz távozniuk. Ugyanakkor rendőreinek is intett, hogy a dolognak vége.

- Talán okosabb lesz, ha hazamegyünk, - jegyezte meg Billy válaszul a rendőr mosolyára.

7.

A három jóbarát a tűz körül üldögélt a bíborfüggönyös, fehér szobában és Bobby szakadatlanul kesergett, hogy megtagadta Sargont. - Elvitték Tessy - jelentette ki harmadszor, - s nem tudom, mit művelnek vele.

- Biztosíték ellenében szabadon bocsátják, - felelte Billy, akinek most is rajztábla volt a térdén.

- Amennyire én láttam, nem követett el semmiféle kihágást.

- És aztán? - kérdezte Bobby és a tűzbe bámult.

- Majd elmegyek a rendőrbíróságra s megpróbálom, talán elcsípem, mielőtt szabadon bocsátották, - tette aztán hozzá.

- Okosabb, ha a sorsára bízod, - felelte Billy.

De Tessy a nagy karosszékekben ült Billy és a tűz között s Bobby gondba borult arcára bizony édes szemmel nézett a meleg félhomályból. De senki e világon nem látta meg.

- Megintik őt és magától is hazatalál, - vigasztalta Bobbyt Tessy.

- Persze, hogy hazatalál, - szólt Billy.

- Nagyon valószínű Tessy, - szólt Bobby. - De hátha nem engedik ki?

Felállott és a tűz elé állt.

- Okosabb volna, ha felmennék a szobámba és dolgoznék valamit.

- Bizony, úgy volna helyén.

- S mennyire van az a regény? - kérdezte Tessy,

- Sokra még nem jutottam vele, - felelte Bobby. - A prófeta kihozott alkotó kedvemből. De egy csomó dolgot megtanultam, amivel annak idején kirukkolok. S azonkívül el kell látnom Zsuzsanna néni egész levelezését. Zsuzsanna néni napról-napra népszerűbbé válik. El sem képzelem, mi mindent kérdeznek meg tőlem. Az ember idővel megszokja a gyors elintézését, de mégis csak időbe telik... Azt hiszem, egy undorító kis cellába csukták. Ő meg szegény azon töri a fejét, miért is nem ismerték fel az első szempillantásra, hogy ő Sargon, a nagy uralkodó, aki újból földre szállott... Billy, a világ nagyon veszedelmes hely, veszedelmes, durva vidék. Mért nem hagyták egy kis ideig sütkérezni a dicsőségben? S ott fent hagyta a szobájában a nagyvilág térképét, - mindig nagyvilágot mondott szegény - s a kis csillagászati atlaszát, a szegény kis üres szobáját, meg a szegény kis üres ágyát.

- Ezennel tiltakozom, - szólalt meg Billy és letette térdéről a rajzlapját. - Bobby, te nem vagy egyéb, mint betegesen elharapózott rokonszenv. Újfajta betegség vett erőt rajtad. A bobbiizmus tipikus esete vagy. Hiszen az is elég baj, hogy rokonszenveddel árasztod el Zsuzskát, ezt a kis ördögöt, valahányszor egyet kap a körmére, s ezzel elrontod a modorát. Az is elég baj, hogy Mrs. Richman munkájának a jó harmadát te végzed el, egyszerűen azért, mert a háziasszonynak napfényre és friss levegőre van szüksége, még azt is megértem, hogy hirtelen támadt ösztönös szeretettel fogadod barátságodba az utadba vetődő eltévedt macskát és galambot. De hogy odáig jutottál, hogy egy kiadó szoba megüresedett ágyát siratod meg, azt mégis csak túlzottnak találom. Kijelentem Bobby, hogy túlmeleg a határon. Ó, szegény, kis, üres ágya! *Igazán* mondom Bobby - ez már *beteges*!

- De hiszen Sargonra értette! - szólt közbe Tessy. - Ugye, holnap elmegy a rendőrbíróshoz, Bobby?

- Igen, elmegyek, akármit mond is Billy. Nem törődöm azzal, hogy betegségnek tartja. Folyton amiatt a kis ember miatt bánt a gond. Félttem. Túlságosan kerek szemű erre a kegyetlen világra.

Másnap Bobby el is ment. Elment a Lemonsquarei rendőrbíróshoz, és egy hosszú, fagyos délelőttön keresztül várta Sargont, aki azonban nem jelent meg. Végighallgatta egész délelőtt, amint a részegeket és egyéb rendzavarókat a bíró elé vezették, egy szodavíztolvaj esetének tárgyalását hallgatta végig, két házassági perpatvart, s végül egy szándékos kirakatüvegbetörést, amely mögött betörési célzat lappangott, de Sargonról nem esett szó. A bíró eltávozott és a hallgatóság is szerteszéledt. Erre kérdéseivel kezdte ostromolni a rendőrt, aki Sargonnak és a Rubicon vendéglőben lejátszódott kis zűrzavarnak hírét sem hallotta. - Talán a másik rendőrbíróshoz el került? - kérdezte a rendőr. - Bobby lóhalálában vágatott a Minton Streetre. Minton Streeten ugyancsak hírét sem hallották Sargonnak. Az már nem jutott Bobbynak eszébe, hogy a rendőrbíróshoz helyett a rendőrállomáson érdeklődjék kis barátja iránt. S megzavarodott fővel indult haza. Végigböngészte az esti lapokat, abban a reményben, hogy valami hírt lel Sargon sorsáról, de sem róla, sem a Rubiconról egy szó sem állott. Talán a bíróság elé sem állították! Hazarohant és hiú reménységgel telve rohant fel a lépcsőn. De a kis szoba elhagyottan tárult elébe, az ablaka nyitva állott s a világ térképe a földön hevert. Sargont talán varázsos úton tüntették el a földről?

Másnap se Sargonnak, sem róla szóló hírnek semmi nyoma. Bobby álmatlan éjszakákat virrasztott át.

Három teljes nap után Billy, ki a szeme szögletéből figyelte barátját, szinte véletlenül odavette ezt a megjegyzést: Miért nem mész a rendőrfelügyelőhöz a Lemon Squarei rendőrőrszobára? Ha valaki, úgy ő bizonyára tudja, hová került a barátod.

Miután Mullins felügyelő ajtaján bebocsátották, Bobby ugyanazon csinosképű rendőrtiszt elé került, akivel ama bizonyos estén a Rubicon vendéglő előcsarnokában találkozott: - Maga az a fiatalember, aki három nappal ezelőtt nem akarta felismerni az öreg urat! - szólott Mullins felügyelő, mielőtt még Bobby szóhoz juthatott volna.

Bobby töredelmesen elmondta, miről van szó.

- Most már igen mindegy, - felelte a felügyelő. - Különbözik minden teljesen rendben van. Hatáskörünknel fogva a legközelebbi kórházba vittük, hogy beszámíthatóságát vizsgálat alá vegyék. Három teljes napig ott tartják. Azután kiállítják részökre a bizonyítványt vagy elbocsátják. Vagy vád alá helyezik.

- Milyen bizonyítványt? - kérdezte Bobby.

- Hogy örült, - felelte a rendőrfelügyelő.

- És mi történt vele?

- Azt hiszem, a szokásos sorsra jutott. Az eset meglehetősen tiszta volt. Úgy vélem, hogy azóta már hivatalos örültté lépett elő s vagy kint van Cummerdown Hillen, vagy útban van az intézet felé. Vagy ha ez az intézet megtelt, akkor másüvé vitték.

- Ejnye! - felelte Bobby. - Ez gyorsan megy.

Megriadva ült a helyén. - Vajjon meglátogathatom a Cummerdown Hillen? - kérdezte aztán.

- Nem hiszem, - felelte Mullins felügyelő. - Különösen, hogy nem is rokona.

- De érdekel.

- Mégse tartozik magára.

- Ez igaz. De szeretem. S nem hiszem, hogy a szó teljes értelmében örült volna... Furcsa, hogy a családja így elhagyja. Talán tud valamit a családja felől? Talán felkereshetném őket és beszélhetnék róla.

- Azt lehet, - felelte a rendőrfelügyelő, - bár én nem tudom, hol s merre laknak a hozzátartozói. Talán a kórházban meg tudják mondani, vagy ha ott nem, akkor a Cummerdown Hillen. Én nem ismerem őket. De nagyon valószínű, hogy ők sem tudják, merre van a családja. Van ilyen fura szerzet bőven a világon. Talán nincs is rokona - már olyan rokona, aki törődne vele. Az én véleményem az, mihelyt egy férfi vagy egy nő hivatalosan örültnek deklarálják s a kőfalak mögé kerül, akkor külső ember igen nehezen férközhetik hozzá. De mint mondtam, megpróbálhatja. Sajnálom, hogy nem lehetek egyébként a szolgálatára. Én magam sohasem láttam, csak akkor, mikor elvezették előttem... Igen, ilyen esetben mindig így szoktunk eljárni... Ó, nem zavart semmiképen. Jó napot.

S ezzel kényelmesen a karosszékebe telepedett, a hatalom és törvény kérlelhetetlen és közönyös megtestesülése.

HARMADIK FEJEZET. Sargon utazása a föld alatt.

1.

Egyik korábbi fejezetünkben elmondottuk, hogy felesége halála után Mr. Preemby olyan volt, mint a mag, amely csirázásnak indul és váratlan, merész ágakat hajt magából. Ez elkésett sarjadzás új fejezete kezdődött azon az estén, mikor a győztes rendőr foglyaként végigment London alkonyodó utcáin. Ha Mr. Preembyvel történt volna ilyesmi azalatt, amíg Mr. Preemby volt, nem látta volna egyébként, mint rettentő, szégyenletes megaláztatásnak. Elviselhetetlen élmény lett volna, olyasvalami, amit megbán az ember, amin keresztülvergődik, aztán takargatja s ha van ereje hozzá, kiirtja és kitörli az emlékezetéből. Ha viszont Sargon első napjaiban esett volna meg vele, úgy ez kitűnő alkalom lett volna megrendítő drámai improvizációra. Eszébe jutott volna, mily mélységes benyomást ébreszt az ilyesmi a járókelőkben és a bámész tömegben, hadonázott és gesztikulált volna, emlékezetes és mélységes szavakat mondott volna. De egy különös emelkedés ereje hatalmasodott el azóta lelkén, és semmi ilyesmit nem cselekedett. Most már sem a külvilágnak, sem önmagának nem pózolt. Életében talán most nézett először egyenesen önmagára, s vette fontolóra azt, amit elkövetett s ami őt érte, s a valóság e késő felfedezésén annyira elcsodálkozott, hogy tökéletesen megfeledkezett a szemképráztató képzelt szóváltásoknak és tudatos öncsalásnak arról az egész szövevényéről, amelynek a révén látomásának e szakaszáig elvergődött. Olyan nyugodtan haladt végig a megvilágított utcákon, hogy csak az élesszemű megfigyelő állapíthatta meg, hogy tulajdonképpen rendőri vád alatt áll s rendőri őrizetben. Minden más ember e hazatérő rendőr kíséretének tarthatta volna.

Egyetlen elhatározás vert gyökeret ez újjáébredő lélekben rendkívüli erővel és elszántsággal, az, hogy ő nem az az Albert Eduard Preemby, aki életre hívta s nem is lesz többé sohasem. Hogy valóságban mi a neve, azzal nem törődik, de egyelőre ő Sargon, a ragyogó fejedelem. Szuméria és ősi dicsőségének első látomásai már lelke hátterébe húzódtak. Nem vesztette el beléjük helyezett hitét, de ma már régmúlt történet volt mindez a szemében s még a hónapos szobájának az emléke is elhalványodott. Gondolatai nagy utat tettek meg az elmúlt héten és nagyon megsokasodtak. Az a reménysége, hogy néhány nap alatt felvirrad ragyogó dicsőségének napja, a porba hullott. A Hatalom, amely életre keltette őt, szörnyen cserbenhagyta, de nem gyűrte le. Most már biztosan tudta, hogy neki kell Sargonnak lennie, aki nem magáért élt, hanem az egész világért s ha erről a célkitűzésről letesz vagy megtagadja, akkor csúfosan elpusztul. Önmaga is szükségesnek látta immár, hogy próbára tétessék, van-e ereje s hite elég, de nyilván a Hatalom is elhatározta, hogy előbb próbára fogja tenni. S nyilvánvaló az is, rendkívül szigorú előkészítésen kell átesnie, mielőtt birodalmának trónjára léphetne. Meg kell ismerkednie azzal, mi a börtön és helyt kell állania bírāja előtt. S még azt a kísértést is ki kell állania, hogy megtagadja önmagát.

Vajjon mit mondjon nekik? «Hogy nem is én vagyok az, én csak a szerepét játszottam. Én nem vagyok az, akinek tartani tetszik.» - Így dünnyögött magában.

- Mit mondott? - kérdezte a rendőr.

- Semmit. Messze van még? - kérdezte Sargon.

Csak a sarkon kellett befordulni! Kis rideg helyiségbe került Sargon, körülötte elég barátságos, de kissé fölényes modorú rendőrök. Egyikük egy íróasztalnál ült s megkérdezte tőle nevét és lakcímét.

- I. Sargon, - felelte.

- Keresztneve nincsen?

- A név Krisztus előtti, - felelte Sargon.

- Szóval nem polgári neve? - kérdezte a rendőr.

- Nem.

- S a lakcíme?

- Egyelőre nincs.

- Csakúgy a bokor alatt lakik?

Sargon nem felelt.

- Gifford Streetre való, - szólt hátulról egy hang.

- Talán az emlékezetével van baj? - felelte erre az asztalnál ülő rendőr.

- Mindegy, Gifford Streetre való.

Sargon gondolkodóba esett. - Mi van a Gifford Streeten? - kérdezte.

- Kórház. Ott egy kicsit megnyugszik és kipihenheti magát.

- De én azt kívánom, hogy nyilvános tárgyaláson bírám elé állítsanak. Szózatot kívánok intézni a világhoz. Nincs nekem szükségem se nyugalomra se pihenőre.

- Majd a Gifford Streeten mindent elmagyaráznak magának. Buxton kísérje el!

- De mikor semmi bajom sincsen! Miért kerüljek én kórházba?

- Ez már regula nálunk, - felelte az asztalnál ülő rendőr és figyelmét más dolgokra fordította.

2.

Furcsa! Miért menjen ő kórházba? Egészen különös módon bánik el vele ama titokzatos Hatalom. De engednie kell e hatalomnak, ragaszkodnia kell ahhoz, hogy ő Sargon. Ámbár annyit elvárhatott volna, hogy jobban megértessék vele a dolgokat.

Annyira magába mélyedt amíg Buxton rendőr kíséretében az utcákat róttá, hogy sem az utcákat, amelyeken áthaladt, nem jegyezte meg, sem a járókelőket nem vette észre. Hamarosan egy kapu elé kerültek, amely egy magas falon nyílt, s falon belül magas épületek emelkedtek. Azután egy kis irodába vitték, egy széles vállú, szürke képű portás vette őt szemügyre és halk hangon valamit beszélt egymással a rendőr meg a portás.

Azután egy széles udvaron haladtak keresztül, s a széles ajtón át egy folyosóra jutottak, ahol egy üres hordágy állott és két-három egyenruhás ápolónő. Ezután egy üvegajtós irodába; itt Sargont leültették egy padra, háttal a falnak, amíg az egyik ápolónő valahová telefonált. Buxton rendőr lassan megindult a folyosón, mintha megbízását már teljesítette volna.

Egy alacsony, élénk szemű férfi jött be az irodába és ránézett Sargonra. Néhány pillanatig szó nélkül méregették egymást. - Well? kérdezte végül a szürkeruhás ember.

- Sargon a nevem. Nem tudom miért hoztak be ide. Kórház vajon ez az épület? Úgy tudom, hogy igen. De nekem semmi bajom sincsen.

- Lehet, hogy beteg anélkül, hogy tudna róla.

- Nem.

- Nem kérünk egyebet, minthogy maradjon egy ideig nálunk, hogy egy kissé megfigyelhessük.

Sargon vállat vont.

A küszöbön egy roppant széles vállú férfi jelent meg, széles, símára beretvált képe volt, mélységesen önelégült tekintete. A szája nagy volt és keskeny ajkú, a szeme kiálló és szürke, a homokszerű haja csillogóra olajozva símult a fejére.

- Erős este, - mondotta. - Ez már a harmadik.

- Meglehetősen megteltünk, úgy-e? - kérdezte a szürkeruhás.

- Nagyon is, - felelte Mr. Jordan. - Az ember azt sem tudja, hol áll a feje. Ez az? - kérdezte aztán és Sargonra mutatott, felrántva zsiros nyakát és a szája szélét Sargon felé konyítva.

- Ez az úr, - magyarázta a szürke ruhás Sargonnak, - Mr. Jordan. Meg fogja önnek nyomban mutatni, hova kell mennie s általában mihez tartsa magát.

Sargon nyomban s ösztönösen utálta Mr. Jordant. De engedelmesen felállott ültéből, mert az a meggyőződése, hogy a Hatalomnak alá kell vesse magát, valahogyan felölelte magában ezt az új kényszert is. Mr. Jordan hangja lapos, síkos, egyáltalán nem őszinte szeretetreméltósággal csengett. - Jöjjön csak öregem velem, - mondotta. - Nagyszerűen ellátjuk meglássa, feltéve természetesen, hogy bajt nem csinál.

Végig mentek a folyosón, befordultak a sarkon s azután felmentek egy sívár kőlépcsőn, amely az emeletre vezetett. A lépcsőházra egy kettős szárnyú üveges ajtó nyílt, s ebből hosszú sötét folyosó, amelyet egy igen messzi lámpa világított meg. Sargon hirtelen megérezte, hogy maga mögött elhagyta s már nagy távolságra a szabadság külső világát, az utcákat és a lámpákat, az emberek jövését-menését, a véletlen találkozókat, az eseményeket és az élet színjátékát, ahová őt a Hatalom elküldötte s előtte sötét, szűk mederbe szorított és szörnyű élmények várakoznak. Miért fordított a maga akaratából hátat annak a nagy külső világnak, amelynek megváltására a földre szállott? Vajjon nem követ-e el újból jóvá nem tehető tévedést? Egy-két lépésre eltávolodott Jordantól és szembefordult vele.

- Nem, - jelentette ki szilárd hangon. - Én nem megyek tovább ezen a folyosón. Én nem megyek egy tapodtat sem tovább. Nem akarom. Hadd térjek vissza. Híveimet kell összegyűjtenem és számos egyéb dolgot elvégezniem.

Jordan telihold képén először hitetlen elképedés jelent meg, amely azonban csakhamar méregbe csapott át. - Micsoda? - kérdezte.

Vérfagyasztó szünetet tartott e kérdés után, azután gyorsan folytatta: - Ó, te istenverte fattya, velem el ne kezdj! - S vörös, durva és hatalmas kezének hirtelen mozdulatával megragadta Sargon felső karját. Felhúzta keskeny felső ajkát, úgyhogy kivicsorogtak fogai s a két szeme kimeredt. Nem azért kapta el Sargon karját, hogy el ne eressze maga mellől, hanem hogy bántsa, szorítsa, csipje, újját a csont és az izom közé véste, úgyhogy Sargon tágra meredt szemmel bámult reá, aztán akaratlanul gyors jajkiáltás hagyta el ajkait.

A szorítás megenyhült, az éles fájdalom kényelmetlen markolássá csöndesedett és a széles férfiarc Sargon szemei elémeredt. Sargon a lehelletéből megérezte, hogy Mr. Jordan sajtot és kakaót vacsorázott. - Meg ne próbálkozz ezzel még egyszer, te vén számár. Nehogy eszedbe jusson, ilyesmivel megpróbálkozni. Akármiről van is itt szó, meg ne próbálkozz vele. Ahhoz van eszed elég, hogy megértsed amit mondok. Mindig azt tegye, amit megparancsolnak.

Pontosan azt amit mondanak. Magának használ vele legtöbbet, ha nyugton marad és akkor én se bánok rosszul magával. De ha még egyszer elkezdi ezt a számárságot - akkor Isten irgalmazzon a lelkének. Megértette?

S ezzel újból megroppantotta Sargon karját.

A két szem mintha igent rebegett volna.

- Erre jöjjön, az istenit magának! - szólt Sargonra Mr. Jordan.

A lesújtott és megriadt, de tökéletesen még le nem igázott Sargont egy nedves és rendetlen fürdőszobába vezették, amelyben egy töröttlábú szék, nagy tócsák a padlón, vízfoltok a falon és a sarokban néhány összegyűrt törülköző jelezte, hogy nemrég viharos küzdelem dúlt falai között. Itt levetköztették, langyos fürdőbe dugták, ledörzsölték egy törülközővel, amely nem rég lehetett használatban, szürke hálóköntösbe bujtatták, amelynek tiszta volta némiképpen kétes volt, éjjeli köpenyeket terítettek a vállaira, amely viszont kétségtelenül piszkos volt, a lábaira félretaposott, óriási papucsokat húztak és ebben a köntösben Mr. Jordan, aki a feltétlen engedelmesség láttára némileg megbékült, bevezette a hálóterembe, ahol az éjszakát töltenie kellett.

A küszöbön egy ridegképű, igen világos szempillájú férfi jelent meg.

- Itt van, Mr. Higgs, - szólt Mr. Jordan.

- Az ágya már készen van, - felelte Mr. Higgs. - Még ma hányat kapunk?

- Valóságos záporosó módjára zúdítják ránk, - felelte Mr. Jordan.

- Ez a harmadik, - mondá Mr. Higgs.

- Well, - felelte Mr. Jordan. - A viszontlátásra.

- Viszontlátásra! - búcsúzott el tőle Mr. Higgs.

Egyik sem szólt a Nagyvilág urához egy szót sem. Akár csomag volna, amelyet kézzől-kézre adnak.

3.

Mikor Sargon átlépte a Gifford streeti megfigyelő állomás hálótermének a küszöbét, az az érzése, hogy az élet, a mindennapos, küzdelmes élet messzi maradt mögötte, messzi e szürke folyosók és előtermek és lépcsőházak és üvegablakos irodák, magas falak és kicsiny ajtók mögött, roppantul elhatalmasodott a lelkén. Soha életében ilyen siváran üres és vigasztalan helyet, mint ez a terem, nem látott. Szívelszorítóan nagy és szennyes helyiség volt, amelynek szürkészöld falain helyenként foltokban kiütközött a nedvesség s egy-két pislogó lámpa világította be, amely se világosságot nem terjesztett, se árnyékot nem vetett. A függöny nélküli ablakon keresztül a fekete éj és zsíros fényben csillogó téglafalak bámultak be a szobába. A terem közepén, a falak mentén kiálló pillérek elárulták, hogy két szobából alakították át ezt az egyet. A padlót sárgára festett deszkalapok borították.

A szoba messzi sarkában egy asztal állott a fal mentében, s rajta két-három gyűrt és tépett színes folyóirat, a tulsó végében a teremnek pedig az üres kandalló. Az innenső felében pedig vaságyak állottak sorban, harminc vagy negyven. A levegőben kellemetlen szag úszott, gyenge, de leírhatatlanul utálatos, ürülékre emlékeztető szag, amelybe erős szappanszag vegyült.

Még ha egyetlen lélek sem lett volna benne, ez a hideg, tágas és rosszszagú terem furcsa és idegen lett volna Sargon számára. Mert Mr. Preemby még ifjúsága szűkös napjaiban sem lakott soha rideg és csupasz lakásban, mindig volt szőnyeg a lába alatt, még ha kopott volt is

ez a szőnyeg s körülötte sűrűn rakott bútorok, bolondos emberi képek és kis állványok és egyéb ilyen haszontalan dolgok a falon. Mintha a kapkodó, halomra gyűjtő, otthont melegítő emberi képzelet ide soha se tette volna be a lábát.

De e furcsa élettelen levegője a teremnek, csak az első, pillanatnyi megérzése volt Sargonnak. Utána nyomban az a sokkal élénkebb és szörnyűbb meggyőződés vett erőt rajta, hogy ezt a termet olyan élő lények lakják, akik csak az első pillantásra látszanak embereknek. Ha az ember alaposabban szemügyre vette őket, akkor jött rá arra, hogy tulajdonképpen nem emberek, mert fel se pillantottak, mikor belépett az ajtón, mint ahogy emberek szokták, vagy csak furcsa ügyefogyott mozdulatokkal jelezték, hogy észrevették a jövevényt. Néhányan már ágyban voltak, a többiek kopott és lötyögő ruhában üldögéltek ágyaik szélén, vagy azokban az alacsony karosszékekben, amelyek a terem tulsó végében állottak. Az egyik ilyen egyed szakadatlanul mozgott, komolyképű fiatal ember, aki elmélyedve és komor rendszerességgel járt szükségű körben a terem tulsó sarkában. A másik ültében, mintha örökké visszaszálló pókhálót szedne le az arcáról, örökké visszatérő azonos kézmozdulattal. Ketten ültek az asztal és fal között, az egyik egy vaskos fráter, piros-pozsgás arcú és göndör vöröshajú, szenvedélyesen hadonászott, néha vad káromkodásban tört ki és szeplős öklével az asztalt verte, míg hangja szakadatlanul hol erősen, hol halkabban csengett, míg a másik, ösztövé képű, hullaszínű emberpéldány, mintha mélységes kétségbeesésbe merült volna. Az egyik ágyban, amelyik a bejáróhoz közel állott, fekete hajú fiatal ember feküdt, kéjes megelégedettséggel az arcán, amely drámai váratlansággal csapott át hol diadalmas merészségbe, hol hizelgő érzelmességbe, felült, hadonászott s elénekelt és elszavalt egy végtelen hosszú költeményt - amely mintha Browning stílusában lett volna megírva. Körülbelül így hangzott:

Isten lesújt reájuk
s lecsap reájuk.
S ha győznek is, halálukat bevárjuk.
Isten hamuvá s atomokká égeti őket,
A pártütőket,
Atomokká égeti őket mint az üstökösöket!
Csillagok az égen s a föld színén,
Atomok szívében és Isten egén.
(Mely diadalmas felfedezés!)

Nekik arcuk sincsen!
Hiszen ez az! Ez az fiúk, ez az!
Nincs igazuk a tagadóknak és a hívőknek,
S a férfiaknak és a nőknek!
Röviden és velősen senkinek sem!
Először is van Isten, de neki arca sincsen
S ezért nem mutathatja meg
Itt a dolog bibije!
Persze mindenki azt hiszi: non est!
De itt van fölöttünk, a bőrömön tapasztaltam ezt
De megmutattam mégis,
Van Isten, ha nem ég is!
Van Isten, lakhelye az űr,
Bár arca nincs és bosszantást se tűr!
Quod erat demonstrandum. X. Y. ...

- Itt az ágya, - szólt Mr. Sargonnak Higgs s kissé meglökte.

Sargon kissé húzódozva indult az ágy felé, de elcsodálkozó szemét nem tudta levenni a szavalóról.

- Ne féljen öregem, hallgathatja eztán, ameddig csak jól esik, - mondá Mr. Higgs - most pedig ugorják az ágyba.

Részben Mr. Higgs karja által ösztökélve, részben saját jószántából, természetében lévén, hogy másnak engedelmeskedjék, Sargon lefeküdt. Mr. Higgs kissé paraszti jóindulattal besegítette. De mielőtt Sargon magára húzhatta volna a takaróját, Mr. Higgs amint a válla fölött hátra pillantott, valamit meglátott, ami a terem túlsó végében történt időközben - hogy mit, azt Sargon nem tudta kivenni.

Abban a minutumban Mr. Higgs kissé paraszti fölényét hirtelen kirobbanó düh váltotta fel. - Yaps, te ronda vén disznó, - kiáltotta Mr. Higgs. - Megint elkövetted!

Otthagytá Sargont és gyorsan a terem túlsó végébe rohant. Sargon felült az ágyában s három vagy négy beteg ugyanazt cselekedte. Mr. Higgs megragadott egy igen piszkos s igen nyomorúságos arcú öreg embert, aki az egyik széken ült, kétszer-háromszor felemelte, a székek vágta s alaposan meg is ütötte. Aztán Mr. Higgs kiment és még mindig zokszavakat rebegve egy vödörrel és egy ronggyal tért vissza.

Mert Mr. Higgs nemcsak az elmebetegek ápolója volt, hanem takarékosági okokból a betegszoba tisztogatója és padlófeltörölője is. A tengerészetben ránevelték a szeplőtlen tisztaság szeretetét és azért alaposabban szokta a padlót feltörölni, mint a rábízott betegeket ápolni.

- Maga meg feküdjék le! - kiáltotta Mr. Higgs Sargonra, mikor a vederrel kifelé ment a teremből. - Ez nem tartozik magára.

S a Világ Ura lefeküdt.

4.

A mennyezet rendkívül unalmas volt, nem volt érdemes ránézni, néhány sárga csíktól eltekintve, de még mindig érdekesebb volt a mennyezetet studirozni, mint túlsok időt vesztegetni ezekre a körülötte mozgó szomorú emberpéldányokra. Szomorú emberpéldányok voltak és elvonták mástól az ember figyelmét, már pedig Sargon nagyon jól tudta, hogy nem szabad elkalandoznia gondolataival, hanem alaposan meg kell hánynia magában a helyzetét, mielőtt bármi is történne vele. A következmények olyan rohamban, váratlanul, erőszakosan és hirtelen rohanták meg azóta, hogy egy-két órával ezelőtt végigtekintett London háztömegén, a Szent Pál székesegyház kupolájáról s elhatározta magában, hogy ütött az óra, hogy elfoglalja a Világ Urának a székhelyét, most, csak most látta be, talán mégis legyőzték őt az ellenséges erők. Milyen távoli komoly kép gyanánt tündökölt most szeme előtt London képe, az ámbra-színű napvilágban, a távoli kék dombok és a kéken kanyargó folyó vize között, amelyen sűrűn feketéllett a sok hajó. A város utcáin hangyaboly gyanánt nyüzsgő nép. Rohamosan s elkerülhetetlenül került onnan ide, e visszhangzó börtönbe. Mert azt már belátta, hogy börtönbe került. Nagyon jól tudta, hogy a körülötte levő emberek elmebeteg emberek, s hogy őt is örült gyanánt fogták el, de azt hitte, hogy a kórház megfigyelő osztálya, ahová vitték, már maga az örültek háza. Elméjének legvadabb kalandozásaiban sem képzelte azt, hogy a hatalom, amely lépteit irányította, így bánják el vele. Megvillant ugyan agyában a lehetősége annak, hogy bizonyos időt börtönben kell töltenie, hogy nagyon szigorú, de nagyon nyilvános s a végén diadalmas tárgyaláson megvitathatja igazát, de arra nem gondolt, hogy ilyen nyilvános tárgyalásnak elejét vehetik azzal, hogy egyszerűen elteszik az útból. S ezért kell helyzetét

újból meghányja magában, vajjon e szörnyű megpróbáltatásnak mi a haszna és mi a tanulsága, s vajjon mit kell tennie, hogy méltónak mutakozzék a furcsa helyzetben.

S ezt aligha fogja elérni azzal, gondolta Sargon, hogy mint az ott, a terem túlsó végében, rekedt hangon átkozódják és fenyegetőzzék s hirtelen dührohamában öklével az asztalt verdesse, vagy hogy mint ez itt, a szomszédságában, sima, hullámszó hangon szavalja e kozmikus költeményt, hol alig hallhatóan, úgyhogy az embernek meg kell erőltetnie magát, hogy egy-egy szót megértsen, hol pedig egeket verő önkívületben. Néha percekre keresztül értelmetlen szavak zűrzavara volt e szavalt, Sargon oda sem figyelt, amíg saját gondolatait követte, néha hatalmas gondolatokba tört ki, amelyek saját gondolataival elvegyültek.

O, szennyos vén természet mért üzesz ily sután,
Egy ostorod a kéz s a másik ha lesújt reám
A fájdalom kerget a múlt perc után
Hol nincs elindulás és nincs érkezés, úgy ám!
Nyomor és fájdalom, nyomor és fájdalom,
Szennyből születél és szennyos a sírhalom,
Szennyre vagy éhes és szennyos a szánalom,
Szenny, ami nemzett és szenny csöpög szájadon,
Festett az arcod bár s ruhád selyem,
Nézhetsz barátom, tested csupa szenny!

Hát igaz ez? kérdezte Sargon önmagát. Hát igaz ez? Szenny? Mi a szenny? De nem szabad eltérítenie magát e vad áradozás által. Miről is gondolkodott az imént? Azt kérdezte magában, vajjon mi oka lehet, hogy a Hatalom e szörnyű helyre vetette őt? Miért küldötte őt a Hatalom e helyre? Ha ez az ember ezt a vad költészetet egy percre abbahagyná, talán végig gondolhatná ezt a kérdést. Vajjon miért adatott ő Jordan és Higgs kezére, hogy ez örültek között éljen és - mely fantasztikus mellékkérdés - miért tartják őt itt?

Bár ez a költő elhallgatna már. Bár ez a hang olvadna már a csendbe. Most megint érthetetlen, összefüggés nélküli szavakat mormol, mintha a gondolatmenetét egy szekercével vágták volna ketté, kocsira rakták s egy lejtőn lehengerítették volna. Ne hallgass rá Sargon! Összpontosítsd magadat!

Nagy erőlködésében, hogy gondolatait egy pontra szegezze, Sargon még Higgsről is megfeledkezett. Felült az ágyában, szinte az álláig vonta fel a térdeit, s gondolkodott.

Ő, Sargon, volt a nagy elindulás. Neki meg kell maradnia Sargonnak. Talán azért került a bajok és gyötrelmek e házába, mert Sargon éneke és a lehetősége annak, hogy Preemby énekebe visszasülyedjen, egymásba ütközött. A Hatalom a földre azért szólította, hogy Sargon legyen, hogy szenvedjen és szolgáljon a Nagyvilágért, amelynek végezetül ura lesz, de nyilván nem volt ez egy egyszerű őszinte felhívás. Valami szembeszállhatott ezzel a rendeléssel, egy Ellenhatalom, a Hatalom egy ellenlábasa, amely mindenáron vissza akarta sülyeszteni Preembyvé, hogy ismét kicsi legyen és jelentéktelen, hogy a homályban éljen s végleg és visszavonhatatlanul meghaljon. Ez az Ellenhatalom volt az, amely megengedte, hogy idehozzák, hogy itt megrémítsék és megkínózzák, hogy vad rigmusokat muzsikáljanak a fülébe, hogy egyhangú, tűrhetetlen hangon kántálják, hogy ő szennyből való és hogy Istennek nincsen arca és hasonló istenkáromlások egész sokaságát. De mindez nem igaz. Az Ellenhatalom beszélhet, amennyit akar, - bár kissé elhallgatna ez az ő szakadatlan beszédje - de az igazság ezen a házon kívül van, sokkalta nagyobb, mint ez a ház és mindenképpen magába öleli ezt. Ő Sargon, ő és Sargon egy és elválaszthatatlan, aki kezdettől kezdve Szumériában élt, aztán sok földön, most pedig itt Londonban, ugyanaz a szellem, amely uralkodik a földön az uralkodó aki szolgál.

Egy és ugyanaz a lélek, amint London egy és ugyanaz a város, ha a magasból nézi is az ember, számlálhatatlan sokaság, amely egyetlen személyiséggé olvad össze. S így egy az egész világ. Preembynek lenni annyit jelent, mint nyomorult kis külvárosi háznak lenni, amely beleolvad a nagy és hatalmas közös városképbe. Ilyen egységes az egész világ. Soha többé Preemby ő nem lehet, még ha akarna is. Ez a gondolat az, amelyhez görcsösen ragaszkodnia kell. Csak úgy lehet Sargon, ha megtagadja Preembyt - még ha a halál kínjaival fenyegetik is.

Ezalatt azonban az Ellenhatalom szakadatlanul sértegette Sargont és az életet, a zavaros poéta és kántáló szavalása révén. Ez az ember közben egy igéző, de utálatos szó varázsos hatalma alá került, ha ugyan ilyesmit egyáltalán szónak lehet nevezni. Tralala!

Tralala, Tralala!
Így szól a nóta!
Tralala, Tralala!
Száz esztendő óta!
Öreg fának nincsen kérge,
Az Istennek nincsen képe,
Tralala ha süt a nap, s tralala, hogyha szakad!
Égy s igyál s csókold a lányt,
Tralala tatraralala
Csókold meg s csókold meg,
Tralala! Tralala!

E szavalását csattanó hangokkal tette változatossá, amelyeket az ajkával produkált a keze fejen.

- Kérem ne nézzon engem cinikusnak, - szólt át Sargonhoz. - Tiszta életörömből teszem.

Sargon nem bírta tovább. Ilyen szörnyű tanokat hirdetni az emberi nem megváltójának fenkölt füle hallatára. Hirtelen rámutatott a mutatóujjával. - Önnek nincsen igaza! - mondotta.

A költő bámulva nézett rá egy percig s azután egy kézmozdulattal üdvözölte, mondván: Tralala! Tralalala!

- Én mondom Önnek, az élet reális! - kiáltotta Sargon. - Az élet óriási, az élet tele van jelentőséggel és renddel. Ezt jöttem elmondani Önnek és minden embernek!

A költő mosolyogva és udvariasan vágott a szavába:

Tralala,
Tralala,
Csuklás az élet s híg röffenés,
Trágyadombillat, mit elvisz a szél,
Múló perc s így mindegy, hogy élsz!
Traralala!

Folytatni akarta, de Sargon nem hallgatta végig. Hangosat kiáltott, hogy szomszédja szavát túlharsogja. - Ő maga szerencsétlen, higgye el nekem, hogy nincsen igaza és hogy elvakult, - mondotta neki. - Mert az én lelkem világosodott meg és én látok a dolgok velejébe. Nem az az elveszett lélek maga, akinek tartja magát, de semmiesetre sem szükséges, hogy az legyen. Nem! Én magam is ugyanilyen elveszett lélek voltam nem sokkal ezelőtt. Azt hittem, hogy porszem vagyok, hulladék, jelentéktelen valami. De fületem megütötte a hívó szózat, amely arra ösztökélt, hogy másokat szólítsak magam mellé, az új feltámadásban osztozásra. Látomásom támadt és olyan ember szemével láttam meg a világot, aki mély álomból ébred. Minden dolog egybefonódott, hogy együtt működjék és mindörökre folytassa munkáját.

A költő felhúzta erre az orrát és leintette Sargont olyan kézmozdulattal, mint mikor valaki ellenszenves dolgot hesseget el maga elől. - Tralala - üvöltötte.

- Higyje meg, minden dolog egymásba tartozik és egymásba kapcsolódik.

Erre még hangosabb tralala hangzott fel.

- Ide hallgasson, - üvöltötte Sargon.

- Csend legyen, - ordította dühösen a betegápolás szelleme, amelyet Mr. Higgs testesített meg.

- Egy perc múlva az egész szoba tele lesz üvöltözőkkel, - kiáltotta Mr. Higgs, aki komoly és ráncbaszedett képpel közeledett Sargonhoz. - Hallgasson.

S a Nagyvilág Ura rövid gondolkodás után engedelmeskedett.

Kimondhatatlan méltósággal teli mozdulattal jelezte Higgsnek, hogy durva kívánságát teljesíteni kész.

- Így is van rendjén, - szólt erre Higgs. - Maga tud hallgatni ha akar s ezért hallgasson is. Ő meg nem tud.

A költő halk s hízelgő hangon tovább gúnyolta és ugratta Sargont e visszatérő refrainnel: Tralala!

5.

Sargon felült az ágyában, mozdulatlanul ült és szótlanul, csak a fejét forgatta jobbra-balra, hogy a körülötte mozgó embereket jobban szemügyre vegye. Hirtelen kirobbanása mégis lecsendesítette kissé e végtelen versszavalás gyötrő hangját. Tovább recitált ugyan, hol örült rábeszélő erővel, hol szenvedélyes kifakadásokkal, hol meg csak úgy hangzott, mint szavaknak értelmetlen bugyborékolása, hullámai elcsaptak Sargon mellett és fölött, most már egyenesen hozzá intézte a költő szavát, de Sargon állhatatos maradt és nem vett tudomást róla. Felült ágyában és úgy figyelte a körülötte mozgó társaságot és azon gondolkodott, mely szörnyű és hosszú órák várnak itt reá.

Másnap éjjelre nem is gondolt, ezt az egy éjszakát is örökkévalóságnak látta.

Tudta előre, hogy ez a nyers, csupasz villanyos lámpa, amely pillái mögé hatolt, akármilyen szorosra hunyta is őket, egész éjszaka sugározni fog, megértette abból a pillantásból, amelyet Higgs a vöröshajú, erőszakos fiatal emberre vetett. Abban a pillanatban megértette, hogy Higgs fél ettől a vöröshajú, fénylő, pirosképű embertől és nem meri a villanyt eloltani és sötétbe borítani a termet, még be se meri árnyékolni a lámpát, akármit mondjanak is a kórházi szabályok. Most már megértette azt is, miért ment ki olyan sűrűn Mr. Higgs a folyosóra, meg akart győződni, hogy Mr. Jordan, vagy más ápoló ott van-e a közelben, hogy szükség esetén segítségére siessen. Igen, a lámpa egész éjszaka égni fog s a költő is egész éjszaka szavalni fog, s időnként a vöröshajú ember is el-elordítja magát s öklével az asztalt fogja csapkodni, ő meg az a másik ember, aki időnként rekedt kiáltásokat hallatott. S ezenkívül különböző hangokat fog hallani egész éjszaka, mindenféle zajokat, jövést-menést. S így ahelyett, hogy lefeküdne és reménytelenül próbálkoznék meg azzal, hogy elaludjék, inkább felül és gondolkodik. Az ember mindig tud gondolkozni. Persze, ha az ember fáradt, gondolatai nem igen ragadják messzire, mint a taposó ló, folyton egy körben jár, de viszont azt nem tudja megakadályozni, hogy ne virrasszon és ne gondolkozzék. Ebben a teremben nem igen lehet szó alvásról. Túlságos izgalom támadta meg itt egyszerre a fület, a szemet, az orrot. Vajjon egyáltalán alszik-e itt valaki, akár épeszű, akár örült?

S mivel nem volt mit tennie, hát felült és gondolkozott, el-elszunnyadt és közben gondolatai az álmok világába siklottak, míg egy-egy váratlan reccsenés vagy zörrenés gondolatait a régi mederbe nem térítették.

Még a leghosszabb éjszakának is vége szakad.

S ekkor Sargon az ébrenlét és alvás állapota között hirtelen valami szörnyűt pillantott meg. Legalább is idegei szörnyűnek érezték. Tőle a harmadik ágyon egy rendkívül kiaszott testű fiatal ember feküdt, aki hirtelen felemelte a fejét. Fejét párna nem támogatta, mégis fél-méternyire emelte a párna fölé. S olyan mereven tartotta, hogy még nézni is fájdalmas volt. S a fiatal ember szemében egy mélységesen büszke meggyőződés tükröződött vissza, hogy ilyen fantasztikus merevségre képes. Hihetetlennek látszott. Van talán a világon láthatatlan párna is? Vagy Sargon szeme káprázott, ébren álmodott?

A negyedik ágyban egy másik ember, roppant fájdalmas vonású, arcával Sargon felé fordult. A pillantásuk találkozott. Egyikük sem szólt egy szót sem, egyik sem mozdult s egymás szeméből mégis kimondhatatlan vigasztalást merítettek. Mert mindegyikük szeme megnyugtatta a másikat. Furcsa látvány, de így van. Nem csalja meg a saját szeme. Szegény fiúnak ez a betegsége.

Sargon bólintott. A másik épeszű ember visszabólintott, azután megfordult az ágyában, ahogy a megnyugodott gyermek fordul befelé, hogy elaludjék. De vajon tud-e aludni?

Sargon szeme körüljárta a termet, ez új felfedezés megnyugtató tudatával. Igen van köztük egynéhány, aki egészséges - olyan egészséges mint maga Sargon s akiket éppenúgy fogtak be, mint őt magát. A túlsó felén, az egyik ágyban fekszik egy ember, rövidre nyírt szakálla van és igen-igen szomorú arca, neki is épeszű szeme van.

Sargon holnap késelem nélkül beszélni fog ezekkel az emberekkel, mindent elmond nekik magáról és megbeszéli velök a szörnyű helyzetet, de most nem, mert Higgs biztosan visszakérgetné az ágyába. Számos dolog játszott úgyis össze, hogy Higgs haragját felébressze. Most már tisztán látta, hogy hirtelen haragú ember ez a Higgs s azért ajánlatos, hogy ne haragítsa magára. Egyelőre meg kell elégednie azzal, hogy az ágyában üljön és gondolkozzék.

Mit jelent az örültség és mi tette ez embereket örültekké?

Miért emelte fel őt vajjon a legfőbb Hatalom köznapi életének mindennapos cselekedetei és elképzelései közül, hogy tudatára ébredjen halhatatlan voltának, miért tárta fel előtte végtelen rendeltetését és a birodalmára rendelt Nagyvilágot, hogy nyomban utána a szabadság, a világosság és az élet világából az örültek e szürke alvilágába vesse? Nem lehet az, hogy semmiért történt légyen? Kell hogy valamit jelentsen!

S ekkor a második kérdés forgószele száguldott lelkén keresztül. A Hatalom szózatát intézte hozzá, minden jel szerint csak azért, hogy erre a helyre juttassa, s ugyanő juttatta e szörnyű helyre a többieket is. *Miért?* Számára ez megpróbáltatást jelentett, de a többieknek, akiknek lelke valóban megbomlott és meghibbant, ugyanezt jelentette-e? Mi célja velök a Hatalomnak?

A dolgok egész rendje Sargon lelkében hirtelen megingott és bomlásnak indult. Ha nem a Hatalom cselekedte ezt, akkor bizonyára az Ellenhatalom műve? Kell tehát, hogy ez az Ellenhatalom éppolyan erős legyen, mint a Hatalom maga, mely képes arra, hogy embereket kiragadjon az életből s mindörökre a kavarodásba, süllyedésbe - a halálba vesse őket. Vagy ha nem - akkor nincsen semmi!

Mozdulatlanul ült az ágyán, állát az öklére támasztotta és üres szemmel bámult e végső, sötét lehetőségre.

Vajjon ez az egész elhivatása és küldetése öncsalás volt-e és lelkének káprázata? Megcsalták már Tunbridge Wellsben is, mikor először érte a hívó szózat, hogy keljen fel és ébredjen fel? E szumériai emlékek nem voltak tán egyebek mint álmok? Vajjon tényleg egyszerűen Preemby Albert Eduárd volna ő - aki megőrült? S hétköznapi rögeszmék örült és céltalan világában keringene? Ha ez így van, akkor ő a legkergébb minden élő emberek között. Elhagyta kényelmes és biztos életét, amely jelentéktelen volt, de biztos, megszökött kedves Krisztina Albertája elől - csak azért, hogy engedelmessédjék e Hatalom hívó szavának, amely nem volt egyéb, mint saját képzelete és agyának e kísértetét kövesse? Napok óta kizárta gondolataiból Krisztina Albertát, ezt a kétkedő leányt, az Ellenhatalom szövetségését. Most újból megjelent lelki szeme előtt, nagyon hányaveti és hirtelen szavú, de mégis csak fiatal leány. Elhagyta, hogy gondoskodjék önmagáról, s olyan óvatosan elrejtőzött előle, hogy szemrehányásai és óvakodásai utól ne ériék. Vajjon mit csinál most? Mely veszedelem és baj éri őt talán éppen e percben? Idáig eszébe sem jutott, hogy el-eltűnése elsomorítja és veszedelembé döntheti a leányát. Most pedig tisztán meglátta, hogy bizony ez következett be.

Megjelent az ellenség és keményen megmondta neki az igazat. «Nagy számár voltál Albert Eduárd Preemby», mondá az ellenség. «Nagy bajba és veszedelembé döntötted magadat, a megsemmisülés borzalmainak kedvéért megfutamodtál saját életedtől. Fordulj vissza. Fordulj vissza, amig módodban áll visszafordulnod.»

De visszafordulhat-e még?

Igen. Még megteheti. Olyan könnyen. Egész egyszerűen megmondhatja, hogy most már emlékszik a polgári nevére. Kérheti azt, hogy az orvos, vagy az igazgató, egyszóval az elé vezessék, akik Higgs, Jordan meg a kollégáik fölött áll. Annak megmondja a nevét, megmondja a műterem címét, a bankja címét, a mosódája címét és így tovább, nyugodtan és igen világosan fog hozzá szólni, be fogja vallani, hogy furcsán viselkedett, de a roham már elmúlt és így a komor árnyak közül kikerül a szabad életbe. S megörvendezteti Krisztina Alberta lelkét...

S gondolatai e fürge, kedves, kissé kihívó női alak körül jártak. Bár most viszontláthatná! S a hosszú termen keresztül az ágyak között jönne feléje, hogy kiszabadítsa, kimentse innen...

S eztán élte végéig Preemby marad, egész egyszerűen Mr. Preemby, Preemby a közönség, Preemby a dolgok szemlélője, a szürke, szótlán ember a lármás műterem háttérében. De bizonyos dolgoknak ez a végét jelentené. Soha többé múzeumokba nem járhatna, s a könyvesboltok sötét árnyékában nem kutathatna régi, elfeledett könyvek között, amelyek elmúlt világokról szólnak és titokzatos jelvényekről. Soha többé nem töprenghetne Atlantis csodáin és titkán, a piramisok mértékein s a mult és jövő annyi más felsőbbrendű rejtélyén. A csodák mindörökre elmúlnak életéből, mert egyszer megpróbálta a titkok világának küszöbét átlépni s csodák helyett csalódást lelt e küszöb mögött. Mindez gyermekmese lesz ezentúl, elképzelt dolgok, amelyek soha sem következnek be. A mult és a jövő mindörökre elnémul előtte. Napjai olyan szürkék és unalmasak lesznek, mint eddig soha. Élete hólyagját kegyetlen kézzel kéne felszúrnia...

A másik út végén pedig fájdalom, lealázás, durva-bánásmód, undok étel, szennyos lakás, megpróbáltatás vár rá, amely tán megtöri erejét... de a Hatalom ezután is kegyes fővel integet feléje.

Arra gondolt, mi minden volt valaha Sargon birtokában, hatalmára, városaira, amelyek olyanok voltak, mint nagy és erős személyek, a Nagyvilágra, a csillagok titokzatos ígéretere, s most mind e dolgokról le kell mondania, hogy újból Preemby legyen, egyszerű és értelmes

Mr. Preemby, élete utolsó napjáig, mihelyt e ház küszöbét átlépte. Úgy érezte, hogy végtelen idők óta ül így az ágyán, szótlanul és borongón, bár a válasz ekkor már készen állott a lelkében. Végül hangosan megszólalt. «Nem, - szólt rekedt hangon, amely úgy hangzott majdnem mint egy kiáltás, - Sargon vagyok, Sargon, Isten szolgája, és enyém a Nagyvilág!»

6.

Éjfél már régesrég elmúlt és Sargon még mindig ott gubbasztott az ágyán ülve, a sivár, rikító világításban, a zaj és rendetlenség közepette. Az idő érzékét teljesen elvesztette, mert az óráját elvették tőle. Hajnal felé imádkozni kezdett. S közben-közben egy keveset sírt is.

Imádkozott. Közben bölcs mondásokat fundált ki és azokat elsuttogta, de néha e bölcs mondások szavakba sem öltöztek, hanem úgy siklottak végig a lelkén, mint a kígyók, amelyeket az ember mély és sötét vizekben lát néha. «Nagy a feladat, amelyet vállaimra tettél. Látom immár, hogy nem vagyok méltó ó Uram arra, hogy a legcsekélyebb feladatot is teljesítsem, amit rám bízál. Kicsiny és dőre ember vagyok én, s amit idáig cselekedtem, bolond dolognak bizonyult. De te szólítottál engem, ámbátor ismerted dőre voltomat. Ezért bocsásd meg ezt az én dőreségemet és segíts az én hitemben.» Szótlanul és hallgatagon ült az ágyon és a könnyek végig folytak orcáján. «Kész vagyok elviselni minden büntetést és minden megpróbáltatást, - suttogta végül, - csak te ne hagyj el engem és ne tűnj el az én világomból.»

Azért imádkozott, hogy a Hatalom mégis csak őt tegye meg a Nagyvilág Urává és remegve és félve tette hozzá «mint ez régmúlt időkben volt!»

Mert vajjon valóban tűzött-e rá valaha a dicsőség napja? Szuméria immár igen messze esett tőle, s a fehér városok és a kék folyó és a folyami gályák eltűntek s a térdre boruló sokaság is csak elmosódott folt gyanánt sötétlett lelke szemében, olyan tűnő kép gyanánt, mint az ébredő lélekből eltűnő éji álom. Egy ideig egy szót sem szólott, aztán hangos suttogással: Ó segíts az én hitetlenségemen!

Néha suttogva imádkozott, néha szótlanul s néha egészen némán ült az ágyán, Higgs néhány-szor odajött ágyához, de nem szólt hozzá s nem bántotta. A szomszéd ágyban a költő még mindig szavalt, de a vers most már nem volt egyéb, mint rímbe csendülő ocsmányságok sora.

Némi idő múlva befejezte Sargon az imát. Lehet, hogy el is aludt, sőt biztosan aludt, mert a hajnali szürkületre ébredt fel. Nem fokozatosan virradt meg, hanem világosságra ébredt.

Hideg, árnyéktalan világosság öntötte el a termet s a villanyos lámpák, amelyek olyan rikító fényben égtek, most már nem látszottak csak narancssárga fonalaknak. Higgs pedig a küszöbön állott és figyelmesen leste a vöröshajú embert, aki fejével az asztalra borulva aludt, vagy csak színlelte talán az alvást.

7.

Másnap délután történt, hogy két idegen úr kereste Sargont. Levitték őt az irodába, ahol a két úr egy keveset beszélgetett vele, aztán főleg egymással. Higgs aznap nem volt szolgálatban, de Jordan a háttérben leleselkedett.

Egyik úr sem mondotta el Sargonnak, hogy tulajdonképpen miért kívánták látni. Az egyik egy tömzsi férfi volt, fekete ruhában, aranylánc volt a mellén keresztbe és dús selyem nyakkendő, amelybe aranytű volt tűzve, az arca húsos volt és símára beretvált és olyan mint ásonyom egy térsztrakásban. A beszédje félig selypités volt, félig horkantás s meglátszott rajta, hogy bosszankodott és kapkodott, mert váratlanul berendelték, hogy vizsgálja meg Sargont. A másik magas termetű volt, szürke és fáradt arcú, Sargon megfoghatatlan okokból meg volt

győződve, hogy ez az úr orvos, akinek családi bajai vannak. Ez az utóbbi, mintha kötelezve érezte volna magát arra, hogy a társalgást vezesse, néha bizonyos kérdésekben a háttérben álldogáló Jordanhoz fordult.

- Ugy-e, - szólt a tésztaképű ember, - maga mindenféle szedett-vedett népséget akart megvacsoráztatni a Rubicon vendéglőben? Ugy-e hirtelen jutott ez az eszébe? Nem?

- Bizonyos emberekkel érintkezni óhajtottam, - felelte Sargon, - de lehet, hogy bizonyos tekintetben tévedtem.

- Bizonyos az, hogy tévedett, Mr... Mr...

- Nem titulálja magát Misternek, - szólt a háttérből Jordan. - Sargonnak híjja magát.

A doktor hirtelen felfigyelt s Sargonhoz fordult. - Ugy-e, ez valami történeti név? - kérdezte s kissé sandítva nézett a betegre.

- Az, - felelte Sargon.

- Azt tudja, hogy nem a maga neve, remélem.

- Lehet. Azaz, hogy nekem más nevem nincs!

- No, ez igen okos felelet mondhatom, - felelte erre a tésztaképű ember. - Szavamra mondom.

- S mi az ön valóságos neve, - kérdezte rábeszélő hangon az orvos.

- Sargon.

- Nem Mr. E. A. Preemby?

Sargon meghökkent s kissé tán megriadt szemmel nézett rá: - Isten segítségével nem, - felelte.

- S azelőtt nem volt Mr. Preemby, - kérdezte az orvos.

- Ma már nem fontos. Ez ma már nem számít.

- Lehet, hogy mégis számít valamit, - felelte a tésztaképű ember.

- S most maga valami király vagy Nagyúr vagy ilyesvalami és magáé az egész világ ugy-e? - kérdezte a doktor.

Sargon nem felelt. Érezte hogy hálóba került.

Az orvos Jordanhoz fordult s szemének egy intésével magához szólította. De Sargon csak egy mondatot tudott tisztán kivenni. - Higgs hallotta! - mondotta Mr. Jordan.

- Nem Sargonnak hívják, a Nagy Sargonnak? - kérdezte az orvos még egyszer.

Sargon szomorúan hajtotta le a fejét. - Helyesebb volna, ha az érdemetlen Sargonnak neveznének. Mert számos dologban megbotlottam.

A tésztaképű ember az orvosra nézett. - Talán elég lesz ennyi is?

- Én a lelettel teljesen tisztában vagyok, - mondotta az orvos. - Sőt a bizonyítványt is ki tudom állítani.

- Ha ön tisztában van Dr. Manningtree, nekem nincsen hozzátenni valóm. Közben megnézem a többieket is.

- Az okiratok bent vannak a szobámban, - felelte a doktor.

- Rendben, - válaszolta a tésztaképű úr.

- Nagyon köszönöm, hogy már ma eljött. Csak holnap kérettem volna ide, de higgye el, annyi a betegünk, hogy a mai szaporulatnak már helyet sem igen tudnék találni. Az egyik különösen veszedelmes. Az ápolók nagyon izgatott szemmel figyelik. Csak egy pillantást kell reá vetnie. A többivel sem kell vesződnie. Valamennyi tiszta eset, közös felvételi okmányt állíthatunk ki valamennyinek.

Úgy beszéltek egymással, mintha Sargon bent se lett volna a szobában, mintha már élettelen tárgy volna. Mert e két férfi szemében valójában az is volt. Az ő szemükben már kivált az emberek közösségéből.

- Miért hívtak le ide? - kérdezte hirtelen Sargon, akinek a lelkében ködös félelem kezdett kibontakozni, hogy tulajdonképpen mit mondtak és mit végeztek el itt.

Az orvos modora hirtelen megváltozott. Úgy beszélt Sargonnal, amint az ember egy egészen kicsiny gyermekkel beszél. - Most szépen visszamegy az ágyába! - mondotta Jordan.

- De én szeretném tudni...

- Menjen csak Mr. Jordannal.

- Mik azok az okiratok, amiket most emlegetett?

Az orvos anélkül, hogy válaszolt volna, hátat fordított Sargonnak, a tésztaképű ember pedig kinyitotta az ajtót, hogy kimenjen. Sargon egy lépést tett feléjük, de Jordan ekkorra már elkapta a karját.

S míg Sargont Jordan inkább kemény, mint szelíd ökle visszakormányozta az ágya felé, addig a bíró és az orvos kitöltötték és aláírták azt az okiratot, amely megfosztotta őt minden jogától, amely eddig mint minden emberi lényt, őt is megilletett. Mert Britániában nem nyilvános tárgyaláson és nem bírói eljárás után mondják ki az ítéletet a szerencsétlen ellen, aki az elmebetegség rettentő vádjá alá került. Nem emelheti fel szavát a nyilvánosság előtt és nincs hová fellebbezzene. Hiába írja a panaszos beadványokat, senki sem törődik velők, legszívhezszólóbb könyörgéseire vállvonogatás a válasz, ha egy ostoba betegápoló ellene tanuskodik. Kiszolgáltatják őt a tudatlan, rosszul fizetett, rosszul táplált ápolók szinte önkényes hatalmának. Eleinte végtelen hosszúnak tetszik minden napja és minden éjszakája, azután beletörődik ebbe az örökös egyformaságba s a napok és éjek szürke egyhangúságba olvadnak s egyre rohamosabb gyorsasággal mulnak el. Szinte megszakítás nélkül kényelmetlen és piszkos helyiségekben kell élnie s majdnem mindig betege a rosszul elkészített s gyakran hamisított tápláléknak, megmérgezi őt az ügyetlen gyógykezelés, különösen pedig az erős hajtószereknek kíméletlen alkalmazása. A mi elmeegógyintézetek csak a ricinusolaj kiutalványozásában bőkezűek. A szegény betegnek minden oka megvan, hogy egynémelyik társa elől remegve bujjon és szolgai módon meghunyászkodjék az ápoló előtt, akinek gondjára van bízva. A háttérben ugyan mindig ott áll a felügyelő-orvos, de az intézetek orvosi karának sincs kellő szakképzettsége az elmebetegségek terén. A nap bizonyos óráiban végigmennek a kórtermeken, kerülnek minden fáradtságot és oly keveset látnak meg amennyit csak lehet.

De különben is mit tehetnek? Nem emelhetik fel a költségvetésben az élelmezésre megszabott összeget és nem emelhetik fel az ápolók fizetését sem. Az a feladatuk, hogy megtakarítsák, nem pedig elköltsék az adófizető pénzét. Az ápolók összejátszanak és egymást fedezik, össze kell tartaniok s van közöttük akárhány, aki szörnyen fél a dühöngő betegtől. Néha napján, kellő bejelentés után egy-egy felügyelő, hivatalfőnök keresi fel az intézetet. Ez alkalomra természetesen nagy rendet teremtenek. Az a beteg, aki panaszkodni akar, sem mer a közelébe menni, vagy nem tudja, hogy s mint forduljon hozzá vagy milyen szavakba öltöztesse panaszát. Az ápolók pedig mindig ott vannak, hogy a szavába vágjanak, megfélemlítsék, szavait

félremagyarázzák. S így a szegény félőrültet igen keményen kezelik, rosszul táplálják, és durva ruhába öltöztetik anélkül, hogy bárkihez is fordulhatna panaszával és se éjjel, se nappal nincsen más társasága csak az őrülteké. Egészséges embernek is nehéz elviselnie a komolyan őrült embernek zavaros beszédjét, erőszakoskodását, kétségbeejtő gépies modorát és összefüggéstelen gondolkozását, hát még milyen nyomasztó lehet mindennek a hatása azokra, akiket e sötét árnyék már félig elborított. Soha sem lehetnek egyedül, sohasem menekülhetnek beteg társaik elől, soha békében nincsen részük. E szerencsétleneket a mai társadalom egy csoportba kergeti, eltünteti a szem elől, magas fal mögé zárja és olyan keveset költ rájuk, hogy sem kellő ruházatban, sem kellő ellátásban nincsen részük, nem ápolják őket kellő módon és minden gondja a társadalomnak arra irányul, hogy minél tökéletesebben elfeledje őket.

S a mi Sargonunk, aki még a szabad emberek világában is gyámoltalanul mozgott néha, most kénytelen napjait e sötét alvilágban eltölteni. Még két napot kell várnia a Gifford Streeti megfigyelő állomáson, amíg a hatóságok elhelyezéséről gondoskodnak, azután pedig négy fogolytársa kíséretében egy még sívárabb, még ridegebb s még reménytelenebb börtönbe szállítják, Cumberdown Hill rideg falai és drótkerítései mögé.

Így tűnik el egyelőre a köznapi emberiség szeme elől és ez okból egy időre e történet lapjairól is. Elviselhetetlen volna az olvasónak is, ha részletesen elmondanók, mint teltek napjai, naponkint megújuló gyötrelemben és megaláztatásban.

HARMADIK KÖNYV.

SARGONNAK, A KIRÁLYOK KIRÁLYÁNAK FELTÁMADÁSA.

ELSŐ FEJEZET.
Krisztina Alberta keresi apját.

1.

Krisztina Alberta idáig bátor, fölényes és győzelmes szemmel nézett az élet arcába. Az embe-
riség óvatosságai és elővigyázata őt nem érdekelték. Nem látta meg ez óvatos tétovázások
indító okait, indokolatlannak látta megalkuvásaikat és tartózkodásukat. Most ismerte meg
először a gondot. Apuskája eltűnt a nagy világban, amelyről hirtelen meg kellett állapítania,
hogy szörnyen kegyetlen tud lenni. Teddy aljas volt, olyan aljas, hogy csak a saját elkáprázta-
tásaiba bolondult számár állt volna szóba vele. Miután apja eltűnt, Krisztina Alberta majd
minden éjszakáját álmatlanul virrasztotta át, a kezét tördelte és Teddytátkozta. Lambone, a
legjobb barátja, lusta volt, ügyefogyott és komolytalan. Harold és Fay mintha kissé megunták
volna barátnőjük baját és mintha titokban szemrehányással illették volna őt azért, hogy apját
Londonba hozta. S így nem volt senkije, akihez segítségért fordulhatott volna. Senki sem
tartott ki mellette - kivéve önmagát, Krisztina Albertát, aki kissé beszennyezettnek érezte
magát és nagyon meg volt ijedve. - Mit csináljak? Mit csináljak? - kérdezte egyre, éjszakáról-
éjszakára, zsúfolt, de művészi berendezésű kis hálósobájában.

Helyzetének kényelmetlen voltát fokozta az is, hogy nem volt több pénze, csak egy fontja.

Fel kell jegyeznünk, hogy Krisztina Alberta két teljes napig elmulasztotta azt a természetes
kötelességét is, hogy a rendőrséghez forduljon. Az a furcsa, ösztönös félelem élt benne, hogy
nem lesz jó, ha a rendőrséget és általában az egész társadalmi rendet szegény öreg apjára
usztítja. Lelke mélyén lüktetett a minden hivatalviselő ember iránt való bizalmatlanság. Paul
Lambone vette rá végül arra, hogy elmenjen a rendőrségre. El kell ismerni róla, hogy végül
mégis csak elszégyelte magát saját gyámoltalansága miatt s két teljes napi gondolkodás után
megjelent Lonsdale Mewsban, hogy újból felajánlja szíves, bár kissé hasznavehetetlen
segítségét. Krisztina éppen Fay társaságában teázott.

- Krisztina Alberta, - így szólalt meg a szomorúságnak ez igen megnyugtató, testes képe - e
két nap alatt egyre magán járt az eszem. Nem jártam eléggé a kezére. Azt hittem, hogy az öreg
úr majd csak hazatér a maga jószántából, s hogy időelőtt kerítettünk olyan nagy feneket a
dolognak. Van-e valami ujság?

Krisztina Alberta legjobban szerette volna egy csapással leütni a fejét, de aztán eszébe jutott,
hogy Lambone a maga módja szerint mégis csak igaz barátja és még sok hasznát veheti.

- No, mondja ki, amit gondol, - szólt Lambone. - Sokkal jobban érzi magát drágám, ha ki-
mondja, amit gondol és aztán megbeszélhetjük, mitévők legyünk.

Krisztina Alberta rövid mosollyal nyugtatta meg. Lambone szemmeláthatólag felvidult erre a
mosolyra. Olyan ember volt aki utálta, ha utálják, még ha egy svábbogár volt is az, amely őt
utálta. - Nem, nem ülök abba a székbe, - mondotta Faynek, - túlságosan kényelmes. Minden
pillanatban eszembe juthat valami s akkor nyomban fel kell ugorjak és cselekedjek.

- Ez már inkább «spártai», - mondotta miközben leült.

- Micsoda? - kérdezte Fay.

- Spártai. A doktorom ajánlotta, hogy ezt a szót mondjam minden étkezés, de különösen a délutáni tea előtt. Hogy miért, nem tudom. Mágia vagy Coué vagy tudom is én, mit jelent. Mi ez? Kókuszsütemény? Mindjárt gondoltam... Nagyon jók. Hát most mihez fogjunk, Krisztina Alberta?

Józan hangon kezdett beszélni, okosan s egyre jobban hasonlított ahhoz az emberhez, aki ama híres könyvet írta: «Mit tegyen az ember száz és egy esetben?» Krisztina Alberta a kérdésre kénytelen volt bevallani, hogy fizetéseképtelenné vált, s Lambone megmagyarázta neki, hogy kötelessége elfogadni a barátjától huszonöt fontnyi kölcsönt. Azután elmagyarázta, hogy Mr. Preemby eltűnését be kell jelentenie a rendőrségnek és meggyőzte Krisztina Albertát is erről. Ha Mr. Preemby rossz kezekbe került, akkor minél előbb kell a rendőrségnek ez esettel foglalkoznia. Ő ugyan ezt nem tartja valószínűnek, inkább hajlik arra a feltevésre, hogy Preemby utcai csődületet okozott és ezért lefogták. Úgy vélekedett, hogy a rendőrségről mindjárt elmeorvosi megfigyelésre került. Két igen okos könyvben lapozgatott, - mondotta, - az Encyclopoedia Britannicában és a Békebírák könyvében és megmutatta, milyen alaposan kitanulmányozta ezt a kérdést. Krisztina Alberta is felfedezte, hogy barátjában egy kitűnő ügyvéd veszett el.

Kocsiba ültette Krisztina Albertát és elvitte a londoni főkapitányságra. - Vagy megmondják hol van, vagy megmondják hol keressük - mondotta.

Fay rendkívül eredetinek találta ez ötletét. - Ha egy elveszett esernyőről van szó, akkor még érteném. De sohasem jutott az eszembe, hogy az elveszett apját a rendőrségen keresse az ember!

Esti hat órára megállapították, hogy Mr. Preemby a Gifford-streetre került. De Gifford-street-en ügyis hiába keresnék, - mondotta a rendőrtiszt. - Elmebetegnek nyilvánították, úgy emlékezett a rendőrtiszt, bár egészen biztos nem volt benne és Cummerdown Hillre szállították. Paul Lambone fölényes modorával igyekezett elhitetni a rendőrtiszttel, hogy ő igen befolyásos közéleti tényező, hogy így további információt szerezzen, de igyekezetét kevés eredmény koronázta. S végül azzal távozott el a rendőrségről Krisztina Albertával, hogy csupán egyetlen lesújtó tényről szereztek eddig tudomást és pedig, hogy a legközelebbi látogatási nap előtt - s hogy az mikor van, azt az isten tudja - sem Mr. Preembyt nem láthatják, sem pedig hollywoodról Cummerdown Hill vezetőségétől felvilágosítást nem igen kaphatnak. Csak akkor «ha olyan állapotban van, hogy látogatók bebocsáthatók hozzá», akkor kereshetik fel őt Cummerdown Hillen. S a tisztviselő igen ridegen intézte el őket s olyan arccal állott előttük, mint aki kimondhatatlanul utálja Lambonet is, Krisztina Albertát is.

Mikor a Gifford Streeti intézetből kijöttek, Krisztina Alberta észrevette, hogy Lambone dühös. Soha idáig dühösnek nem látta. Most is csak átmeneti lelki állapot volt. Szokatlanul mély pirosság ömlött el az arcán,

- Ebet ültetnek hivatalba, - mondotta. - Azért van ott, hogy az embereket bántsa... aggódó embereket. Az ember azt hinné... hogy olyan ember, mint én... akinek neve van... azzal előzékenyen bánnak. Minden más országban így is volna. Az íróembert respektálják.

Krisztina Alberta némán helyeselte e kijelentést.

- Közhivatalnoknál a modor az első.

- Utálatos volt, - felelte Krisztina Alberta.

- Még nem tettünk pontot, - szolt Lambone. Krisztina Alberta várakozón hallgatott.

- Mindjárt Devizeshez kellett volna mennem. Többet tud az elmebetegségekről és idegzavarokról, mint bárki ebben a városban. Nagyszerű ember. Hazamegyünk a lakásomra, felhívom telefonon és megbeszélem vele, hol találkozhatunk. Ő majd kitanít bennünket, hogy

kell az ilyesmit megfogni. Magának is tetszeni fog az az ember. Most jut eszembe, tudja-e, hogy maga nagyon hasonlít hozzá?

- Hogyan?

- Ugyanolyan erős életakarat buzog benne is. S külsőleg is olyan mint ő. Ugyanolyan orra van s majdnem ugyanolyan az arcéle.

- Az igaz, hogy az orrom inkább illik férfiarcba, - szólt Krisztina Alberta. - Azt hiszem ő is kellő magasságban hordja.

- Nagyszerű orr ez hiába, Krisztina Alberta! - felelte Lambone. - Vitézi orr. Ne szerénykedjék és ne szégyelje. Tudja-e, hogy az orra vonzott legelőször magához? A férjét is ezzel nyársalja majd fel, s a férje is imádni fogja s vakon követi ez orrt, mint most maga. Manapság a nők is szabadon kiélik az egyéniségüket s így az arcuk is egyéni és különös. A göndör fürtök, a hattyúnyakak és a piros orcák ideje már elmúlt. Nem mintha magának nem volna olyan gyönyörű tiszta arcbőre, amelynél szebbet soha életemben nem láttam.

- Meséljen még valamit erről a Dr. Devizesről, - kérte őt Krisztina Alberta.

2.

De Krisztina Alberta másnap még nem találkozott Devizes doktorral. A találkozót elhalasztotta és kirohant Woodford Wellsbe, Mr. Sam Widgery egy igen különös közleménye következtében.

Widgeryék soha sem állottak levelezési viszonyban Preembyékkal, lévén az egyedüli kapocs közöttük a Mr. Preembynek időnként fizetendő haszonrészesedés a mosóda után, amely semmiféle levelezést nem tett szükségessé. A részvénytársaság megalakulása a két család viszonyát meglehetősen feszültté tette, Mr. Widgery megharagudott Mr. Preembyre és ezt a levelei szándékos rövidségével el is árulta. Most azonban a következő levél futott be, amely Miss Chrissie Preembynek volt címezve:

«Kedves Chrissie!» - így kezdődött a levél.

«Borzasztó ez az eset az apáddal s meg sem mondhatom, hogy milyen borzasztó ez nekem és rögtön el is mentem a szegényházba, a hová te csukattad, mihelyt az igazgatóság levelét megkaptam és átvettem az óráját és a csekk-könyvét. Még szerencse, hogy a címemet megtalálták a zsebemben, különben azt hiszem, ezt a dolgot is eltitkoltad volna előlem, mint minden egyebet, ő nem ismert meg és a nevét is letagadta, de később azt mondotta, hogy tudja ki vagyok, tolvaj kereskedő, vagyok azt mondotta és megfenyegetett s azt mondta, hogy levágatja a füleimet. Meghánytam-vetettem magamban ezt a dolgot s mivel te még nem vagy nagykorú, azt hiszem nekem kell ezután fölöttem gyámkodnom és a mosódából téged illető üzletrészt kezelnem, különben ez a mosóda egyáltalán nem jövedelmez annyit, mint ahogy apád velem elhitette. Azt hiszem, már akkor is zavaros volt a feje s nem volt egészen tisztában azzal, hogy mit csinál és én nem hiszem, hogy ez az egész elsőbbségi részvényhistoria, amit soha sem ismertem el komolyan, csak azért, hogy neki a kedvében járjak, ezután is megállja a helyét. Szerencsére nem sürgős a dolog, mert hogy nem kell érte semmit sem fizetned, addig, amíg nem jelentkezel, mondja Mr. Punter, a többit pedig majd elintézhethetjük akkor, ha apád megbetegedésebe már megnyugodtál. A feleségem is minden jót kíván és szívből sajnál. Meg kell nyugodnod és nem szabad ezt a dolgot nagyon a szívedre vened, mert az ilyesmi gyakran átöröklődik és az embernek ezért is vigyáznia kell s azért bizz csak rám mindent és ezzel maradok

szerető unokatestvéréd
Sam Widgery.

- Na megállj! - szólt magában Krisztina Alberta s nyomban telefonált Lambonenek, hogy Wilfred Devizessel aznap nem találkozhatnak, s szikrázó szemmel rohant a földalattihoz s aztán a liverpooli állomáshoz.

3.

Mikor Krisztina Alberta Woodford Wellsbe ért, úgy látta, hogy a mosóda valamivel kisebb lett s a világoskék kihordó kocsik fénye is elhalványodott. A szvasztika keresztet nagy fehér papírlappal ragasztották át, amelyen ez a hirdetmény állott: «Teljesen Új Vezetés! Minden rendelés és hirdetés e címre intézendő: Samuel Widgery Esq. Vezérigazgató.»

A kerti úton végigment a kapuig, amely élte első felének otthonába nyílt. Az ajtót maga Sam Widgery nyitotta ki; látta mikor bejött a kerten. - Szóval eljöttél, - mondotta s mintha egy percig gondolkozott volna, bebocsássa-e. Magas, görnyedt termetű férfi volt, széles, himlő-helyes arcú, vastag lógó ajkú, néha az orrán keresztül beszélt és nyugtalanul pislogott beszéd-közben, apró szürke szemével. Sötétszürke, rosszul szabott ruha volt rajta, rojtos szélű gallér és egy nagyon kopott, kész fekete nyakkendő. A mellénye majdnem végig ki volt gombolva és a kezével sokat kapkodott. Úgy nézett Krisztina Albertára, mintha félelmetesebbnek látná, mint amilyennek várta.

- Láttad apámat? - volt Krisztina Alberta első kérdése, aki rögtön a dologra tért.

Sam összeszorította az ajkait és megcsóválta a fejét, olyan arccal, mintha e kérdés rémes dolgokat idézne fel emlékezetében.

- Rossz állapotban volt? Furcsa volt? Borzasztó?

- Ne olyan hangosan, drágám, - felelte Sam halk suttogással. - Felesleges hogy mindenki tudjon a bajodról. Gyere be ide, itt nyugodtan beszélgethetünk.

Bevezette a kis nappali szobába, amelynek falai közt még nem régen apja vetette papírra az ujonnan alapítandó mosóda-részvénytársaság tervezetét. Kissé meglepte Krisztina Albertát, hogy az ismerős bútortat milyen alaposan felforgatták és egy fekete nagy íróasztalt állítottak az ablak elé, Sam Widgery óvatos kézzel becsukta az ajtót és néhány lépést tett a leány felé. - Ül le, Kriszta, - mondotta, - és ne légy izgatott. Tartottam attól, hogy mihelyt leveletem megkapod iderohansz. De kötelességem volt, hogy megírjam neked.

- Láttad őt? - kérdezte a leány még egyszer.

- Tisztára megőrült, - felelte Sam. - Azt mondják, hogy nagy zenebonát csapott a Rubicon vendéglőben. Nagy lakomára invitálta London minden koldusát.

- Láttad őt? Milyen színben van? Nem volt nagyon szerencsétlen? Mit csináltak vele?

- Ne ontsd rám csöstit a kérdéseket Kriszta. Nem szabad ilyen izgatottan foglalkoznod ezzel a dologgal. Megírtam a levelemben, hogy felkerestem az intézetben. Behívták és egy kis szobában egyedül hagytak bennünket.

- Hol? Merre? Melyik szegényházban?

- Már megint kezdted. Ül le kedvesem és hallgasd végig sorjában, amit elmondok. Minden kérdésre nem tudok egyszerre felelni.

- Hol láttad őt? Nem a Gifford Streeten?

- Igen. Hol egyebütt? Éppen várták a kocsit, amelyik elvitte.

- Hová?

- Azt hiszem valamelyik elmeorvosintézetbe.
- Nem Cummerdown Hillbe?
- Igen, igen, ha jól emlékszem Cummerdown Hillt mondták. Igen. Cummerdown Hillbe viszik, azt mondták. Mikor bejött hozzám, olyannak láttam, amilyen mindig volt, csak egy kicsit mélyebb a szeme, amíg engem meg nem pillantott. De amikor engem meglátott, valahogyan meglepett és csak annyit mondott: «Nem ismerem magát.» Így. Csak ennyit.
- Ettől még nem kell, hogy örült legyen. Örültnek látszott talán? Azt elhiszem, hogy veled nem akart szóba állni a sok gorombaság után, amit egymásnak mondtatok.
- Bizony az lehet. Én mindenesetre azt feleltem: «Hát nem ismered? Engem? - kérdeztem, - Nem ismered engem, a jó öreg Sam Widgeryt, akinek a nyakába varrtad a mosódádat?» Így, tréfásan kérdeztem tőle. Jóindulatú hangon, csak egy kicsit humorosan. «Nem ismerem magát!» - mondotta még egyszer és kifelé indult. «Megállj csak», mondom én és megfogom a karját. «Aljas, csirkefogó, gazember vagy!» mondja erre ő és eltaszít magától. «Az ilyen ember minden mosódát tönkretesz!» - mondja ő nekem, aki tizenkét évvel azelőtt, hogy elvette szegény anyádat, már a szakmában voltam. - A szemrehányást semmiesetre se érdemlem meg Mr. Albert Eduárd Preemby, - mondom én. - Erre valahogy meglepett.
- Sargum, ha szabad kérnem, - felelte.
- Sargon, - javította ki Krisztina Alberta...
- Lehet. Mindenesetre úgy hangzott, hogy Sargum. És veszettül ragaszkodott e névhez. Megpróbáltam okosan beszélni vele, de mindhiába. Nem tudtam belőle értelmes vagy egyenes választ kisedni. Aztán azzal fenyegetett meg, hogy deresre huzat - hogy az mit jelent, bíz' Isten nem tudom. Erre rászóltam, hogy beszéljen velem tisztességes hangon. Nekem elég volt, - mondtam aztán az ápolónak, aki lekísérte és az ápoló aztán ki is vezette. Szóval az öreg el van intézve!
- Elintézve?
- Igen elintézve. Nem segíthetünk rajta.
- Nagyon szerencsétlen volt a kinézése? Nem látszott rémültnek, vagy olyannak, mint akit bántalmaznak?
- Miért gondolod? Kellő gondozásban van része és nem érheti semmi baj.
- Szóval biztos vagy abban, hogy nyugodt volt az arca?
- Egy kicsit lehangoltnak mondanám. Fáradtnak. Talán azért, mert túlsokat töpreng. De ott van, ahová való, Kriszta. Legalább én úgy vélem. Nincs egyéb dolgunk, amint ezt Mr. Punter szavából következtetem, minthogy békében hagyjuk. Jó helyen van, megvan mindene és az adófizető polgár pénzén él. Inkább magunkra kell, hogy gondunk legyen. Inkább azon törjük a fejünket, hogyan intézzük el ezt a hülye elsőbbségi részvény dolgot, amit még a nyakunkba sózott. Ez annál sürgősebb. Több mint ötszáz fontnyi terhet jelent évente, tíz fontot hetenként. Nincs Londonban olyan mosóda, amely ezt megbírná.
- Látnom kell apámat, - felelte Krisztina Alberta. - Nem hiszem hogy olyan pompásan érezné magát. Borzalmas dolgokat hallottam már az elmeorvosintézetekről. Azt hiszem a legokosabb, ha egyenesen odamegyek.
- Hiába mennél Kriszta, - felelte Mr. Widgery s lassan lóbálta széles, szürke képét és a szeme szögletéből figyelte unokanővérét. - Ezekben az örültek házában nem járhatnak ki meg be a látogatók, amikor eszükbe jut. Azt magad is belátod, hogy ez nem megy. Ezeket a szegény

teremtéseket nagyon felizgatnák, már pedig nyugalomra van szükségök. Azt hiszem nem ártana, ha egy ajánlólevelet adnék veled...

- Te? Nekem?

Mr. Widgery vállat vont. - Könnyebben bejutnál. De hiába, nem segíthetsz rajta Kriszta akkor sem, ha elébe kerülsz. Pedig most már várnod kell a legközelebbi látogatónapig. Ezen nem lehet segíteni.

- Már pedig én látni akarom.

- Az természetes. De a regula, regula. Közben pedig ezt az üzleti dolgot mindenképen el kell intéznünk. Amíg apád az elmeógyógyintézetben van, azt hiszem leghelyesebb, ha hópénzt adok ki neked, mondjuk heti öt fontot, a többit pedig visszatartom addig, amíg a dolgot békésen el nem intézzük. Vagy heti négy fontot. Vagy ha inkább megfelel - ne határozzuk meg az összeget. Magam sem tudom mi volna legjobb. Még nem gondolkoztam felőle. Nem lehet, hogy az egész tíz fontra szükséged volna, mikor apádra most nincsen gondod. Majd aztán meglátjuk, hogyan állunk és mindent rendbe hozunk.

Elhallgatott eztán és megvakarta az állát, míg keskeny, hasított szemével nyugtalanul figyelte Krisztina Albertát. - Megértetted? - kérdezte aztán, mintha e kérdéssel a választ szeretné kiugratni belőle.

Krisztina Alberta olyan sokáig nézte szó nélkül ellenfelét, hogy a csönd már kínossá vált. Aztán felállott és úgy mérte végig, két kezét a csipejére téve és lángbaborult arccal.

- Igen. Megértettem, - felelte. - Ó te vén gazember!

Mr. Widgery kedves, régimódi modort és hangot várt a fiatal hölgyektől és azért e kijelentésre kissé mehökkent: - De kérlek! - mondotta. - Kérlek!

- Mindig is az voltál, - tette hozzá Krisztina Alberta.

- Nem szabad ilyeneket mondanod Kriszta. Nem szabad ilyen szavakat használnod. Nem szabad ilyen szemmel nézni a dolgokat. Hogy mondhatasz rám ilyet? Vén gazember! Miért? Nem teszek egyebet, csak amit kötelességem megtenni. Még nem vagy nagykorú, a törvény előtt még gyermek vagy s azért reám, legközelebbi rokonodra hárul az a természetes kötelesség, hogy apád ügyeit úgy intézzem el, amint legjobbnak látom. Ez az egész. Nem szabad helytelen dolgot feltenned erről az egész ügyről és nem szabad elvesztened a nyugalmat. Megértetted?

- Ha jól emlékszem, - felelte erre Krisztina Alberta, - vén gazembernek neveztetek.

Widgery nem mert a szemébe nézni. Szavait mintha az íróasztalához intézte volna.

- Mi hasznod van abból, hogy ilyen rettenetes kifejezéseket használj ellenem? Vagy talán nekem ártasz vele? S vajjon változtatsz-e vele azon a tényen, hogy akár akarom, akár nem, kötelességem, hogy apád vagyónát kezeljem, dolgait elintézzem s ügyeljek arra, hogy te se kerülj valami bajba, vagy szerencsétlenségbe? Nekem meg a nagynénédnek semmi más kívánságunk nincsen, csak hogy mindent megtegyünk érted, ami helyes és kíváncsú. Te pedig úgy támadsz nekem, mint egy áspiskígyó és mily szavakat használj ellenem?

Mr. Widgery nem talált kellő szavakat, amelyekbe felháborodását öltöztesse és egyre az íróasztaltól várva résztvevő támogatást, vállat vont és kitárta két kezét.

- Maga apámnak nem vérrokona, - felelte Krisztina Alberta. - Mindjárt sejtettem, miről van szó s miben fő a feje, mihelyt a levelét elolvastam. Persze most boldog, hogy apámat eltakarították az útjukból, mert ő megkövetelte a pontos fizetést. Azt hiszi persze, hogy egyedül

állok a világban, hogy tehetetlen fiatal leány vagyok s azt teheti velem, amit akar. De ebben az egyben téved. Meg fogom fizettetni magával az utolsó fillérig, amit megfizetni tartozik, s gondom lesz arra is, hogy ezentúl pontosabban fizessen mint eddig tette. S miért nem próbálta kiszabadítani onnan, mihelyt meghallotta, hogy bevitték?

- Kérlek ne izgasd fel magadat Kriszta, - felelte. Mr. Widgery. - Ha apádnak nem is vagyok vérrokona, neked az vagyok. Legközelebbi rokonod vagyok és legjobb barátod s rám hárul a kötelesség, hogy gondoskodjak rólad. Nekem kell cselekednem helyetted. Akármilyen csúnyákat mondasz is rám, tény az, hogy a legjobb helyen van ott, ahol van s én a magam részéről nem fogom engedni, hogy a nyugalmaiban megzavarják. Semmi esetre sem engedem meg. Ott marad, ahol van s én azt fogom cselekedni, amit Mr. Punter tanácsa szerint cselekednem kell. Az öt megillető osztalékot az esedékesség napján az ő javára visszatartom s ebből az osztalékból az ő számlája terhére kifizetek neked annyit, amennyit az ellátásodra elégnék tartok s gondom lesz arra is, hogy mától fogva rendes és tisztas életet élj, amint ezt szegény Krisztina unokanővérem is megkövetelte volna tőled. Igazán botrány, ahogy eddig a világban csavarogtál s így megtanultál átkozódni és káromkodni. Ez így nem megy tovább, s minél előbb térsz a helyes útra Kriszta, annál okosabb.

A fiatal nő szótlán hallgatta végig, amíg Mr. Widgery kipakolt a terveivel.

- Hol a felesége? - kérdezte aztán megdöbbenő erővel küzdve le haragját.

- Fent van a mosódában, ügyel a munkára. Fölösleges őt háborgatnunk. Mi ketten alaposan megbeszéltük ezt a dolgot s tökéletesen egyetértünk mindenben. Jogunk, hogy gondodat viseljük és kötelességünk is, hogy gondunk legyen reád és erős szándékunk, hogy ezt a kötelességünket teljesítsük is, akár tetszik neked, akár nem Kriszta.

Krisztina Alberta nyugalma káros kétségek rohanták meg. Csak két hónap múlva lesz huszonegy éves és nagyon könnyen lehetséges, hogy a törvény ennek a ronda, olajos emberi lénynek különböző jogokat ad ahhoz, hogy az ő életébe szemtelenül beavatkozzék. De természetéhez tartozott, hogy bátor arccal viseljen el minden megpróbáltatást.

- Mindez bolondság, - felelte. - Nem tűröm, hogy apámat így, minden szó nélkül, elzárják előlem és nem tűröm azt sem, hogy te gazdálkodj a magad kedve szerint az ő vagyonával. Nincs olyan ember a családban, aki ne tudná milyen ragados kezű vagy. Anyám is egyre mondogatta szegény. Én magam fogom apám dolgait elintézni és gondoskodni fogok arról, hogy megfelelő gyógyintézetbe jusson, ahol különleges módon kezelik az ilyen lelki betegeket. Csupán ezt akartam neked megmondani.

Mr. Widgery apró szemével szinte mérlegelte azt, amit Krisztina Alberta mondott. - Igen magasan hordod az orrod te Kriszta, - mondotta némi szünet után. - Hogy ezt, meg amazt fogod megtenni. De úgy látszik, nem vagy tisztában azzal, hogy mit is tehetsz meg tulajdonképpen. Pénzed nincsen és törvényes cselekvőképességed sincsen, s minél hamarabb belenyugszol a változhatatlanba, annál okosabb.

A kínos érzés újból elhatalmasodott Krisztina Albertán. Hogy ezt legyűrje magában, szinte szántsándékkal vesztette el a türelmét.

- Hamarosan megmutatom neked, hogy mit tehetek és mit nem, - kiáltotta lángoló arccal.

- Vigyázz és ne légy izgatott. Csak izgatott ne légy, - intette őt Mr. Widgery. - Neked soha sem szabad izgatottnak lenned.

- *Izgatott!* - kiáltotta Krisztina Alberta és épen alaposan vissza akart vágni, amikor egy rút gondolat hirtelen elvágta a szavát. Elhallgatott és szótlánul bámult a himlőhelyes arcba, az apró barna szempárba. A néma kérdésre a két barna szem néma választ adott. Most történt harmadszor, vagy negyedszer, hogy ezt a szót használta «izgatott» s Krisztina Alberta csak most értette fel, hogy mire is céloz vele. Hirtelen futott végig azon a gondolatsoron, amit apjának megbetegedése indított meg e himlőhelyes főben. Widgery is forgatta a gondnoksági törvényt és ő is légvárakat épített.

- *Úgy van!* - felelte Mr. Widgery. - Mindig furcsa leány voltál te Kriszta, s az a zavaros élet, amelyet éltél, meg ez az eset, bizonyosan megviselte az idegeidet. Meg is látszik rajtad. Nincsen neked más barátod csak a nénéd meg én és nincsen sehol csöndes otthonod, ahol tárt karokkal várnának, csak minálunk. Azért ne meredj rám olyan szemmel Kriszta, én csak a javadat akarom. Egy fillért sem kapsz tőlem, ha tovább is Londonban akarsz lakni. Isten tudja, még valami kábítószerre kapsz rá. Olyan gazembernek nevezhetsz amilyennek akarsz. Úgy káromkodhatsz, mintha máris az eszedet vesztetted volna, azt amit egyszer kimondtam, nem változtatom meg. Én azt akarom, hogy ideköltözz hozzánk és egy ideig itt pihentesd az idegeidet, s itt valaki megvizsgáljon s megmondja, mitévők legyünk veled... Eljön az ideje, hogy hálás leszel érte.

Nagy szürke képe Krisztina Alberta szeme előtt hirtelen kitágult és betöltötte az egész szobát, amely viszont összezsugorodott és elsötétült.

- Kötelességem, hogy gondodat viseljem. Sem neked, sem nekünk nem fog megártani, ha valakitől tanácsot kérünk.

Mikor már a vonatban ült, bevallotta magának Krisztina Alberta, hogy az első pillanatban Mr. Sam Widgery fejét a szoba padlójába akarta verni, de aztán egészen másként vett tőle búcsút.

- *Ugyan!* - kiáltotta. - Hát azt hiszed, hogy én ide visszajövök valaha, hogy valaha átlépem ezt a küszöböt?

- Még mindig jobb, mint Londonban pusztulni Krisztina, - felelte Widgery. - Jobb mint Londonban elpusztulni. Mi nem tűrhetjük, hogy Londonban csavarogj, mint szegény apád tette.

Krisztina Alberta érezte, hogy itt az ideje, hogy menjen, de egy-két másodpercig nem tudott megmozdulni. Nem tudott megmozdulni, mert attól félt, a férfi valamiként vissza akarja tartani s nem tudta, mitévő legyen, ha ez tényleg bekövetkezik. Aztán minden erejét összeszedve az ajtó felé indult.

- *Well,* - mondotta mikor már elment mellette, az ajtó felé, úgy hogy a férfi sarkon fordult. - Hogy mi a véleményem felőled azt már megmondottam s így okosabb hazafelé indulnom.

Látta, amint a férfi szemében egy pillanatra felvillant a gondolat, hogy útjába álljon, de aztán e gondolat kihamvadt. - Nem maradsz nálunk teára, mielőtt hazafelé indulsz? - kérdezte.

- *Nálad enni egy falatot is?* - kiáltotta Krisztina és az ajtónál termett. A keze úgy remegett, hogy alig tudta megfogni és megnyomni a kilincset. Widgery mozdulatlanul állott a helyén, Krisztina után bámult, alsó ajka lecsüngött és a kétkedés kiült az arcára. Mintha nem lett volna olyan biztos a dolgában, sem abban, hogy tulajdonképpen mitévő is legyen. Az az út, amelyen elindulni szeretett volna, megdöbbenően egyenes volt.

4.

Krisztina Alberta öntudatos léptekkel ment ki az ajtón s aztán a kerti úton végig. Nem nézett hátra, de tudta, hogy Widgery ott áll az ajtó mögött s az ablak üvegén keresztül figyelő lépteit. Soha életében a rémület ilyen erővel meg nem markolta. Legszívesebben futásnak eredt volna.

Miután a vonat elindult, biztosabbnak érezte magát. - Hogy az ördögbe tud hozzám férközni? - kérdezte hangosan az üres szakaszban.

De nem volt tökéletesen biztos abban, hogy nem tud-e mégis hozzá férközni és csöndesen mérlegelni kezdte, londoni barátaitól milyen segítséget és támogatást, remélhet. Vajjon számíthat-e például Paul Lambonere? Ha a hópénzét beszüntetik, tud-e magának valami állást szerezni, hogy eltartsa magát egy ideig, amíg ki nem szabadítja apját a hálóból, amelybe esett.

Megmaradhat e Haroldnál és Faynél, akik egyébként is örökös pénzzavarban voltak, ha majd az ő pénze is kifogy? S ezalatt édes apja ott bent az intézetben biztosan azon töri a fejét, miért nem érkezik számára segítség? Szegény öreg, nem tudja mire vélni, mi érte, s biztosan napról-napra zavarosabbá válik.

Krisztina Alberta e percek alatt évekkel lett idősebb. Minden lázadozása és radikalizmusa mélyén szívós gyökerekkel élt a tudat, az a néma tudatalatti meggyőződés, hogy a társadalom gerendázata teljes tökéletes és biztos. Minden fiatalos lázadás mögött ott él ez a meggyőződés. Anélkül, hogy sokat törte volna rajta a fejét, meg volt győződve arról, hogy minden kórház kényelmes és kellemes intézmény, hogy az orvosok a modern tudomány minden vívmányát ismerik, hogy a börtönök tiszta és példásan rendben tartott épületek és bár a törvény lehet, hogy igazságtalan, de ez igazságtalan törvényt soha becsstelen vagy gyenge kéz nem alkalmazhatja. Ugyanazzal a megrendíthetetlen megnyugvással viseltetett a társadalmi rend tökéletessége iránt, mint a kis gyermek a családi kör és a gyermekszoba legyőzhetetlen biztonsága iránt. De most lassanként derengeni kezdett előtte, hogy az egész világ bizonytalan lábon áll. Nem mintha gonosz, vagy rosszakarátú volna e világ, hanem szórakozott és a véletlen szeszélyétől függő. Retteg a szörszálhasogatóktól. A legaljasabb, a legveszedelmesebb és a legkegyetlenebb cselekedetre képes, csak hogy lerázza magáról a szörszálhasogatók kellemetlenkedéseit és makacsul behunyja a szemét minden szenvedés, vagy gonosztett láttára, ha egy módja van arra, hogy ne vegyen róla tudomást. Veszedelmes világ ez, amelyben az ügyesbajos ember könnyen elvész, bár él és minden ízében szenved. Olyan világ ez, amelyben nem jó egyedül lenni és Krisztina Alberta veszedelmes egyedüllétét egyre jobban megérezte.

Soha életében, jutott most az eszébe, nem törődött a családjával, s most vette csak észre milyen gyorsan tud megbomlani egy család. Bár egy fal állana mögötte, amelynek megvetné a hátát, kívánta most, ha Sam Widgery mégis csak összeszedné a bátorságát és felvenné a harcot, bár volna valakije, aki egészen az övé volna, megbízható szövetségese, akire mindenképpen számíthat, aki közelebb állna hozzá mint a törvény és a szokás, aki utána járna és kiszimatolná, ha valami verembe esne, hogy tulajdonképpen mi történt vele, aki nem nyugodna bele a vereségébe, valaki, aki jobban a szíven viselné Krisztina Alberta sorsát, mint a sajátját és nem fordítana könnyedén hátat neki.

- Ki legyen ez az ember? Nem nő. Férfi, szerető kell hogy legyen!

- A fene vigye Teddyt! - kiáltotta Krisztina Alberta s az öklével olyat ütött a kocsipamlagára, hogy nagy porfelhő szállott ki belőle. - Vigye el az ördög, ott ahol van.

- Pedig tudtam, hogy kivel van dolgom! Az első perctől kezdve tisztában voltam vele.

- Egyedül, egymagamban kell kiállanom! - szólt Krisztina Alberta.

- De különben, kinek is kellenek én ezzel a krumpli ormánnyal!

- Még ha akadna is ebben a világban megbízható szerelmes, ki szeretne egy ilyen leányt, amilyen én vagyok. Minden ember csak magával törődik ezen a földön. Nem törődnek az emberek fikarcnyit sem egymással. Piszok egy világ ez! - jelentette ki Krisztina Alberta.

5.

Gondolatai új irányba fordultak. Végre is, nem egészen alaptalan, akármilyen kellemetlen is az a feltevés, hogy ő - Krisztina Alberta - bizonyos mértékben, hogyan is mondjam? - *fura!* Idáig Krisztina Alberta önmagát az egészség és tiszta értelem mintaképének tartotta, s legfőleg egy hibáját ismerte el - az orrát. Most pedig ez a szó «fura» olyan mélyre fúródott a lelkébe, mint a túske a köröm alá. Nem tudta kihúzni gondolatainak szövetéből.

Azt maga is tudta, hogy mindig elütött az emberek tömegétől. Mindig a maga külön módja szerint gondolkodott.

A legtöbb embert, akit az élet eddig útjába sodort, színtelennek látta, szóban és cselekedetben egyaránt gyengének, megalkuvónak, igen ez a helyes szó, megalkuvónak. A szókimondástól valamennyi irtózott, hogy miért, azt maguk sem tudták. Krisztina Alberta egyre-másra mondogatta, hogy a fene vigye el és így tovább, mert idáig egyébbel, mint azzal, hogy jómodorú ember ilyen szavakat nem használ, nem tudtak e szólásmódok ellen felhozakodni embertársai. Az emberek nem használtak bizonyos szavakat és nem követtek el bizonyos cselekedeteket, éppen csak azért, mert e szavakat nem szokták használni és e cselekedeteket nem szokták elkövetni. S akármit mondtak és cselekedtek is embertársaik, akármilyen dőre szó vagy dolog volt is, a többiek ijedten majmolták. Ifjúságuktól halálukig úgy jártak-keltek a világban, mint valamely embertársuknak halvány másolatai, amíg a halál el nem ragadta őket. Miért éltek akkor egyáltalán? Miért nem vonulnak ki az élet kertjéből és engedik át másnak e kert gyümölcsseit? Valahogy azért átvergődtek az életem. Nem kerültek bajba. Egyik támogatta a másikat. Másrészt pedig mi történik, ha az ember nem alkuszik meg? Megriasztja embertársait. Letér a kitaposott útról. Hasonlít egy gyorsvonathoz, amely lekanyarodik a sínekről és árkon-bokron keresztül próbál átvágni egy kanyarodót. Az ember nekimegy - fűnek-fának.

Vajjon ez a megalkuvó élet, amelyet mindig megvetett, ez volna a való, a helyes élet? Megalkudni annyit jelentene, mint a helyes útra térni? A birkákról hallotta, hogy ha megkergülnek, elcsavarognak egymagukban a nyájtól és úgy döglenek meg. Vajjon eredetisége, önálló gondolkodása, a tömegtől elkülönülése, amelyre olyan büszke volt és amellyel dicsekedett, nem lett volna egyéb, mint az út, amely az egészséges élettől eltávolította? Eredetiség, különcködés, furaság, örültség, vajjon nem e különböző mértékei egy s ugyanazon betegségnek?

Vajjon nem volt-e egyéb különcködésnél, hogy apja a legalázatosabb megalkuvás esztendei után minden erejét összeszedve, való és különös élet felé próbált kitörni? S vajjon ő, Krisztina Alberta, nem ugyanezt próbálta-e elérni a maga módja szerint? Vajjon nem volt-e neki is egy kerékkel több az agyában? Az ő furcsaságai talán más irányba terelték, de azért talán mégis csak apja hajlamát örökölte?

Hirtelen más irányba csaptak át gondolatai s azon kezdett töprengeni, vajjon mit is örökölt tulajdonképpen apja szervezetéből? Vajjon apja furaságai egyáltalán összefüggnek-e leánya furcsaságaival. Kell, hogy ez az összefüggés meglegyen, hiszen apa és leánya áll egymással szemben?

Pedig mennyire különböznek egymástól! Apa és leánya ilyen csodálatosan különbözzék egymástól...

De vajjon leánya-e ő apjának? Hirtelen felvetődött gondolataiban egy régóta elnyomott képzet, az a lappangó gondolat, amely elmosódott megfigyelésekből szövődött, anyja egy-egy elejtett szavából, hirtelen, ösztönös megérzésekből. Emlékezetének e sötétben lappangó foszlányaiból, néha-néha hirtelen és meglepő légvárak épültek fel, de Krisztina Alberta mindannyiszor megvetően rombolta le őket.

A vonat zakatolásának üteme hirtelen megváltozott, a vonat befutott Liverpool-Street állomásra és Krisztina Alberta lelkének kétségei megoldatlanul maradtak.

A régi légvár elhalványodott és összeomlott. Mi a célja az ilyen ábrándozásnak? Londonban van megint.

6.

Krisztina Alberta másnapi találkozása Devizes Wilfreddel sokkal izgatóbb ügynek bizonyult, mint ezt akár a leány, akár az orvos gondolta volna.

Paul Lambone tanácsára elhozta magával apjának egy-két fényképét és néhány sajátkezű levelet és előre készült arra, mint fogja elmondani neki mindazt, ami apja életéből és jellemvonásaiból jelentősnek tart. Paul Lambone taxiban vitte el őt Devizes lakására, amely a Cavendish Square közvetlen közelében volt s a szobaleány rögtön bevezette őket a várószobán és a rendelőn keresztül egy igen finom kis fogadószobába, amelynek kandallójában nyílt tűz lobogott, a falak mentén hatalmas könyvvállványok emelkedtek s a kandalló előtt megterített teásasztal állott. Devizes rögtön bejött a szobába.

Krisztina Alberta kissé bosszankodva nézett végig ezen a sovány, barna, szögletes fejű emberen, aki annyira hasonlított hozzá. Sokkal fiatalabb volt, mint amilyennek várta, úgy vélte, hogy fiatalabb, mint az édes apja vagy Lambone és egy hosszú, nyitott otthoni kabát volt rajta. Meglehetősen magasan hordta az orrát, de általában igen jóképű ember volt.

- Hallo Paul, - kiáltotta vidáman. - Ez az a fiatal hölgy, akinek ellopták az apját? Mindenekelőtt megteázunk. Miss...?

- Miss Preemby, - mutatta be Paul Lambone, - de mindenki Krisztina Albertának hívja.

Devizes szokásból és hivatásból fürkészőre edzett tekintetét Krisztina Albertára szegezte. Pillanatnyi halk meglepetés látszott rajta, aztán odajött és kezét fogott velök. - Mondja el kérem, hogyan történt, - mondotta. - Ön azt hiszi ugy-e, hogy alapjában nem örült, csupán furcsa és különös. Ugy-e helyesen mondtam? Lambone azt mondja, nincsen semmi baja. Könnyen lehetséges. Jobb szeretném, ha először tisztába jöhetnék a lelki állapotával, az elmegyógyintézetéről majd később beszélünk. Ha jól tudom, azt szeretné, hogy maga ápolhatná és kiszabadíthatná az intézetből. Ez nem olyan egyszerű. Alaposan szemügyre kell vennünk az akadályokat. Egyelőre pedig megteázunk... Egy igazán szörnyű öreg hölgy kényszerképzeit kellett kibogoznom s így meglehetősen fáradt vagyok. Csak bátran mondjon el mindent a maga nyelven.

- Mondja csak el, - szólt Paul, a mély karosszék ölébe temetkezve s készen arra, hogy a kellő helyen Krisztina Alberta szavába vágjon.

Krisztina Alberta lassan kiteregette előre elkészített mondanivalóját. Devizes közbe-közbe egy kérdéssel a szavába vágott. Nem vette le a leányról szemét és Krisztina Alberta úgy vélte, hogy az első perctől kezdve több sugárzott szeméből, mint figyelem, nemcsak azt hallgatta, amit elmondott neki. Úgy nézett rá, mintha már látta volna, de nem jutna eszébe hol s mikor. Krisztina Alberta sorjában elmondta az orvosnak, mit mesélgetett neki apja, mikor ő még

kisleány volt, a piramisokról, az elpusztult Atlantisról, és egyéb mesebeli dolgokról, s milyen furcsa módon megifjodott és kibontakozott apja egyénisége anyja halála után. Elmondotta a szellemidézésnek és Sargon szózatának történetét. Devizes igen behatóan kikérdezte a leányt a Sargon eset körülményei felől. - Furcsa, hogy Mr. Preemby hajlamaihoz illő ilyen ötlet jutott annak a fiatal embernek az eszébe. Mi célja volt annak a fiatal embernek? Nem értem egészen!

- Én sem tudom. Lehet, hogy tisztára véletlenül jutott ez a név az eszébe, amelyet beszélgetés közben talán az apám emlegetett. Véletlen balszerencse, hogy éppen eltalálta.

- Igazi diákréfa.

- Igen, diákréfa. Épúgy mondhatott volna Tutánkáment is.

- De véletlenül Sargon jutott az eszébe.

- Talán valami ókori történeti kézikönyvben olvasta?

- Apjáról semmi közelebbit nem tudott az a fiú?

- Nem tartom lehetőnek. Azt hiszem egyszerűen jelentéktelen és fura figurának látta az apámat s úgy hiszem, felcsiklandozta a jó kedvét és ezért pecézte ki őt a többi közül és megtette nagy uralkodónak. Ha a kezembe kerülne az a fiú, alaposan megmondanám neki a véleményemet.

- Ez tulajdonképpen rögeszme vagy tévhit? - kérdezte Paul Lambone.

- De a beszédje általában összefüggő? - kérdezte Devizes.

- Ha a gondolatmenetébe belemegy az ember, csodálatosan logikusan beszél, - felelte Krisztina Alberta.

- Másnak mint Sargonnak sohasem képzei magát? Istennek vagy milliomosnak, vagy más egyébnek?

- Nem. Buzgón hisz a reinkarnációban és abban, hogy korábbi életeteket is megélt, de egyébben nem.

- Sok ezer ember hisz ebben, - jegyezte meg Lambone.

- Senki sem üldözi? Senki sem csap körülötte lármát, hogy bosszantsa vagy nem szegez rá X sugarakat vagy ehhez hasonlót?

- Ilyesmiről szó sincsen.

- Az az ember egészséges. Kivéve, ha meg nem örült azután, hogy elhagyta az ön barátjainak műtermét.

- Én tökéletesen meg vagyok győződve az öreg úr egészséges voltáról, - szólt Lambone. - Bár beszélhetnék vele. Mostanában annyit emlegetik a tudatalatti komplexumot. Hát nem természetes-e, hogy olyan ember, akit eddig meglehetősen elnyomtak és félrevezettek és így tovább s aki ezután nem akar tudomást venni az élet való tényeiről, egy elképzelt egyéniségbe menekül az élet elől? S ha számba vesszük korábbi ábrándozásait, az asztaltáncoltatást és egyéb ható erőket, mindez nem erősíti-e meg ezt a feltevést?

- Tudja-e, hogy alapjában véve Preemby? - kérdezte Devizes.

- Bosszantotta, ha így szólították, - felelte Krisztina Alberta. - Azt hiszem, ez az oka annak, hogy elhagyott bennünket. Én meg a barátnőm, Mrs. Crumb, az, akinek a műtermében lakom, mindenáron ezt akartuk megértetni vele. Ezzel kergettük el. Tudja, hogy ő tulajdonképen Preemby és haragszik érte. Tudja, hogy mindez csupa színjáték.

Most Paul Lambone vette át a szót: - Ez nekem nagyon tetszik. Nem hogy örült volna; tökéletesen logikus. A világ vallásainak legalább a fele azon épül fel, hogy az ember önmagánál nagyobbá emelkedjék. A Mithra vallásának hívei valamennyien Mithrává lettek. A szerapisták, ha jól emlékszem, Ozirisszé változtak. Alapjában véve valamennyien újjá akarunk születni. Nagyobb valakivé: - Vajjon ki vált meg engem e test halálától? - Ezért olyan rettenően érdekes Krisztina Alberta édes apja. Tele van képzelőerővel és tele van eredetiséggel. Lehet, hogy alapjában gyenge legény, de ez a két tulajdonság megvan benne.

- Ha az embernek különös gondolkozása van még nem jelenti azt, hogy elmebeteg, - felelte Devizes - hiszen akkor minden költőt és művészt elmeógyógyintézetbe kellene zárnunk.

- Kevesen ütnék meg ezt a mértéket, - felelte Lambone. - Bárcsak úgy volna!

Devizes elgondolkodott. - Azt hiszem, tisztán látom az esetet. A beszédje összefüggő. A ruhájára vigyáz. Nem lát üldözőket maga mögött. A gondolkozása önzetlen, szinte romantikusan önfeláldozó. Nem hízott el és nem szennyezi be magát, soha semmiféle rohamra nem volt. Nincs az elmebetegségnek az a fajtája, amelybe józan orvos besorozhatná, de a dolog úgy áll, hogy igen ritka orvos ért az elmebetegségekhez. Egy korlátolt doktor az ő képzelődéseit a paranojás ember ragyogó álmaival tévesztené össze, vagy elvont ábrándozásait dementia praecoxnak nézné vagy azt fogná rá, hogy tulajdonképen lappangó eskórral áll szemben. De mindezek, az elmebetegségek bizonyos fajtái, pedig a maga apja talán egyáltalán nem is elmebeteg. Csak megzavarodott az elméje s ez nagy különbség. A különbség közte meg egy elmebeteg között ugyanolyan, mint egy kifordított kosár gyümölcs és egy megrothadt kosár gyümölcs között. A kosárból kifordult gyümölcs megütődik és könnyen megrothad - de azért, mert kifordult, még nem rothadt. Milyen a külseje az édes apjának?

- Elhozta az arcképét, - szólt Lambone.

- Szeretném látni, - szólt az orvos és Krisztina Alberta odaadta apja nemrég felvett fényképét, még mosódás korából. - A bajusz határozottan túlságosan nagy, - szólt Devizes, - Nincs olyan arcképe, amely nem takarja el ennyire arcának alsó felét? Ezen a képen nem látni mást, csak a szemét.

- Mindjárt gondoltam, hogy ez lesz e kép ellen a kifogása, - szólt Lambone. - Van itt egy fényképe még fiatalember korából, amelyet kevéssel azelőtt csináltatott, hogy Mrs. Preembyt elvette feleségül. Magánál van Krisztina Alberta? Elhozta azt is?... Ez az ni! A hölgy, aki a széken ül, Mrs. Preemby. A bajusz - amely később úgy megnőtt, még csak sarjadjik.

- Fiatal korában nősült? - kérdezte Devizes Krisztina Albertát.

- Azt hiszem, - felelte a leány. - Pontosan nem tudom, hány éves volt. Anyám sohasem mondomta el.

Devizes figyelmesen nézte a képet. - Furcsa! - jegyezte meg és mintha emlékei között kutatott volna. - Valahogy ismerősnek tetszik. Valaha találkoztam ilyen arcú emberrel.

- Mind a ketten londoniak voltak, ugye? - kérdezte aztán s közben merőn nézett Krisztina Alberta szemébe.

- Woodford Wellsben éltek, - felelte Krisztina Alberta.

- Apám Sheringhamban született, - tette aztán hozzá némi szünet után.

- Sheringhamban? Különös! - Szemmelláthatóan elmélyülő érdeklődéssel nézte a fiatal párt a képen, amely mögé vidéki háttérrel állított a Viktória korabeli fotográfusok kedves szokása szerint a fényképész. - Kriszta! - mondotta halkan. - Kriszta! Krisztina Alberta! Nem, az *lehetetlen*.

Dr. Devizes néhány percig elhanyagolta a látogatóit, akik feszült figyelemmel néztek rá. Mindenképpen a fiatalember arcát igyekezett figyelni az elsárgult fényképen, de szeme mindig visszasiklott a fiatal nőre, akit a kép egy kerítésen ülve ábrázolt. Megdöbbenő, mennyire megfélemedezett volt az arcáról, s milyen furcsa, hogy most, mikor emlékezetében képe újra éledt, ez a kép annyira hasonlított a régi emlékhöz s mégis annyira elütött tőle. Eszébe jutott a nyak vonala, a válla és a szemüvege. S hogy kissé merev volt és kihívó. - Mikor volt a szüleinek az esküvője? - kérdezte aztán. - Mennyi ideje?

- 1899-ben, - felelte Krisztina Alberta.

- S maga rövidesen az esküvő után született? - kérdezte aztán, kissé mesterkélt közönnyel.

- Illő időköz után, - felelte Krisztina Alberta kissé nehézkes magától értetődéssel. - 1900-ban születtem.

- Alacsony, szőke, kékszemű fiú volt, kissé szórakozott modorú. Mintha most is magam előtt látnám, - szólt Devizes és újból nézegetni kezdte a fényképet. Vagy egy percig egyikök sem szólt egy szót sem. - Édes jó Istenem! - suttogta Lambone maga elé. Devizes révedezően hajtott fel egy csésze teát. - Különös eset! - mondotta aztán hangosan. - Álmomban sem mertem volna gondolni.

- Mit?

Devizes válaszával mellékvágányra terelte a dolgot. - Hogy Krisztina Alberta mennyire hasonlít az édesanyámhoz. Megdöbbenő. Azóta töröm rajta a fejemet, amióta bejött a szobába. Egyre ezen jár az eszem. Van odabent egy kis fényképem...

Felugrott és kiszaladt a szobából. Krisztina Alberta izgatottan és felhevülten nyomban Lambonehoz fordult. - Ismerte apámat meg anyámat! - mondotta.

- Nyilván! - felelte Lambone, de hangja elhárítón hangzott.

- *Nyilván!* - mondotta utána Krisztina Alberta. - De... *ismerte* őket. *Jól ismerte* őket. És... mi az, amin a fejét töri?

Devizes megjelent a küszöbön és a kezében egy kis aranykeretes képet tartott. - Nézze meg! - mondotta és a képet odaadta Lambonenak. - Mintha Krisztina Alberta volna! Ugy-e mennyire hasonlít hozzá? Kivéve, hogy a haja toronymagasra van fésülve a fején és a ruhája a nyakáig ér!

Aztán Krisztina Albertának adta át a képet, aki megdöbben, kérdő arccal fordult Lambonehoz.

- Mintha én volnék álarcos köntösben, - szólt Krisztina Alberta, kezében tartva a képet. Hosszú szünet következett. Aztán a leány felpillantott és meglátta az orvos szemének különös kifejezését. Gondolatai irtó messzeségbe röppentek, de olyan fantasztikus messzeségbe, hogy nyomban visszatértek kiinduló pontjukra. Mintha koromsötét éjszakába hirtelen villám cikkázna. Krisztina Alberta minden erejét összeszedte, hogy a társalgást normális mederbe terelje s úgy viselkedjék, mintha gondolatai e fantasztikus ugrást meg se tették volna. - De mi az összefüggés e kép és szegény apám baja között? - kérdezte.

- Közvetlen összefüggés nincs közöttük. Tiszta véletlen, hogy ön ennyire hasonlít anyámhoz. Tiszta véletlen. De különös véletlen. Egy pillanatra elterelte a figyelmemet. Bocsásson meg érte. Nekem régi hitem, hogy ha két ember között erős a hasonlóság, akkor vérrokonság is van közöttük. Azt hiszem édes anyja családja - hogy mondta, hogy is hívták őket - Hoskin?

- Megmondtam anyám családnevét? Nem emlékszem. Nem, nem mondtam meg. Nem. Hossett volt a leányneve.

- Igen, igen - Hossett. Felteszem, hogy két vagy három nemzedékkel ezelőtt ezek a Hosettek és Devizesek összeházasodtak. Látja, itt a hasonlóság oka. Unokatestvérek vagyunk - csak azt nem tudjuk, hányadízigleniek! A testi típusok egy-egy családban gyakran eltűnnek, de idővel újra felbukkannak. Ez a dolog valahogyan egymáshoz fűz bennünket Krisztina Alberta? Úgy-e? S különösen felkelti az érdeklődésemet maga iránt. Most már nem úgy nézem magát, mint akármelyik régi betegemet. Vagy akár Paul egy régi barátját. Valami egybefűz bennünket! Well - legalább én úgy érzem. Most pedig térjünk vissza édes apjához. Aki akkor vette el a maga édesanyját, amikor megindult a jó öreg délafrikai háború. Mindig ábrándozó, figyelmen kívül embertípus volt. Kora ifjúságától fogva...

Hirtelen elhallgatott.

- Mindig, - erősítette meg Krisztina Alberta hosszú szünet után.

- Valamennyien keresztülestünk ezen a korszakon - szólt aztán Devizes, elhallgatott és egy percig hiába kereste a folytatást. - Igen - mondotta végül.

Gyorsan vert Krisztina Alberta szíve és izgalmas pirosság öntötte el az arcát. Gyors eszejárásával rohamosan kitöltötte a gondolatok közt tátongó űröket. Hol megértette a dolgot, - hol megint homályba merült előtte. Legszívesebben hazament volna, hogy végiggondolja az egészet. De ezt nem teheti meg. El kell nyomja a kérdéseket, amelyek lelkében feltámadtak. Úgy küzdött előre gondolkodása e zürzavarban, mint az utas, akit útközben forgószél lepett meg. Például az anyja! Mindenképpen fel akart idézni emlékezetében valamit, ami anyjával függött össze s amit régesrég elfojtott magában. - Elment s magamra hagyott a bajban! - vagy azt mondta - Itt hagyott magamra a bajban? - Mikor anyja betegen feküdt és félrebeszél. Ki hagyta ott s miféle bajban? Ez az örökös zavaros kérdés! Ez a gyanú! Ez az ábránd! Csak őt kell figyeljed Krisztina Alberta, csak őt kell figyeljed. Figyelte is minden idegszálával s mégis mintha süket füllel hallgatta volna minden szavát.

Devizes azt magyarázta, hogy most, miután meggyőződött, hogy Preemby nem beteg, azt is látja már, mint kell a dolog praktikus részéhez fogniok. Régi, nagyon régi história megismétlődése volt Mr. Preemby esete, története annak, mint lesz egészséges emberből elmebeteg. (Devizes ezt a mondatot kétszer elmondta szóról-szóra, anélkül, hogy észrevette volna, hogy másodszor mondja el.) Minden kivételes embert fenyegeti az a veszedelem, hogy félreértik, de az olyan embertípus, mint Preemby, amely eredeti ugyan, de képtelen elvont dolgokat kifejezni vagy a bölcséleti gondolkodás módszerével élni s ehelyett gondolatait és impulzusait fantasztikus szavakba öltözteti, különösen alkalmas arra, hogy az emberek felháborodását felébressze, gyanut keltsen, félelmet és ellenséges érzést.

- Épen e határmenti eseteket, - mondotta Devizes, - igyekezett az elmeógyógyintézetekből egész orvosi gyakorlata folyamán megmenteni. Pedig épen az ilyen embert nem szabad a valóságos elmebetegek közelébe bocsátani. - Hogy visszatérjek az előbbi hasonlatra, a kidöntött kosár gyümölcs még nem rothadt, alig van rajta beteg folt, de kifordult és ütődött. Az emberi lélekkel nem lehet lapdázni. Az emberi lelket sem lehet ide-oda hányni. Könnyen meg talál rothadni és az olyan lélek, mint az ön apjáé, különösen könnyen rothad meg az elmeógyógyintézet falai között. S e sok fecsegés után ugyanarra a következtetésre jutottam, amelyet

önök beszélgetésünk elején már közöltek velem és pedig, hogy Preemby urat mindenáron ki kell szabadítanunk Cumberdown Hill falai közül és minél hamarabb nyugodalmas viszonyok közé kell őt juttatnunk. Akkor aztán kibogozzuk az ő lelki komplexumát és elviselhető viszonyt teremtünk közte és a nagyvilág között. Majdnem biztosan merném állítani, hogy ezt valahogy el is érhetjük, az inkognitóját úgyszólván állandósítjuk, száműzött császárrá avatjuk, visszaadjuk polgári nevét, megállapítjuk mindennapos életrendjét és egy megtisztult és megszabadult Preembyt faragunk rövid idő alatt belőle.

Ezzel elhallgatott.

- Úgy van, - szólalt meg Lambone, aki a két érdekes arc szemléletéből hirtelen felriadt.

- Nem könnyű a feladat. Még hozzáférközni sem könnyű. Jóideig el fog tartani. Lelkiismeretlen bíró és ostoba orvos öt perc alatt elmebetegnek nyilvánítják az embert. Viszont annál hosszabb ideig eltart, amíg e bélyeget lemossák róla.

- Éppen ennek szeretnék nekilátni, - szólt Krisztina Alberta.

- Természetes, - felelte Devizes, - s önnel együtt én is.

Elmagyarázta az elmebetegekről szóló törvény egy-két pontját, felvázolta a megindítandó hadjárat tervét, sorba vette az embereket, akikhez fordulniok kell, kihez a leánynak és kihez neki, mennyi időbe telik, amíg Preembyt meglátogatják és bátorító szót mondhatnak neki. Devizes már több ízben összeütközött a hatóságokkal hasonló esetek kapcsán, minden hatósági orvos, akivel eddig szembekerült, veszedelmes és izgága embernek tartotta. Ez a körülmény ellenséges akadályokat, de előzékeny magatartást is jelenthet. Óvatosan kell munkához látniok.

Lambone most már alig szólt bele a beszélgetésbe. Preemby őt már nem igen érdekelte, hiszen szegény el volt zárva Cumberdown falai mögé. Mérhetetlen csodálkozással figyelte viszont barátjának megdöbbentő önuralmát, megpróbálta elképzelni, milyen furcsa izgalom, furcsa gondolatok és zavaros érzelmtömeg kavarghat lelke mélyén, Mr. Preemby esetének e ragyogóan értelmes analízise mögött. Az orvos és Krisztina Alberta alig fordítottak figyelmet a harmadik szemlélőre. Krisztina Alberta arcát halvány pirosság borította s a szeme csillogott. Devizes pedig nem úgy viselkedett, mint a vendéglátó gazda, hanem inkább mint az egyetemi tanársegéd, aki egy különösen érdekes diákkal foglalkozik.

Végre kimerítették a tárgyat és ütött a búcsúzás órája. Devizes az ajtóig kísérte őket.

- Ne feledje el, hogy úgyszólván a szomszédjuk vagyok, - mondotta. - A címem bent van a telefonkönyvben is. S Ön Krisztina Alberta, kérem ne feledje el, hogy én vagyok az ön rég elfeledett unokatestvére, aki mindenképen az ön szolgálatára áll.

- Nem felejttem el, - felelte Krisztina Alberta és a pillantásuk találkozott.

Egy percnyi zavart hallgatás után kissé mereven fogtak kezét egymással.

7.

- Örült vagyok-e - kérdezte Krisztina Alberta, mihelyt ő meg Paul Lambone leérték az uccára, - vagy álmodom?

Lambone kissé ügyefogyottan válaszolt. - Örült? Álmodik? Nem értem!

- Ó kérem, ne tettesse magát. Apám-e az orvos, vagy sem? Igen, avagy nem?

Lambone egy percig késett a válasszal. - Úgy ugrik a dolgokra, mint egy gyík. Hogyan történt ez az egész eset?

- Szóval magának is ez volt az első gondolata?
 - De kedves Krisztina Alberta, hiszen a doktor azt se tudta, hogy maga a világon van, amíg ma a szeme elé nem került! Ebben biztos vagyok!
 - De aztán! Nem volt világos az egész? *Mindkettőjüket ismerte.*
 - Devizes, - folytatta Lambone, - tíz esztendővel fiatalabb, mint én. Alig negyven esztendő. Nem lehetett több akkoriban, mint tizennyolc éves. Legfőlőbb tizenkilenc. Kissé nehéz elképzelni.
 - Sőt annál könnyebb. Maga sohasem ismerte az anyámat. Ha mindketten fiatalok voltak...
 - Épolyan könnyen lehetséges, - mondotta erre Lambone, - hogy az esetnek más magyarázata is van.
 - De micsoda?
 - Magam sem tudom. Azt hiszem, hogy Devizes Sheringhamban járt - talán a szünidejét töltötte ott - és ott találkozta. De...
 - Véletlen eset lehetett, szinte baleset. Anyámnak néha voltak ilyen szenvedélyes kitörései... Sohasem értettem meg tökéletesen. Engem mindig elnyomott, de talán önmagát nyomta el bennem... Halála előtt el is árult valamit. Hogy valaki a faképnél hagyta... Tudja, volt néha nap, amikor magam is azt képzeltem - azt gyanítottam - hogy maga is sejti, hogy én sejtek valamit! Most már biztosan tudom! Hihetetlen! S mégis száz dolgot megvilágít.
 - Biztos, hogy Devizesnek sejtelve sem volt a maga létezéséről. Egészen elcsodálkozott.
 - És most mi fog történni?
 - A törvény előtt maga ezután is Preemby leánya. Ezen nem lehet változtatni. Nincs az a hasonlóság és közvetett bizonyíték a világon, ami ezen változtatna.
 - S nincs az a törvény a világon, ami viszont a tényeken változtatna. És...
- Kipirult arccal fordult Lambone felé. - Tudja-e, mit jelent az a tudat, hogy az ember a hatóság által elmebetegnek nyilvánított ember leánya? S mit jelent az a bizonyosság, hogy nem az? A múlt éjszaka egy percre sem hunytam le a szememet, olyan elviselhetetlen módon gyötört ez a gondolat.
- A maga korában - egész éjjel nem aludni?
 - Úgy éreztem, hogy egész éjszaka virrasztottam. Az elmúlt éjszaka - minden áron azt igyekeztem *elhitetni* magammal, hogy ilyesmi történhetett a születésem körül. Megpróbáltam - de nem tudtam. Mindenáron fel akartam idézni emlékezetemben e régi dolgokat. És ime igazam volt! Mintha előre tudtam volna! Tudtam és mégsem akartam tudni. Mondja el nekem, milyen ember ez az én igazi apám? Hiszen nem tudok róla semmit. Jó ember? Rossz ember? Van-e felesége?
 - Imádta a feleségét. Én is imádtam azt az asszonyt. Nem ismertem nálánál eszesebb és kedvesebb fiatal nőt egész életemben. Erős volt és vidám - s elragadta az undok influenza és tüdőgyulladás. Egy hét alatt. Devizes majdnem belepusztult. Gyermeük nem volt. Csak négy évet éltek együtt. Az asszonyok nagyon szeretik, de alig hiszem, hogy a nevét belátható időn belül másik asszonynak adná. Nem tudok olyan asszonyt elképzelni. Hiszen még ma is tele van a háza első asszonyának a nyomával.
 - Igen, - felelte Krisztina Alberta és egy ideig elgondolkodott.

Elszakadtak egy pár percre egymástól, amíg át nem kerültek a Bond Street tulsó felére, de a gyalogjárón túlsok ember járt és Piccadilly is tele volt járókelőkkel, úgy, hogy a beszélgetést csak akkor tudták folytatni, mikor kiértek a St. James Streetre.

- Apám, - folytatta Krisztina Alberta, - mintha tízezer mérföldre került volna tőlem. De mihelyt ezt a nagy elcsodálkozást kihevertem, kezembe veszem a dolgát s azt hiszem ki-szabadítom onnan. De egy ideig - bizony várnia kell.

- Nem jön fel egy percre? - kérdezte Lambone mikor a Half Moone Street sarkára értek. - Együtt megvacsorázhatnánk.

- Nem, köszönöm. Gyalog megyek haza Chelseába, - felelte Krisztina Alberta. - Ezt a dolgot egyedül szeretném meghányi magamban. Egyedül akarok maradni ezzel a kavargó agy-velőmmel és megpróbálom, hogy lecsillapítsam. Az életem fenekestől felfordult. Vagy már korábban felfordult volt és most lendült csak helyre. Ó, nem értek én már az egészből semmit. Elejéről kell kezdenem a gondolkozást.

Kezet fogtak és mindketten hallgattak egy percig. Lambone szótlantul várt, mert érezte, hogy Krisztina Alberta mondani akar valamit. Végre kibökte.

- Mit gondol, tetszettem neki?

- Nagyon is, Krisztina Alberta. Ez a gond ne bántsa magát.

8.

Két napnál valamivel tovább tartott, amíg Krisztina Alberta, hogy saját szavait használjuk, megint kezébe vette édes apja dolgát.

Ez a két nap teli volt kimondhatatlan izgalommal. Devizes - a legcsodálatosabb felfedezés volt a világon. Krisztina Alberta hirtelen szerelemre lobbant iránta. Igen élénk képe maradt a leány lelkében, magasnak és barnának, kissé komolynak, figyelmesnek és csodálatosan megérthető embernek látta. De akármilyen élénk volt is e kép, nem bízott egyetlen részletében sem, mindenáron látni szeretne volna, hogy minden vonásának igaz voltáról meggyőződjék. Az egész ügyben a leggyönyörűsegebb, de egyúttal a leghihetlenebb az volt, hogy ilyen könnyedén és természetesen megértették egymást. Agyvelejük bizonyára különbözött, de ez nem a véletlen eltérések teremtette különbség volt, hanem egy téma két különböző változatának elütő volta.

Devizes szavai mögött Krisztina Alberta minden gondolatát megérezte. Minden meghatározását ösztönös könnyedséggel megértette s érezte, hogy a saját agyának is vannak bizonyos sejtjei és tekercei, amelyek őt magát furcsává és különössé bélyegzik az emberek legtöbbszörnek szemében, amelyeknek azonban tökéletes hasonmásuk van Devizes agyában. Képtelenség feltenni, de hogy elcsodálkoznék, ha rájönne arra, hogy gondolatait és cselekedeteit Devizes ismeri és megérti.

Idáig soha lelkesedéssel családi kapcsolatokra nem gondolt. Inkább Samuel Butler és Bernard Shaw szemével látta e vérségi kötelékeket és a szülőket kiállhatatlan hypokritáknak látta, akik ösztönösen hajlamosak gyermekeik elnyomására és korlátozására. A maga szüleit ugyan kivette az általános szabály alól. Apja mindig nagy barátja volt a leányának, de anyja többnyire a koncentrált «nem» szerepét játszotta. Azt azonban sohasem tudta elképzelni, hogy a vérrokonság mélységesen érdekes probléma is lehet. S ekkor hirtelen megnyílik az ajtó, bejön egy férfi, leül mellé, elkezd vele beszélgetni és ime rájön arra, hogy e férfi áll hozzá ez életben legközelebb. Mindenképpen szeretett volna elmenni hozzá, szeretne volna hosszabb ideig nézni,

a közelében maradni. De az orvos nem jelentkezett s Krisztina Alberta nem tudott illő ürügyet találni, hogy elmehessen hozzá. Épen az, hogy olyan erővel vágyódott hozzá, tette számára lehetetlenné, hogy könnyedén beállítson hozzá. Azokat a leveleket, amelyeknek megírásában megállapodtak, megírta, aztán elhatározta, hogy alaposan ki fogja tanulmányozni az elmeegógyászatot és főleg az elmebetegek jogállapotát. Úgy érezte, hogy ezek az alaki láncszemek meg az édes apja fűzik őt Devizeshez.

Elindult a British Museum olvasóterme felé, az egyetemi hallgatói belépőjegye megvolt és figyelmét mindenáron arra a könyvre igyekezett összpontosítani, amelyet kikért, ehelyett, hogy gondolatait szabadon engedte volna csatangolni és légvárakat építgetni, amelyek e csodálatos módon felfedezett vérrokonság fölé emelkedtek. Délután felment Lambonehez, hogy egy csésze teát kérjen tőle s azzal akart betelepíteni hozzá, hogy bölcs barátjától meg fog tudni mindent, ami Devizesről egyáltalán megtudható. De Lambone nem volt otthon. Másnap azonban olyan erőssé vált vágyódása Devizes után, hogy nem bírta leküzdeni. Felhívta telefonon.

- Szabad feljönnöm egy csésze teára? - kérdezte. - Sok mondanivalóm ugyan nincsen, de látni szeretném.

- Boldogan várom, - felelte Devizes. Mikor felért hozzá, érezte mint riad vissza és mint riasztja meg ezzel magát az orvost is. Egy ideig udvariasan konverzáltak s olyan hangon folyt a beszélgetésük, mint egy vidéki városban első formális látogatáskor szokott. Az orvos Krisztina Albertának szólította őt, de ő Dr. Devizesnek hívta az orvost, aki megkérdezte tőle, hogy táncol-e vagy szint játszik és járt-e már valaha külföldön. A leány a karosszék mélyébe süppedt és az orvos a kandalló előtt állott. Krisztina Alberta belátta, hogy bizalmas beszélgetéshez csak egy út vezet, ha nyíltan felveti a kérdést, honnan ismeri az orvos az apját. Érezte, ha a beszélgetés ezen a hangon még egy percig eltart, akkor vagy felsikolt vagy a tűzbe hajítja a teáscsészéjét. Így hát nekivágott.

- Mikor ismerkedett meg anyámmal?

Devizes felkapta a fejét és halvány mosollyal válaszolt a bátor kérdésre.

- Cambridgei diák voltam, az államvizsgámra készültem és elmentem Sheringhambba tanulni. A tengerparton botlottunk egymásba. Szerelmeskedtünk - ijedős, kapkodó, kétségbeesett, tudatlan gyerekek módjára. Abban az időben az emberek még nagyon primitívek voltak - a mai fiatalsághoz hasonlítva!

- S az apám nem volt ott?

- Később érkezett.

Devizes egy percig gondolkodott. Úgy vélte, hogy nem helyes, ha a leányt rákényszeríti arra, hogy őt kikérdezze. - Az apám, - folytatta aztán, - ismert nevű, vén zsarnok volt. Sir George Devizes volt a neve, ő találta fel a «Devizes kétszersültet» ő gyógyította meg az öreg Alfonz királyt és arról is híres volt, hogy durván bánt a betegeivel. Megtapogatta a hasukat és azt szokta mondani nekik, hogy ki kéne őket zsigerelni. Ő volt Unter-Magenbad egyik megteremtője. Mindig azzal gyanúsított meg, hogy gyenge legény vagyok, pedig nem is voltam az, és mindig úgy viselkedett velem szemben, mintha lesné az alkalmat, mikor köthet belém. Meglehetősen rövid pórázra fogott. Anyámhoz sem volt túlzottan kedves. Rajtam keresztül szokta anyámat izgatni. Úgyhogy nem mertem vele sehogy sem beszélni. Komolyan félttem tőle. Valahányszor láttam, hogy vihar közeleg, az volt a szokásom, hogy elpárologtam a közeléből.

- Értem.

Devizes megértette, hogy e válasz mögött mi minden rejlik és ezért nyomatékosan hozzátette:

- Nem mintha Sheringhamban valami határozott vihar elől párologtam volna el.

- Milyen volt anyám ebben az időben?

- Mintha lappangó tűz parázslott volna benne. Meleg, piros arca volt. Azt tudja úgy-e, hogy csinos volt nagyon és igen hetyke tartása volt. S merev külseje alatt gyors elhatározás lappangott. A kívánságai hirtelen kristályosodtak ki s ha ez megtörtént, nem lehetett útjából eltéríteni.

- Tudom.

- Gondolom, hogy tudja.

- Már akkor is szemüveget hordott?

- Igen.

- Vidám volt-e és jókedvű?

- Kissé büszke ahhoz, hogy jókedvű legyen!

- S maga - szerette őt - valaha?

- Régi história ez Krisztina Alberta, nagyon. Csak amolyan nyári szerelem volt. Miért kérdez ki ilyen behatóan?

- Tudni akarom. Miért... - Krisztina Alberta vére is elhült e merész kérdés hallatára - miért nem vette őt feleségül?

Devizes e kérdés hallatára sem árulta el meglepetését. - Nem volt semmiféle kézenfekvő okom arra, hogy feleségül vegyem. Egyáltalán semmi okom. Még csak elképzelni sem tudtam, hogyan állítsak be apámhoz azzal a hírrel, hogy Sheringhamban eljegyeztem egy kisasszonyt, akivel a tengerparton véletlenül megismerkedtem. De általában miért is vettem volna el?

A szeme bátran mélyedt a leány szemébe. - A címemet ismerte, - tette hozzá, - írhatott volna nekem. De sohasem írt.

- Nem veszhetett el az a levél? - kérdezte Krisztina Alberta, de aztán hozzátette: - A képzeletem elragad!

A következő szavakat csak habozva és remegve mondotta ki, de mégis kimondotta, kissé túlzott könnyedséggel. - Tudniillik - szinte apámnak képzeltem már!

De e merész szavak nyomában sem következett katasztrófa. Devizes a leány arcába nézett és elmosolyodott. A mosolyból Krisztina Alberta megértette, hogy ők ketten tökéletesen tisztában vannak egymással és ez igen kellemes gondolat volt.

- Ehelyett fogadjon unokatestvérének, Krisztina Alberta, - mondotta meggondoltan. Unokatestvérek leszünk. Ennél okosabbat nem is tehetünk. Összedugjuk a fejünket és az édes apja dolgán gondolkozunk. Mind a kettőnknek ő lesz a legfőbb gondja. Engem nagyon érdekel a kis ember. Álmodozásával sok mindentől óvta meg önmagát. Bizonyára igen erős. Többnyire szándékosan idézte fel ezeket az álmokat. Ki tudja? Szükségszerű, védelmező álmodozások.

Krisztina Alberta egy ideig nem szólt egy szót sem. Csak bólintott. Boldoggá tette őt, hogy ilyen könnyen megértették egymást és mégis mintha valami csalódást érzett volna, bár maga sem tudta megmondani, mit is várt tulajdonképpen. Ez az ember, aki alig egy méternyire ül előtte, a világon legközelebb áll hozzá és mégis ez az elháríthatatlan korlát talán életök végéig ott áll majd közöttük. Láthatatlan kötelék fűzi őket egymáshoz és megmérhetetlen kény-

szerűség választja el őket. Soha életében nem érezte ennyire, mit jelent a szeretet, szabad akart lenni, hogy ez embert szerethesse s azt kívánta, hogy ő viszont szeresse.

Ekkor vette csak észre, hogy mozdulatlanul áll egy helyben és hogy Devizes éppen olyan mozdulatlanul áll a kandalló előtt a szőnyegen és a leány az ő arcát figyeli. A szája és a szeme nyugodt maradt és csöndes, de Krisztina Alberta elképzelte, hogy a háta mögött bizonyára a kezeit tördeli. Engedelmeskednie kell. Nincs egyéb tennivalója, mint kövesse az úton, amelyen előtte megindult.

- Apu mindkettőnk közös gondja, - mondotta. - Remélem, hogy holnap már hallok valami hírt felőle.

9.

Krisztina Alberta álmában került össze megint az apjával.

Furcsa álom volt. Devizes társaságában járta be a világot és ők ketten olyan módon voltak egymáshoz láncolva, hogy folyton egymás mellett voltak, de nem tudtak egymásra nézni. S az álmok fönséges zavarosságában egyúttal nagy ébenfa szobrok is voltak, mereven állottak a Fáraó és a felesége trónja tövében s nagy térségen néztek végig. Hatalmas szobrok voltak és az arcélük tökéletesen hasonló egymáshoz. Amíg az álom tartott, magát és Devizest mindig koromfeketének látta. A szemök előtt elterülő térség, hol homoksivatag volt, hol hatalmas, felhős ür. S ekkor hirtelen valami kerek és fehér penderült e nagy aréna közepébe, egy kis emberke, egy ismerős, kékszemű kis emberke, aki kötelekkel volt görcsösen összekötözve és fájdalmasan meggörbítve, aki a földön hempergett s lihegve, fájdalmas vergődéssel igyekezett kiszabadulni. Krisztina Alberta szíve feléje dobban, de egyben ellenállhatatlan erő hajtotta arra, hogy felkeljen s ugyanakkor Devizes is felkelt és mind a ketten kemény léptekkel megindultak. Nem tudott egyebet tenni, nem volt többé ura kezei és lábai merev mozdulatainak. Nagyokat léptek és peckesen. Krisztina Alberta némán haladt előre s hiába próbált felsikoltani: - Hiszen eltiporjuk! Eltiporjuk! - torkából csak artikulálatlan rémült hangok törtek ki...

S már is elérték. Érezte, mint vonaglik meg lábai alatt apjának teste. Mintha hólyagra lépett volna. Puha, szinte nyálkás teste megvonaglott és megremegett a lábai alatt. Tökéletesen megfélekezett arról, hogy e nagy világon senki sem áll közelebb hozzá, csak az apja s ő az apjához. Vajjon miért bánt el így vele? Devizes eltűnt. Apja Krisztina térdeit ölelte, de e percben rút alakok tömege tolult köréjük s apját elszakítani igyekeztek a leányától. - Ments meg, Krisztina Alberta! - könyörgött apja, de leánya nem hallotta meg a szavát. - Ments meg! Ments meg! Mindennap kínoznak! - De hiába, elcipeltek szegényt és Krisztina Alberta hiába próbálta karjaival átölelni. Mert teste ébenfából volt faragva s Devizessel egy darabból.

Ekkor egy madár, szfinkszszerű teremtes, aki Lambone vonásait viselte és az ő hangján beszélt, jelent meg álmában. - Figyeljen apja szavára, - mondotta, - ne vesse meg őt és ne elégedjék meg azzal, hogy megsajnálja. Sok mindent tanulhat tőle. Nem tanul a világ semmit, amíg a nevetséges emberek szavára nem ügyel. Minden ember nevetséges. Én is nevetséges vagyok. Szenvedés közben tanuljuk meg azt, amit nevetve tanítunk. - Úgy látta, hogy apja most a szfinksz lábai között talált menedéket és a gonosz emberek eltűntek.

Élesen nyílatott gondolataiba álmának egész értelmetlen volta. Az álom zavaros jelenségei eddig egyáltalán nem rázták meg és soha sem gondolt arra, hogy álom ennyire ragadja. De most rendkívül lehangolta az a gondolat, hogy a szfinksz ősi egyiptomi alak és klasszikus figura, s hogy Sargon még nálánál is ősbibb szuméri férfiú. Az álom kavargó képekbe fulladt. A korok és kultúrák ez álomban egybefolytak. Krisztina Alberta Lambone szfinkszjéhez

folyamodott, aki éppen válaszolni készült, de abban a pillanatban a gonosz manók megint ott termettek s felhasználva azt a percet, amikor Lambone másfelé fordult, elcipelték édesapját. Krisztina Alberta figyelmeztette Lambonet, hogy mi történik, de Lambone azt felelte, hogy erre lesz még idő bőven, egyelőre a szfinksz problémáját kell megoldaniok. Azt kezdte magyarázni, hogy ő tulajdonképpen nem szfinksz, hanem egy szárnyas bika. Hogy ő sohasem volt szfinksz. Hiszen hosszú göndör szakálla van! Krisztina Alberta azzal érvelt, hogy hiszen csak álszakáll van az állán, amelyet éppen most kötött fel. S különben is teljesen rávall, hogy éppen most kezd ilyen ide nem illő beszélgetésbe. Közben szegény apja megint szörnyű helyzetbe került. Mindezt fájdalmas gyorsasággal állapította meg. Még mindig az ő apja volt a küzködő alak, de a teste teljesen megváltozott, nem volt többé emberi test, hanem felfordult gyümölcsös kosár. Ha nem segít nyomban rajta, hamarosan megrothad és mindörökre elpusztul.

Mindenáron vigasztaló és megnyugtató szavakat akart kiáltani a tragikus kis emberi alak felé, mielőtt az álom véget ért volna, - mert most már egészen biztosan tudta, hogy álom volt. Tulajdonképpen miért nem írt vagy sürgönyözött apjának? Levelet vagy sürgönyt biztosan odaadnának neki! Mély önutálat fogta el, hogy ilyen hanyagul és felületesen végezte kötelességét és szörnyen megrázta a fájdalom és a borzalom, s fekete éjszakára, végtelen elkeseredésre ébredt szűk és kemény ágyában, a fülledt levegőjű kis hálósobában.

10.

De szörnyű élesen rezgett lelkében továbbra is apjának, elhagyott, megtört szívű, veszedelmekben forgó apjának képe. Nem tudott e képtől megszabadulni. Levert és törődött szívvel kelt fel reggel.

- Nem törődtem eléggé vele, - mondotta magában. - Napokat töltöttem tétlenül, pedig az ő napjai kétségbeesésben telhettek.

- Azok az elmeegógyintézetek nm... is olyan rászak! - hadarta Fay.

- De örültek között élni és örült számba vétetni!

- Még zenekaruk is van! Foxhillben tudom nagyszerű zenekaruk van! - felelte Fay.

Krisztina Alberta nehezen állotta meg, hogy erre valami erőset ne mondjon.

- Majd megnyugszik maga is! - felelte Fay. - Sokkal okosabb volna, ha velünk jönne a tengerpartra. Ebben a gyönyörű időben!

Mert október hava ebben az évben igazán gyönyörű volt. Csöndes, aranyos napok egymásutánja, és Crumbéknek egy barátjuk átengedte shorehami nyaralóját, amelyben a nyarat töltötte. Oda akartak utazni, mielőtt a rossz idő beállna, már pedig ez azt jelentette volna, hogy Krisztina Albertat egyedül hagyják a műteremben, ezt pedig semmiként sem akarták. Viszont Shorehambe mindenképpen el akartak menni. Krisztina Alberta most, hogy felfedezte Devizest, nem tudta elviselni a gondolatot, hogy még telefonon se tudjon vele beszélni. London, így érvelt, az a hely, ahol neki mindenképpen maradnia kell. Egy óra alatt kimehet innen Cumberdow Hillbe, s mindenkivel fentarthatja az érintkezést. Crumbék elmehetnek, de neki itt *kell* maradnia.

És Fay nem akarta ezt megérteni. S tovább noszogatta, hogy jöjjön velük.

Tizenegy óra felé Krisztina Alberta elment a postahivatalba, hogy felhívja Devizest.

- Nem lehetne-e valahogy a dolgokat meggyorsítani? - kérdezte. - Az idegeim nem bírják tovább ezt a bizonytalanságot. Nem tudom elviselni azt a gondolatot, hogy napról-napra ott sínylődik. Az éjjel is róla álmodtam.

- Nincs célja annak, hogy gyötörje magát. Egyébként - rossz ujságot kell közölnöm. Ezért kérem, szedje össze a bátorságát.

S ezzel elhallgatott. Krisztina Alberta akármennyire szerette is Devizest, legszívesebben arcul ütötte volna ezért a hírért. - Ó, mondja meg, mi az!

- Tegnap látogató nap volt az intézetben. S valaki felkereste az édesapját. Azt hiszem, a kedves rokona, akiről a multkor beszélt. Hogy is hívják? Wiggles? Mr. Widgery. Úgyhogy most egy teljes hétig nem keresheti fel az édesapját. Csak jövő kedden lehet megint meglátogatni.

- A fene vigye el! - felelte erre Krisztina Alberta.

- Úgy van. Megpróbálom s talán nyélbe tudok ütni egy kivételes látogatást. Magához az igazgató főorvoshoz fordultam engedélyért. Látszatra igen kedves és előzékeny hozzám, de szeretne a kérés elől kibujni. Sem igent, se nemet nem tud mondani. Furcsa! Ma délután szabad vagyok, de holnap reggeltől estig le vagyok kötve. Legjobban szeretnék leutazni és beszélni vele - már úgy értem, a főorvossal, ebéd után. Mire azt felelte, hogy inkább jöjjen egy-két nap múlva. Remélem, nem azért tolja ki beszélgetésünket, mert valami baj van. Azután azt ígérte, hogy inkább ő hív fel engem s aztán hirtelen elbontották a vonalat. Ezért jó lesz, ha készen áll az utazásra. Mi a telefonszáma?

- Nincs telefonom. Sürgönyöznie kell.

- Vagy egy taxival eljövök magáért. Sajnálom, hogy nem intézhetem gyorsabban a dolgot, Krisztina Alberta.

- Nem baj. A fődolog, hogy előbbre vigyük apa dolgát.

- Helyes! - szólott az orvos hangja, aztán letette a kagylót.

Két óra múlva megjött a sürgöny, két hosszú óra múlva, amelyet kínos vitatkozás töltött be, Krisztina Alberta és Fay vitatkozása azon, hogyan intézzék el a Crumb-pár nyaralásának kérdését. A sürgöny a következőképen szólt:

- Nem jelentkezett édes apja? Ma hajnalban megszökött papucsban és hálóingben s azóta nyomaveszett. Ha nem jelentkezett, várjon be Viktória állomáson két óra hetes vonatnál, ha megjönne, telefonáljon Gerrard 247. Devizes.

11.

De Mr. Preemby sehol sem jelentkezett. Egyszerűen nyomaveszett.

Krisztina Alberta hitetlen elálmélkodásában, amelyet ez újabb eltűnés ébresztett benne, Devizes társaságában leutazott Cummersdownba. A főorvos, aki fogadta őket, egyáltalán nem csodálkozott olyan mértékben, mint ők ketten. Sargon reggeli óta hiányzott s minden jel arra mutatott, hogy egyszerűen kísértált az elmeegógyintézetből. Ilyesmi nem egyszer megtörtént már. Annyit bizonyított csupán, hogy egyik-másik ápoló álmosan teljesítette a kötelességét s ezért megrovásban fog részesülni. De csodálkozni az eseten a főorvos úr határozottan vonakodott. Elmebetegek gyakran elcsavarognak vagy megszöknek s ha nem közveszélyes örültek, a hatóságok nem kerítenek túlnagy feneket a dolognak. Amennyire módjukban áll, igyekeznek megakadályozni, hogy az eset a lapokba kerüljön.

- Nem olyan nagy a baj, - jegyezte meg a főorvos. - Visszajönnek azok maguktól is. Lehet, hogy tőlünk egy mértföldnyire rejtőzködik valahol. Csak attól az egytől tartok, hogy megtalál hűlni. Tüdőgyulladás majd minden elmebeteg halálának az oka. Bár az idén csodálatosan meleg az ősz. Soha ilyen szép októbert nem értem meg.

Inkább az elmebeteg törvény reformjáról igyekezett Devizesel beszélgetni és arról igyekezett őt meggyőzni, hogy ő, a főorvos, milyen tehetséges és milyen haladó szellemű közigazgatási tisztviselő, semminthogy Mr. Preemby esetét beszélje meg vele. - Ami tőlünk tellik, azt meg tesszük, - mondotta, - de megköti kezünket a szűkre mért költségvetés, amelyhez tartanunk kell magunkat. Igen. Tanulatlan ápolóink vannak s az sem elég. Szörnyű, hogy a közönség milyen közönyös szemmel nézi az elmebetegek sorsát. Minden ember - még azok is, akiknek elmebeteg családtagjuk van - igyekeznek elfeledni őket.

- De hogyan tudott Preemby az intézet területéről kiszökni? - kérdezte Devizes. - Nincsen fal az intézet körül?

- Mint az örültek minden dolgában, az intézeteknek is csak az utcai homlokzata van rendben, - felelte a főorvos. - Nálunk legalább köröskörül van egy kerítésféle. Az épület eredetileg úri kastély volt, amelyet fallal kerített park vett körül. Egy ideig - a tizennyolcadik században - fiúiskola volt az épületben.

Az ablakból megmutatta látogatóinak az épületek teteje fölött látható kerítését a nagy kertnek, amelynek tövében gazdasági épületek állottak. A kert egy patak völgye felé lejtett s útmenti kőfal, öreg tölgyek és hársak zárták el. - Én magam is elismerem, - mondotta a főorvos, - hogy igen alapos reformokra volna sürgős szükség.

- Kíváncsi vagyok, vajjon Widgery úr tudna-e világosságot deríteni erre az esetre.

- Widgery?

- Az, aki tegnap meglátogatta.

- Ő lett volna? - kérdezte a főorvos, aztán elgondolkozott, odament az íróasztalához, mintha valami papírlapot keresne. - Úgy emlékszem, más nevű ember volt a látogató, inkább úgy hangzott a neve, hogy Goodchild. De talán összetéveszttem a nevét máséval!

- Mr. Sam Widgery, - vágott a beszédbe Krisztina Alberta, - nem az az ember, akinek eszébe jutna, hogy apámat innen megszöktesse. Inkább azért jött talán, hogy meggyőződjék, biztos zár alatt van-e? Vagy talán csak azért, hogy gyönyörködjék benne. Samu bácsi nem könnyőreutes lélek. Talán arról akart meggyőződni, hogy a falon sehol sincsen nyílás.

A főorvos közben megfeledkezett arról, hogy a látogató neve fölött támadtak az imént kétségei és új gondolat ötlött az eszébe:

- Nem valószínű, ugye, hogy az illető iránt haragot táplálna? Nem tartják valószínűnek, hogy Widgery úr ellen fordult? Hol lakik ez a Mr. Widgery?

De se Devizes, se Krisztina Alberta nem tartották valószínűnek, hogy Mr. Preemby éppen Woodford Wells felé vette volna útját.

- Sokkal valószínűbb, hogy Windsorba vagy Canterburybe indult vagy pedig egyenesen Rómába, - mondá Krisztina Alberta.

- Vagy Mezopotámiába vagy a British Múzeumba, - szólt Devizes.

- Vagy akárhová! - tette hozzá Krisztina Alberta kétségbeesett hangon.

Tökéletesen elképedt állapotban tértek vissza Londonba. Krisztina Alberta azt indítványozta, jelentsék be az esetet a cummerdowni rendőrszobán és kutassák át a szomszédos falvakat, de Devizes megértette vele, hogy ezzel nemhogy használnának, de ártanának Preembynek. Krisztina Alberta ekkor szerzett először tudomást az angol elmebetegtörvény egyetlen jó-akaratú szakaszáról, a tizennégynapos ideiglenes szabadságról. Ha az elmebeteg akármilyen úton visszaszerzi szabadságát és tizennégy napig él az intézet falain kívül, akkor a törvény előtt újból épelméjűvé válik s nem kerülhet zárt intézetbe új orvosi vizsgálat és új bírói határozat nélkül. Ha az egész vidéket ráusztaták most Preembyre, ezzel legfőleg csak azt érnék el, hogy az intézet vezetősége újból elfogadná. S akármilyen történik is, e titokzatos esetnek nem szabad a lapokba kerülnie.

- De mialatt mi tétlenül töltjük az időt, lehet, hogy holtan fekszik valahol az árok szélén, - sóhajtott Krisztina Alberta.

- Ha meghalt, akkor nem fontos, előbb találjuk-e meg vagy később, - felelte Devizes. - Nem, itt csak egyetlen lehetőség van és ez, a műteremben nyugodtan bevárni, amíg haza nem tér.

Crumbék elutaztak Shorehamba és Krisztina Alberta egyedül maradt a műteremben, de miután egyedül töltött egy végtelen hosszú napot, Paul Lambonének eszébe jutott, hogy van Londonban egy jótehető intézmény, az «Egyetemes Nénikék Köre» és onnan küldetett Krisztina Albertához egy megfelelő asszonyt, hogy megossza vele magányát.

Elmult egy, két, három nap. Sargonnak semmi nyoma, semmi híre annak, hogy a Király új híveket gyűjtött volna maga köré, új helyeket tisztelt volna meg látogatásával. Nyom nélkül elpárologott. Krisztina Alberta nyugtalan képzeletében a börtön mélyén halálra gyötört alak helyét árok partján heverő görnyedt test képe váltotta fel. De az emberi agyvelő hamar felmondja az engedelmisséget a beteges képzeletnek, amely a semmiségbe vezet s Krisztina Alberta képzelete is elutasította magától eltűnt apja képét, amíg új anyag e képzeletet új lángokra nem lobbantotta. - Majd csak felbukkan valahol, - mondogatta gyenge hangon magában, - és valósággal falta ezután az esti lapokat. Olyan gonddal készült e napra, mint a korai keresztények a Megváltó második eljövételére. Apja eltűnének rejtélye megszokott gondolatkörre változott, mindennapos életének szinte keretévé, bejáró kapuboltozatává. E bejárón keresztül jutott életének sürgető és izgalmas problémájához, ahhoz a kérdéshez, milyen viszonyban állnak ők ketten, ő és Devizes.

12.

Hogy a kölcsönös felfedezés az orvost legalább oly mértékben felizgatta, mint a leányt, az nyilvánvaló volt. Sargon fenyegető kalandjai, amelyek, ha nyilvánosságra kerülnek, fantasztikus színben tüntethetik fel Mr. Preembyt, mindkettőjük számára egyformán fontos kérdés gyanánt mered elébök, de ezt a problémát tökéletesen árnyékba borította kettőjük különös viszonyának kérdése. Mindegyikben lángolt a vágy, hogy közelebb férközzék a másikhoz, hogy kifürkésze a kölcsönös rokonérzés és megértés milyen varázsa lappanghat vérrokon-ságuk mögött.

Az este mikor az «Egyetemes Nénike» beköltözött a műterembe, az orvos elvitte vacsorázni Krisztina Albertát egy kedves kis olasz étterembe a Sloane Square sarkára, vacsora után pedig visszakísérte a műterembe és majdnem hajnali egy óráig beszélgetett vele. Óvatos és vigyázatos módon igyekezett kivenni belőle, mily célokat tűzött maga elé, milyen tervvel indul az életnek, mivel foglalkozik és miben lehetne segítségére, hogy terveit megvalósítsa. Elárulta azt a készségét is, hogy a szülői felelősségnek olyan nagy részét vállalja magára, amilyen nagyot csak tud, megóvja természetesen a külszínt és a nélkül, hogy az eltűnt Sargon

apai öntudatát megsebezze. A leány erősen vonzotta és nagyon megtetszett neki. Viszont Krisztina Alberta érzései viharosabbak voltak, gomolygók és bővebben buzogtak. Nem mintha segítséget és támogatást várt volna tőle. A gondolat, hogy bármiként is tőle függjön, inkább megriasztotta, de magához kívánta kötni, tetszeni akart neki, a büszkeségét akarta kielégíteni, külön akart lenni mint amilyennek remélte és új, friss oldalról akarta érdekelni. Azt kívánta, hogy szeresse őt, ne csak kedvelje, de törődjék is vele. Aggodalmasan és egész lelkéből kívánta ezt.

Nagyon tetszett neki az a fölényes és nyugodt modor, amellyel Devizes kocsisokkal, pincérekkel és az életnek egyéb szürke szolgálival bánni szokott. Mintha pontosan tudta volna, mint viselkednek az emberek és az emberek is mintha pontosan tudták volna, hogy mit kíván tőlük. Ideges feszültségnek, ideges krákogásnak nyoma sem volt a modorában. Olyan kevésbé szokta meg a nyugalmas jólét e köznapi jellemvonásait, hogy Devizes egyéni tulajdonságainak tartotta. S ennek köszönhetette Devizes, hogy bár ép olyan izgatott volt és tapogatózó, mint a leány s érzelmei ép oly viharosan hullámozgottak, mégis olyan színben jelent meg a leány előtt, mintha mindent előre tudna, különösen, mivel nyugodtan és komolyan vezette kettejük beszélgetését.

Vacsoraközben először muzsikáról beszélgettek. Devizest ifjúkorában nem tanították zenére s csak most fedezte fel. Egy barátja el szokta vinni hangversenyekre, nemrégiben pedig egy pianolát vett magának, hogy a «koncertek» műsorát először otthon kisilabizálja. De Krisztina Alberta neveltetéséből épúgy kimaradt a muzsika s még nem fedezte volt fel. Így ezt a tárgyat hamarosan elejtették. Azután képekről próbált az orvos diskurálni, de a képzőművészet sem érdekelte különösképen Krisztina Albertát. Rövid szünet állott be a beszélgetésben.

Azután ránézett Devizes és elmosolyodott.

- Mindenfélét szeretnék megkérdezni magától Krisztina Alberta, ha mernék, - mondotta.

A leány elpirult - ostobán. - Csak kérdezzen, ami jól esik, - felelte.

- Borzasztó fontos dolgokat, - mondotta az orvos. - Például - úgy általában - mit gondol, mit szeretne elérni?

Krisztina Alberta nyomban megértette, mire gondol. De annyira készületlenül érte a kérdés, hogy kitért előle.

- Elérni? - kérdezte játszi hangon, hogy időt nyerjen. - Azt hiszem azt, hogy apa megkerüljön!

- De általában? Az életben? Minek szeretné szentelni az életét? Hová vezet az útja?

- Céltalanul vitorlázom, - felelte végül a lány. - Azt hiszem sokan vagyunk így, korombeli emberek. Különösen a leányok. Maga öregebb mint én, én még csak az elején vagyok. Nem szeretném, ha szemtelennek tartana, de maga talán mégis könnyebben meg tudná mondani, hová tart? Talán, - és kissé sértődött komolysága kihívó mosolyban oldódott fel, amelyet Devizes elragadónak látott - talán kezdje maga a játékot?

Devizes elgondolkodott. - Igaza van, - mondotta aztán. - Szívesen. Nem vesz még olajbogyót? Örülök, hogy maga is szereti az olivákat. Én is szeretem nagyon. Régen történt, hogy valaki felhívott, számoljak be az életemről. Mit *játszom* én? A kérdés becsületes.

- De nyilván nem könnyű rá megfelelni!

- Azt hiszem az embernek leghelyesebb a bölcséletén kezdenie, - mondotta. - Hosszú história. De én kezdettem, hiába!

Krisztina Alberta kimondhatatlanul boldog volt, hogy ahelyett, hogy a saját lelkét kellene kitárnia, őt figyelheti. Az asztalon virágok állottak s a tulsó felén Devizes ült s Krisztina Alberta nem vette le róla a szemét, úgyhogy a pincérnek óvatosan meg kellett löknie őt, hogy figyelmeztesse, hogy a fácánnal ott áll mellette. - Hogyan is kezdje az ember? - töprengett Devizes, mielőtt a vallomásnak nekivágott volna. - Hallotta-e valaha Krisztina Alberta a pragmatizmusnak a hírét? - Igen. E dolgokban talán nagyobb volt a jártassága mint az orvosnak. Ő, kezdte fejtegetni Devizes, tulajdonképpen pragmatista. Véleménye szerint a legtöbb modern gondolkozású értelmes ember manapság pragmatista, már abban az értelemben, ahogy ő magyarázza. Pragmatista? Ahogy ő érti ezt a szót? Devizes megértette a leány szemében felcsillanó kérdést, mire bővebben megmagyarázta szavait. A következőképpen érti ezt a szót: - Nincs köztünk senki, aki a realitásról tiszta képet tudna alkotni, s talán senki sem jut közülünk messzebbre minthogy a realitásnak éppen csak a közelébe férközzék. Amit a dolgok való voltáról felértünk, az nem több mint amennyi nagyon korlátolt érzékszerveinken keresztül agyunkba eljut. «Nagyszerűen van ez a párolt fácán megcsinálva, úgy-e?» - szakította félbe a magyarázatot. - Három perc szünetet szentelhetnénk neki. Kérem mondja meg, értelmesen beszélek-e? Nem hiszem.

- Látja, hogy figyelem, - felelte Krisztina Alberta...

- Talán túl messziről kezdtem...

- Inkább a fácánt...

- Hogy a hitvallásomra visszatérjek, - szólt valamivel később Devizes... - Ne feledje el Krisztina Alberta, hogy mihelyt én elkészültem a vallomásommal, magára kerül a sor.

- Nem lesz olyan világos, mint az öné, az bizonyos, - felelte a leány. - Egynéhány szavát, előre bejelentem, ki fogom sajátítani. De kérem folytassa!

- Most pedig erősen ügyeljen Krisztina Alberta. Úgy érzem, hogy most nyomban ingadozó leszek, de egyúttal tömör is. S nem tudom biztosan, mi az, amit maga tud s mi az, amit nem tud. Ha kijelentem, hogy agnosztikus vagyok, ami a világegyetem természetét s azt a kérdést illeti, mikor kezdődött s mikor végződik, olyat mondtam-e Önnek, amely bizonyos jelentőséggel hangzik?

- Pontosan azt mondotta, amit én is érzek, - felelte Krisztina Alberta.

- Well! - S ezzel újból nekivágott a magyarázatnak - de közben nehézségre bukkant, amelyeket csak zárjel közé csukott mellékmondatokkal tudott megmagyarázni. A leány figyelő szeme előtt kitergette a világ képét, amilyennek egy ideg orvos látja, e különös s fiatal lánynak mégis olyan vonzó képet. Krisztina Alberta egész életén át megszokta, hogy mindent, munkát és anyagi szükségleteket jelentő szavakban fejezzen ki. Devizes gondolatai a gondolkozás és a megértés szavaiba öltöztek. - Az élet, - így magyarázta, - egyetlen folyamatos jelenség, minden életjelenség összefügg a többivel. A legtöbb alsóbbrendű állat tudatos élete rendkívül egyéni, a gyík például nem ismer magán kívül semmit, nem egyéb, mint saját ösztöneinek és étvágyainak hordozója. Senki sem tanítja, hagyományokat nem ismer, s tudását nem hagyja örökölni utódaira. De a magasabbrendű állatokat ifjúkorukban tanítják, tanulnak, másokat tanítanak s más állatokkal érintkezésbe kerülnek. S az ember még sokkal inkább, mint a többi állat. Az ember fejlesztette nagyra a képírást, a beszédet, a szóbeli hagyományokat s a tudomány eredményeit. Ma már az emberi fajnak közös gondolkozó szerve van, a tudásnak és a magyarázatnak közös és izmos hagyománya.

- Olyan emberek, mint mi, ennek a nagy folyamatnak, csak egy kis szakaszát jelentik. Örököltük öseinktől, átvesszük, megemésztjük, valami keveset változtatunk rajta s azzal eltűnünk. E növekvő nagy emberi életnek tűnő szakaszai vagyunk s nem egyebek, ennek a talán - némi biztossággal állíthatjuk, - halhatatlan léleknek. Hogy hangzik ez magának, görögül - vagy tökéletesen érthetetlenül?

- Nem, - felelte Krisztina Alberta. - Azt hiszem a magvát megértem. - S a férfi feszült arcába nézett. Egyáltalán nem beszélt leereszkedően, magyarázó hangon, igyekezett olyan érthetőn kifejezni a gondolatait, amennyire az erejétől tellett. Egyenrangú társ gyanánt bánt vele. Mintha vele egyenrangú volna.

Ez volt bevezetőnek Devizes általános bölcselete. Most pedig - így jelentette be - át fog térni saját egyéni kérdéseire. Mikor a kávé felszolgálták, nagyon elkomolyodott. S nagyon komolyan szegezte tekintetét a kávéscsészékre és a hamutálcákra. Azután előzetes magyarázatként kitért a lány előtt a két kezét. Lelkiismeretesen részletes akart lenni. Két életszakaszt látott magában vagy helyesebben a lét két színvonalát. Körülbelül kettőt. Természetesen e kettő között volt számos összekötő kapocs és átmenő állapot, de ha az ember pontosan és tömören akarja ezt a gondolatot kifejezni, a kettőn kívül minden egyebet el lehet hanyagolni, - mondotta. - Mindenekelőtt megvan benne az ősi ösztönös egyén, félelmetes, kapzsi, kéjvágyó, féltékeny és öntelt.

Elsődleges, primaer Énje. Hangsúlyoznia kell, hogy ez az Én rangban az első, mivel ez hordozza vállán Énjének egyéb részeit, mint a lovast a paripa s gondoskodnia kell arról, hogy lova kellő zabot kapjon A társas ösztönök és a családi életből fakadt hajlamok mélyebb rétegeken pihennek. Ez a második, a társadalmi Énje. Az ember, s ezt Devizes különösen hangsúlyozta, olyan teremtés, amely a most elmúlt két-három évezredben egyre inkább szociális lényvé alakult át. Az élettartama megnövekedett, egyre hosszabb ideig öröklik gyermekei felett s társadalmi közössége a családi csoportokból törzsekké, nemzetségekké és nemzetekké szélesült ki. Az élet mélységes folyamatossága egyre nyilvánvalóbbá vált és egyre világosabban megnyilatkozott az ember szociálizálódásában. Valakit felnevelni a szó tulajdonképeni értelmében annyit jelent, mint e folytonosság egyre tudatosabb felismerésére ébreszteni. S ezzel le is csökken az ősi szenvedélyes és lázas Én jelentősége. Az igaz nevelés önfegyelmezést jelent egy magasabbrendű élet céljaira, a szociális Én kifejlesztését. E szélesebb medrű tudatalatti folyamat ellen szakadatlanul harcolnak az ősi Énnel természetes ösztönei és fogvatkozásai; a nevelés, az okos nevelés ezen igyekszik segíteni.

- Íme itt állok én, - folytatta Devizes, - olyan vagyok, mint mi valamennyien, örökös harc közepette álló teremtés, akiben a gyorsabban lüktető, izmosabb ösztönök harcolnak a mélyebben járó, csöndesebb, halványabb fényben égő, de végeredményében erősebb hajlamokkal, amelyek halhatatlan célok felé terelnek. És én - hogyan is foglaljam szavakba? - én magam minden erőmmel e mélyebb hajlamok pártján állok. Készségeim, vérmérsékletem és életem körülményei a pszichológia felé sodortak, amelyet pályámul választottam. Azon igyekszem, hogy a lélek emberi tudományát növeljem és gyarapítsam. A felvilágosodásért harcolok. Különösen azt tűztem ki célomul, hogy a megzavarodott és meghibbant lelkeket tanulmányozzam és meggyógyítsam, rendbe igyekezem őket szedni, megvilágosítani és megtisztítani. S mindenkifölött tanulni igyekszem belőlük. Bajuk lelki vagy testi okait igyekszem megkeresni. S megpróbálom tisztán és érthetően papírra vetni, amit megfigyeltem és megállapítottam. Ez az én foglalkozásom. Ez életem célja. Ez szabja meg életem általános irányát. Életem minden egyéb aprólékos körülményét e nagy célnak igyekszem alárendelni. De nem mindig. Időnként lelkem majomfele elszabadul és a háztetőkön mászkál. Néha, ha túlsokat dolgozott az ember, megkönnyíti a pihenőjét. A hiúságnak és az önszeretnek is megvan a

maga haszna. De most ne törődjünk a majommal. Nem akarok ragyogó egyéniség köntösébe öltözni, élő, lüktető lény akarok lenni. Ez az én hitvallásom magva. A társadalom gépezetének az a kereke akarok lenni, amelyet elmeorvosoknak neveznek. S olyan jó kerék akarok lenni, amilyen csak tőlem telik. Nagy általánosságban ez az én életem célja, Krisztina Alberta. Azt hiszem ez vagyok én.

- Igen, - felelte Krisztina Alberta, mélyen elgondolkozva. - Természetes ilyen vallomást tőlem nem fog hallani. A maga életrendje készen áll és - tökéletes.

- De nem fejleszthető tovább, - felelte Devizes. - Magának, a maga módja szerint kell a vallomását elmondania. A maga korában - az ember maga sincs még tisztában a saját meggyőződéseivel.

- Attól félek, hogy sehogysem tudom a mondókámat nyélbeütni.

- De most már becsületbeli kötelessége, hogy amennyire tudja, el is mondja.

- Igen.

Rövid szünet állott be közöttük.

- Csodálatosan érdekes így elbeszélgetni magával, - szólalt meg aztán Krisztina Alberta. - Csodálatosan érdekes így elbeszélgetni valakivel.

- Bizony nekünk kettőnknek - meg kell értenünk egymást.

Krisztina Alberta Devizes komoly szemébe nézett. Hirtelen elérékenyülés öntötte el a lelkét. De szólni nem tudott. Csak kezét nyújtotta ki a férfi keze után s a két kéz egy pillanatra egymásban pihent.

13.

Krisztina Alberta vallomására azonban már csak a műteremben került a sor, ahová a vendéglőből hazatértek, felváltván így a virrasztásban a szegény «Egyetemes Nénikét». De még itt sem került nyomban a sor Krisztina Alberta történetére. Devizes végigsétált a műteremben s szemügyre vette Harold rajzait s meglepően találó részleteit olvasta ki e rajzokból Harold jellemének. Legalább is Krisztina Alberta így vélte. Kíváncsi volt nagyon Fayre is. - Milyen asszony ez a Mrs. Crumb? - kérdezte. - Mutassa meg valami dolgát, amelyből az egyéniségét ki lehet olvasni!

Krisztina Alberta nagyon büszke volt arra a gondolatra, hogy társaságában az orvos kissé kényszeredetten mozgott. Úgy érezte, hogy ez nem jelent egyebet, mint kettőjük egyenrangú mivoltát. Devizes respektálta őt és Krisztina Alberta semmire sem vágyott annyira, mint arra, hogy őt Devizes tényleg respektálja.

Devizes végre a gázkályha mellett álló, tarkára festett karosszékből vetett horgonyt és Krisztina Alberta, miután egy ideig ide-oda lebegett a szobában, oda állt elébe, formás lábait kiterpesztve és két kezét hátrarakva, amely tartás minden női ösét jó egynéhány nemzedékre visszamenőleg mélységesen felháborította volna. De Devizes egyáltalán nem ütközött meg rajta, egyre növekvő érdeklődéssel figyelte a leányt és élénk csodálkozással pihentette rajta a szemét. Legtöbbünk csak fokozatosan szokja meg a saját leányait, lassan felcseperednek és mi úgy megszokjuk a csodálkozást, mint Milo magacipelte ökrét. Nem mindennapos dolog, hogy az embernek váratlanul csöppenjen karjaiba huszonegy esztendősné felnőtt leánya.

Krisztina Alberta azzal kezdte, hogy a metafizikához nem sokat ért, lévén túlságosan materialista.

- Nem imádkozott anyja ölében? Apa-anya imádkozni nem tanították? Iskolában sem tanult sok vallástudományt? Nem jártak templomba?

- Mindez rég kifakult és elhalványodott bennem.

- A pokoltól nem fél? Az én nemzedékemben még nagy volt a pokol félelme.

- Nyoma sincs bennem - felelte az új nemzedék képviselője.

- De éjjel, ha egyedül marad, csak felébred az isten utáni vágyódás?

Krisztina Alberta egy ideig hallgatott. - Igen - felelte. - Néha. Néha meglep. De hogy fontos és jelentős-e vagy sem, azt nem tudom.

- Ez - mondotta Devizes halkán - hozzátartozik ahhoz a vágyódásunkhoz, hogy nyomorult féregnél többnek lássuk magunkat, ahhoz, hogy utáljuk mulandóságunk tudatát és így tovább.

- Igen. Tud erről többet is?

Furcsa, hogy erre a kérdésre nem is válaszolt.

- És milyennek látja embertársaihoz - és az állatokhoz - való viszonyát? A kötelesség milyen érzése lakik a lelkében? Milyennek látja az utat, amelyet ez életben meg kell tennie?

- Hm! - köhintett Krisztina Alberta. Aztán azt felelte, hogy kommunistának látja magát, bár a pártba nem lépett be. De sok olyan fiatal embert és nőt ismer - aki belépett. A pártprogramm egynéhány töredékét vágta ki aztán, a «történelem materiális felfogását» és így tovább. Devizes azt felelte, hogy mindezt, sajnos, nem érti meg és bizony kissé kellemetlen kérdésekkel válaszolt, amelyek Krisztina Alberta gondolataitól nagyon elütöttek. Eleinte észre sem vette, hogy mennyire elüt egymástól kettejük nyelve is. A beszélgetés során később ez is kiderült. Nem győzte eléggé magasztalni a kommunista eszmét, mert nem hirdette-e ő maga is, hogy az emberi életnek egy magasabbrendű életbe kell beolvadnia? Viszont nem talált elég kemény szavakat a praktikus kommunizmus ostromozására. A marxista kommunizmus - mondotta - egyáltalán nem konstruktív mozgalom, egyszerűen egy megoldási mód. Se terve, se eszméi nincsenek. - Krisztina Alberta defenzívába szorult. - Az, hogy egy ideális kommunista államért lelkesedjünk, egyáltalán nem olyan fontos, mint a közvetlen taktika kérdése egy bomlásnak indult társadalomban - szavalta szinte hivatalosan csengő hangon. Ifjú barátai, akik bent voltak a pártban, egyre ezt emlegették. Viszont, mikor ő ugyanezt adta elő Devizesnek, mintha semmiféle hatást sem gyakorolt volna rá. Ő bizony nem elégedett meg e fontoskodó kijelentésekkel. Tudni akarta, mit ért bomlásnak indult társadalom alatt, vajjon van-e olyan társadalom, amely ne volna szakadatlanul bomlásban, de ugyanakkor szakadatlan növekedésben is, vajjon mit jelent a helyes taktika, ha elválasztjuk a helyes stratégiától s vajjon elképzelhető-e helyes stratégia, tisztán kitűzött háborús cél nélkül? Krisztina Alberta válasza inkább harciasan, mint értelmesen hangzott és a beszélgetés kissé nekihevült.

Devizes pontosan leszögezte a kettejük véleménye közötti különbséget. A kommunizmus az ő szemében az új szellemet jelentette, a tudomány szellemét, amely a világot kollektív tudományos alapon újjászervezi, míg a pártkommunizmus egész szelleme a jelenkorhoz volt varrva. Ez a kommunizmus telítve van a mai társadalmi osztályok érzelmeivel és eszméivel, a kisajátítottak természetes bosszúvágyával. A kétségbeesett ember egész dühös dogmatizmusa lüktet benne, az olyan emberé, aki nem ül biztosan a hatalom birtokában. A teremő önfeledkezés szenvedélyére sokkal nagyobb a szükség. Sok kommunista - mondotta - tulajdonképpen megfordított kapitalista, tőke hijján lévő önző ember, aki egyébként nem liheg, csak bosszúért és kisajátításért, ha ezt a célját elérte, nem marad egyéb a kezei között, mint a társadalom romjai s az emberiség egész évezredes munkáját elejéről kezdhethné. Gyanakvók és türel-

metlenek ezek az emberek, mert a belső nyugalom hiányzik belőlük. Legjobb barátaikban, saját vezetőikben sem bíznak, olyan tudósoknak sem hisznek, mint Keynes és Soddy.

- Keynes kommunista? - kiáltotta gúnyos hangon Krisztina Alberta. - Hiszen az osztályharc alapvető tudományos tételét sem fogadja el!

- Nem nagyon tétel, még kevésbé tudományos tétel - felelte Devizes. - Keynes fokról-fokra felépíti a tudományosan megszervezett pénzpiac rendszerét. Orosz barátainak javarésze még elképzelni sem tudja, hogy ilyesmire szükség lehet.

- Dehogyan nem!

- Mivel bizonyították be?

- Mit tud maga az orosz bolsevikokról?

- S mit tud maga? Maga egyebet sem lát, mint a címszalagot, amely az embereken fityeg. Amelyiken nincsen rajta a vörös címszalag, az nem ér semmit s ha rajta van, nyomban tökéletes férfiú.

Mire Krisztina Alberta azzal válaszolt, hogy Devizes a dolgokat a burzsi szemével nézi, mire az orvos szívből kinevette a leány társadalmi elméleteit. - Angliában nincsen burzsoázia - mondotta neki, mire Krisztina Alberta a mozgalomban tanult cinikus és szarkasztikus frázisokkal igyekezett válaszolni, de csodálatosképen elpárolgott szavából a meggyőződés ereje. - Könnyű kritizálni - mondotta - az olyan embernek, aki mint Devizes, a vagyona kamataiból él.

- Magam is jobb szeretném, ha így volna - felelte mosolyogva - de higgye meg, a munkámból élek.

- De azért van vagyona is.

- Valami kevés. De nem abból élek.

S ezzel a vitájukat egyidőre befejezték. Mindent egybevetve, állapította meg magában Krisztina Alberta, a harc nem vált szégyenére, tekintve ifjú korát és tapasztalatlan voltát. A vita kipirosló heve hamarosan megcsillapodott bennük. S visszatértek újból arra a kérdésre, amely közvetlenül érdekelte őket, a nagy kérdésre, mit kezdjen Krisztina Alberta a maga életével.

14.

- Haladunk, Krisztina Alberta, az igaz - kezdte Devizes - de nagy általánosságban ma is az a szabály, hogy az asszonyi életet túlnyomó mértékben az élet színdarabjában szereplő férfihős jelleme és foglalkozása dönti el. Mondja, volt már véletlenül szerelmes is életében?

Legszívesebben a teljes igazságot mondotta volna el válaszul Krisztina Alberta, de vannak dolgok, amelyeket nem lehet elmondani. Habozott és mélyen elpirult. - Manapság - mondotta - aztán elhallgatott. - Meglehetősen erős képzeletem van. Sokat szaladgáltam Londonban. Lehet, elképzeltem bizonyos dolgokat...

Devizes szeme kutató erővel fúródott a leány szemébe, de még mindig igen jóságosan.

- Voltam már szerelmes is bizonyos mértékben! - ismerte be végül Krisztina Alberta.

Devizes helyeslően bólintott s ez a bólintás mintha szörnyű megértést jelzett volna.

- Semmi esetre sem kívánom életem futását egy férfiéhez kötni - vágta ki aztán Krisztina Alberta.

- Okos leány sohse tesz ilyet. Ép oly kevésbé, mint okos fiatalember sem kívánja életét egy istennő oltára elé borulva eltölteni.

- Semmi esetre sem vágyódom a gyermektenyésztő családanya szerepére.

- Még ha férjhez menne, sem. Nem. Nem hiszem, hogy ebbe a típuskörbe tartoznék. De ha elutasítja magától ezt a kényelmes életet - pedig igen kényelmes élet ez, akármit mondanak is az emberek - ha a maga lábán álló polgár akar lenni, mint egy férfi, akkor bizony férfimunkát kell végeznie, Krisztina Alberta. Akkor bizony vége a szerelmeskedő puha életnek.

- Hát kívánom én ezt az életet? - kérdezte Krisztina Alberta.

- Nem, ezt magam sem hiszem. Ha pedig így áll a dolog, azt hiszem, további iskoláztatásra lesz szüksége. Okos leány maga, de a műveltsége kissé szedett-vedett.

- Állást azért így is tudok szerezni magamnak. S aztán majd tanulok tovább.

- Elégedjék meg a tanulással - felelte Devizes. - Ez is leköti majd minden idejét. Legjobb szeretném, ha itt nyomban megegyeznénk, hogy még két-három évig fog tanulni. Hogy és miként üjtük nyélbe, azzal ne törődjék. Mi ketten, maga meg én, egy- s ugyanazon törzshöz tartozunk - igaz, hogy az egész törzs csak két tagból áll - és én vagyok a törzsfőnök. Gondom lesz magára mindvégig, akárcsak a fiam volna. Most pedig beszéljünk arról, hogy mihez volna legtöbb kedve? Jogászkodás? Orvostudomány? Avagy alapos készség, amely az üzleti életbe vagy a hírlapírásba vezet? Sok ajtó áll ma már nyitva az asszonyok előtt, napról-napra új ajtó nyílik meg előttük.

Ehhez Krisztina Albertának már több hozzászólni valója akadt. Ezeken a dolgokon ő már hosszú ideje töri a fejét. Meg akart ismerni mindent, ami az életre vonatkozik és az egész nagyvilágra. - Nem fordíthatna-e egy munkás esztendőt a természettudományra, főleg az élettanra és embertanra s utána egy másik évet a lélektan vagy a politika és a közegészségtan tanulmányozására? Kissé nagyozolón hangzik, tudom - tette aztán hozzá.

- Nagyozolón. Valóságos lexikont akar egy esztendő vagy kettő alatt megtanulni?

- De én tudni akarom és ismerni mindezeket a dolgokat.

- Ez természetes.

- Hát hosszabb időt is szabad tanulásra fordítanom?

- Bizony két esztendő nem lesz elég.

- Talán túlsoknak fogja tartani?

- Ha nadrágot viselne, nem tartanám soknak. Abban megegyeztünk, hogy ebben az egyben megfiúsítjuk. Miért ne volnának ambíciói?

- S azt hiszi, hogy alkalmas vagyok munkára is, tudományos munkára s idővel arra a munkára, amely a maga életét betölti?

- Miért ne?

- Olyan leány, amilyen én vagyok!

- Abból az agyagból gyúrták magát is, amelyből engem, Krisztina Alberta!

- És gondolja, hogy egyszer - valaha, - magával, - magával együtt is dolgozhatom?

- Rokonlelkek rokoncélok felé vonzódnak - felelte Devizes - e válaszával nyíltan beismerve vérrokonságukat. - Miért ne?

A leány megállt előtte és nem vette le róla sötét, izgalomban égő szemét s Devizes pillanatnyi vízióban látta maga előtt, mivé fejlődhetik kettőjük viszonya. Bátor kis leány, derék és becsvágyó, csodálatos új élet, mely a sötét ürből pottyant le életébe. És büszke volt erre a rokonságra a leány is, nagyra kívánta növelni, mindkettőjük nagy és mélységes élményévé.

Hogy a percnyi zavart áthidalja, Devizes más vágányra siklott és a férfi és a női diákok közötti különbségről beszélt, a férfi és női munkások közötti eltérésről. - Soha a férfiakkal párhuzamosan nem fognak haladni ezek a magafajta szabad nők s ezért ne is remélje ezt. Új utat kell vágniok maguknak, amely talán hasonló a miénkhöz, de mégis elüt tőle. Gyökeresen elüt tőle. - Azt kezdte magyarázni, hogy a férfi egész testalkata, a férfi testének egész felépítése különbözik talán az asszonyétól és megfordítva s hogy ez a különbség minden idegszálból, minden izomrostból kimutatható. - Lehet, hogy eljön még az az idő, mikor elég lesz egy vér-cseppel vagy egy bőrdarabot tenni a nagyító alá vagy valami reágenst cseppenteni rá és megmondjuk tulajdonosa nevét. A férfi ellenáll - magyarázta - a férfi hajthatatlan, nagyobb benne a testi és lelki ellenállóképesség. Ezért marad meg kezdeti vonalán. A férfiak az asszonyokhoz hasonlítva nyugodtabbak és ostobábbak. A férfiakhoz képest a nők gyorsabbak és felületesebbek. Buzogány és hajtú!

Ifjúkori emlékezéseiből mesélt, amikor a női medika meglehetősen ritka látvány volt még, azután áttért apja előítéleteire, meg hogy s miként bánt apja anyjával s mint töltötte el ő maga kora gyermekkorát. Hamarosan belemerültek a gyermeki légvárak és álmodozások felelevenítésébe. Olyan vidáman folyt köztük a beszélgetés, hogy Krisztina Alberta egészen megfelekezett arról, mennyivel idősebb és tapasztaltabb nálánál az orvos. Magáról mesélt sokat Devizes, elismervén ezzel Krisztina Alberta jogát arra, hogy apját közelebből megismerje, ő maga pedig barátságos szemmel figyelt arra, amit Krisztina Alberta jónak látott elmondani magáról, apjáról, néhány benyomásáról és kalandjáról, amelyet külvárosi diákkisasszony korában élt át Londonban. Mind a ketten vidám gyönyörűséggel emlegették Paul Lambone kedves bolondságait. Ekkor jutott hirtelen eszébe Krisztina Albertának, hogy Devizest valamivel megkínálja. Eszébe jutott, hogy Crumbék itthagytak egy üveg sört és egy üveg szódavizet. De Devizes megkérte, főzzön teát és segített neki meggyújtani a tea-főző-lámpáját. Közben tovább folytatták egymás felfedezését. A barátságuk beszélgetés közben egyre-egyre mélyebb lett és gazdagabb. Krisztina Alberta még soha életében nem találkozott ilyen finom és gyönyörűséges kíváncsisággal. Barátja volt már eddig is elég, de a barátságot még nem ismerte, volt már szeretője is, de ilyen bizalmas együttlétben még nem volt része.

Egy óra elmúlt, mikor a hazatérésre gondolt.

A beszélgetés is elcsöndesedett már. Az orvos egy ideig elgondolkozva ült helyén. - Mennem kell! - mondotta és felállott. Egymás szemébe néztek s hamarosan nem leltek a búcsúzóra illő szavakat.

- Gyönyörű volt elbeszélgetni magával! - mondotta a leány.

- S nagy dolog volt magát felfedezni.

Újabb szünet. - Nekem is nagy dolog volt - szólt Krisztina Alberta kissé akadozva.

- Hiszen még sokszor elbeszélgetünk - mondotta Devizes.

«Drágám»-nak szerette volna szólítani, de utálatos szégyenlősség megakadályozta ebben. S ezt a leány nyomban észre is vette.

Egyenesen állott előtte a folyosón Krisztina Alberta, kipirult arccal és csillogó szemmel s az orvos csodálkozva azon, hogy az első percben nem ismerte fel a leány szépségét.

- Isten vele, egyelőre! - mondotta Devizes komolyan, mosolygott a lányra és egy percig fogta a kezét.

- Jó éjszakát! - felelte a leány, habozott egy pillanatig, aztán kinyitotta előtte a zöld ajtót, megállt a küszöbön, utána nézett, amíg végig ment a kerten.

Mikor az utcára kiért, az orvos megfordult és úgy intett búcsút, mielőtt eltűnt volna a szeme elől. - Jó éjszakát! - súgta a leány, aztán megrezzent, mintha megrémült volna, hogy legtitkosabb gondolatai szavakba öltöztek!

Apja! Az ő édesapja!

Szóval az igazi apák így felkavarják az ember lelkét!

Mikor elment, olyan feszült volt a leány, mint a hegedűhúr, amelyen sokáig remeg a vonó. Apját, aki tulajdonképen nem is volt az édesapja, minden ceremónia nélkül átölelte és megcsókolta volna.

MÁSODIK FEJEZET.

Hogyan lopott Bobby egy örültet.

1.

Lehet az ember kitűnő elmeorvos s egy megfigyelő vizsgálat során mégis elvétheti a legfeltűnőbb jeleket is. A cummerdownhilli intézet főorvosa egy percig gondolkozott azon, vajjon Widgery volt-e a neve Sargon látogatójának. Úgy emlékezett, mintha Goodchildnek hallotta volna. De mivel Krisztina Alberta világában nem szerepelt Goodchild nevű ember, sem ő, sem Devizes ügyet sem vetettek erre a kritikus habozásra. Sem a leány, sem Devizes nem törte tovább a fejét azon a kérdésen, vajjon Sam Widgery miért kereste volna fel Krisztina Alberta apját másodszor is az elmeógyógyintézetben. Mert tényleg nem ő volt a látogatója. Sokkal fiatalabb ember kereste azon a bizonyos keddi napon Sargont, megtévesztés okából adta ki magát Sargon unokaöccsének és használta ezt a nevet: Robin Goodchild. A valódi neve Robert Roothing volt s azzal a szilárd eltökéléssel jött el az elmeógyógyintézetbe, hogy minél hamarabb kiszabadítja onnan Sargont, mert nem tudta elviselni azt a gondolatot, hogy őt ott tudja.

A külső körülmények és természetes hajlama karöltve növelték nagyra Bobbyban az elzárástól való retteget. Anyja, szelíd barna asszony, egy szélesvállú, hanyag földbirtokos felesége, meghalt, mikor Bobby még nem töltötte be tizenkettedik évét s a kisfiú nevelését egy rideg, régimódi nénjére bízta, aki a legszívesebben azzal büntette a kisfiút, hogy a nagy faliszekrénybe zárta. Mikor rájött arra, hogy ez a büntetés mennyire elkéséríti a fiút, ezt a gyávaságát azzal igyekezett megtörni, hogy unosuntalan alkalmazta ezt a büntetést, még akkor is, amikor semmi bűnt sem követett el. Az iskola, ahová később került, szintén ragaszkodott még a carcer ósdi hagyományához. A háború elragadta édesapját, aki hirtelen izgalmába pusztult bele egy légi támadás alatt, lévén egy aeroplánelhárító üteg parancsnoka. Bobby maga a háború alatt a fáradtságos mezopotámiai hadakozás és a kuti ostrom után megismerkedett a török hadifogolytáborok minden kellemetlen következményeivel. Egyébként kényelmes, szabadságot kedvelő emberré fejlődött volna, de ez élmények olyan szenvedélyes gyűlöletet érleltek benne minden tömlöc iránt, hogy még a kanárimadarakat is legszívesebben kiszabadította börtönükből. Utálta a vasrácsokat, amelyeket a nyilvános sétaterek körül látott s szenvedélyes cikkeket írt ellenük Wilkins hetilapjába és egyéb sajtótermékekbe, hangos szóval követelvén eltávolításukat. Ha módjában volt, soha vasútra nem ült, annyira rettegett a zárt fülkék levegőjétől. Rövid utakra kerékpáron járt, hosszabb útra pedig kölcsönkérte Billy barátja motorkerékpárját. Amennyire erejétől tellett, igyekezett a szabad levegő utáni vágyódását annyira lefékezni, hogy ne legyen túlságosan feltűnő és ne zavarja embertársait, de Tessy és Billy tisztában voltak vele és mindent elkövettek, hogy e gyengéjét respektálják. De nemcsak e főbia ellen kellett Bobbynak harcolnia. Szakadatlan s titkos belső harcot vívott önmagával, mert a legtöbb alkalommal erőszakkal kellett leküzdenie azt a hajlandóságát, hogy a cselekvéstől visszariadjon, amely tulajdonság, úgy vélte háborús tapasztalatainak hatása alatt fejlődött ki benne. Néha úgy érezte, hogy nem egyéb ez a hajlam, mint közönséges lustaság, néha kényelemszeretet, néha azonban tehetetlenség és gyávaság. Maga sem tudta megmondani. Élesen élt emlékezetében egy eset, mikor vérlázító kegyetlenségnek volt tanuja, anélkül, hogy közbelépett volna. Néha reggeli három órakor ébredt és hangosan mondogatta magában: «Ott állottam a közelben és nem tettem semmit. Ó Istenem! Ó Istenem!, Ó Istenem!» S néha felkelt, fel s alá járt a dolgozószobájában, egyre ezt ismételve: «Cselekedj! Ó te növény! Te bujkáló féreg! Ki az utcára és cselekedj!» A mindennapos munkáját pontosan elvégezte és

mindent elintézett, ami a kezeügyébe került. «Zsuzsánna néni» szerepében nagyszerű volt, fáradhatatlanul okos, világos szavú, igazán jóakaratú. «Wilkins Hetilapja» büszke volt rá. Ő volt az ujság gerince!

S most ez a Sargon-féle ügy valósággal két félre szakította. Egyrésztől elviselhetetlenül gyötörte a kívánság, hogy kiszabadítsa a kis embert, aki olyan rendkívüli erővel ragadta meg a kíváncsiságát és a rokonszenvét és ugyanakkor visszariadt a rettentő erők elől, amelyekkel, - tudta - harcba kell szállania, ha komoly segítséget akar neki nyújtani. Csak miután igen tekintélyes küzdelmet vívott önmagával, szánta el magát arra, hogy elmenjen a rendőrszobára és a Gifford Streeti kórházba. Félt a kellemetlen kérdésektől, főleg azonban attól, hogy még őt is ott találják tartani. A kórház utálatos hely volt, magas fallal körülvett épületek, kövezett udvarok, amelyek még a szennyes utcától is komoran elzárkóztak. Majd egy teljes napig küzdött magában a Gifford Streeti látogatás után, vajjon tovább kísérletezzék-e, vagy sem?

- Bobbynak valami a fejébe ment, - mesélte Zsuzska Tessynek. - Edészen medhülyült. Ed helyben üldögél és azt mondja, hogy neki valamit ti kell dondolnia! Mit kell neti tidondolnia? Azt is monta, hogy én jöjtek le mint a jó tis lányhoz illik!... Tomolyan ezt mondta... Tomolyan... Titolt az ajtón... Én... én nem isz szejetem máj Bobbyt...

Nagy elkeseredés. Viharos könnyhullatás. Tessy részvéte magas hullámokat vert.

De a délutáni tea után Bobby kedve is felderült, Zsuzskának megrajzolta a lefekvés előtti köteles kis rajzot, aztán lejött hozzá, az ágyára ült és addig mesélt neki mindennapos szokása szerint, amíg el nem aludt és ebből Tessy azt következtette, hogy Bobby bajának javán már túl van.

Vacsora közben Bobby kipakkolt a tervével.

- Holnap leutazom Cumberdown Hillbe, - jelentette ki tömören.

- Sargont meglátogatni? - kérdezte Tessy megértőn.

- Ha lehet. De holnap nincsen látogatási nap, csak kedden lesz. Mindenesetre szeretnék körülnézni.

Billy ráncba szedte a szemöldökét és a vaj után nyúlt.

- De... - szólalt meg Tessy, s aztán hirtelen elhallgatott.

- Igen? - kérdezte Bobby.

- Úgysem beszélhet vele. Hiába megy le. Hiszen azt sem tudja milyen néven szerepel az intézetben.

- Mr. Sargonnak hívják, - felelte Billy.

- Preemby a polgári neve. Mosódás volt. A kórházban elmondották nekem. S a rokonai kívánják, hogy *maradjon, ahol van!*

- Nem bírom ezt a tudatot elviselni, - jelentette ki Bobby rövid szünet után.

- Nem értem, nem értem, - jegyezte meg Billy.

- Hogy ezt a kedves, kis embert komolyan örültté tegyék. Olyan volt, mint egy kékszemű kis madárka. Magas falak mögött. Nagy durva ápolók. Sargon, a királyok királya... Vagy valamit teszek az érdekében, vagy egyszerűen megpukkadok.

Elkeseredett és kétségbeesett volt a pillantása. Tessy gondolkodóba esett.

- Jobb ha megnézi, - mondotta aztán.

- S mi haszna lesz belőle? - kérdezte Billy, - de Tessy egy pillantása elhallgattatta.
- Ha kölcsönadnád a régi motorodat a mellékkocsival. Vasárnapra úgy sem kell neked!
- A kocsit lekapcsolhatod, - szólt Billy.
- Lehet, hogy szükségem lesz rá, - válaszolta Bobby.
- Csak nem gondolod komolyan...? - kérdezte Billy.

Bobby még sohasem járt olyan közel a megpukkadáshoz mint e pillanatban.

- Ne törődj azzal, mit gondolkodom komolyan. Megmondottam, elmegyek Cumberdown Hillbe, hogy egy kicsit körülnézzek. Biztos, hogy akasztani való számár vagyok Billy, de hiába nem tehetek egyebet. El kell mennem érte. A szegény kis Lázárnak nincsen egyetlen barátja sem. A saját családjá mindent elkövet, hogy eltakarítsa őt az útból. Családi körben így szokás! Pokoli világ ez! Valamit tennem kell. Ha. egyebet nem is, annyit elérek, hogy lelket öntök belé. Ha még egy napig itthon maradok, azon kaptok rajta, hogy Zsuzskát kiporolom!
- Valakinek régen meg kellett volna tennie, - felelte Billy.
- Ha tizenegy napra el tudom rejteni előlük...
- Akkor megszabadul? - kérdezte Tessy.
- Akkor újból örülnék kell nyilvánítani, annyi bizonyos, - felelte Bobby.

2.

Bobby rájött arra, hogy Cumberdown falu körülbelül két mérföldnyi távolságra fekszik az intézettől és a falu lakossága minden igyekezetével azon van, hogy az elmeógyógyintézet létezéséről egyáltalán ne vegyen tudomást. A falu az Ashford és Hastings felé vezető országút közvetlen közelében bújik meg, sűrű fák között és a falu rozoga kis kocsmájában kapott Bobby éjszakára egy sívár kis szobát, a motorját pedig egy nyitott színben helyezte el, két kocsit, egy Ford, valamint egy kodácsoló tyúksereg társaságában. Még világos nappal volt s miután kopott hátizsákját amelyben podgyászát tartogatta a szobájában lerakta, kezében egy sítáborral és közönyös arccal nekivágott a vidéknek, hogy szemügyre vegye az elmeógyógyintézetet és tervet kovácsoljon Sargon kiszabadítására. Az aranyos őszi napsugár e napon sem hagyta cserben, a kedves pázsiton, amelyen keresztül vágott, hogy az országútra kijusson, zöld és sárga vadgesztenyelevelek heverték tarkán és feje fölött a lomb tele volt verőfényrel. Megnyugtató nap volt. Bátorságot öntött a fiúba. Jóságos komolysággal ölelte körül és azt az érzést fakasztotta benne, hogy embertársunkat az elmeógyógyintézetből kiszabadítani olyan vállalkozás, amelyre bátran süthet a nap és amit jó néven vehet a természet.

Elég munkába került, míg Londonból idáig eljutott. Szunyognak érezte magát, amely a felvértezett világegyetem ellen támad. Croydon kocsitömege közepette legszívesebben félúton visszafordult volna, de érezte, hogy nem kerülhet Tessy színe elé, csak ha végleges vereséget szenvedett. Tiszta gyönyörűség volt megérezni, mint gyarapodik lelkében a bizakodás lépésről-lépésre, amint céljához közelébb jutott. Erejét egyre nagyobbak érezte, olyannak, amely megmérkőzhetik a nekitámadó hatalmakkal. Mert végre is mi egyéb a törvény és a jogszabály, mint magafajtajú emberek tákolmánya? Mi egyéb a börtön fala, mint amerikázó kőművesek és minden hájjal megkent vállalkozók hosszadalmas kezeműve? Mindezek az örök, ápolók és felvigyázók, akiknek éberségét ki akarja játszani, csak olyan esendő emberek, mint jómagam. S a feladat sürgős s ami ellen küzdeni fog felháborító, egy ártatlan kis fantasztá elfogatása, szörnyű tömlőre vetése.

Furcsa ez a világ! De gyönyörűek ezek a fatörzsek, meg ez a sugaras ég és milyen gyönyörűség a levelek zörgése az ember lábai alatt! Mindez azonban mellékes. A fődolog az életben a gonosz erők elleni küzdelem.

Kiért a fák közül és messzi dűnák nyitlak meg előtte, az intézet tömör épületkockái, csupasz udvara, kőkerítése. Mily csúnya látvány! Ez itt az ő célja. Ebben az épületben van valahol Sargon, akit ki kell szabadítani. Alacsony kerítést talált, letelepedett, alaposan szemügyre vette a nehézkes háztömböt és tervet kovácsolt magában. A középén álló fehér épületnek olyan a külseje, mint egy ősztövé, György korabeli kastélynak. Ez a ház valószínűleg a magva ennek az intézetnek, elől két embert látott, akik a füvet kaszálták - talán betegek. Az út mentén, a fal és a drótkerítés könyörtelen szigorúsággal meredtek elébe. Két komorkülsejű kapusfülkét látott, ajtajuk mögött biztosan mogorva kapus leselkedik, két vaskapu is volt a falon, az egyik nyitva állott. Egy kocsi gördült ki a kapun, szállító kocsija. Bobby gondolatai egy ideig akörül forogtak, vajjon nem öltözhetnék-e kereskedősegédnek, aki csomagot visz be vagy kosarat... Ezt azonban nehéz volna nyélbeütni...

- De miért támadnék előlről? - kérdezte Bobby olyan arccal, mintha nagy felfedezésre bukkant volna. A hátsó homlokzat mögött lejtős a talaj, partos. Szemügyre veszi a terepet amonnan is. Ha a nyílt dűnákön végig, jobbfelé húzódik, talán eljut olyan magas pontra, ahonnan beláthatja az egész telepet.

Egy óra múlva Bobby egy dűlőút mentén üldögélt, egy kavicsrakáson. Az út a mögötte emelkedő halom tetején húzódott végig. A hely hátulról nézve sokkal reményteljesebb és érdekesebb képet mutatott, mint előlről. Szántók tarkáltak ott, amelyeken egy csomó ember dolgozott s az épületek közelében hosszú sorban ástak valamit emberek - ároknak látszott - egy ápoló felügyelete alatt. A belső udvarban sűrűbb mozgást észlelt és egy nyílt színféle alatt egy tucat ember, mintha testgyakorlatokat végzett volna, fel s alá járkálva. Bobbynak a fejét fúrta az a gondolat, hogy az ő Sargon barátja is közöttük van talán. Ha legalább annyi esze lett volna, hogy távcsövet hozzon magával, korholta önmagát, akkor ki tudná venni kis barátja arcvonásait. - Nem működött tisztán az agyam, - súgta maga elé. - Zavaros elhatározások! - Elég sok ember járt-kelt szabadon kerti szerszámokat, miegymást cipelve. Az egyik, úgy látta, járásközben fel s alá járt és gesztikulált, mintha magában beszélne. Nyilván beteg volt és mégsem őrizték.

A fal, mely ez oldalról övezte a menhelyet, nem volt olyan riasztó külsejű, mint az elülső. Régi urasági kerítés lehetett, imitt-amott borostyán futotta be s helyenként egy-egy fa borult fölébe. Jobbra menedékes volt a talaj s a völgy mélyén kis patak futott, mely az intézet udvarának alsó sarkán került ki a szabadba. Az udvar sarkát fák árnyékolták be s alattok cserje és gyom szabadon burjánzott. A patak a falba vágott alacsony íven keresztül csörgedezett és a kitáruló völgyben sietett tovább London felé. E saroknak árnyas magányossága nagy erővel ragadta meg Bobby figyelmét. Úgy vélte, hogy ez az a pont, ahonnan Sargon kijut a szabadba. Elhatározta, hogy nyomban lesétál, és olyan pontosan, amennyire csak tudja, minden lehetőséget meg fog vizsgálni. Ha az ember ide tudná csalni Sargont...

De a közeli vizsgálatnál már nehézségek jelentkeztek. Az volt a szándéka, hogy tervét részletesen kidolgozza és a legközelebbi látogatónapon Sargont is beavatja, de ezt a tervet nyélbeütni kemény dió volt. Nem tudta, mely időpontban tudna Sargon legkényelmesebben félreosonni, vajjon világos nappal vagy éjszaka hajtsák-e végre vállalkozásukat. Hosszú sorban vonult el előtte a sok kérdezősködés, amin keresztül kell esnie, a gyanakvó képű emberek, akikkel szóba kell ereszkednie. - Hogy a fene! - tört ki Bobbyból és egy időre ezt a tervét is feladta.

- Miért nem mehet be az ember azon a kapun, bátran és fölényesen kijelentvén: Egy egészséges embert tartanak itt s én azért jöttem, hogy kiszabadítsam! Ezt csak emberfőlötti ember

teheti meg vagy egy arkangyal. Milyen ragyogó volna, ha az ember egy angyali bolygólovaggá változhatna, nagy s lángoló jelenéssé, mely sugarakból áll, sugaras és szárnyas hatalommá, mely a gonosztettet megtorolja, lesújt az elnyomóra és kiszabadít mindenfajta fogoly istenteremtményt. Akkor aztán nagy dolgokat művelhetne az ember. Bobby gyermeki ábrándokat kergetett!

De hamarosan észbekapott, felállt és megindult a kis patak áteresze felé. A falat könnyen megmászhatónak ítélte - még egy öreg úr számára is. A rövid, kis alagútból kavicsos ágyában kanyarogva bukkant ki a kis patak. Az ember könnyen be- s kijuthat az intézet udvarából a borostyánnötte falon vagy a kis átérersen keresztül. Elhatározta, hogy szürkületkor visszatér ide - ha egyébert nem, többek között azért, hogy saját ügyességéről meggyőződjék, bemászik az intézet udvarába és egy kicsit körülnéz.

Igen. Ezt fogja cselekedni.

Megpróbálta elképzelni, mint segíti át Sargont a falon. Az ember például felmászhatik a fal tetejére és lenyúl a kezével. Erre még egy nyomorék is képes. A motorkerékpár pedig kint a gyepon várja őket. S aztán? *Hova vigye Sargont?*

Ez újabb meggondolást igényelt. Bobby agyát egy időre megrémítette és megbénította vállalkozásának bonyodalmas volta. Arra, hogy tulajdonképpen hová vigye, idáig nem is gondolt.

Azok a napok, amelyek a legközelebbi látogató napig elteltek, végtelen hosszúak voltak s ugyanakkor ijesztő gyorsasággal multak. A nyarat Malmesburyékkal Dymchurchben töltötte és a háziasszonyukat nagyon megszerette. Ezt sürgönyözte neki: «Egy rokonommal, ki kimerült, de nem beteg, jönnek körülbelül egy hétre. Mult nyárról biztosan emlékszik rám. Roothing. Cummerdown.» A válasz így szólt: «Bármikor szívesen látjuk.» Ez hát rendben volt. De terve hátralévő részét megvalósítani már nagyon nehezen tudta. Az intézet udvarán tett éjszakai látogatása viszont baj nélkül sikerült.

A nagy nap reggelén féltucatnyi tervet is összetákol, de valamennyinek volt valami bibije és egyiket sem látta jobbnak vagy rosszabbnak a többinél. Pedig különböző oldalról, tisztes távolságból, pont huszonháromszor járta körül a telepet, nem számítva a kerülőket, fordulókat és a különböző fontos pontokon tett látogatásait. Szerencséjére az ilyen intézetnek éppen elég dolga van a saját belső ügyeivel és nem állít ki őrszemeket a bástyafokra. Kívülről jött megszabadítókra nem számítanak.

Reggeli szalonnázás közben állapotodott meg Bobby a végleges tervben. Elszánt hidegvérrel és rezgő idegekkel megindult az elmegyógyintézetbe, hogy meglátogassa Sargont és úgy, amint kigondolta, úgy vágott a megszabadítás nagy művének. Mindenekelőtt meg kell állapítania, vajjon mily nagy körben mozoghat szabadon Sargon, mikor tud megbújni a sarokban, az áteresz mellett, azután ki kell tűznie találkozásuk időpontját. De gondoskodnia kell újabb időkitűzésről is, az esetre, ha Sargon az első találkozót nem tudná betartani. Bobby a fal tövében fog várakozni, a motoroskerékpárt pedig a cserjék közé rejti az út mentében. Sargon egy szempillantás alatt túl lesz a falon. Azután pedig bottal üthetik a nyomukat. Egyenest Dymchurchbe vágatnak s ott biztos helyen nyom nélkül eltűnnek s Sargon mindaddig őrzi majd a szobát, amíg el nem múlt az a tizenöt nap, amelyre szükség van, hogy újból beszámítható emberré váljék. S aztán Bobby felkutatja a rokonait, megbeszéli velök a dolgot s mindent a legteljesebb rendbe hoz. Így főzte ki magában Bobby a dolgot.

Mikor a kapuhoz ért, akkor határozta el, hogy hamis nevet mond be. Maga sem volt azzal tisztában, miért nem használja a saját nevét, de a hamis nevet valahogy a kalandos vállalkozáshoz illőnek vélte.

3.

Sargont az a hír, hogy egy bizonyos Mr. Robin Goodchild várja lent a fogadóteremben, igen levert állapotában érte. De a név hallatára nem árult el semmiféle meglepetést. Ez a név semmivel sem mondott többet, mint akármely más név. Lehet, hogy valamely értelmes érdeklődőnek a neve, de az is lehet, hogy e látogató a rég sóvárgott szabadulás előhírnöke. A bátorsága egy csapásra újra ébredt. Vidáman tűrte, hogy a külsejét kissé rendbehozzák és engedelmesen bólintott, mikor a lelkére kötötték, hogy azért nem szükséges épenséggel mindent elmondania, amit itt látott.

Még jobban fellobbant a bátorsága, mikor Bobby barátságosan mosolygó barna ábrázatát megpillantotta. Ez a tanítványa volt az, akiben elejétől kezdve tökéletesen megbízott. Örömeinek hirtelen felviharzásában mindkét kezét nyújtotta elébe. Ha a saját szemében Bobby akármilyen gyatra fráter volt is, Sargon őt ma a reménység és az erő megtestesülésének látta.

A találkozás színhelye a földszinti fogadóterem volt, mert a külvilág egyetlen tagja sem hatolhat be a kórtermekbe és az intézet köznapjaitól kezdve sűrűn valósaiba. A fogadóterem közepén egy fedett asztal állott, a fal mentében egy fekete, lószőrrel párnázott díván és számos szék. De semmiféle kisebb bútordarabot a látogató nem pillantott meg benne. Az asztalon egy vasúti menetrend hevert és két képes heti lap, a falon Albert herceg és Viktória királyné barnafoltos arcképe csüngött, mely őket a skót felföldön ábrázolta, valamint a windsori kastély látképe a Thames felől nézve. Három-négy, két-három tagból álló embercsoport álldogált a teremben s valamennyien összebújva halkán beszélgettek, számos nő és egy kis leány volt közöttük, mélységes gyászban egy bánatos hölgy üldögélt az üres kandalló mellett, nyilván egy beteget várt, két ápoló pedig közönyösen állott az ablaknál, olyan arccal, mintha nem is figyelnének tőlük telhetőleg minden szóra, amit a teremben beszélnek. A betegek kivétel nélkül a legépebb állapotban levőkhöz tartoztak «a meglátogatható betegek» osztályához. Örültségnek szemmel látható nyomát nem látta az ember, legföljebb egy kis ideges furcsaság volt észrevehető. Bobby, mialatt Sargonra várakozott, ezeket a körülötte álló csoportokat figyelte és meglepte őt, hogy valamennyiük modorán, egy bizonyos lappangó, leselkedő vonást vett észre. Ez a lappangó leselkedés az ápolók figyelő szemével állott kapcsolatban. Az egyik ápoló tüntetően nézett ki az ablakon, a másik az asztal szélén ült és a Graphic egy régi számát olvasgatta, csak hébe-hóba vetett egy gyors pillantást egyik-másik betegre. Az nem is jutott Bobbynak eszébe, hogy Sargonnal nem igen fog négy szemközt beszélgetni, most roppant kellemetlen és zavaró körülménynek látta, amely megakadályozza abban, hogy Sargont kellően kitanítsa.

Bobby rögtön megállapította, hogy Sargon sokkal soványabb, mint volt akkor, mikor a Midgard Streeten a hónapos szobát kivette. Beteges és fáradt volt a képe s ezt különösen fokozta az, hogy nagyon rosszul volt megborotválva és rossz szabású ruhát viselt. A szeme nagyobbak látszott mélyre sülyedt üregében és a homlok vonala is erősebben kidomborodott. De ha boldogtalanabb volt is a képe, viszont annál értelmesebb volt a tekintete. Mintha élesebben hasonította volna magába a körülötte fekvő tárgyakat - nem nézett már olyan álmodozó szemmel a világba.

- Eljöttem, hogy megkérdezzem, miben lehetnék a segítségére, - üdvözölte őt Bobby mindkét kezét kinyújtva feléje. - Barátai és tanítványai aggódó figyelemmel gondolnak Önre.

- Szóval eljött, hogy meglátogasson, - felelte Sargon és óvatos pillantást vetett figyelő kísértőjére, - engem, - Sargont?

A kételkedő hangot Bobby nagyon jól megértette és megsajnálta az öreg urat.

- Igen, Sargont, a messzi multból érkezett uralkodót.

- Azt akarják, hogy tagadjam meg magamat, - súgta Sargon.

Bobby ráncbaszta a homlokát és bólított, mintha azt akarná mondani: - Ezek *mindenre képesek!*

A kis emberke modora megváltozott. - Honnan tudja az ember? - felelte. - Honnan tudja az ember?

Aztán nagyot sóhajtott: - Ma már semmit sem tud biztosan az ember.

- Nem ülhetnénk le egy kis diskurzusra? - kérdezte Bobby. - Sok mindent kell megbeszelnünk.

Sargon körülnézett. Az egyik sarokban két szék állott és e sarokban talán kikerülhetik a leselkedő ápolók figyelmét. - Ezt az örületet sehogy sem értem meg, - szólt Sargon, mikor a sarokban letelepedtek. - Nem értem meg ezt a rejtélyt, amely elé állítottak. Miért engedi meg ama hatalom, miért engedi meg isten, hogy az emberek eszüket vesszék? Mert ha örültek, akkor minden jón és rosszon túl vannak. Mik ezek az emberek? Emberek ezek még vajjon? Mire jut az igazság, hová tűnik az istenfélelem, ha az emberek megörülnek?

A hangja elhalkult. A szeme nyugtalanul futott körbe. - Szörnyű dolgok történnek itt, - susogta. - Szörnyű dolgok. Egészen szörnyű dolgok.

Elhallgatott. Néhány percig sem ő, sem Bobby nem szólt egy szót sem.

- Szeretném innen kiszabadítani, - szólt Bobby.

- S barátaim nem törődnek velem? Mit csinál Krisztina Alberta? Jól van?

- Nagyszerűen, - felelte Bobby taláalomra. Biztos, hogy ez a nő is a Sargon ronda családjának egyik tagja, akik itt hagyják senyvedni. - Kérem figyeljen arra, amit mondok, - folytatta.

De Sargonnak fontos közlendői voltak. - Ebben a házban mindenkinek csak azon jár az esze, hogy barátai a külvilágban nem tesznek-e valamit érte. Ezek a szegény Lázárok egyre hozzám fordulnak és kiöntik szívüket. Tudják, hogy nem tartozom közéjük. Leveleket firkálnak, kérvényeket. Én azt szoktam nekik mondani, ha Isten kiszabadít innen, gondom lesz rájuk. Van olyan is, aki gúnyt űz belőlem. Rémképeket lát egyik-másik. Azt hiszi, hogy király vagy császár, vagy gazdag ember, vagy nagy felfedező és hogy a világ összeesküdött ellene... Van közöttük gyanakvó és kegyetlen természetű... Elsötétült lelkek... Van olyan, akinek rettentő szokásai vannak. Az ember az ilyesminek akarata ellenére is szemtanuja... Van, aki igen mélyre süllyedt - leírhatatlanul lezüllött... Nagyon fájdalmas látvány, nagyon fájdalmas.

A kék szempár üresen bámult e kínos emlékekre.

- De az kétségtelen, hogy én Sargon vagyok, - mondotta, aztán hirtelen és élesen nézett Bobby szemébe.

- Más néven nem is ismerem, - felelte Bobby.

De e hirtelen felfigyelés csakhamar lelankadt.

Az a Preemby nevű ember még a sötétben kóválygott. Mélyen aludt s alig gondolt álmában is a való életre. - *De én láttam!* Én magas ormokról pillantottam meg az életet. De sötét pontokról is... Sargon! Sargon egészen más valaki... De nagyon nehéz...

Újból elhallgatott.

Bobby érezte, hogy így nem vergődik eredményre. Ezt a beszélgetést úgy képzelte el, hogy ő fog beszélni és Sargon hallgat. S hogy senki sem fülel beszédjükre. Mindez váratlanul érte. Mindegy, a tervét közölnie kell Sargonnal s a lelkére kell kötnie, mitévő legyen. Fáradtan

jártatta végig tekintetét a közelükben ülő embereken. - Itt ülnek a közelünkben azok, - mondotta gyorsan, - akik magát kiszabadítják. El kell mondanom magának... - S hirtelen ihlettel titkos nyelvet akart rögtönözni. - Ha egy középázsiai várost emlegetek, akkor az intézetet értem alatta. Meg fogja érteni?

- Hogy ez a hely legyen - Középázsia! Ha én Sargon vagyok... Lehet, hogy alapjában véve minden jelenség más valami. De azért mégis csak Angliában vagyunk egyelőre!

- Valósággal igen. De meg akarom magyarázni magának.

- Helyes, helyes, magyarázza meg.

- Nagy középázsiai felfedezésekről fogok mesélni. S ezt a helyet értem alatta. Vajon megértette-e?

- *Menekülés!* - súgta Bobby Sargon fülébe, az ápolóra pillantott s szemük találkozott. Ez hirtelen zavarba ejtette.

- Meséljen arról a felfedezésről, - szólt Sargon néhány pillanat múlva, mintha a fülébe súgott szót meg sem hallotta volna.

- Ennek az épületnek a jelképe lesz, - felelte Bobby.

Sargon értelmetlen arccal nézett rá. Az ápoló most kettőjük arcát figyelte. Talán már felébredt a gyanakvása is. Bobby arca mély vörösre pirult és hirtelen nekibuzdulással kezdett mesélni egy csodálatos orosz utazó megdöbbentő felfedezéseiről. Bobinskynek nevezte ezt az oroszt. Bobinsky felfedezett egy fallal körülvett várost, amelyből nem vezet kiút. - Igen, - felelte Sargon és érdeklődéssel figyelt. Az ápoló nem figyelte őket tovább. - Olyan, mint ez az intézet, - folytatta Bobby, - sőt érthetőség kedvéért hozzátette: - Ezt az épületet értem! - Egy folyócska csergedezett a fallal övezett városon végig és az alsó felén hagyta el. Itt e helyen várja őt a segítő. Megértette-e? Azon a ponton, ahol fák állnak és a folyó a fal nyílásán keresztül elhagyja a várost. Itt várakoznak hívei. Itt várják vissza a fogságból rabságba esett uralkodójukat.

- Furcsa história - szólt Sargon. - Mely fogoly királyt érti maga?

- Magát értem alatta.

- S a folyó, amelyről szólt, talán az Eufrátesz - felelte Sargon. - Én az Eufráteszről álmodozom.

Egy szavát sem értette meg. Tudja a jó ég, milyen ábrándokat kerget! Eufrátesz! Mi köze van az Eufrátesznek Közép-Ázsiához? Vagy ez intézethez! - Édes jó istenem! - szólt Bobby. - Ide hallgasson. Én egy sokkal kisebb folyóra gondoltam, a kis patakra, amely az udvaron végigfolyik. Nem érti, amit mondok?

Egy magas, élesen metszett arcú asszony, fején kemény fekete szalmakalapban, érkezett a közelükbe és letelepedett egy székre. Bobby beszédközben szakadatlanul figyelte őt a szeme szegletéből. Valamelyik betegnek a rokona volt-e vagy mi egyebet keresett itt? - Képletesen beszélek - jegyezte meg Bobby, aki egyre ezt az asszonyt figyelte és egyébre alig tudott gondolni. - A maga börtöne ez a város. - E pillanatban észrevette, hogy az éles arcú nő a férfiápolóval megértő pillantást váltott, aki néhány lépést tett feléjük. Ez a két ember ismeri egymást. Úgy látszik, ez a nő is megfigyelő. - Én nem kívánok másik börtönt, - szólt Sargon, aki úgy látszik, hirtelen bosszúságra fakadt. - Elég nekem ez az egy is.

- De nem erről van szó - szólt Bobby. - Elég szabadon mozoghat itt, úgy-e?

- Szabadon nem - felelte Sargon. - Nem.

- Nem tudna holnap kijönni az udvarba? Holnap reggel?

E percben az asszony hosszú, keskeny rókaorrát feléjük fordította és kissé hülye, vizenyős kék szemével rájuk bámult.

Bobby idegei szinte teljesen felmondották a szolgálatot. Mindig jobban félt a nőktől, mint a férfiaktól. Ez a fura, hegyes orrú nő, aki nyilván hallgatózott és pedig leplezetlen ellenséges szemmel figyelve mindazt, amit mondott, teljessé tették zürzavarát. Hiába próbált improvizálni egy históriát az elveszett és visszaszerzett városról, amely kristálytisztává tegye a tervet Sargon számára és érthetlenné a hallgatózónak. De találékonysága e nehéz feladat előtt csütörtököt mondott. Egyre ismételte, «ahol a folyó elhagyja a város falait,» egyre ezt az egyet pengette, «ott, ahol a fák állnak és borostyán fut a falra, ott várakoznak a hívők». Mely óra a legalkalmasabb a mesternek, hogy hozzájuk lopózzék? Mikor várhatják őt? Mikorra remélhetik? Töredékes és összefüggés nélküli mondatokban igyekezett Bobby e közlések fontosságát hallgatójával megértetni. Hol világosan beszélt, hol pedig, ha a figyelők tekintete feléjük fordult, ködös volt és titokzatos a beszédje. Hogy Sargonnal annyit megértetett, hogy céltudatosan volt misztikus, az bizonyos, de érezte, hogy ennél többre nem jutott. Közben egyre múlt az idő, de semmi egyebet nem tudott Sargonnal megértetni. Ezt tisztán megérezte. Bobby legszívesebben megfojtotta volna ezt a pokoli nőt. Egyre észrevehetőbben kezdett ügyelni Bobby esetlen kísérletezéseire. Kétségbeesésében újból eredeti tervéhez, a Bobinsky-féle változathoz tért vissza. - Ez a Bobinsky nem is létezik! - vetette oda félvállról.

- Akkor meg hogyan fedezhetett fel városokat? - kérdezte Sargon, akit szemmel láthatólag egyre nagyobb zavarba ejtett Bobby üres fecsegése.

- Meghalt - felelte Bobby. - Hiszen csupán költött személy volt.

- Vannak ilyen emberek.

- Ne törődjön azzal a Bobinskyvel. Nem tudna odalopózni az udvarnak annak a sarkába? Idenéz az a nő! Ne feleljen.

- Most feleljen.

- Nem értem az egészet - felelte Sargon. Bobby érezte, hogy csupán megvadítja Sargont.

De mit egyebet tehetne vajjon? Legszívesebben felpofozta volna magát azért, hogy nem hozta magával tervének egy rövid írásbeli összefoglalását, egy kis szelet papírra írva, amelyet Sargon kezébe vagy zsebébe csúsztatott volna. Milyen egyszerű lett volna. Még térképet vagy a helyszín vázlatát is rárajzolhatta volna. De most már késő.

Kétségbeesés vett erőt Bobbyn. Minden rosszul sült el. Kénytelen volt felállani s aztán megint leülni, hogy még egy utolsó kísérletet tehessen. Gyilkos ösztönök támadtak lelkében ama nő ellen, magát a lassú észjárású Sargont is legszívesebben menten agyonütötte volna.

- Nagyon kedves, hogy eljött és meglátogatott - szólt Sargon. - De tulajdonképpen miért jött el hozzám?

- Gondolja, hogy sorsomban nem történik változás?... Biztosan találkozik Krisztina Albertával. Mikor első pillanatban megláttam, azt hittem, fontos közlendői vannak. Az ember itt csupán a reményeiből él. Ha nem jön az embernek látogatója, nem történik itt semmi, semmi kellemes. S az ember úgy elbúsulja magát...

- Persze érdekel, amit azokról az ázsiai városokról mesélt, de kissé meglep. Csak azért jött, hogy ezt elmondja nekem? Vagy csak hogy épen lásson?

- Máskor is eljön, úgy-e? Még az is, hogy ide a fogadószobába lejöhet az ember, esemény-számba megy...

Aztán hirtelen suttogással hozzátette. - Az étel itt szörnyű. Komiszul van megfőzve. Nem tudom megenni...

- Az a nő, - suttogta Bobby távozás közben - mindent elrontott. Utálatos egy perszóna.

- Az a nő? - kérdezte Sargon és arrafelé nézett, ahol Bobby állott. - Szegény teremtés - mondotta. - Hiszen süketnéma. A bátyját jön meglátogatni. Az egész család vagy lelki vagy testi hibában szenved.

Bobby félőrrülten tért vissza a kis falusi kocsmába. Hagyja abba az egész históriát? Elviselhetetlen gondolat. Új terveket kell szőnie, minden ízében új terveket. Elejéről kell kezdenie mindent. A szegény kis ember szemmel láthatóan nyomorúságos állapotban van. De sokkal keményebb dió innen kiszabadítani, mintsem Bobby az első pillanatban gondolta volt.

Bobby ez éjjel egy pillanatra sem hunyta le a szemét.

4.

Ez éjszaka, kevéssel szürkület előtt Sargon felébredt és mindent megértett. Most már egészen tisztán megértette, mit mondott neki az a fiatalember. Azt mondotta: «kiszabadítás!» Természetes, hogy «menekülést» értett a kiszabadulás alatt. A középázsiai városról szóló mese tulajdonképpen allegória volt, hiszen nyíltan meg is mondotta, a gyógyintézet udvarának egy sarkát írta le benne, azt a sarkot, ahol a kis patak elhagyja az udvart és a gázos kertet, ahová a betegek nem igen jártak. Egy barátjáról mesélt, aki a falon kívül várja. S hogy igyekezni fog egy találkozót megrendezni, amelyre a barátai odajönnek. És Sargon még sem értette meg. Roppant csendesen felült az ágyában. Tökéletesen világos volt az ügy, ámbar gondolatait mint gyakran, ezúttal is köd borította el, úgy, hogy nem értette meg nyomban a beszéd célját. Az a fiatalember nagyon izgatott volt, nem is csodálatos; vajjon most mit fog cselekedni? Talán még egyszer megpróbálkozik s még mindig várnak reá a barátai?

Ki volt ez a fiatalember? A nevét nem ismerte vagy már elfelejtette, de híve volt Sargonnak. Kijelentette: - nem ismerem más néven. Sargon! és itt voltak a barátai is, akiket emlegetett és akik a falon kívül vártak a királyra. Ők is tisztában vannak a dolgokkal! Mindent egybevetve, talán mégsem volt álmom! Talán mégis ébredezőben van a világ... csak ő nem ismerte fel. Csak ő nem értette meg... míg amazok odakint várnak.

Milyen mély a csönd, furcsa szokatlan csönd. Ritka persze, ezen a helyen, hogy minden zaj ennyire elüljön. Sötét volt és mégsem volt teljesen sötét. Az udvart kék árnyalatú világosság ködösen elöntötte. A három közelfekvő ágy üresen állott és rajtuk túl az az ember, aki úgy-szólván szünet nélkül hánykolódott és dűnnyögött magában, most egy pillanatra elcsendesedett. Az a dühöngő, aki a szomszéd ágyban feküdt, három nappal ezelőtt meghalt, az a beteg pedig, aki hirtelen nagyokat szokott kiáltani, egy másik kórterembe került. A nyitott ajtón s az előszobán keresztül belátott az ember a kis, sárgás fénnel elöntött szobába, ahol Brand, az ápoló üldögélt, keresztbefont karokkal, állát mellére ejtve és aludt, míg a patience-kártyák szétszórva heverték előtte az asztalon; úgy látszik, egyedül volt és mégis mélyen aludt. Hol lehet az a másik ember, az új ápoló, akinek a nevét Sargon még nem ismeri? Pedig úgy emlékszik, hogy az imént itt volt s azután kiment.

A függöny nélküli ablakon keresztül belátszott az éjszaka, a hajnali sötétség, amely lassan áttetszővé világosodott, mélyfekete felhőcsík és öt halovány csillag.

E négyszögletes kis tájkép alsó szélén elmosódott színben belátszott a fák lombjainak csipkés rajza és egy fiatal tölgyfa tömör lombozata, amelynek levelei még nem hullottak le s a legközelebb eső cserje vonala. Miközben figyelte, mind e tárgyak egyre világosabbaknak látszóttak, mint mikor a fénykép lemezén az elsötétített szobában lassan kiütközik a kép. A csillagok elhalványodtak. Öt csillag volt-e vajjon? Most már csak három látszott, a másik kettő eltűnt a szétterülő halvány világosságban.

Vajjon kimerészkedjék-e a lépcsőházba? Ha Brand fel talál ébredni, természetes kifogása vagy ürügye van kéznél! Branddal nagyon jó lábon állott, de az a másik ember?

Nyom nélkül eltűnt, vajjon hová mehetett?...

«*Most tegyed meg!*» így szólt a bölcs tanács.

Sargon rendkívül gyorsan kiosont az ágyából, fölvette házikabátját és a papucsait. Mi volt ez? Semmi, csak valaki hortyogott, semmi egyéb! Kiment a lépcsőházba és megállott. Brand úgy aludt, mint a bunda.

A rideg, kőből épült lépcsőház erős lámpafényben üresen terült el előtte, a földszinti bal kórteremből kihallatszott az egyik alvó fűrészelő horkolása; egyszerre, mintha az egész világ mély álomba merült volna, kivéve Sargont és éber barátait, akik a fal tövében várták. Messzi távolból dühöngő, üvöltő hangokat hallott, de e hangokat is letompította a távolság és a lezárt ajtó. E hangok még erősebben érzékelhetőbbé tették a közvetlen környezetében uralkodó csöndet.

Valami hang ütötte meg hirtelen a fülét, halk csengő hang, amely megdobogtatta szívét. Azután visszhangzó kongó ütések. Semmi az egész, csak a földszinti óra vert hatot.

Nagyon csöndesen, de nagyon elszántan lement a földszintre, hirtelen intuíció, ösztön hajtotta előre, megtapogatta, megfogta a kilincset és mily szerencse! nyitva volt. Nem volt bezárva, nem volt bereteszelve. Brand kollégája valami magánügyben járt odakint. A szabadság friss hideg levegője csapta meg Sargon arcát.

Az ajtó kinyílt, halkan bezárult és Sargon ott állott az elmeógyógyintézet balszárnyának lépcsőjén, vele szemben a novemberi szürkület ködös világa. Sötét, de tiszta reggel volt, ébenfaszínű körvonalak és elmosódott színű formák világa. Mindennek olyan színe volt, mintha épen most törülgették volna meg egy vizes ronggyal. Hideg volt, de nyoma sem érzett a hideg szél gyűlöletének és keserűségének.

Átment a kavicsos kocsúton, aztán hirtelen megállott és körülnézett. A balszárny tömör épülete emelkedett előtte, hatalmas téglatömb, mely az ég halványvilággal előmlő sötétségében nyúlt fel a magasba. Messzire nyúlt be a háttérbe és a nagy középponti épület úgy emelkedett mögötte, mint egy kísérteties építmény. Itt-amott narancsszínű világossággal előntött ablakok csillogtak, más ablakokat pedig egy távoli, visszavert világosság csillogtatott meg. A kapu balfelén, a portásházban, szintén égett a lámpa. Mert ahol örültek laknak, ott soha sincs tökéletes éjszakai nyugalom.

Ami azonban a csöndet illeti, az olyan tökéletes volt e reggelen, amilyen tökéletesen csönd egy elmeógyógyintézetben egyáltalán uralkodhatik.

Körülnézett és úgy fülelt. Egyetlen lépés zaját sem hallotta. Baj lenne, ha az a másik ápoló őt itt találná...

De az az ember valahol biztosan kényelmesen melegedett. Kinek jutna eszébe kint mászkálni a hideg hajnali levegőn?

Mire is kellett Sargonnak emlékeznie?

Hívei és barátai várják. Most is várják őt. Ott várják őt, ahol a folyó elhagyja a város falait, más szóval, ahol a patak elhagyja a gyógyintézet udvarát. Tehát ebben az irányban kell mennie balfelé, ahol az udvar lassan lefelé lejt. Megindult a gyepon, mert léptei alatt az úton zörgött a kavics, a gyepek halk hangon megcsikordult, mert sűrűn borította a dér és léptei nyomán fekete foltok támadtak a nedves, ezüstös, szürke felületen. Végigment az intézet épületeinek súlyos és sötét tömege előtt, elhagyta és kiért a szabadság nyílt és hűvös levegőjébe. Kinyitotta a reteszt és kitérte a kis vasajtót a drótkerítésen, amely az elülső nyírott, gyepek kertet elválasztotta a veteményes földektől. Az ajtó halkán csikorgott és Sargon nagyon óvatosan nyitotta és zárta ki. Azután egyenesen végigvágott a földeknek az ösvényig, amelyen megindult s amely ködbeveszett a szeme előtt. Léptei nyomán bontakozott ki a ködből és újból ködbeveszett mögötte, mintha az alatt, amíg Sargon a percek számolta, gyorsan elrohant volna mellette. Nem emlékezett már arra, hová vezet ez az ösvény, arra sem, mennyire van attól a saroktól, amelyet keresett, de a dolgok percről-percre jobban megvilágosodtak.

Percről-percre jobban megvilágosodtak a dolgok, valami sötét és fenyegető borongott a fölébe boruló égbolton, mely mintha őt figyelte volna. Mindent elkövetett, hogy a fenyegető jelenség ne zavarja lépteit, mert félt saját képzeletének szüleményeitől. De hirtelen tisztán, megkülönböztethetően megjelentek a köd gomolygó vonala fölött a fák csúcsai. Bizonyára ezek azok a fák, amelyek párhuzamosan vonulnak az intézet épületének vonalával. Ezeket el kell hagynia, ha a völgy mélyébe akar jutni. Letért az ösvényről és lassan megindult, frissen ásott szántónak szélén. Hosszú sorokban emelkedtek előtte a törzsökös répák, amelyeket kikerült; fekete, ráncos és rendetlen formájuk úgy jelent meg szeme előtt, mint kozák előőrök hosszú sora. Valamennyi feléje fordult, mintha lépteinek zajára ügylne.

Amikor a kerítés közelébe ért, a fák tövében olyan hangokat hallott, mintha rovarok hadserege zümmögne a füle mellett. A harmat csöpögött ütemesen a fákról. Mögötte messzi és láthatatlanul egy motorkocsi robogott végig az úton.

Csak nagynehezen tudott átvergődni a cserjéken, egy galy felhorzsolta az állát. Azt mondogatta magában, hogy nincs oka sietségre, barátai nyugodtan várják. A kerítés mögött erősen lejtett a talaj és a köd fehérebbé vált, sűrűbbé. A nap világa most már elég erős volt ahhoz, hogy megbontsa a köd halott fehér leplét, de a patak még láthatatlan volt.

Sargon lassan haladt előre, nem volt lelkében olyan érzés, mintha üldöznék. Brand még jó óráig nem teszi be lábát a kórterembe és addig észre sem veszik az ő eltűntét...

- Milyen gyönyörű tulajdonképpen a napfelkelte - gondolta Sargon - és milyen ritkán látja az ember. Minden napja az esztendőnek ezzel a csodálatos kis drámával kezdődik, mi pedig végigalusszuk, mintha egyáltalán nem érdekelne bennünket és csak világos nappal kerülünk ki az ágyból. Néhány perccel ezelőtt a világ sötét tussrajznak látszott és ime, most már színfoltok tarkítják. Az ég már kék, a csillagok már eltűntek, de nem, nem valamennyi. Az egyik még világított. Nagy halovány csillag, Sargon csillaga. És körülötte az ég halvány, de erősödő pírban ragyogott. Arra van kelet és az a csillag bizonyára a hajnali csillag, amely a gazdasági épületek kéménye fölött ragyog. A kéményeket tisztán meg lehet különböztetni. Az intézet szélesebbik vége, amely az imént még fekete és formátlan szörnyetegnek látszott, sötét, bíborszínű árnyékká változott, amelynek körvonalait világos színek határolták, minden sarkát, oszlopát, kéményét, ajtaját és ablakát. A négy ablak sápadt narancsszínben csillant fel, kettő meg hirtelen felvillant és kihamvadt.

Vajjon kinéz-e valaki az ablakon és meglátja-e őt?

Nem tesz semmit, ő megy tovább rendületlenül a kis patak felé, a hajnal baráti ködje majd csak eltakarja. Gyönyörű és elragadó ebben a hófehér ködben járni, amelyben benne van az ember és még sincsen benne, mintha egy kis távolságba ellibenne előle és mégis nedvessé válik tőle az arca. Milyen kemény a fagyott talaj, de ha az ember belérűg, akkor érzi, hogy puha.

Feje fölött egyre jobban kékült az ég és barázdás rózsaszín felhő tűnt fel az ég boltján.

Egyre mélyebbre és mélyebbre hatolt a puha ködbe, nemsokára hosszú, fonnyadt, nyirkos fűbe jutott, amikor pedig néhány pillanat múlva megfordult, hogy visszanézzen az elmeogyintézetre, már tökéletesen eltűnt.

Mi volt ez? Valaki megszólalt vagy valami titokzatos tündéri gépezet lüktető szíve szólt? Figyelj, nézz körül, gondolkozz!

A kis patak volt.

Minden érthetővé és egyszerűvé váltott ezzel.

Végigment a patak partján, közvetlen közelében fák váltak láthatókká, partmenti fák, amelyeknek a köd derekukig ért, fehérruhás, őrszemet álló fatörzsek. A száraz fű is sűrűbben burjánzott. És mi volt az, ami úgy emelkedett előtte, mint sűrűbb köd a köd közepén? A fal volt, a falon túl pedig, úgyszólván a kezeügyében, ott várnak a hívők és a barátok. Milyen óvatosak voltak. Hangjukat sem hallani, léptük sem zörren.

Sargon hosszú ideig mozdulatlanul állott a fal tövében. Végre összeszedte magát és nagynehezen, a falat borító borostyán segítségével fölkapaszkodott a fal tetejére.

Senki se várta. De ha Isten úgy akarja, idejében megjönnek.

Csendesen ült a fal tetején, nem érezte magát sem egyedül, sem elhagyottnak és egyáltalában nem csüggedt el a bátorsága. Érezte, hogy a hatalom, amely életre szólította őt, körülötte lebeg.

Lassan és folytonosan kivilágosodott körülötte a világ, hirtelen, mint egy lebegő tollpehely, úgy kapott tüzet egy kis felhő, azután egy másik. Egy nagy fénynyaláb, olyan mint egy reflektor fénynyalábja, csak sokkal nagyobb, lövelt felfelé az északi égre, azután a távoli dombtetőn, amely úgy domborodott a völgy ölén, mint egy cetnek a háta, megjelent egy vakító, sugárzó, borotvaéles csík, lenyűgöző kisugárzás, görbe pengéhez, majd alacsony sapkához, végül óriási kupolához hasonló remegő, lángoló tűznyaláb. Azután a domb vonalától élesen, vérvörös köralakban elválva felkelt a novemberi nap.

5.

Világos nappal volt már és a köd eloszlott. A gerinc fölött láthatóvá vált az intézet épületének cseréptetője, minden varázsos színből kivetköztetve, hétköznapi és sívár látvány. Ugyanabból az irányból kutya ugatott.

Furcsa, hogy még egy lélek sincs itt. Az a fiatalember, akinek soha sem tudta a nevét, egész világosan megmondotta, hogy itt várnak reá a barátai. Lehet, hogy időközben eltávoztak, de hamarosan visszajönnek.

De különben ez nem is olyan fontos, ha egyebet nem, végignézhette e hihetetlen szépségű napfelkeltét. Milyen pompás dolog is a nap. Minden látható földi dolog közül ez hasonlít legjobban Istenhez.

De talán senki sem fog segítségére sietni, talán félreértette a dolgot, hiszen jól tudja, hogy ő ostoba ember. Egyre több és több dolgot ért félre. Talán hamarosan itt lesznek az ápolók, akik őt keresik és visszaviszik az intézetbe. Lehet, hogy így lesz, ha a végzet így rendelte. Ez sem fogja őt lesújtani. Az élet tele van csalódással és megpróbáltatással. Most érezte csak csontja velejéig a hideget. Fáradtság szállotta meg, úgy hogy minden energiája elpárolgott. E percben azonban megdöbbenve vette észre, hogy egy ember álló alakja jelent meg a dombtetőn, amelyről az intézet udvarába lehetett látni, újra éledt reménység nyargalt végig a testén. Az az ember egészen mozdulatlanul állott és egyre figyelte az intézet udvarát. Lehet, hogy az egyik ápoló, aki őt lesi vagy talán azok a segítők, akiket ígértek.

Sargon nem volt olyan nyugodt és közönyös, mint ezt hitte. Tetőtől-talpig remegett. Nem a hidegtől remegett, hanem az izgalomtól; érezte, hogy ennek a kétségnek egy vagy más úton véget kell vetnie. Nem tudná-e magára terelni e férfi figyelmét? Kezével integetett. Aztán a hálókabátja zsebéből kiszedett egy piszkos kis zsebkendőt és azzal kezdett integetni. Végre! Végre úgy látszik, az az ember egyenesen Sargonra néz.

Sargon felé indult lassú léptekkel, mintha maga sem volna biztos a dologban. Aztán integetni és rohanni kezdett.

Sargon mozdulatlanul ült a falon, ez egész idő alatt nagyon jól tudta, hogy eljönnek érte.

Bobby volt, aki most már egészen közel ért és hangosan kiabálta: - Sargon! Maga az! Sargon!
- De Sargon nem várta meg, míg odaért. Megfordult és félig lemászott, félig leugrott a falról, aztán egymás kezét szorongatták. - Úgy-e, eljött értem!

- Kétségbe voltam esve, álmomban se jutott eszembe, hogy megértett, meg vagyok dőbbenve. Gondolkozzunk csak, mitévők legyünk? Nagyszerű, nagyszerű! A motorom a kocsmában van, ami elég nagy baj. Igen, jöjjön csak velem. Valahová el kell rejtenem magát, amíg el nem vihetem, aztán odébb állunk innen. Nem jutott eszembe, hogy ruhátlanul kerül ki innen. Honnan veszünk ruhát? Elég nehéz feladat! Hogy hideg van? Bizony elég hűvös van. Majd szerzek valami takarót, a kocsimon is van egy takaró.

Megindult előre, fel a lejtőn, csak időnként nézett vissza az intézet udvarára. Sargon mellette haladt, nyugodtan, bizakodva Istenben és Bobbyban, az olyan ember határtalan bizalmával, aki megbízik szolgálban.

6.

Bobby agya e reggel frissen és ügyesen mozgott, azért sétált ki az intézet fala tövébe, mert szinte lázasan gyötörte őt a bosszúság és nem tudott tovább ágyban maradni. De hogy ilyen szerencséje akadt és találkozott Sargonnal, egy csapással visszaadta önbizalmát és azt a reménységét, hogy mégis csak nyélbe üti a dolgot. Gyors és hirtelen elszántsággal új tervet kovácsolt. Az lehetetlen, hogy Sargont magával vigye a falusi vendéglőbe és kávét adasson neki. Mihelyt rájönnek, arra, hogy eltűnt, keresni fogják a faluban. És mindenki észre fogja venni ezt a furcsa kis figurát, aki hálóköntösben, papucsban és sebes bokával jár kora reggel az utcán. Valahová el kell a közelben rejtenie a kis embert. A leghelyesebb, ha abba a kis erdőbe rejti, amely a legközelebbi dombtetőn áll. (Elég baj az, hogy ilyen szellős ruhában van.) Azután pedig, amilyen gyorsan csak lehet, el kell érte jönnie a motoron.

Sargon tökéletesen megbízott benne és engedelmeskedett neki. - Tudom, hogy hideg van - mondotta Bobby - de ezen nem segíthetünk; bár ne volna tele a föld a sok nyirkos falevéllal!

- Csak minél gyorsabban hozzon segítséget - válaszolta Sargon.

- Most pedig innen el ne mozduljon - kötötte a lelkére Bobby.

Nem lehet elmondani, hogy ez a hely a legtökéletesebb bűvőhely lett volna a világon, szimpla árok, kopár kis erdő szélén, törpe fenyőbokrok, de ezen a kopár dombvidéken ennél különbet nem lehetett találni. - A viszontlátásra - búcsúzott Bobby és sietős léptekkel megindult a vendéglő felé. Nekipirulva, magából kikelve, elfulladva érkezett meg és a vendéglős gyanakvó szemmel mérte végig, amikor bejelentette neki, hogy nyomban kéri a számláját; reggelizni sem akar, csak egy csésze teát és egy csomagban kenyeret és vaját, aztán neki látott, hogy összeszedje kevés podgyását. Se szeri se száma nem volt a sok dolognak, amit el kellett végeznie és az idő, mintha repült volna. A sok bosszúságon kívül, amelyek egyre késleltették elindulását, a vendéglősnek nem volt aprópénze és váltani kellett, hogy küldjön valakit a falusi boltba. Billy motorbiciklije, amely mindig nagyon szeszélyes jószág volt, csak hosszú rugdosás után mutatkozott hajlandónak elindulni, közben pedig Sargon bizonyára remeg a hidegtől az iszapos árokban, a lehullott levelek között, a nyiroktól csepegő fák tövében, sőt talán már el is fogták és visszavitték a fogságba.

Kevés híjján nyolc óra volt, mikor Bobby a dülőúton végigrobogva eljutott a kis cserjéshez és a félelemtől megremegett a szíve, amikor két vállas embert látott közeledni. Rögtön megismerte, hogy az intézet ápolói; az a félreismerhetetlen valami jellemezte őket, ami közös tulajdonsága a hatalmaskodó kis embereknek, börtönőröknek, egykori rendőröknek, pályáőröknek és örültek ápolóinak. Mialatt feléjük dübörgött az úton, elébe állottak és úgy integettek, hogy álljon meg.

Bobby a pokol fenekére kívánta őket, de megállott.

A két ápoló odalépett hozzá, de minden ellenséges mozdulat nélkül.

- Bocsásson meg uram, - szólalt meg az egyik, mire Bobby rögtön megkönnyebbült.

- Ez a nagy épület, amit ön itt lát, a cummerdowni örültekháza, talán tudja uram?

- Nem. Melyik az? Az egész? - Bobby érezte, hogy ügyesen válaszolt és a bátorsága felébredt.

- Igen, uram.

- Fene nagy intézet, - felelte Bobby.

- Az egyik ápolunk ma reggel valahová elcsavargott, ártatlan kis emberke ugyan, de talán Ön találkozott vele valahol, ezért állítottuk itt meg Önt.

Bobbynak nagyszerű ötlete támadt. - Azt hiszem láttam, - felelte, - nem egy barna hálókabát s papucs volt rajta és nem volt födetlen fővel?

- De igen, biztosan ő volt. Hol tetszett látni?

Bobby megfordult és arra mutatott, amerről jött.

- Egyedül ment végig egy szántónak a szélén, - felelte. - Nincs még öt perce sem, hogy találkoztam vele, lehet vagy egy mérföldnyire innen, nem messzebb. Borzasztóan sietett. Jobbkéz felől van egy bokor-kerítés, azaz helyesebben balkéz felől, egy gyümölcsös körül. Ott láttam.

- Biztos, hogy ő az Jim. Szóval hol tetszett látni?

Bobby ötletessége percről-percre nőtt. - Ha egyikük mögém ül a gépre, a másikuk meg a kis kocsiba, - nehéz teher, - de azért majd csak elbírjuk, akkor visszaviszem magukat arra a helyre. Mindjárt mehetünk is! - és minden habozás nélkül megfordította a kocsit.

- Igazán nagyon kedves a nagyságos úr, - jegyezte meg Jim.

- Szívesen teszem, - felelte Bobby.

Bobby most már befutott az egyenesbe, néhány szíves szóval fölrakta őket a kocsira - még az alacsonyabb is túlnagynak bizonyult a mellékkocsi ülésére, a másik meg úgy lógott Bobby háta mögött, mint egy zsák a zsákhordó hátán - aztán visszavitte őket másfélmérföldnyire, amíg el nem érték a gesztenyés kert körül futó cserjét. Óvatosan lerakta őket, fölényes kézmozdulattal utasította vissza hálás, de sietős köszönetüket és aztán elindította őket a szántókon keresztül vezető keskeny gyalogúton, amelyen sebes léptekkel eliramodtak.

- Nem lehet messzebb egy mérföldnél, - mondotta búcsúzóul, - és nem is igen járt gyorsabban, sőt mintha kissé bicegett volna.

- Ő az, most már biztos, - szólott Jim. Bobby hátuk mögött csókokat integetett feléjük.

«Titeket elintéztelek» szólta magában, «Isten áldjon meg benneteket és vidítsa fel szíveiteket. Most pedig Sargon kerül sorra!»

Gyorsan robogott vissza arra a helyre, ahol Sargont hagyta, újból megfordította a gépjét és azután a kis liget sarka felé fordult, a gyalogfenyő bokrok irányában, ahol Sargonnak várnia kellett. De az öreg úrnak se híre, se hamva. «Furcsa», szólta magában Bobby és elszaladt odáig, ahol Sargont az árok partján kuporodva hagyta, de itt sem volt nyoma. Bobby megrémülve és megdöbbenve körülnézett. Csak nem fog most, ennyi fáradtság után kudarcot vallani?

- Sargon! - kiáltotta hangosan, aztán még egyszer, még hangosabban: - Sargon!

Semmi válasz, se szó, se harasztzörgés.

- Elbújt valahová, vagy talán négy-kézláb kimászott az árokból és elájult. Talán kimerült.

A félelem fagyos újjával nyúlt Bobby szívéhez. Talán eltévesztette a helyet? Talán Sargon, ígérete ellenére elcsavargott, vagy agyonfázva, dideregve, visszasompolygott az intézet meleg menedékébe? Bobby végigment az árok partján a kis csalit sarkáig és aztán e saroktól jobbra fordult és hirtelen egy kis öreg asszonyt pillantott meg, aki összegubózkodva üldögélt egy kéve szalmán és mélyen aludt. Viharvert fekete szalmakalap volt a fejen, amelyet törött fekete toll díszített, kis fekete zubbony a vállán, a lábaira egy zsákot borított, egy másik zsákot pedig sál gyanánt terített a vállaira. Úgy összehúzódkodott, hogy az arcát nem lehetett látni, kivéve az egyik vörös fülét. A háta mögött, keresztformában összekötözött két rúd állt ki a földből. Bobby soha életében ennél megdöbbentőbb jelenséget még nem látott. Elég megdöbbentő volt már az is, hogy Sargon eltűnt, még meglepőbb volt azonban az, hogy ilyen figura került a helyébe.

Bobby habozva állott jó egy percig, vajjon felébressze-e az öreg nénikét és megkérdezze tőle, nem látta-e Sargont, vagy pedig szóltanul tovább lopózzék, de úgy vélte, nem kockáztat semmit, ha megkérdi.

Odament hozzá és köhintett egyet. - Bocsásson meg asszonyom! - mondotta.

De az alvó nem ébredt fel.

Bobby a száraz galyakat rugdosta meg, még hangosabban köhögött és újból bocsánatot kért, az alvó dűnnyögve felhorkantott, aztán hirtelen felébredt, felnézett s akkor tűnt csak elő Sargon arca. Egy pillanatig értelmetlenül bámult Bobbyra, akit nem ismert fel, azután rettentő nagyot ásított. Ásítás közben értelem és megértés költözött újból a szemébe. - Olyan hideg volt, - mondotta, - hogy leszedtem ez öreg ruhákat a madárijesztőről, olyan kellemes, száraz ülés esett a szalmakévé. Visszarakjuk a ruhákat helyükre?

- Oh mily pompás idea, - kiáltotta Bobby, mire egy csapásra helyreállt a bátorsága. - Milyen derék asszonyosság válik így magából. Egészen jól tud járni ebben a zsákban? Nem, arra nincs időm, hogy visszategyük a helyére. A zsákot rázza le magáról és hozza magával, a kis motoros alig 200 lépésre van innen, ott megint felhúzhatja. Igazán pompás. Igazán nagyszerű, persze, hogy nem tesszük vissza. Nyomban indulunk s ha már 10 mérföldnyi távolság választ el bennünket az intézettől, akkor megállunk és kerítünk valahonnan egy csésze forró kávét, meg valami harapni valót.

- Forró kávét, - ismételte Sargon és szemmel láthatólag felvidult, - meg szalonnás rántottát.

- Igen, forró kávét és szalonnás rántottát, - hagyta rá Bobby.

- A kávé itt szörnyű volt! - jegyezte meg Sargon.

Bobby beültette Sargont az ülésre, fölébe húzta az ernyőt, elébe állította a szélfogót és így jól elhelyezte. Fölületes szemnek egészen tisztos nénike volt. A következő percben Bobby türelmetlen rugással elindította a gépet és nyeregben termett.

Úgy érezte, hogy nálánál ravaszabbul ember még nem szöktetett meg elmebeteget, pedig nem is olyan könnyű dolog elmebeteg embert megszöktetni. Csak érteni kell hozzá... Nagy dübörgéssel és ugrándozással rohantak végig a kis dülőúton, aztán a síma, egyenes országúton, amely Ashford és Folkestoneba vezet. A kis gépet Bobby a legnagyobb sebességre állította be. - Isten veled Cummerdown! - dudorászta Bobby. - Isten veled Cummerdown Hill!

A kis öreg motor gyönyörűen rohant előre.

7.

Oldhamon túl egy-két mérföldnyire a posta melletti kocsmában reggeliztek meg. Bobby a kocsiban hagyta a szunyokáló Sargont és a postahivatalból egy sürgönyt küldött Dymchurchbe, amelyben jövetelüket jelezte. Néhány percre kellett időznie a postahivatalban, mert a postáskisasszony valahová elrakta a szemüvegét. Bobby visszatértekor már készen találta a reggelit, kisegítette Sargont a lábzsákjából és bevezette a kocsmába a korcsma kis szobájába. A kocsmáros, egy zömök, alacsony ember, fürkésző és élesszemű. Csodálkozva, de szótlanul figyelte Sargont, amint bejött a szobába és a kis, fehér terítékes asztal mellett helyett foglalt. Azután egy időre eltűnt a kocsmáros és csak néhány perc múlva tért vissza a kis szobába, amelyben a reggelihez volt terítve. Néhány percre szótlanul figyelte Sargont. - Hm! - tört ki belőle végül is a csodálkozás, sarkon fordult és kiment a konyhába, a hol valami asszonyféle, úglátszik főzögetett. - Fura figura! - hallotta Bobby, amint megjegyezte a konyhában és így felkészülten várta a támadást.

A sonkás rántottát és a kávét a két vendég kellő figyelemmel fogadta. A kocsmáros odaállt az asztal mellé és figyelte, mint fogadják a főztjét.

- Még nem reggeliztek? - kérdezte végül.

- Épen azt cselekedjük, - felelte Bobby és a mustár után nyúlt.

- Messziről jönnek? - kérdezte a kocsmáros néhány percnyi gondolkodás után.

- Meglehetősen, - felelte Bobby óvatosan.

- És messzire mennek? - tapogatózott a kocsmáros.

- Úgy-úgy! - felelte Bobby.

A kocsmáros végül elhatározó lépésre szedte össze minden erejét.

- Fura figurák térnek be néha hozzám, - szólott végül.

- Úgy látszik a kocsmája ide vonzza őket, - felelte Bobby.

A kocsmáros nem tudta mit kezdjen e válaszokkal. Megfordult és sokat jelentőn dűnnyögött.

Mire Bobby ugyanolyan jelentőségteljesen a maga részéről is dűnnyögött egyet, a kocsmáros végül ravasz kísérletet tett abban a pillanatban, amelyben indulóban voltak. - Remélem ízlett a reggeli, - mondotta, - ámbátor tulajdonképpen nem tudom, asszonyságnak, vagy úriembernek tiszteljem-e azt, akivel lenni tetszik.

Bobby higanyos temperamentuma azonban e pillanatban magas hullámokat vetett. - Sem az egyik, sem a másik, - súgta bizalmasan a kocsmárosnak és ezzel faképnél hagyta.

De mihelyt néhány mérföldnyire eltávolodtak a helységtől, kijelentette Sargonnak, hogy a legközelebbi boltban harisnyát, nadrágot és kabátot vesznek.

- Ebben az állapotban kissé gyanus a külseje, - mondotta. - Akkor aztán ezt a kalapot és kabátot, meg ezt a zsákot letesszük valahol az útszélen, használja eztán az, aki akarja. Én pedig másik sürgőnyt küldök, ezt az egyet eltévesztettem.

A nap későbbi szakában Bobby lelkiállapota egyre lázasabbá változott. Csodálatosan részletes hazugságot eszelt ki, mint gyulladt ki barátja falusi háza, úgy, hogy csak a sebtében összeszedett holmival tudott megmenekülni. Minden egyebe, fogja mondani, a szó szoros értelemben hamuvá égett. Most egy rokonukhoz igyekeznek, menedéket keresnek és ez a rokon a körülményekhez képest, hol egy fivér volt, hol egy nagybácsi, hol egy aggszűz nagynéni. Mire a nap nyugovóra hajlott, a tűzről szóló mese egyre gazdagabbá és egyre érdekesebbé fejlődött, menekülésük részletei pedig határozottan vérfagyasztóak voltak. Bobby az ilyen hazugságokat rettentő őszintén és komolyan tudta elmondani. Nem volt ez egyéb számára, mint menekülés a valóság elől.

Maga Sargon nem beszélt sokat, az ő számára ez a kaland sokkal nehezebb megpróbáltatás volt, mintsem ezt Bobby abban a percben sejtette. Az út legnagyobb részén a mellékkocsiban kuporgott, az ernyő alatt és mögött és a beleit majd kirázta a sebes vágatás a kemény országúton. Vagy nagykapkodva váltott ruhát az útmentén, vagy pedig mozdulatlanul kellett ülnie a kocsiban, amíg Bobby enni és inni valót hozott ki neki, közben világosan, néha megdöbbenően, de legtöbbször tökéletesen fölösleges módon magyarázva meg a dolgokat.

8.

Mrs. Plumer, a Maresett Cottage lakója, igen aggódó lelkű özvegyasszony volt, szolgálatkész és jóságos szívű, akinek a gondolatait azonban nagyon sok dolog foglalkoztatta, egyre takarékoskodott és szinte túlságosan megvont magától mindent. A legtöbb szobáját nyáron kiadta, sőt egyeseket még télen is, de folyton remegett arra a gondolatra, hogy a gondatlan bérlők milyen kárt tehetnek a bútoraiban. Legfőbb gondja az volt, hogy a házában minden rendben legyen és hogy az ő lakói külön külsejűek és külön modorúak legyenek, mint Mrs. Pringle, vagy Mrs. Mackinder lakói. Az özvegy nagyon megkedvelte Bobbyt, mert a fiú meghúzta magát egy kis szobában, mikor a háziasszonynak másik szobája nem volt kiadó és mert hideg vízzel borotválkozott, ahelyett, hogy lekiabált volna, - mivel villanycsengő nem volt a házban - meleg vízért, mint ezt a legtöbb férfilakója cselekedte. Azonkívül nagyon kedvesen tudott elbeszélgetni, valahányszor elment hazulról vagy hazaérkezett és ebédközben soha se kért többet.

Ezért nagyon megörült, mikor megkapta levelét, melyben kérte, adja ki neki két hétre a földszinti lakószobát és a két hálósobát. Novemberben ritkán lehet Dymchurchben szobát kiadni, ezért azt felelte, hogy kedd után bármelyik napon jöhet.

Mrs. Pringlenek és Mrs. Mackindernek pedig büszkén mesélte, hogy két fiatal urat vár és abban a hitben hagyta őket, hogy e két vendége beláthatatlan időig fog nála lakni.

Csütörtökön nagy izgalommal és megdöbbenéssel kapott néhány sürgönyt Bobbytól. Az elsőben a következő állott: - Nénimmel négy óra felé érkezem. Roothing. - Ez nem nagyon tetszett neki, sokkal szívesebben látott volna két urat.

De egy óra múlva másik sürgöny érkezett, amelyben viszont ez állott: - Sürgöny téves, nem néni, hanem bácsi! bocsánat. Roothing.

Mit gondoljon erről az ember!

Egy fél óra múlva a sürgönyhordó gyerek megint ott volt. - Nagybácsi meghűlt, kérek befűteni, forró fürdőt, palackpálinkát.

A következő szenzációs sürgöny késedelmet jelzett. - Gummiszakadás miatt csak később érkezhetünk. Roothing.

A következő pedig így szólt: - Hatra biztosan megérkezünk, kérek meleg szobát. Roothing.

- Nagyon kedves, - szólott magában Mrs. Plumer, - hogy ilyen pontosan informál a közeledtéről, de remélem, hogy az öreg úr nem lesz nagyon székánt.

Hat órára a földszinti nappali szobában nagy lánggal égett a tűz, forrott a víz és nem csupán a teásédény volt előkészítve, hanem pálinka és cukor, poharak és citrom is várta a vendégeket az asztalon, valamint az emeleti hálósobákban forróvizes palack mindegyik ágyban, hogy a menekülők erőre kaphassanak. Mikor Mrs. Plumer megpillantotta Sargont, eleinte nagyon csalódott. A képzelete elragadta és tulajdonképpen egy kellemes barátságos nagybácsit várt, mérsékelt, pálinkával gyógyítható náthával és ha már nem is aranyos, de legalább arany-szegélyű nagybácsit. Emlékezete némiképpen túlozta Mr. Roothing bőkezűségét. Mihelyt a motorbicikli robogásának és kürtölésének hallatára kinyitotta az ajtót, belátta azt is, hogy a várakozásait újból módosítania kell. Az ereszkedő szürkületben elmosódtak a körvonalak, de annyit látott, hogy Bobby nem volt tetőtől-talpig bőrbe öltözve, kezén nem volt hatalmas keztyű és a szemén szemüveg, amely öltözetben kifogástalan úriemberek motoros útra indulni szoktak és amely öltözet Mrs. Pringle és Mrs. Mackinder respektusát felkeltette volna, az az emberi alak pedig, aki kibontakozott a motoros üléséről, nem volt egy megfelelően méretezett nagybácsi alakja. Inkább nagy tyúknak látszott, amelyet a piacon egy kis kosárból szednek elő.

Mikor azonban Sargon beért a nagy lakószoba világosságába, Mrs. Plumer csalódása óriásivá növekedett. Ritkán látott még életében ilyen furcsa és viharvert csavargót. Kék szeme szálmassan világított ki sápadt arcából, haja a fejére nem illő fekete kalap alól csapzottan lógott arcába. Ruházata túlnyomó részben egy pár túlságosan hosszú nadrágból állott, amelyet elől görcsösen összefogott, hogy le ne csússzék s amelybe hosszú hálóköntösének szárnyai gyűrve voltak. Túlságosan bő fehér harisnyái kamásni gyanánt hullottak kitaposott öreg papucsaira és nem takarták el fölsebzett bokáját. Bobby is, aki mellette állott, nyugtalannak, gyűröttnek és durvának látszott, nem volt többé az a fölényes, fiatal úriember, akinek a képe a háziasszony emlékezetében élt.

Mikor Bobby Mrs. Plumer hirtelen megváltozott arcjátékát végignézte, belátta azt, hogy e kellemes, nyugodalmas, jól fűtött lakásban nem igen lesz maradásuk. Szerencsére ez eshetőségre egy hazugságot tartogatott, amelyet eddig még nem használt fel.

- Szégyen, gyalázat, elvitték minden ruháját, még a harisnyáit is!
- Azt látom, - felelte Mrs. Plumer, - de nem tudom, hogy kicsoda.
- Útonálló, Ashfordon innen, az én nehéz bőröndömet is elvitték.
- És honnan szedte ez az úriember azokat a ruhákat, amelyek most rajta vannak? - kérdezte Mrs. Plumer és a hangja kellemetlenül, kétkedően hangzott.
- Kicsérélték vele a ruháikat, mialatt én néhány lépésnyire visszamentem, hogy megnézzem, nem találok-e meg a légpumpát, amelyet elvesztettem, anélkül, hogy eszembe jutott volna, hogy ilyesmi Angliában még ma is megtörténhetik. - Ülj csak ide a tűz mellé bácsikám! - Mire visszaértem, már eltűntek, ő meg ilyen állapotban ült a kocsiban, ahogy látja. Képzelteti, hogy megdöbbsen.
- De a sürgőnyeiben egy szót sem szólt róla, - szólt Mrs. Plumer.
- Túlközel jártunk már ide és nekem csak egy gondom volt, hogy minél előbb idejussak. Annyi bizonyos, hogy kalandban volt részünk bőven. Soha életemben nem volt ilyen útban részem. Hála Istennek legalább meg tudtuk teázni. Azt hiszem, a bácsit rögtön ágyba dugom, ez lesz a legokosabb, legalább is addig, amíg rendes ruhát nem szerezhettek neki. Mi az Ön véleménye Mrs. Plumer?
- Először alaposan meg kell fürdenie, - felelte Mrs. Plumer.
- Még mindig gyanakodott, de anyás jósága már kiütközött a beszédjéből. - Nem ijedt meg, amikor megtámadták? - kérdezte aztán közvetlenül Sargonhoz fordulva. Kék szemével az öreg úr Bobby felé fordult útbaigazításért.
- Szörnyen megrémült, - felelte Bobby. - Szörnyen. Alig heverte ki szegény.
- Bizony alig hevertem ki! - erősítette meg Sargon Bobby szavait.
- Minden ruháját leszedték! Igazán szégyen, gyalázat! - szólt Mrs. Plumer. - Mikor pedig ügyis meg volt hülve.
- Rögtön ágyba fektetjük! Persze, ha valami vacsorafélét készített számunkra, akkor előbb megennők. Talán egy kis sajtot, vagy valami hideg sültet vagy egyéb ilyenfélét, jó forró punchot. Úgy-e, bácsikám?
- Túlágos sokat nem akarok enni, - szólt Sargon. - Nem.
- Máig sem felejtettem el azt a nagyszerű forró italt, amelyet akkor készített nekem Mrs. Plumer, amikor Hytheből jövet olyan alaposan átáztam.
- Na, ne ijedjen meg, azt ma is megkaphatja, - felelte Mrs. Plumer, szemmeláthatólag megpuhítva.
- Nagyszerű, - felelte Bobby, - új embert fog csinálni belőlem. Közben pedig az öreg tragacsot hátraviszem az udvarba. Ha ugyan szabad beállítanom a kocsiszínbe. Csak maradj nyugodtan ülve bácsikám!
- Nem kell aggódnom?
- Aki Mrs. Plumer házába kerül, annak nem kell aggódnia, - felelte Bobby és kinyitotta az ajtót, a háziasszony, előtt hogy elsőnek menjen ki a szobából.
- Holnap reggel majd mindent elmondok róla - súgta neki bizalmasan a folyosón, - nagyszerű ember.
- Megbízható úriember? - kérdezte Mrs. Plumer.

- Feltétlenül.

- De olyan szórakozottnak látszik.

- Azért, mert költő, - felelte Bobby, - azonfelül hegedülni is szokott. - Amivel aztán tökéletesen meg is nyugtatta az asszonyt. De addig nem nyugodott, amíg ezt a csodálatos napot végleges sikerrel be nem fejezte, azáltal, hogy Sargont tisztára mosva és keféelve, elraktározta Mrs. Plumer kedves kis vendégszobájának ágyába.

- Most végre horgonyt vetettünk, - jelentette ki. Azután bement a saját hálósobájába és leült, hogy kieszeljen valamit az esetre, ha Mrs. Plumer bővebb részleteket kívánna nagybátyja egyénisége felől. Elhatározta, azt fogja mondani, hogy külön ember és pedig igen komor és jelentős hangon. Azután hozzáteszi, hogy igen tartózkodó. Azt fogja mesélni róla, hogy a nagybátyja a túlsok munkába belebetegedett, mert egy hőskölteményt írt a walesi herceg földközi utazásáról. Ezért tökéletes nyugalomra van szüksége és tengeri levegőre. Minél több időt tölt az ágyban és a szobában, annál okosabb. A történetet néhány hasznos részlettel egészítette ki, egyideig csöndben megült, amíg szorosabbra fűzte a cipője zsinórját, azután felállott és lement a földszintre. Biztosra vette, hogy rendbehozza a dolgot Mrs. Plumerrel. A háziasszony lent várta a földszinti szobában és a legnagyobb baj, amit az asszony szerzett neki, az volt, hogy mindenáron azt kívánta, hogy az Ashfordon innen történt utonállást nyomban fel kell jelentenie a rendőrségen.

- Hm! - felelte Bobby és egy pillanatra elvesztette a nyugalvét. De hamar észbekapott. - Már megtörtént, - felelte.

- Mikor?

- Az egyik telefonfülkéből jelentettem fel az ashfordi rendőrségnek, ez az ő hatáskörükbe tartozik, nem pedig az idevaló rendőrségébe. Ügyes emberek ezek az ashfordi rendőrök, pontosan le kellett írnom az elrabolt ruhákat és mindent. Nem hiszem, hogy kicsúsznak azok az emberek a kezük közül.

Az asszony gyönyörűen bevette, aztán minden a legszebb rendbe jött.

9.

Másnap reggel Sargon torka és mellkasa erős fájdalmak színhelye lett, a tüdeje fájt, ő maga lázas volt, arca vörös, szeme gyulladt és a lélegzete lihegő. Bobby nem tudta magát rászánni arra, hogy orvost hívasson. Meg volt győződve arról, hogy minden orvos szövetségben áll egymással, hogy minél előbb visszajuttassanak börtönébe minden elmenekült elmebeteg. Úgy képzelte, hogy titkos üzenetek járnak kézről-kézre az orvosi hivatás tagjai között. A motoron átment Hythebe, onnan hozott chinint, különböző egyéb gyógyszert, többek között jódos preparátumokat is, amiket a gyógyszerész ajánlott neki. Mikor délfelé visszatért, a beteg színe nyugodtabb volt és a fájdalmai mintha csökkentek volna. Bobby beadta neki a chinint, bedörzsölte a mellét és általában nagy hűhóval beadta az összes gyógyszereket, mire a beteg megszólalt és beszélgetni kezdett.

- A párna rendben van? - kérdezte Bobby.

- Tökéletesen.

- Talán jó volna, ha egy kicsit szunyókálna.

- Igen.

Sargon elgondolkodott. - De oda nem kell úgy-e visszamennem?

- Remélem nem.

A beteg kipirult arca nagyon elkomolyodott. - Igérje meg! Nem bírnám még egyszer elviselni.

- Fölösleges aggódnia, - felelte Bobby, - itt, ezen a helyen tökéletes biztonságban van.

- És nem kell többet abba a kocsiba sem beleülnöm?

- Nem.

- Soha?

- Soha.

- Borzasztóan rázott... Hol van Krisztina Alberta?

Bobby körülbelül egy percre nem válaszolt.

- Talán legokosabb, ha megmondom magának, hogy én nem tudom, ki az a Krisztina Alberta. Én kiszabadítottam magát az elmegyógyintézetből, mert nem hiszem, hogy elmebeteg, de a családjáról nem tudok semmit, az életviszonyait nem ismerem. Egyszerűen, nem tudtam elviselni, hogy Ön ott legyen az intézetben.

Sargon néhány pillanatig szótlanul feküdt, mialatt kék szeme Bobby arcán pihent. - Megsajnálta, úgy-e?

- Megszerettem az első perctől kezdve, amikor megláttam.

- Megszeretett? Azt hitte úgy-e, hogy én vagyok Sargon, a királyok királya.

- Körülbelül.

- Nem úgy van. Azt hiszem, magam sem hittem.

A szórakozott kék szem lesiklott Bobby arcáról és az ablakon keresztül az égre bámult. - Az agyam nagyon megzavarodott legutóbb, - mondotta Sargon, - még most sem teljesen tiszta, de most már tudom, hogy meg vagyok zavarva, Krisztina Alberta az én leányom, királyi hercegisasszonynak szoktam nevezni. Szumériában. Nagyon kedves, bátor leány, kivüle nincsen senkim, elhagytam őt és eltüntem előle, pedig nagy szomorúságba dönthettem ezzel.

- Szóval azt sem tudja, hol van. Lehet, hogy mindenfelé keresték. S ő most hol tartózkodik?

- Egyre ezen töröm a fejemet. Valahol valamiféle műteremben, amelyben a falakon egészen különös képek csüngnek. Sohase szerettem ezeket a képeket. Neve is van, de nem tudok a névre visszaemlékezni, borzasztó ostoba vagyok. Lehet, hogy Krisztina Alberta még mindig ott lakik a barátainál s egyre azon töri a fejét, mi lett belőlem.

- Abban az intézetben azt mondták, hogy magának Preemby a neve.

- Albert Edward Preemby, igen, igen, én is úgy emlékszem.

Egy ideig elgondolkodva feküdt az ágyban.

- Emlékszem, hogy hosszú ideig magamnak is az volt a hitem, hogy Albert Edward Preemby a nevem, alacsonysorsú, kis emberke vagyok, aki egy mosódában él közrendű életet. A mosódának nagy, kék kihordó kocsijai voltak. Szvasztika kereszt volt rájuk festve. Maga el se tudja képzelni, milyen kicsinyes, jelentéktelen élete volt annak az embernek. S akkor hirtelen eszembe jutott, hogy lehetetlen, hogy én egyidőben legyek Preemby is, meg halhatatlan lélek is. Vagy ez a Preemby nem létezik, vagy pedig Isten. Mind a kettő egyszerre meg nem állhat. A gondolat megdöbbenett és igen sokáig gyötört. Mert, hogy én, Preemby, élek, az bizonyos. Nem vagyok kiváló gondolkodó, a gondolataim egyre álmokba szövődnek s mikor később

megnyugtató bizonyítékokat leltem, talán örömmel kaptam azon, amit mondtak nekem. Viszont Sargon király volt, igen nagy király, én pedig kicsi vagyok, gyenge és nem nagyon intelligens. Amikor az ápolók és az örök bántottak és elnyomtak, nem úgy viselkedtem, amint nagy királynak viselkednie kéne. S amikor láttam, hogy gonosz dolgokat követnek el mások ellen, a többi beteg ellen, nem avatkoztam bele. De egyre az járt az eszemben, hogy azért mégis, más valaki vagyok, mint ez az Albert Edward Preemby, aki azelőtt voltam, valamivel több és valamivel különb. De zavarba ejt, ha el kell döntenem, tulajdonképpen ki is vagyok és nagyon fáradt is vagyok, talán, ha egy-két napot pihentem, alaposabban át tudom gondolni mind e dolgokat.

A halk hang e ponton elhallgatott, csak a kék szem bámult csöndesen az égre.

Bobby egy ideig nem szólt egy szót sem, azután megjegyezte: - Én is elnéztem már mint bántanak másokat.

Aztán hozzátette: - Pedig én nem vagyok olyan gyenge, mint maga.

Többet nem mondott. Sargon arcáról nem lehetett leolvasni, megértette-e a megjegyzést. Bobby felállott.

- Pihennie kell; itt, e helyen tökéletes biztonságban van s ha két hétig itt észrevétlenül meghúzódunk, akkor soha többet Önt oda visszavinni nem lehet. Jól érzi magát az ágyban?

- Az ágy pompás, - felelte Sargon.

De akármilyen pompás volt is az ágy, Sargon melléből a fájdalmat eltüntetni nem tudta. Nagyon fáradtnak látszott az este, éjszaka köhögni kezdett és olyan kétségbeejtően köhögött, hogy Bobby bement hozzá. Reggel nagyon rossz bőrben volt és enni sem kívánt. Bobby a délelőttöt a földszinti szobában töltötte Zsuzsanna néni hatalmasan megnövekedett levelezését intézve el, amelyet Billy küldött utána. Azon törte a fejét, ne hívja-e le sürgőnyileg Tessyt, hogy segítsen az öreg ápolásában, de sajnos nem volt számára üres hálószoba.

Mrs. Plumer egyre sürgette, hogy orvost hívjanak, de Bobby elütötte a dolgot. Végre az asszony a saját felelősségére egy fiatalembert hozott magával, aki éppen akkoriban kezdte meg orvosi gyakorlatát a helységben. Bobby rémülten, dobogó szívvel bocsátkozott beszélgetésbe az orvossal, de az orvos nem árulta el gyanakvását. Általában megnyugtató fiatalember volt. - Egy kis tüdőhurutról van szó, - mondotta, - de semmi különös veszedelem nincsen. Sargonnak melegen kell maradnia és ezt meg amazt kell bevennie. Ápolónőre egyáltalában nincs szükség. Tartsák az ágyban és adják be neki az orvosságot.

Késő este Bobby felment, hogy jóéjszakát mondjon a betegnek és Sargont jobb és közlékenyebb hangulatban találta.

- Krisztina Albertán jár az eszem - mondotta - és nagyon szeretném őt látni. Nagyon szeretném őt látni és elmondani neki mindazt, amit felőle gondoltam. Sok minden különös dolog jutott az eszembe. Talán nem is állok hozzá olyan közel, mint ezt gondolja, főleg azonban egy fiatalemberről szeretnék beszélni vele, aki egyáltalán nem tetszik nekem. Hogy is hívták? Amikor utoljára voltam Lonsdale Mews-ben, akkor táncolt vele.

- Lonsdale Mews-ben!

- Persze, hogy ott, egészen elfelejtettem. Lonsdale Mews 8., Lonsdale Road, Chelsea. De olyan zavaros az agyam, hogy ha eljönne sem tudnám, tulajdonképpen mit is mondjak neki.

Bobby rögtön leírta a lakcímet.

- S ezen a Krisztina Albertán kívül nincsen senkije?

- Senkim. Húsz éves, de olyan, mint egy gyerek, sose szabadott volna őt elhagynom. De egész különös, csodálatos látományom támadt, mintha megnyílt volna előttem a világ. Minden egyéb közönségesnek látszott.

- Csodálatos látomásom támadt, mintha megnyílt volna előttem a világ.

Bobby ezt is leírta és sokáig elüldögélt a földszinti szobában a kandalló előtt, ezen a kinyilatkoztatáson gondolkozott és azon, hogy mit közöljön Krisztina Albertával holnap reggel. Mert holnap reggel ki kell magyaráznia a dolgot és azt, hogy miért avatkozott a Preemby család dolgaiba. Egyenlőre még maga sem látta tisztán a dolgot, pedig holnap tisztáznia kell egy valószínűleg igen felháborodott ifjú hölgy előtt azt a rejtélyt, mivel kötötte le rokonszenvét és mivel csigázta fel képzelő erejét e hölgy édes apja annyira, hogy megszőktetésére vete-medett. Kénytelen volt ezúttal önmagát analizálnia és végül saját lelki motívumait boncolgatta és saját életrendjét vetette vizsgálat alá.

Azt az érzést, amelyet a világ megnyilta jelent, nagyon jól ismerte. De még jobban ismerte az élet halotti ürességének azt az érzését, amelyből a világ megnyíltának látomása fakad. A maga esetében azt, hogy szakadatlanul elégedetlen napi munkájával, hogy kívánságai valami különös és nagyszabású vállalkozásra nógatják, annak tulajdonította, hogy a nagy háború kiforgatta életét és reményeit a normalis pályából. Azonban ilyesmiről ennél a kis mosódásnál szó sem lehetett, aki semmi esetre sem a háború száműzőttje; szinte önmagából emelkedett ki, hogy fantasztikus, egyetemes királyságot keressen. Ez esetben az indító ok mélyebben feküdt, mint a háború véletlen kitörte. Úgy látszik az emberekben normális a hajlam arra, hogy hátat fordítsanak a kényelmes és biztos életnek.

Pillantása Zsuzsanna néni levelezésére esett, amely az asztalon hevert és a hetilap jövő számának arra az ívére, amelyet ebből a számból leszűrt. Fölkelt a karosszékből és újból munkához fogott, felfrissült élet-bölcselettel. A következőket írta: «Mihelyt egy ember elemi szükségletei ki vannak elégítve és biztos abban, hogy megvan a mindennapi eledele, ruhája és otthona, egy erősebb parancsszó hatalma alá kerül és bajok keresésére indul. És ezért helyeslem azt az elhatározását, hogy Nyugatafrikába menjen hittérítőnek, ámbár vallási kétélyei vannak és egészen különös érzésekkel viseltetik a fekete emberiség iránt. Egy jó angol vidéki városka ellátná ugyan kellő számú, egészséges, alapos és nemes rendszerbe foglalt kellemetlenséggel, viszont az a fehér ember, aki egyszer magára zúdította egy nyugatafrikai titkos társaság ellenséges érzelmeit, nem igen jut hozzá ahhoz, hogy kétségekkel gyötörje önmagát. Alig jut szabad perce az unalomra...»

Abbahagyta az írást, kicsit ironikusan azt mondotta magában, hogy e válasz nem felel meg teljesen a lap hangjának.

Elgondolkozott. - Néha elkalandozik az agyam. Nem vagyok hangulatban; bizonyos az, hogy egyetlen tulajdonságot nem szabad elárulnia Zsuzsanna néninek és pedig az iróniát. Ebből csak baj lehet. - Végigfutott tollával azon a hat mondaton, amelyet épen leírt és eltolta maga elől a papírlapot. Egy másik papírlapot szedett elő, amelyre hosszas tanakodás után megfogalmazta azt a sürgőnyt, amelyet másnap reggel Krisztina Albertának akart elküldeni. Elolvasta a különböző fogalmazványokat. A végleges szöveg így hangzott: «Édesapja biztonságban, de erős hüléssel Dymchurchben van, Mareset Cottage, Roothing gondján, látni kívánja önt, óvatosság feltétlen szükséges, mert intézetbe visszaszállítás végzetes hatással lehet, legjobb Hythebe utazni, állomáson kocsival várom, személyesen nem ismervén, magam fekete, magas, szikár ember vagyok, Roothing.» Tulajdonképpen rendben is volnánk. Igyekezett elképzelni, milyen leány lehet ez a Krisztina Alberta. Biztosan ép olyan kékszemű, világos szőke, mint az apja, valamivel magasabb és gömbölyűbb, halkhangú és kissé álmodozó. Bizonyára félénk lesz, barátságos, nagyon jóindulatú, szelíd és kissé ügyefogyott. A legokosabb lesz, ha

elébe megy Hythebe, mihamarabb megtudja, melyik vonattal érkezik, talán még egy kocsit sem tud maga fogadni s neki kell majd megmondania, hogy mit csináljon. Igen jelentős mértékben vállalta magára a felelősséget e két ember sorsáért, de szívesen gondolt arra, hogy ez a két ember hozzátartozója legyen, sokkal inkább, mint a Malmesbury házaspár, mert hogy egészen őszinte legyen önmagával szemben, a Malmesbury házaspár életében mintha kissé fölöslegessé vált volna. Igaz, hogy szeretik, borzasztó kedvesek hozzá, de nélküle is megvannak, még Zsuzska, az a kis ördög is megvan nélküle, szereti őt és zsarnokoskodik fölötté, de Bobby tudta, hogy nem nélkülözhetetlen számára. Preembyékban végre megtalálta azt a két embert, akik nem tudnak meglenni nélküle és akik idővel rendkívüli mértékben hozzáfognak tartozni. Igaz viszont, hogy kissé jobban ki kell domborítani az erőt és az elszántságot, mint amennyire ez szokása volt. Tartozik nekik azzal, hogy bizalmuk meg ne rendüljön és így életüket biztosan vezethesse.

Azt fogja mondani a leánynak - mit is fog neki mondani? - Elhamarkodtam a dolgot, azt tudom, de valahogy átértem azt a szörnyű megpróbáltatást, amit egészséges embernek jelent elmeorvosi intézetben való tartózkodás s úgy véltem legelső teendőm édesapját onnan kiszabadítani. Egy időre eszembe se jutott, hogy talán elfelejtette az Ön címét, talán fel kellett volna Önt keresnem, mielőtt a vállalkozásnak nekivágtam volna. De honnan tudtam volna azt, hogy Ön egyáltalában a világon van, amíg édesapja el nem árulta az Ön létezését. Olyan gyakran előfordul, hogy a hozzátartozók kézzel-lábbal harcolnak a betegek kiszabadulása ellen; szörnyű ezt bevallani, de így van.

Azután kissé mulatságosan, de tökéletes szerénységgel le fogja írni a menekülést. Arról, milyen bizonytalanul zajlott le első beszélgetésük és milyen sok véletlen játszott közre, hogy találkozhattak, lassanként megfélemedezett, de minden történelemben megvan az a hajlam, hogy a fölösleges részleteket elhanyagolja. Így fogja a dolgot beállítani. Az már eszébe sem jutott, hogy Krisztina Alberta olyan vágású egyéniség is lehet, aki hosszú beszédeket metsző kérdésekkel szokott megszakítani.

Cigarettára gyújtott, fel és alá járt a szobában, azután megállapodott a kandalló tüze előtt és elgondolkozva nézegette a parázsló szénét. Most már biztos volt abban, hogy Krisztina Alberta kékszemű, törékeny, félénk teremtes, akiben azonban vidám képzelőerő kincseskamrája rejtőzik. Nagyon valószínű az is, hogy bizonyos írói készség is lappang benne, talán reá, Bobbyra vár az a feladat, hogy ezt a készséget felfedezze, kiművelje és napvilágra hozza. Kettesben fogják megvédelmezni Sargont, aki már jórészt kigyógyult az álom kábító mérgeből és kettesben fogják enyhíteni teljes gyógyulásának megalázó tanulságait. Milyen szerencse és milyen bölcs dolog volt, hogy nem tudott ellentállni a kísértésnek és kiszabadította ezt a kis embert, mert különben sohasem találkozott volna Krisztina Albertával, sohasem nyerhette volna el félénk szerelmének drága kincsét...

- Óh, milyen ostoba dolgokat beszélek - kiáltotta Bobby dühösen és a cigarettát a tűzbe vetette. - Hová ragad ez a bolond képzelet! Hiszen még nem is láttam azt a leányt!

Meggyújtotta a gyertyát és eloltotta Mrs. Plumer petróleumlámpáját azzal az óvatos ügyeskedéssel, amellyel a kőkorszaknak e maradványát kezelni kell és aludni tért. Sargon ajtaja előtt megállott és egy percre figyelt. A beteg mélyen aludt, egy kissé hangosan lélegzett és lélegzetvételét csak időről-időre szakította meg halk köhögés.

- Bár tovább tartott volna a meleg idő - szólt Bobby.

Mikor kinyitotta hálósobája ajtaját, a gyertya lángja meglobbant és vízszintesre lapult, a függönyök belibbentek a szobába és a légmozgás felkapott az asztalról egy ív papírost. Bobby letette a gyertyát az asztalra és becsukta az ablakot. Szél támadt fel odakünt és a redőnyökön meg-megkoppant egy-egy esőcsepp.

HARMADIK FEJEZET. Az utolsó felvonás.

1.

Bobby rendezői munkájának tökéletlenségei közé tartozott, hogy most már az időjárás megváltoztáért is önmagát okolta. A hosszantartó vénasszonyok nyara elmúlóban volt s az ég, a föld és a közöttük elterülő levegő lassanként szorongatni, taszigatni, elsötétíteni, elszomorítani és elnyomni kezdte őt. Gomolygó szürke fellegek vitorláztak Dymchurch fölött, Dungeness felől és a nagy tengerről jövet, tépett, szegletes, messze elnyúló fellegek, kaján alkotmányok, olyanok, mint egy boszorka vagy egy varázsló, amelyekből heves zuhatagok zúdultak a földre. Fedezetük alatt felvonultak a hullámok hosszan gördülő ezredei, messziről fenyegetőzve s már a part előtt maroknyi habokat szórva, végül erőre kapva, utolsó nagy erőlködéssel tornyosultak a kikötő fala ellen, habzó víz áradatát zúdítva az ég felé.

- Ne félj, ember! - mondotta Bobby. - Ne félj. Csak a természet. Ne félj tőle, gondold a szegény kis leányra.

Minden erejét összeszedve reggeli sétára indult a nagy part mentében, míg nedves nadrágja úgy nem verdeste a lábszárait, mint ázott lobogó a zászlórúdat.

- Pompás szél van! - jelentette Sargonnak, mikor bement hozzá. - De azért jobb szeretném, ha a nap sütné egy kicsit.

- Krisztina Albertától semmi hír? - kérdezte Sargon.

- Hiszen még sürgönyi válaszra sem lehetett ideje. De biztosan megérkezik - nyugtatta meg Bobby és lement a földszintre, hogy a tűz előtt megszártsa nadrágját.

Féltizenkettő előtt nem igen remélte, hogy Hythebe fogják hívni az ifjú hölgy elébe. Mindenesetre kiment a színbe és meggyőződött róla, hogy a motorkerékpár és a mellékkocsi teljesen rendben van s bármely percben éri a hívás, elindulhat vele. Féltizenkettő elmúlt, aztán egy óra, végül félkettő. Valamit evett ebédre. Nagyon nyugtalanná vált, sűrűn kelt fel ültéből és ment az ablakhoz, hogy megnézzze, nem jön-e még a sürgönyhordó leány Krisztina Alberta üzenetével. Két óra felé egy nagy, elegáns, Daimler bérautó jelent meg az utcán és Mrs. Plumer kapuja előtt megállott. Kalapnélküli, rövidre nyírt leányfej jelent meg a kocsi ablakában, néhány szót váltott a kocsivezetővel, aki leszállott és kinyitotta az ajtót. A kocsiból azután egy csinos, elszánt arcú, modern, ifjú hölgy került elő, kalap nélkül, rövid szoknyában és egy sovány, barna, jól ápolt, harmincnyolc-negyven év körüli úriember, sötétkék ruhában, puha, szürke kalapban. A férfi kinyitotta a hölgy előtt a kaput és a nő alaposan szemügyre vette a házat, mielőtt belépett.

Bobby kénytelen volt bevallani, hogy Krisztina Alberta az álom ígérését nem váltotta be, nem volt kékszemű és nem volt törékeny. Elárulta őt. De mindez árulás ellenére az elképzelt személyes viszony még mindig erős marokkal fogta Bobby érzelmeit. Olyan erős volt az izgalom, amellyel a leány beléptét várta, hogy alig tudott uralkodni magán. Azon törte a fejét, ki az ördög lehet ez a barna férfi? Talán unokatestvére! A leány e percben megpillantotta Bobbyt, aki az ablakból várta jöttét és a pillantásuk találkozott.

2.

Azzal az ösztönrel, amely fiatalemberekben ilyen alkalmakkor nagy erővel működik, észre vette, hogy roppantul érdekli Krisztina Albertát. A leánnyal és Devizesel Mrs. Plumer kis földszinti szobájában tárgyalt. De főleg a leányhoz intézte szavait. Devizest másodosztályú szereplő gyanánt kezelte. - Csúnyán meghült, az bizonyos - mondotta. - Nagyon gyakran kereste Miss Preemby...

- Krisztina Albertát - szólt közbe Krisztina Alberta.

- Igen, Krisztina Albertát. De csak a múlt éjszaka tudtam a címet kivenni belőle. Tökéletesen elfelejtette. Egy napja csak, hogy itt vagyunk. Útközben hült meg.

- Hogyan kerültek ide? - vetette közbe Devizes.

- Motoros kerékpáron - felelte Bobby - de sajnos, sokáig kellett várni, míg elindulhattunk s hideg, deres volt a reggel, rajta pedig nem volt egyéb, mint a hálóköntöse és a papucsai. Nehéz mindenről előre gondoskodni.

- De hogyan jutott eszébe, hogy kiszabadítsa?

Bobby mosolyogva nézett Devizesre. - Valakinek csak ki kellett őt szabadítania!

Aztán újból Krisztina Alberta felé fordult. - Nem tudtam elviselni azt a gondolatot, hogy börtönben tudjam. A dolog tudniillik úgy áll, hogy abban a házban vett ki egy szobát, amelyben én lakom s egy különös, ártatlan és elragadó vonást láttam rajta. Régi gyengém, talán régi rögeszmém, minden abszurd jelenség szeretete... Talán menjen fel és nézze meg, hogy van.

- Igen, a legokosabb lesz, ha megnézzük - felelte Devizes.

(Mi a fenét akar ez a fráter?!)

Bobby azonban közbevágott. - Először Krisztina Alberta, úgy vélem!

Felvezette Krisztina Albertát az apjához és mikor melegen összeölelkeztek, rájuk csukta az ajtót. - Most pedig Mr. De Vezes vagy hogy is hívják - szólt magában, mikor lefelé ment a lépcsőn - honnan a fenéből került ön ide? - Mikor leért a szobába, nagy bosszankodva állapította meg, hogy ez a Devizes az ő kandallója előtt, az ő szőnyegén terpeszti a lábait. Amint ott állott előtte, hirtelen szemébe tűnt Krisztina Albertához való távoli hasonlatossága. Bobby agyában összefüggés nélküli gondolatsor alakjában fellobbant az a feltevés, hogy némiképen ez a Devizes felelős azért, hogy Krisztina Alberta nem kékszemű leány alakjában állított be hozzá. Kissé nehezen nyögte ki, amit mondani akart, úgy hogy a kezdeményezés Devizesre siklott át. - Bocsásson meg e kissé elhamarkodott nevetlenségért, nem volna szíves megmondani, kicsoda Ön? - kérdezte.

- Író vagyok - felelte Bobby, anélkül azonban, hogy egy pillantást vetett volna Zsuzsanna néninek az asztalon felhalmozott levelezésére.

- Ön már megebédelt? - kérdezte csendes zárójelben Devizes.

- Szabadjon nekem ugyanezt a kérdést intéznem Önhöz - válaszolta Bobby - és azt, milyen viszonyban áll ön a Preemby-családhoz?

- Vérrokonságban - felelte Devizes némi gondolkodás után. - Anyai részről. Unokatestvér féle. S véletlenül szakorvos is vagyok, ideg orvos. Azért hozott ma is Krisztina Alberta magával.

- Értem - felelte Bobby. - De remélem, nincsen szándékában visszacugni őt az intézetbe?

- Egyáltalán nem. Nem vagyunk ellenfelek Mr....

- Roothing.

- Egy oldalon küzdünk. Ugyanazt akartuk elérni mi is, csak nem ilyen eredeti úton. Nagyon hálásak vagyunk Önnek. Az elmebetegek igazgatása még ma is ügyefogyott és nehézkes masinéria útján történik. De mint ezt ön valószínűleg tudja, ha tizennégy napig el tudja kerülni ezt a masinériát, akkor az egész procedúrát előlről kell kezdeni. Újból épelméjűvé válik. Ebben szövetségesek vagyunk. S ezért jobban össze kell ismerkednünk. A maga közbelépése, - amely olyan váratlanul ért - excentrikus ugyan, de nagyon bátor is. Legszívesebben venném, ha részletesen elmondaná, mint ismerkedett meg vele, hogyan került a törvény kezébe és mi vitte önt arra, hogy kiszabadítsa.

- Hm - jegyezte meg erre Bobby és odaállt az orvos mellé a kandalló elébe, érvényesítván jogait a szőnyeg egyik felére. Tulajdonképen Krisztina Alberta - a kékszemű Krisztina Alberta részére - ácsolta össze a szöktetés históriáját, de az orvos számára, úgy érezte, ezt a tervezetet alaposan át kell dolgoznia, sőt talán egészen más formába kell öntenie. Úgy érezte, talán nem is kívánczik az után, hogy ez az úr végighallgassa a históriát. Orvos volt ez az ember, az igaz és idegspecialista és távoli rokon és ő is segítségökre lesz, hogy Sargon ne kerüljön vissza az elmeógyógyintézetbe, mindez nagyon rendjén van, de Bobby agyából nem tágitott az a gondolat, hogy mégis csak betolakodó. Mindazonáltal igen udvariasan helyet csinált Bobbynak a kandalló előtt s a modora figyelmes volt és előzékeny. Bobby hát belefogott és leírta Sargon első megjelenését a midgardstreeti házban.

Devizes éber és értelmes hallgatónak bizonyult. Rögtön felértette Sargonnak a Szent Pál székesegyház kupolájára tervezett látogatása egész jelentőségét. - Biztos vagyok benne, hogy ott is járt - szólt Devizes. - Én is - tette hozzá Bobby - bár nem kérdeztem meg tőle. - Azután közös erővel igyekeztek megrajzolni a tanítványok összegyűjtésének történetét, amely azelőtt következhetett be, mielőtt Bobby és Billy a menettel összeakadtak. - Megrendítő és nagyszerű! - jegyezte meg Devizes. Bobby mindenben helyesnek ítélte e megjegyzést.

- Látja kérem, így fogott meg! - szólt Bobby. Bobby agyába észrevétlen árnyalatokban percről-percre lopakodott be a Devizes iránt növekvő barátságos hangulat. A nehézségek, amelyek magyarázatait fenygették, eltűntek, úgy látta, akármit tett is ez az ember, nagyszerűen megérti. Devizes azt az érzést ébresztette benne, hogy Sargon kimentése Cummerdown Hillből egy tökéletes idegen ember által, a lehető legtermészetesebb és legegyszerűbb dolog a világon. Bobby erre belemelegedett a históriába, humoros tehetsége ki-kivirult a beszédjéből és nyíltan és mulatságos hangon beszélt el, milyen nehézségek árán igyekezett megértetni magát Sargonnal a látogatónapon. Épen a rókaképű süketnémáról mesélt, mikor Krisztina Alberta újból beállított a földszinti szobába.

- Egészen természetesen fogadott - mesélte. - De gyengének látszik, álmos is, a melle pedig nagyon rossz állapotban van. - Azután határozott hangon fordult Devizeshez. - Azt hiszem, legokosabb volna, ha alaposan megvizsgálná.

- Orvos járt-e már nála? - kérdezte Bobbyt. Bobby elmondta, mit mondott az orvos. Devizes fontolóra vette. - Sargon alszik? Igen. Akkor hát aludjon még egy ideig. - Bobby, aki ezután már tudatosan vadászott hatásra, befejezte a szöktetés históriáját. Krisztina Alberta nyilvánvaló jóakarattal figyelte őt.

A délutáni teáig Bobby már hozzászokott Devizes jelenlétéhez és Krisztina Alberta váratlan egyéniségéhez. A tegnapi várakozásból nem maradt egyéb a lelkében, mint az a rendíthetetlen meggyőződés, hogy kettejük, Krisztina Alberta és az ő viszonya idővel benső lesz és bizalmas. Még mindig bízott abban, hogy valahol mélyen elrejtve kékszemű, engedelmes, valóban

nőies egyéniség lappang benne, de igen mélyre van elrejtve. A külszín egyelőre nagyon tetszett neki, a leány kellemes volt, vidám és barátságos. Végignézte, amíg Devizes megvizsgálta Sargont, ügyes és bizalmat keltő orvosi munkát látott. Devizes kijelentette, hogy Sargon tüdeje veszedelmesen eldugult, különösen a bal felén, hogy hajszál választja el a tüdőgyulladástól, amellyel megbirkózni nem igen van benne életerő. Melegebb s nem ilyen húzatos szobában kéne feküdnie, egy éjjeli ápolónőnek is kéne körülötte lennie. Mrs. Plumer házában nem volt hely ápolónőnek, viszont Paul Lambone pompás és kényelmes nyaralója alig egy órányira volt autóval elérhető Udimoreben. Rövid, fölényes sürgönyzés és telefonozás után rendelkezésükre állott a villa, be volt fűtve legjobb hálósobája, az ápolónő is úton volt és minden készen várta Sargont, aki melegen bepólyázva, forróvizes palackokkal ellátva indult útnak.

Bobby a dolgok ez új rendjében úgy látta, kissé félreszorult. Abban állapotokba jutott, hogy másnap követi őket a motorbiciklijén Udimorebe, mert Paul Lambone vidéki házában van hely mindnyájuk számára, bőven. Nyilván Paul Lambone elhagyott vidéki ház alatt olyan háztartást értett, amelynek élén külön házvezetőnő állott, amelyet számos cseléd látott el és amelyben öt-hat szoba várta a vendégeket.

Ez a Devizes olyan nyugodt fölénnel rendezett el mindent, hogy Bobbynak nem nyílt alkalma semmiféle érvényesülésre. Sargon és Krisztina Alberta és Devizes ezek szerint 5 órakor indulnak és 6 órára Udimorebe érkeznek, amikor már a megrendelt ápolónő is megérkezik. Devizes onnan tovább utazik Londonba, úgy, hogy lesz még ideje bőven, hogy estélyi ruhát öltözzön és elmenjen a vacsorára, amelyre hivatalos volt. Szombat reggel nagyon sok dolga van Londonban, úgy, hogy csak késő délután jöhet ki Udimoreba, hogy megállapítsa, vajjon Sargon eléggé összeszedte-e magát ahhoz, hogy idegeinek kezelése megkezdődhessen. Valószínű, hogy akkorra az eddig ismeretlen Paul Lambone is megérkezik. Bobby úgy vette ki, hogy nagyon rest ember lehet, mert Devizesnek kell őt magával hoznia. Bobby néhány napig szintén Udimoreban fog maradni, ámbár szerényen elhárítani igyekezett a meghívást.

- Nem, maga is benne van az ügyben, - jelentette ki Devizes vidáman és közben Krisztina Albertára pillantott. - Maga is Sargon hívei közé tartozik, akárcsak mi, többiek. Hozza magával a munkáját.

- Igen, jöjjön el, - tette hozzá Krisztina Alberta.

Bobbynak csak egy oka lett volna arra, hogy a meghívásnak ne tegyen eleget és pedig az, hogy túlságosan vágyódott utána.

3.

Az udimorei nyaraló, amely Bobby szemében tulajdonképpen nagyon csinos és kényelmes modern lakóháznak tetszett, valamint ez a három ember, Krisztina Alberta, Devizes és Paul Lambone, akik most Sargon köré gyülekeztek a fiatalember gondolatait rendkívüli mértékben foglalkoztatták. Egészen újszerű és megállapodott egyéniségeknek látta őket, amilyenekkel életében idáig nem találkozott, még a ház is friss és határozott körvonalú jelenség gyanánt tűnt fel előtte, szélesvonalú, kecses arányaival és ennyire még soha emberkéz emelte épület nem kötötte le a figyelmét. E ház láttára, minden ház, amelyet eddig szemügyre vett emlékezetében, véletlen és fölösleges, minden határozott cél nélkül szükölködő építményeknek tűnt fel. Ez a ház egy igen eszes fiatal építész műve volt, aki értelmes szemmel figyelte meg Paul Lambonet; a ház durva habarccsal fedett fehér falaival kényelmesen ült meg a domboldalon és becsületes, egészen elmélyedt csodálkozással nézett végig a völgyön, Rye felé és a réteken túl Winchelseaig és a távoli kék tengerig; a kertben sűrűn állottak a fák, a padok és egy széles

gyepágy, a dombtetőn fallal körülvett kert terült el, széles utakkal, amelyekre a ház hátsó homlokzatáról, a széles keretes ablakokból nyílt kilátás. A naplementét kitűnően végignézhette az ember, számos emelkedett pontról, de egyik szobába sem tűzött be a nap oly erővel, hogy elvakította, vagy bántotta volna lakóját. Egy jóakarátú fal tövében, a délnyugati szélről védve virágok nyíltak, egy-két gyümölcsfa, szilva meg körte zöldelt és egy fügefá. A földszintet nagy és tágas terem töltötte be, amelynek egyik sarka ebédlőnek volt átalakítva és ahonnan széles ajtó nyílt egy loggiára és az ablakok, valamint a kandalló körül széles körben karosszékek és székek álltak, beszélgetésre hivogatón. Ezenkívül számos kis dolgozószoba volt a ház különböző részeiben, ahová az ember bezárkózhatott és írhatott. Kellemes sarkokban nagy könyvvállványok virultak és a ház minden sarkában titokzatos meleg áramlott láthatatlan és alig sejtett melegítőtestekből. A ház annyira hasonlított Paul Lambonehoz és Paul Lambone annyira hozzátartozott a házához, hogy valójában nem látszott egyébnek, mint a ház hangjának és szemének. Paul Lambone volt az első vagyonos író, akivel Bobby életében találkozott. Bobby ismert számos, nélkülözések közt tengődő ifjú íróembert, bizonytalan, szűkölködő újságírót, de ez volt az első tökéletesen felnőtt, tökéletesen megállapodott és terebélyesen férfias író, akivel életében valaha megismerkedett. Lambone Bobby előtt úgy terpeszkedett, mint egy megdöbbenően biztos, szabad és vagyonos férfiú. A dologban az volt a legfeltűnőbb, hogy semmikép sem volt nagy írónak nevezhető, nem volt Dickens, sem Scott, sem Hardy s amit írt, Bobby saját véleménye szerint nem volt sokkal különb, mint Bobby mindennapos írásmunkája. Időnkint ugyan kiütközött az írásain egy bizonyos kecsesség, egy bizonyos átható erő. Ez volt munkájuk között a legfőbb különbség. Bobby képzeletében az irodalmi és a művészi életnek kikerülhetetlenül véletlen és regényes színezete volt, amelyben dicső teljesítmények váltakoztak őrijtő nehézségekkel, vad gyönyörűségek, tragikus boldogtalansággal. Swift, Savage, Goldsmith, Carlyle, Balzac, Dumas, Edgard Allan Poe típusaihoz tartotta magát. De ez az új és csillogó ház olyan kényelmes volt és olyan megbízható, mint akármelyik vidéki kastély és Lambone olyan rendíthetetlen nyugalommal székelt benne, mintha vidéki bankár volna, vagy szénbányatulajdonos, vagy nagy hírű ügyvédi irodának idősebb főnöke. Nem gyötörte az a félelem, hogy elveszti állását vagy kiírja magát. Pontosan azt mondotta és azt cselekedte, amit jónak tartott és a rendőrök szalutáltak neki, ha előttük elment.

Ha az ember olyan mindennapos művekből, amilyenek Paul Lambone írásművei voltak, ilyesmit tud teremteni, a biztonságnak, a vagyongyűjtésnek, a kényelemnek és a bőségnek milyen kimeríthetetlen forrása rejtőzhetik Zsuzsanna néni kedves, válaszadó készségében. Bobby idáig sohase hitte el, hogy elkövetkezhetik az a nap, amikor vagyoniilag független lesz és a maga ura és módjában lesz az is, hogy önmagáról lerázza minden korlátot, sőt másoknak is segítségére legyen korlátjaiktól való megszabadulásban. Bobby élete idáig túlnyomó részben nem volt egyéb, mint idegen vezetések eredménye és a kényszerítő szükség műve. Az iskolába mások küldték, az egyetemre is mások küldték. Épen a küszöbén volt annak, hogy egy baráti család birtokára tisztnek bekerüljön, mások segítségével, amikor elragadta a nagy háború, nemzedékének többi tagjaival együtt kiképezte és elküldötte Mezopotámiába. A háború után pedig kénytelen volt valamihez fogni, hogy lecsökkent örökségének hozadékát valamiként kiegészítse. Az életét eddig minden fordulatánál előre meghatározott szabályok irányították, szüleinek életüket szintén osztályuk hagyományaihoz kellett alkalmazniuk, úgy, hogy nem csodálható, ha Bobby készületlen lelkét rendkívüli csodálatba ejtette Paul Lambone nagy szabadsága.

Furcsa jelenség, hogy ez a Paul Lambone milyen tökéletesen elűt ettől a mai világtól és mennyire különáll tőle. Ennek a világnak minden hasznát élvezte és csak kevés kötelességét viselte vállain. Minden tehetségével együtt megszabadult a világ nyomása alól. Hivatalos

kötelezettségei nem voltak, az évszakokhoz alkalmazkodnia nem kellett, látogatóba nem járt és polgári kötelességek nem terhelték vállait. Vajjon olyan rendkívüli módon alakultak élete körülményei vagy nemcsak ő egyedül, hanem számos társa menekült ki a romladozó, régi társadalmi rendből ilyen független élet keretei közé? Furcsa új emberfajta, amely senkihez sem tartozik.

Bobby a terraszon ült és hátrafordulva szemlélte Lambonenak ezt a roppant új, de igen mutatós és kényelmes házát és közben egyre az a frissen kibugyant gondolat motoszkált az agyában, milyen emberfajta lehet ez, amely most szabadon járja a világot, amelynek semmi köze a dolgok régi rendjéhez és amely életét új mintára szabja. Mintha ez a ház testet öltött gondolat volna, új volt és friss, de nyoma se volt benne bocsánatkérésnek, vagy lázongásnak. Egyszerűen megjelent a világban új divat gyanánt. Kiemelkedett a mult ködéből, mint egy új évszázad. Bobby idáig mindig azt hitte, hogy a forradalmak alulról érkeznek, a kitagadottak és kitaszítottak dühe lobbantja ki őket. Meg volt győződve, hogy mindenkinek az a véleménye; de hátha úgy áll a dolog, hogy a forradalmak romboló hadjáratok, amelyeknek semmi közük a való haladáshoz és hogy egy új korszak mindenütt felszűrüllik a társadalmi rendbe, ahol az emberek elég szabadok ahhoz, hogy új eszméket teremtsenek.

Új eszméket!

Sargon is új volt, Paul Lambone is új volt, Devizes is új volt; a háború előtt ilyen embereket el sem lehetett volna képzelni.

Saját multjukból növekedtek önmaguk fölé és annyira különböztek a háború előtti emberektől, mint a XIX-ik századbeli emberek különböztek a XVIII. század embereitől. És a legesleg-újabb valamennyiek között ez a Krisztina Alberta volt, aki teljesen kiszorította kékszemű elődjét. Olyan közvetlen és olyan szabad volt gondolkodása és beszédje, hogy ha vele diskurált Bobby, úgy érezte magát, mintha főként, csigafrizurás nénike volna. Kétszer tett vele már nagy sétát, egyszer Bredében voltak, másodszor Boyeben és ő borzasztóan megkedvelte a leányt. Hogy szerelmes-e belé, vagy sem, azt még nem tudta. Ebbe a leányba beleszeretni, akárkit ért is ez a sors, úgylátszik, nem volt egyéb, mint ismeretlen, szokatlan és nehéz megpróbáltatások sorozata. Egyáltalán nem hasonlított ahhoz a megszületése előtt elhalt, normális, kékszemű szerelmi ügryhöz.

A leány szemmeláthatólag kedvelte a fiút, de különösen tetszett neki hajának a furcsa növése, kétszer is elmondta és egyszer meg is markolta az üstökét.

Furcsa és különös rejtély volt az, hogyan és miért élvezték ők, már mint a leány, Sargon és Bobby, Paul Lambone vendégszeretetét és miért ápolta, kezelte az öreg Devizes. Úgy látszik, ez már hozzátartozott Paul Lambone szabadságához és társadalmi függetlenségéhez, hogy így magánál látta vendégül Sargont és ezt az egész furcsa társaságot. De Bobby úgy érezte, hogy rejtett kapcsolatok és titokzatos összeköttetések lappanganak itt. Devizes látogatásán persze nincsen mit csodálkozni, nyilván belső barátja Lambonenak. De sokkal erősebben érdeklődtek Sargon iránt, mintsem ez Bobby véleménye szerint természetes volt. A dolog megdöbbenetete őt és kissé fürkésző hangulatban végiggondolt minden lehetőséget. Úgy látszik, az övéhez hasonló felbuzdulás, bár nem tökéletesen azonos, volt az alapja a Sargon iránti érdeklődésnek.

Bobby és Devizes ismeretsége azzal kezdődött, hogy Bobby nagyon ellenséges szemmel nézte Devizest, aki váratlanul tört be ismeretségük körébe, amely pedig nélküle is elég érdekesnek ígérkezett. Boldog volt, amikor az orvos pénteken visszatért Londonba és nem nagyon örült szombati megérkeztének. Aztán rájött arra, hogy érzelmei lassanként furcsa tiszteletadássá

változnak, amelyben azonban bizonyos védekező érzelmi elem is vegyült, amely közeljárt a félelemhez.

Devizes az embert sokkal pontosabban meglátta, mint Lambone, rá-ránézett az emberre és a gondolatai is körülvették, megvolt egyéniségének az a tulajdonsága, hogy meglepte az embereket. Sokkal cselekvőbb és támadóbb szellemben figyelte a körülötte lévő dolgokat, mint Lambone, de sokkal inkább meg tudott feledkezni magáról. Lambone csak annyira figyelte meg a jelenségeket, hogy szellemes megjegyzéseket tegyen rájuk. Devizes megfigyelései a veséig hatoltak. Bobby gyakran érezte, hogy zavarban van és meg volt győződve, hogy igen sok ember, igen gyakran van kissé zavart lelkiállapotban, de Devizes s ez volt rajta a feltűnő, sohasem. A tudomány embere volt, tudományos szokások embere. Bobby már előbb is ismert néhány tudós férfit, akik részben elzárkóztak a mindennapos élet dolgai elől, de ez az érdeklődés, amelyet magukra öltöttek, elválasztotta őket embertársaiktól. Az egyiket nem érdekelte más, mint bizonyos sugártörések, a másikat az echinodermák tojásai. De ez az ember, ez a Devizes, más emberek gondolatait és lelki motívumait választotta ki tudós foglalkozás gyanánt, ez az ember nem fordult el embertársaitól. Ez az ember embertársai lelkébe tekintett. Az ember szinte azt érezte, hogy egyebet se tesz, mint hátulról figyeli ezeket az embereket és mosolyog rettentő egyoldalúságuk fölött. Különösen az nehezedett Bobby tudatára, hogy Devizes szeméből hiányzott minden tapintat. A hét utolsó napjait főleg azért töltötte Devizes Lambone házában, hogy Sargonnal foglalkozhassék. Felment Sargon szobájába és hosszasan beszélgetett vele.

Úgy mondták «kezeli» Sargont. Nem úgy ment fel Sargonhoz, mint egyik férfi a másikhoz, amint ezt Bobby cselekedte volna, hanem azért, hogy lelki küzdelmet vívjon meg vele és új lelkiállapotba kényszerítse vissza. Devizes egymagában is elég félelmetes volt, de mint egy előjel, még sokkal félelmetesebb; egész külső megjelenése arra vallott, hogy előfutárja valaminek, roppant életerős előfutárja, - hiszen valamennyien előfutárok, az emberi viszonylatok új típusának előfutárjai, akiknek óvatosan rejtett érzelmei és kimondatlan gondolatai mögött nem halmozódnak gazdag érzéstömegek. Bobby úgy látta, hogy ezek az emberek milyen sok mindent kerülnek ki és nyomnak el. Krisztina Alberta gondolkozása és beszédje olyan símán gördült, mintha Wells valamely szörnyű utópiájának egyik szereplő személye volna. Bobby ezzel szemben a megértésnek arra a megfoghatatlan sűrű hálójára gondolt, amelyet Tessy és ő szőttek maguk közé.

- Új emberek, - súgta maga elé és végignézett Paul Lambone új házának homlokzatán. Az ő szemében megdöbbenően újak voltak ezek az emberek. Óriási felfedezés. Most érezte csak, mennyire kimerítette idegeit a háború és mennyire fáradt ahhoz, hogy új dolgoknak a szemébe nézzen. A nagy sokaságnak egy kis tagja volt, amely a háborúból abban a reményben került ki, hogy régimódi, mindennapos emberi paradicsom fog ezentúl rájuk virradni és akik most csalódásukat azzal fejezték ki, hogy kijelentették, mi sem történt, csak elszegényedett a világ és egy része elpusztult. Túlságosan káprázott a szemük, semhogy eleinte bármit is észrevettek volna és Bobby csak most jött rá arra, hogy az európai világ gyorsabban rohan előre, mióta 1914-ben rombadőlt a fegyveres béke és íme új típusok, új gondolatformák, új eszmék, új hatások, új erkölcsök, új életmódok jelennek meg szemünk előtt. Most fedezte fel, hogy új korszak küszöbén áll, új korszak küszöbén, amely oly gyorsan közeledik, hogy annyi ideje se maradt az embereknek, hogy elsöpörjék útjából a régi kor formáit és intézményeit. Ezeket nem döntötték meg, nem irtották ki, nem zúzták darabokra, csak nem vették számba őket és épen ez volt az oka annak, hogy egy-két évig csöndben élt tovább az ember anélkül, hogy észrevette volna azokat az óriási, égrengető változásokat, amik azóta végbementek.

- Új emberek! Áll ez vajjon Sargonra is? Az ott, Sargon szobája. A pillérek között a két széles ablak. Vajjon Sargon sem akart egyebet, mint ez emberi viszonyok megállapított rendjéből új körbe menekülni? Vajjon mi a való jelentősége ennek a kis embernek és gögös nagy térképének, aki a Föld Urává akart lenni?

4.

Mikor Bobby felment Sargonhoz, hogy ezt a kérdést megbeszélje vele, nagy megrökönyödéssel állapította meg, hogy Devizes a kis embert tökéletesen ízekre szedte és saját egyéniségének darabjait tálcán kínálta fel neki. Devizes hétfőn visszament Londonba, magával vitte Krisztina Albertát is a bérelt autóban, de Lambone nagyon megkérte Bobbyt, maradjon ott még egy-két napig, hogy felvidítsa kissé a beteget. Lambone, amennyire szándékait beszédjéből kivette, körülbelül egy hétig még kint akart maradni Udimoreban, hogy itt dolgozzék. Bobby elbúcsúzott Krisztina Albertától, egy-két órán keresztül a saját gondolatain tépelődött, a délelőtti fenmaradó részét Zsuzsanna néni levelezésének, a délutánt pedig Sargonnak szentelte. Sargon, aki szemmel láthatólag jobb állapotban volt, két vánkossra támaszkodva ült ágyában és saját magának felboncolt állapotát vitatta meg ifjú barátjával.

- Egyáltalán nem vagyok fáradt, - jelentette ki Sargon. - Most egy erősítőszert szedek. Minden három órában.

A következő kijelentésén néhány percig gondolkodott, mielőtt kirukkolt vele.

- Ki ez a Mr. Paul Lambone tulajdonképpen? - kérdezte. - Nagyon kedves, hogy ilyen vendégszeretően befogadott bennünket. Nagyon. (Hrrmp!)... Barátja magának?

- Mr. Lambone egy jónevű író. Krisztina Alberta barátja.

- Krisztina Albertának sok barátja van. Barátkozók manapság a fiatalok. És ki ez a Dr. Devizes?

- Ideg orvos és azért hívták, - azért hívták, igen - hogy magát abból az intézetből végleg kiszabadítsuk.

- Szóval ideg orvos. Nagyszerűen tud diskurálni. Roppant értelmes és megértő ember. Csak az a furcsa érzésem van, ha vele beszélek, hogy valahol, valamikor, valahogyan már találkoztam vele. Vagy ez életben - vagy egy másikban. Elmosódott és ködös az egész és nem igen veszem rajta észre, hogy ugyanilyen érzések volnának benne. Nem. Talán véletlen hasonlóság az egész.

Bobby nem tulajdonított e véletlennek különös jelentőséget.

- Legutóbbi élményeimről beszélgettünk, - folytatta Sargon.

- Természetesen, - segítette előre a beszélgetést Bobby.

- Nagy zavarban vannak a kérdésben, tulajdonképpen ki vagyok én. Manapság ilyen zavar gyakrabban fordul elő, mint azelőtt. Életem java részében azt hittem, hogy Albert Edward Preemby a nevem, s egy alárendelt, nagyon alárendelt jelentőségű ember vagyok. De aztán hirtelen megvilágosodott az agyam. Rájöttem arra, hogy tulajdonképpen és valóságban senki sem lehet egy Preemby Albert Edward nevezetű ember. Önmagamot kezdtem keresni. Volt okom feltenni, - hogy miért, azt most hagyjuk el, túl hosszú história volna elmagyaráznom, - hogy én vagyok az első Sargon, a nagy szuméri uralkodó, a világ első birodalmának megalapítója. Aztán jött a baj. Hiszen részben maga is tanuja volt. Megragadtam a kormánypalcát egy októberi délután Holbornban - túlkorán. Nagyon kínos ügy volt. Elküldték oda, arra a helyre. Igen. Nagyon megrázott. Sok megalázás következett. Nélkülözés. Valóságos - piszok.

Már kétségeskedni kezdtem, nem vagyok-e mégis csak ama kis Preemby. Emberi házinyúl. Hitem megingott. Bevallom, megtántorodtam.

Fájdalmasan dűnnyögött egy-két pillanatig. De azután megnyugtatón helyezte kezét Bobby csuklójára.

- De Sargon vagyok, - mondotta. - A barátjával, Devizes doktorral folytatott beszélgetés nagyon megvilágosította elmémet. Sargon vagyok tényleg, de más értelemben, mint ahogy ezt képzeltem. Preemby, úgy vélem, egyéniségemnek csak véletlen burka volt. Azonban...

Az értelmi erőfeszítéstől a kis arc ráncokba torzult.

- Nem *csak* Sargon vagyok. Maga - maga talán nincs megvilágosodva - de maga is Sargon. Vére valamennyiünk ereiben csörgedez. Közös örökösei vagyunk. Ezt, úgy-e, könnyű megérteni. Sargon királyi trónon ült. Persze, számos felesége volt neki. Politikai és élettani szükség. Sok-sok ivadéka. Ezeknek természetesen, előkelő helyzetöknél fogva szintén. A következő nemzedék még számosabb. Mint egy kiszélesülő erkölcsi és értelmi erő táguló sugárnyalábja. Ezt be lehet bizonyítani - mennyiségtani alapon. De Devizes és én, egy darab papíron kiszámítottuk. Valamennyien Sargontól származunk, csakúgy, mint valamennyien Caesartól származunk és amint csaknem valamennyi amerikai és angol ember Hódító Vilmostól származik. Kevés ember érti ezt fel. Csak egy kis számolnitudás kell hozzá és nyomban világossá válik. Jóval Krisztus eljövedele előtt elterjedt már Sargon vére az egész emberiség körében. A hagyományai pedig még nagyobb mértékben.

- De nemcsak tőle származunk, hanem minden nagy királytól, minden nemes hódítótól, minden gyönyörű asszonytól. A sok államférfiútól, feltalálótól és teremő agyvelőtől, ha nem is közvetlenül tőlük, atyáiktól és anyáiktól bizonyára. A multnak e dús bora lüktet ereimben. Én pedig azt hittem, hogy nem vagyok egyéb, csak Preemby Albert Edward, aki Woodford Wellsben majd minden délután elindult a maga együgyű sétájára, egy hatos költőpénzzel a zsebében s anélkül, hogy bármi dolga lett volna a világon. Húsz esztendőn keresztül! Szinte hihetetlennek látszik!

A kék szem támogatást keresett Bobbynál, aki helyeslőn bólogatott.

- Ott sétáltam napról-napra az eppingi erdőben, olyan ruhában, amelyet sohasem szerettem, kissé túlzottan szabott, bőnadrágos sportruhában, amelyet a feleségem rendelt számomra - a nadrágja, mintha évről-évre bővebbé szélesbült volna és nem is sejtettem azt, hogy századok örököse vagyok, hogy az egész világ le a középpontjáig és az egek magasságáig az enyém és a magáé. A miénk! Nem éreztem, hogy valami kötelesség terhelne a világgal szemben, még nem ébredt fel bennem az önbecsülés. Nemcsak Sargon voltam én, hanem minden férfi és minden asszony, aki valaha számított a földön. Istennek örökké tartó szolgálja voltam. Ehelyett kikerültem minden lovat és minden idegen ebet és valahányszor emberek közeledtek hozzám, úgy véltem, hogy engem figyelnek és rólam beszélnek, nem tudtam, mit kezdjek a karjaimmal és a lábaimmal és zavaromban nem tudtam hová rejtem őket.

Erre a gondolatra mosolyogva elhallgatott.

- Igen érdekes volt a maga barátjával Dr. Devizessel elbeszélgetni arról a kicsinyes, tömör, emberi vakságról, amelyben olyan sokáig éltem. A nagy emberről beszélgettünk, aki valójában voltam, a nagy emberekről, akik valójában vagyunk. Valamennyi testté vált nagy emberről. Maga is, meg én is, mert a multban maga is meg én is, meg ő is, egyek voltunk és a jövőben újból eggyé válhatunk. Különváltunk, csak azért, hogy megmarkoljuk a dolgokat, csak úgy, mint ahogy a kéz hüvelykre és egyéb újjakra oszlik. Arról az időről beszélgettünk, amikor a bennünk lakó szellem az első kunyhót építette, az első hajót bocsájtotta vízre, az első

lovat lovagolta meg. E nagy eseményeket nem tudtuk pontosan körülhatárolt jelenségek gyanánt emlékezetünkbe idézni, csak úgy általában emlékeztünk rájuk. Megemlékeztünk arról a forró napról, amikor emberek egy kis csoportja először vágott át a homokos sivatagon és amikor az ember először tette lábát egy jégmezőre. Nagyon síkos volt. Azután eszembe jutott, amikor népem legelső városom köré emelt vályogfalakat. Eszembe jutott, mint vonultunk ki nyájaink megrablói ellen. Azután Dr. Devizes és én elképzeltük, mint álltunk egy hajó hátsó fedélzetén és onnan figyeltük legényeink nehéz munkáját az evezők mellett, amelyek hajónkat Izlandba és Vinlandba röpítették. Mind a ketten láttuk a képet. Megterveztük a nagy kínai falat, megszámláltam, hány latin vitorla vonult végig a nagy csatornán, amint látja, millió csodálatosan szép templomot építettem és megszámlálhatatlan szépséges szobrot, festményt, ékszereket és épületdíszeket teremtettem. Megfeledeztem ugyan róluk, de azért mégis az én kezem művei. Milliószer-millió szerelmet éltem végig - ez tény és való - amíg idáig eljutottam. Megbeszéltük ezeket egymás között, a maga Devizes barátja meg én s az előtt egy milliomod része sem jutott eszembe annak, ami tulajdonképen vagyok. Ha azt hittem is, hogy Sargon vagyok minden porcikámban, nem jutott eszembe milyen nagy örökség háramlott reám és milyen hatalmas végzet áll előttem. Most is csak az elejét látom... Örűlség feltenni, hogy én, aki mögött a mult minden kalandja és erőfeszítése felgyülemlett, megelégedjek azzal, hogy egy nevetséges, vastag, rövidnadrágos sportruhában, amely súlyos volt és kényelmetlen és amely meleg napokon feldörzsölte a bőrömet, szaladgáljak egész életemben Woodford Wells utcáin. Pedig ezt cselekedtem. Bizony ezt. Eszembe se jutott már... mást cselekednem.

- Ebben a ruhában jártam, amíg nem bírtam tovább elviselni és meg kellett állnom, hogy megvakarjam a térdeimet...

- Természetesen azzal, hogy Sargonnak, a királyok királyának neveztem magamat és az egész világ fölött akartam uralkodni. De Devizes szava szerint tulajdonképen csak szimbolikus értelemben értettem. Mert valójában mindenki Sargon, a királyok királya és tulajdonképen mindenkinek a világ fölötti uralomra kellene törekednie, hogy megmentse és uralkodjék rajta, amint ezt én akartam.

Ezzel fejezte be előadását. Szétboncolt lelkét úgy kitárta Bobby előtt, amint ezt Devizes az ölébe rakta.

5.

- S most tulajdonképen mire készül? - kérdezte tőle Bobby.

- Sokat gondolkoztam már rajta.

S egy kis ideig tovább gondolkozott.

- A dolognak egészen más képe van, - mondotta aztán, - mihelyt az ember belátja, hogy nem ő az egyedüli Sargon. Azt hittem, hogy nagy király vagyok, nagy vezér s a világ egész lakossága követ engem. Nagyon kétlem, vajjon valaha át tudtam volna érezni ilyen hivatás nehézségeit, de nem tudtam elképzelni, hogyan lehessen az ember más uton Sargon és nagy király. De most már tudom. Mindent elkövettem, ami tőlem tellett, de már akkor is, amikor beállítottam a Buckingham-palotába, tisztában voltam azzal, hogy ez a vállalkozás számomra túl nagy. Dr. Devizesnek elmondtam, hogy mivel ő is Sargon és király, ugyanolyan mértékben, mint én, mivel bárki magára öltheti Sargon szerepét, ennél fogva többé nem lehet szó trónról és palotákról, megkoronáztatásról és megválasztatásról, az ilyesmi manapság ugyanolyan elavult, mint a kőkorszakbeli szerszámok és hogy manapság a fődolog az, hogy az ember királyi egyéniség legyen és összefogjon a világ minden királyi lakosával, hogy ezt a földet magas származásunkhoz méltó lakóhellyé tegyék. Bárki, aki ezt felérti, királyi személy lehet. Az

ember egyszerű mosódás lehet, amilyen én voltam Preemby koromban és gondolatai nem foroghatnak más körül, mini egy kis mosódás nyereségei, szükségletei, hiúságai és félelmei körül - pedig de unalmas gondolatok ezek! - Vagy az ember lehet király, 10,000 király leszármazottja, minden emberi dolgok örökségének egyetlen várományosa, meg a jövő kódében váró nemzedékek legfőbb ura - aki véletlenül mosódás gyanánt él szerény száműzetésben.

Elhallgatott.

- Majd minden szavát aláírom, - jelentette ki Bobby. - Nagyon-nagyon érdekes.

- Idáig a dolog roppant egyszerű, a nehézsége csak most kezdődnek. Nem elég egyszerűen kijelenteni, hogy az ember király. Kell, hogy király is legyen. Cselekednie kell, az ember nem lehet király anélkül, hogy királyi dolgokat ne vigyen végbe. De épen ez az a pont, amely körül én meg dr. Devizes nem voltunk egészen tisztában. Sok mindent kell végig gondolni. Mi az én királyi feladatom? Mi lakik e törékeny testben - és mi vagyok én? Nem vagyok világos, de maga az a tény, hogy nem vagyok világos, megmutatja, hol kell kezdenem. Világosságot kell teremtenem, tudást kell szereznem, meg kell ismernem pontosan birodalmamat. Ez természet-szerű; még alaposabban ki kell tanulmányoznom nagy örökségemet, közös nagy örökségünket, történelmét, lehetőségeit, azoknak az embereknek a természetét, akik romlásba viszik, pontosan meg kell ismernem az üzleti világot, a gazdasági és pénzügyrendszereket és ha már mindent tisztán látok, akkor talpamra kell állnom, dolgoznom és munkálkodnom, meg kell állapítanom, milyen különleges tehetségek laknak bennem és mint fordíthatom leginkább a saját királyságunk javára. Minden király a maga külön birodalmát, a maga külön tehetségével kell, hogy felékesítse. Ebben megegyeztünk.

- Egyelőre nem vagyok tisztában, mely különös tehetségek vannak bennem. Dr. Devizes azt mondja, hogy ami őt illeti, neki az emberek lelki indítóokait és egymáshoz való viszonyát kell kiásnia. Természetes tehetsége és érdeklődése az elmegyógyászat felé hajtják. Ő már kijelölte magának a maga nagy feladatát, a maga királyi feladatát. Ami engem illet, én még nem tartok itt az önismeretben, nekem alacsonyabban kell kezdenem, szélesebb körű kérdéseken, meg kell ismerkednem a világegyetemmel, Sargon birodalmának történetével és mindama dolgokkal, amelyeket kicsinyes álmodozásaim közepette elhanyagoltam. Újból iskolába kell járnom, meg kell tanulnom, mint kell keményen gondolkoznom. Nem szeretem a fáradságot. S azonkívül türelmetlen is vagyok. Ha eszembe jut, hogy mi minden vár reám, mi mindent kell elolvasnom, mennyi dolog iránt kell érdeklődnöm, hány múzeumot és hasonló épületet kell meglátogatnom, legszívesebben kiugranék az ágyból és nyomban elkezdeném. Olyan szórakozott és felelőtlen életet éltem idáig, hogy zavarban vagyok, mert nem tudok beszámolni elpocsékoltt éveimről. Elábrándoztam őket, de boldog vagyok, hogy hamarabb ébredtem királyi hivatásom tudatára, mintsem késő lett volna.

- Hiszen egész fiatalember vagyok még. Alig multam negyven éves és ez semmi. A felét gyermek- és ifjúkorom töltötte el, a megmaradt évek javát elbámészkodtam. Nem látom semmi okát annak, hogy ne éljek további negyven évet, hisz még alig vagyok a felén is túl és ezek lehetnek életem legjobb, legértetesebb esztendei. Három-négy esztendőt fordíthatok a tanulásra, arra, hogy körülnézzek a világban, a politikával is igyekezem majd megismerkedni és szeretném azt is kifürkészni, hogy a férfiak és a nők miért kicsinyesek és szolgálalelkűek. Szeretném megállapítani, vajjon mint terjeszthetem ki azt a nagy felszabadulást, amelyben nekem volt részem. Azt hiszem a politikába is belekóstolok. Az az ember, aki nem él politikai életet, inkább hasonlít a patkányhoz, amely egy hajó belsejében él, mint ahhoz az emberhez, aki a hajót vezeti. S ezen az életben belül igyekszem megkeresni az én saját külön életemet, az én külön egyéni feladatomat. Időnek előtti ugyan, de engem úgy érzem, nagyon érdekel az örültek és az elmegyógyintézetek rejtélye. Nem értem, tulajdonképpen miért van örültség a

világon, nagyon lesújt és megdöbbsent ez a kérdés és Dr. Devizes megegyezik velem abban, hogy ha az embert egy kérdés lesújtja és megdöbbsenti, akkor az egyedüli helyes dolog mindazt, amit az ember megtud vagy megismer e kérdéstről, tudományosan rendszerbe gyűjteni. Abban a pillanatban nem sújtja le többé az embert, hanem érdekli és leköti. Mikor ott éltem abban a házban, el-elbeszélgettem egyik-másik szegény teremtéssel. Nagyon sajnáltam őket s megígértem nekik, hogy segítségükre sietek, mihelyt elkövetkezik az én királyságom és ma már tisztán látom, mit jelent az én királyságom és milyen úton kell hozzáfognom, hogy a birtokomba kerítsem. Talán később, jó idő multával, mindazt, amit ilyen intézetekről megtudni lehet, megtudok és elterjesztem és megjavítom a bennük tengődő életet, úgy, hogy ezután nem csupán bebörtönzik a beteg embereket, hanem segítenek rajtuk és meggyógyítják őket.

- Dr. Devizes gondolata volt, úgy hiszem - de lehet, hogy együtt fejtettük ki, hogy az örületben van egy komoly és jelentős cél is. Nem egyéb ez a betegség, mint leegyszerűsítés, eltávolítása minden gátlásnak és ellenőrzésnek és a természet kísérletének bizonyos fajtája. A lélek legtitkosabb dolgait ilyenkor kitergetik. De ha már szerencsétlen lelkek kénytelenek ezt a sorsot elviselni, hogy lelküket idegenek előtt kitarják, legalább illő módon bánjanak velük. Kedveskedni kell nekik, hasznukat kell venni és nem szabad őket olyan vadállatok kezére adni, amilyenek körülöttünk voltak... El sem mondhatom magának, milyenek... Egészséges perceikben - pedig ezeknek az örületeknek kivétel nélkül vannak világos percei, meg kell őket nyugtatni és vigasztalni.

A furcsa kis kerek arc, sarjadzó bajuszával és halványkék szemével bámult Bobbyra.

- Mikor magát először megláttam, - szólt Sargon, - eszembe se jutott, hogy tulajdonképen, hogyan állunk mi egymással. Én még a fejem tetejéig voltam a szájhősködésben, azt hittem, nagy próféta vagyok, király és tanítómester és az egész világ kénytelen nekem engedelmessékedni. Meg voltam győződve, hogy maga lesz az én legelső, legkülönb és legbizalmasabb tanítványom. De ma már világosabban belátok önmagamba. De más emberekbe is. Ezek az emberek körülöttem, nem híveim és tanítványaim lesznek, hanem királytársaim. Együtt kell dolgoznom a többiekkel, akik szintén új életre ébredtek nagy királyságunkért és az emberiség nagy haladásáért.

Tovább folytatta a beszédet, de szava inkább önmagához, mint Bobbyhoz szólt.

- Mindig szerettem volna a dolgokat ismerni, de most komoly akarat él majd bennem, hogy megismerjem őket. Ezentúl más ember leszek. Szinte hihetetlen, hogy még csak rövid idővel ezelőtt is tönnöm kellett a fejemet azon, hogy mit kezdjek szabad időmmel, most pedig alig várom, hogy belevágjak a dolgokba s akármilyen hosszú ideig fog tartani, tudom, hogy egyetlen percemet sem vesztegetem hiába. Csodálatos és megdöbbsentő ma szememben, hogy már tizenkét esztendeje repülnek az emberek az én királyságomban és én még sohasem ültem repülőgépbe. A magasságból kell vetnem egy pillantást e világra és lehet, hogy el kell mennem Indiába és Kínába és egyéb furcsa és csodálatos országokba is, mert hiszen ez országok is részei királyi örökségemnek. Meg kell ismerjem őket. S látnom kell az ős bozótot és a vadon erdőt is, amelyet ezután kell meghódítanom. A vadállatok a mi alattvalóink; vagy ápolnunk kell őket, vagy könyörületesen el kell pusztítanunk, aszerint, amint ezt királyságunk érdekei megkívánják. Szörnyű dolog még az állatok fölött is uralkodni. Minden állat, akár vad, akár szelíd, uralmunk alatt él. S itt van a tudomány is, az a csodálatos munka, amelyet az emberek a laboratóriumokban végeznek s csodálatos felfedezéseik mind gondjaikra vannak bízva. Ha nem értem meg őket, útjukba állhatok. Milyen vakon mentem el életem ragyogó szépségei mellett. Ha ezek a dolgok eszembe jutnak, alig tudok megmaradni az ágyban, olyan

türelmetlenül várom a percet, amikor beléjük foghatok, de azt hiszem, hörgő tüdeimet mégis kímélnem kell egy kicsit. Bizony, kímélnem, - mondotta el még egyszer.

A karkötő órájára nézett, amely azonban megállott.

- Nem tudja megmondani, hány óra van? Hét órakor megint be kell szednem valamit ebből a nagyszerű orvosságból. Csodákat művel velem. De ne bántsa, hagyja csak, az ápolóné majd ideadja... Valósággal friss életet öntött belém...

6.

De Sargon nem élt se negyven évet, se harmincat, se huszat. Épen egy nap volt híjja a hetedik hétnek, ettől a beszélgetéstől számítva. Két napig maradt még ágyban azután, hogy Bobby visszatért Londonba. Ekkor Lambone is elutazott és a beteg elviselhetetlenné vált; amint testi ereje visszatért, egyre könyvekért gyötörte az ápolónőt, olyan könyvekért, amelyeknek még a címét sem tudta megmondani. Lexikon kötetekért küldözte és amikor az ápolónő kijelentette, hogy ennek az óriási munkának hét kötete lábbadozó betegnek épen elegendő, fölkel, magára öltötte durvaszőrű házikabátját és elszánt krákogással lement a földszinti könyvtárba. Azután három napig ágyon kívül volt. A földszinti nagy teremnek könyvekkel legjobban felszerelt sarkában begyújtották a kandallót és spanyolfalakat állítottak köréje, hogy melegen tartsák. De a tonikum, amit szedett, egyre ösztökelte és semmi áron sem maradt meg a védett sarokban.

Az ápolónő úgy látszik, egy gyenge, panaszos természetű leány volt, aki felsőbb engedély nélkül nem mert cselekedni. Devizesnek megtelefonálta a dolgokat Londonba, de úgy látszik, nem tudta megértetni vele, hogy Sargon rendetlenkedése milyen súlyos természetű. A legsúlyosabb bajt azonban akkor követte el, amikor hét órakor nem akart lefeküdni, hanem télikabátban és sállal kiosont a házelőtti erkélyre, de a lábán nem volt egyéb, csak papucs, a csupasz lábát és bokáját szabadon érte a hideg szél. A partmenti világítótorony lassan forgó és időnként felvillanó fénysugara, amely végigsugárzott a ködbevesző halmokon, a tiszta csillagos éjszakában ellenállhatatlan erővel vonzotta a beteget e méltóságos fénynyalábok, Sirius, a ragyogó fehér csillag és az Orion nyugalmas szikrázó glóriája felé. Tiszta novemberi éjszaka volt, de a fagy a levegőben lógott. Az ápolónő hallotta köhögni és utánarohant. Lambone messzelátóján keresztül figyelte a Sírúst és az ápolónőnek úgyszólván erőszakkal kellett őt bevonszolnia. A szegény leány is elvesztette a nyugalma és igen kínos kézítása támadt köztük.

Másnap már nem tudott felkelni. De azért ide-oda hánykolódott, az ágyban kitakarta gyulladásba hevült mellét, mialatt olvasni próbálgatott. «Nem tudok semmit», egyre ezen panaszkodott. Egy időre jobban lett, de azután nagyon valószínűleg a nyitott ablak mellé ült éjszakának idején és hosszú időn keresztül bámulta a csillagokat. Visszaesés következett ezután, körülbelül egyheti küzdelem s rövid delirium után nagyfokú elgyengülés és végül egy éjszaka mélyén a halál. Egész egyedül volt, amikor meghalt. Bobby egyáltalában nem várta a halálát. Nagy megdöbbenéssel vette a hírt Krisztina Alberta útján. Nem mondták el neki egy szóval sem, hogy Sargon rosszul van, vagy hogy engedetlenül viselkedett, szinte irigykedve gondolt rá, úgy képzelve, hogy ereje és állapota egyre javul és gyarapszik és napjait növekvő boldog kíváncsiság tölti be. Már türelmetlenül várta, mikor beszélhet megint vele és mikor figyelheti meg ez elkésett furcsa serdülés újabb változatát. És mintha most egy érdekes történet kellős közepén ért volna hirtelen véget, mintha egy regény befejező fejezeteit durván és értelmetlenül kitépték volna.

A kárbavesztett rokonszenv e hangulata lengett Sargon temetése körül. Bobby kiment Golders Greenbe Sargon elégetésére. Későn érkezett Billy társaságában. A koporsó, amelyben a kis

test pihent, készen állott már, hogy becsúsztatassák a kemencébe, a pap már elvégezte a búcsúztatást. Kevés ember volt a kápolnában. Krisztina Alberta az anyja temetésekor viselt gyászruhában az első padban ült Devizes és Lambone között. Mögöttük komoly és részvevő arccal ült Fay és Harold Crumb, csodálatosképen mély gyászban és mind a kettő elmélyült figyelemmel követte a szertartást két imakönyvből. Egy kellemetlen, hosszú báránypéjú, apró szemű ember fordult meg és bámult Bobbyra, mikor belépett. Egy igen széles szőke asszonyság kísért, aki gyászruhájában mintha ágy alatt töltötte volna az éjszakát. Az elhunyt rokonai? Kétségtelen rokonkölsejű emberek voltak. Mögöttük egy fiatal nő és két öreg asszonyság, nyilván egyszerűen annak a szenvedélyüknek hódoltak, hogy minél több temetésen vegyenek részt. Ők tették teljessé a gyülekezetet.

Krisztina Alberta szokatlanul kicsinek tűnt fel és két idős barátja szinte árnyékba borította. Odakünn szürke nap borongott és a gyülekezet általános képe ritkás volt és szomorú, nyirkos és fagyos. Az orgona szólott, amikor Bobby bejött és úgy vélte, soha életében ilyen kevésbé muzikális orgonát még nem hallott. A gyászistentisztelet folyamán egyre hamisabb, nagyképűbb és teológikusabb hangokat hallatott. Hiába - gondolta Bobby, ez a hűvös angol államegyház nagyon kopott, nedves köntös egy sóvárgó lélek számára, de végre is mi mondani-valója lehet a világ bármely vallásának a halál színe előtt. Vallástudományi szempontból tulajdonképpen örvidenünk kéne, valahányszor egy derék ember meghal, de nem akadt még olyan vallás, amely elég bátor lett volna ezt bevallani. Egyik sem tud őszintén és merészen a szemébe nézni e rideg és döbbenetes kérdésnek. Vajjon e koporsó falai mögött nyugvó valami meghallotta-e egyetlen hangját is e szomorú színjátéknak.

Bobby gondolatai gyújtópont gyanánt gyűltek a koporsóban nyugvó csöndes és szótlan valamire. A kis ember arca szokatlan, viaszos méltósággal pihent, a kerek, kihívóan ártatlan szemek bezárultak és kissé beestek. Hova tűntek azok a gondolatok és remények, amelyekre Bobby néhány héttel ezelőtt figyelőn hallgatott. Sargon akkor azt emlegette, hogy repülni fog, hogy meglátogatja Indiát és Kínát, hogy nemes munkát fog végezni a világban, azt mondta, hogy életének fele még ezután várakozik rá. Mint mikor a késő tavasz első verőfényes reggelén kitárja szirmait egy virág. És kiderült, mindez hiú ábránd, a halál ajtaja ekkor már lassan bezáródott mögötte.

Bizonyos az, hogy ezek a reménységek éltették őt, ha valamiben, úgy ezekben lüktetett az az élet, amely él és nem tud meghalni, de vajjon az a tárgy, amely a koporsóban pihen, az életet jelentette-e? Nem. Nem, a koporsóban nem volt más, mint egy fénykép, egy merev öntvény, levágott körömhulladék. Bobby agyvelejében egymagában több volt Sargonból, mint a koporsóban. De hova tűnt Sargon? Hova tűntek álmai és kívánságai?

Bobby figyelte a búcsúztató pap szavára, amely menekülő madár gyanánt messze röpdösött hullámozó gondolatai fölött. «Emberek azonban mondani fogják, miként támadt fel mégis a halott és mely testet ölt feltámadása után? Oh, dőre emberfia, a mag, mit elvetsz, csak a mag halála után csírázik ki. És amit elvetsz, nem azon test, amely ezek után ölt alakot, hanem pusztá mag, amely a véletlen akarataképpen egyként lehet búza, avagy más nevű gabona. De Isten olyan testet ad nekünk, amely akarata szerint való és minden mag az ő teste szerint ölt alakot...»

- Furcsa, csavaros, ötletes ember ez a Pál - gondolta Bobby. - Tulajdonképpen mit keres itten? Furcsa ember. Rossz modora van az egyháznak, dőre embereknek nevez bennünket s a hasonlat a romlandó maggal nem valami találó. Mert végeredményében a mag a legtisztább, a legéleterősebb növényi anyag, amelyet a földön találunk, amelyet a tiszta agyagba kell elvetni. Csírázó növényt megrágyáz ugyan az ember, de a mag mentes minden szennytől. Furcsa, hogy ez a halotti búcsúztató ezt a különbséget, ezt a választóvonalat az új meg a régi élet

között ilyen erősen megvonja. S hogy ami kicsírázik, egészen másvalami lesz, mint volt az, amelyet elvetettek.

Bobby ezt idáig sohasem vette észre, sohasem tűnt fel neki, hogy az apostol milyen makacsul hangsúlyozza, hogy semmiféle test, semmi a földön élő, semmiféle egyéniség változatlanul vissza nem tér.

«Más a mennybéliek dicsősége és más a földieké, más a nap dicsősége és más a holdé és megint más a csillagoké, mert egyik csillag dicsősége különbözik a többiek seregétől.»

Tulajdonképpen mit akar ez mondani? Vajjon helyesen fordították-e le? Vajjon mit keresett Pál apostol Korintoszban és végeredményében mi az oka annak, hogy az egyház képtelen velünk a magunk nyelvén beszélni, hanem levantinus okoskodással főz le bennünket? És vajjon ez a hasonlat a maggal megállja-e a helyét? Ami magból származik, az halálra van szánva, ép oly kevésbé halhatatlan, mint a növény, amely termette. Túlgyorsan beszélt ez a pap, hogy az ember minden szavát követhesse, pontosan és figyelmesen, sokkal okosabb, ha otthon kezébe veszi az ember az imakönyvet és elolvassa.

«Óh, sírgödör, merre van a Te dicsőséged? Oh, halál, merre van a Te győzelmed?»

«A halál fegyvere a bűn és a bűn ereje a törvényben vagyon.»

Nem, ezt nem lehet így végig követni. Egészen értelmetlenül hangzik, az ember a gondolatkapcsolatot nem ismeri fel. Mint mikor az ember olvas, valakire figyel, aki messzibb van tőlünk, semhogy a szavát tisztán halljuk, de sokatmondó hangokat hallat és mozdulatokat tesz kezével.

A búcsúztató kínos szünethez ért. Mindenki mozdulatlanul, megdöbbenve állott a helyén.

«Földi asszonytól született embernek rövid élet adatott e földön. Felnövekszik, aztán levágatják, valamiként a virág és eltűnik, valamiként az estéli árnyék.»

Láthatatlan kezeiktől elindítva, a koporsó a kemence ajtója felé siklott, amely felnyílt, hogy magába fogadja. Mély harsogás zúdult fel, olyan hang, mint egy hatalmas, robogó vihar hangja, elemi, kaotikus erejű zúgás...

Az élet nem egyéb, mint halvány szaggatott képsorozat egy kis égitesten. De a lángok iszonyú erővel zúgnak, a nagy szelek robognak, fölviharzanak a legtávolabb eső csillagok a világűr megmérhetetlen mélységeiben. E mélységes tomboló tumultus igaz hangja az élettelen anyagnak, nem a halott anyagnak, mert ami sohasem élt, az nem lehet halott, hanem az élettelen anyagnak, amely az életen kívül, fölötte áll és alatta is.

Mindenki, aki e kápolnában volt, némán, riadtan eltörpülve, mintha összekuporodott volna maroknyi emberkékké mindaddig, míg e léleknélküli falánk üvöltés a kemence ajtajának bezárultával el nem hallgatott.

NEGYESEDIK FEJEZET. Május Udimoreben.

1.

Bobby tökéletesen megfélekezett az elemi erők e pillanatnyi látomásáról, amelyre a kemence nyitott ajtaján vetett egy pillantást, mert a természet rendelkezésénél fogva az ilyen dolgok eltűnnek az emlékezetből. Zavarják az élet folyását. De a pap hangja, aki a kápolnában szent Pál szavait sietősen elmormogta, valamint a csendes jelenet, amint a halottégető ajtaja előtt várakozott a kis koporsó, hogy az örökkévalóságba taszítsák, valamint az elszórt fekete ruhás gyászolók a sárgás padok között igen élénken visszatért emlékezetébe, mihelyt Lambone azokat a közismert mondásokat kezdte idézni és forgatni, amelyek a romlandó és romlatlan anyag közötti különbségről szólnak és kifejtette előttük a saját fantasztikus filozófiáját. Bobbynak már rég megvolt az a terve, hogy a halotti szertartás imáit egy ízben alaposan és figyelmesen végigolvassa, de eddig még nem tette meg és most nagyon sajnálta ezt a mulasztását. Ennek köszönhetette, hogy Tarsusi Pállal egyetemben könyörtelenül ki volt szolgáltatva Paul Lambonenak, azt pedig nagyon jól tudta, hogy Paul Lambone kedves szokása szellemesen travesztálni az idézeteket.

Meleg, komoly, csendes májusi este volt és Lambone vendégei vacsora után nyugodtan üldögéltek a szürkületben; egyesek a ház előtt, mások nyugvószékekben a terrazon. Szótlanul nézegették a völgyi rétet és a nyugalmas tengert. Az égbolt egy sötétkék üveggömb belsejéhez hasonlított, amelyen egyre gyarapodó számban gyűltak ki csillagos himzések. Rye és Wynchelsea mélyen alattuk kuporodtak a parton, nagy, alacsony fekete-foltok, amelyen itt-ott gyűltak ki gombostűhegynyi világosság gyanánt az utcai lámpák és az ablakok. Kint a tengeren távolodó pósthajó kivilágított ablaksora csillogott. Gyors és kitartó mozdulattal söpört végig a világító torony sugárnyalábja a tenger messzi tükrén, közelebb ért, megvilágította a beszélgető vendégek arcát, betűzött a szobába, hirtelen felvillantott egy-egy templom-tornyot vagy egy facsoportot, azután megint az éj sötétjébe tüntette őket, megfélekezett róluk és tovább suhant, de hamarosan újból visszatért, keskeny fehér fényhasáb, amely a föld színén gyorsan és messze suhant.

Ha az ember nem figyelt hosszan a beszélgetésre, lassanként észrevette, hogy milyen sűrűn szól a bokrok közt a csalóány. Nemrégiben érkezettek délvidékről. Egy, de lehet, hogy kettő a ház tövében álló fán ülhetett, a többiek a távolból szöttek halk és édes hangokból áttetsző fátyolt a látható világegyetem fölé.

Bobby a szoba és a terras között az egyik lépcsőfokon ült, hátát az egyik oszlopnak támasztotta és a földre tette maga mellé üres kávéscsészéjét. Idetelepedett Krisztina Alberta lábai elé, aki mélyen és rendkívül hallgatagon süppedt egy hatalmas karosszék karjai közé. Arca a szürkületbe veszett, csak néha pillantott meg a cigaretta felcsillanó tűzénél furcsa és idegenszerű vörös fénnyel övezett arcot. Pedig ez este olyan bizalmas volt hozzá, mint senki a világon, megcsókolta Bobbyt és megcibálta a fülét, Bobby pedig megcsókolta a leány mezítelen vállát és karjai közé szorította. Devizes is hallgatag volt és szórakozott. Szemben ült Krisztina Albertával, az ajtó másik felén és olyan sötétbe borította őt a szürkület, hogy kivéve, ha a világítótorony sugárnyalábja megvilágította, csupán fénylő cipője és világos harisnyája látszott ki a sötétből. Volt idő, amikor Bobby azt hitte, hogy Devizes szerelmes Krisztina Albertába és az a furcsa megmagyarázhatatlan érzés volt benne, hogy bizonyos mértékben a leány vagy ma vagy a múltban szerelmes volt Devizesbe. Valahogyan megmérhe-

tetlen mélységet érzett kettejük viszonyában, de azt nem tudta megállapítani, merre keresse e mélységeket. Ha Krisztina Alberta szerelmes volna Devizesbe, megmondta volna neki.

Bobby nem tudott okot találni rá, hogy miért ne tette volna, de ma oly erővel ölelte magához Bobbyt és oly szenvedéllyel csókolta meg, hogy lehetetlen volt azt képzelni, hogy másba szerelmes.

Pedig az elmúlt három-négy hónapban igen sűrűn volt Devizzel együtt. Bobby tisztán látta, hogy a leány szelleme mint símul és mint alakul át, mialatt ezzel az emberrel beszél, a szavait idézni szokta és pontosan ugyanolyanokat szokott mondani, mint Devizes. Ez a bizalmas viszony igen kellemetlen volt és igen nagy megpróbáltatást jelentett Bobbynak és akkor hirtelen reájött arra, hogy Devizes sohasem volt a leány szerelmese, sohasem is lehetett, a mai napon pedig ezt igen alaposan bebizonyította, maga Krisztina Alberta.

Most Bobby rabszolga módjára, de büszke szívvel üldögélt a leány lába előtt, egészen közel símulva hozzá. Devizes pedig távol ült a sötétben tőlük jó három lépésnyire.

Kivéve az örökké és változatlanul beszédes Lambonet, a társaság nem volt igen hangos és ez éjszaka még csendesebb volt, mint valaha. - Tulságosan tökéletes ez a világ, - jelentette ki Margarete Means. - Én nem tudok beszélgetni. Csak hálás vagyok Istennek azért, hogy élek - és mélyen kuporodott a terasszon álló fekvőszéke mélyébe. Ez a leány volt az, akit Devizes - két héttel ezelőtt jött rá Bobby egész hirtelen Londonban, - feleségül készül venni. Váratlanul jelent meg a színen, hogy szétrombolja azt a háromszöget, amely Bobby képzeletén uralkodott; édes-édes, csinos, törékeny kis jószág volt. A szürkületben olyan halványnak és törékenynek látszott, mint egy árnyék és kiváló zongorista volt. A múlt éjszaka két teljes óra hosszat játszott. Paul nővére, Miss Lambone valahonnan Nyugatangliából került a színre, hogy a jegybenjáró párra tekintettel, a háziasszony szerepét játssza. Bobby szeretett volna egyet-mást megtudni Margaretről, de Krisztina Alberta egyáltalán nem volt hajlandó róla beszélgetni. - Tudja - jelentette ki röviden, - Margaret tárta fel a zene kapuját Devizes előtt és ez sodorta őket egymáshoz. Igen eszes, igen tisztafejű és eszes leány.

- Hírét sem hallottam eddig, maga nem közölte velem, hogy jegyben járnak.

- Sokat jártak együtt hangversenyekre és egyéb helyekre. Sokkal régebben ismeri őt, mint engem.

- Mikor találkozott először Devizzel?

- Abban az időben, amikor édesapám a Midgard Streetre költözött, nem korábban. Alig hat hónapja. Paul Lambone vezetett be hozzá, hogy tanácsot kérjek apám betegségét illetőleg. Ők ketten viszont már több, mint egy éve jártak együtt. Eleinte azt hittem csak a zene fűzi őket egymáshoz. Olyan langyos barátoknak látszottak és nem hittem, hogy Devizes feleségül akarja venni. Egészen hirtelen szánta el magát.

Krisztina Alberta elgondolkozott.

- Bizony ilyen a világ rendje Bobby, a sok apróság felgyülemlik és akkor az ember hirtelen elhatározza magát.

- Hát Margaret tévovázott talán? Talán megváratta Devizes?

- Nem ő, - felelte Krisztina Alberta feltűnően rideg hangon.

- Nem, - mondotta. - Devizes határozta el magát.

Mintha megérezte volna, hogy még egy szóval kell megvilágítani a helyzetet és ezért hozzá tette.

- Ő sem tett egyebet, mint levonta a helyzet következményeit.

2.

Bobby ezúttal volt másodszor Udimoreban. Paul Lambone hirtelen határozta el, hogy vendégül hívja meg ezt a társaságot, nyilván Devizes eljegyzésének örömeire. Közben Bobby elég sűrűn találkozott Krisztina Albertával és óriási mértékben megnövekedett benne a hozzátartozás érzése. Betöltötte egész életét. Folyton álmodozott erről a leányról attól az időtől kezdve, amikor még csak kék szeműnek és törékenynek képzelte el és ettől kezdve a leány egyebet nem tett, minthogy a fiú álmait szilánkokra szakítsa. Ez tette őt olyan mélységesen érdekessé és Bobby minden érdeklődése lassanként a leányra gyűlt össze. El akarta venni feleségül csak azért, hogy érdeklődésének e fontos tárgyát el ne veszíthesse, de Krisztina Alberta kosarat adott neki - kétszer. - S az ilyen esetekben szokásos udvarias frázisokat sem használta.

- Szó sincs róla Bobbykám - mondotta, - nagy baj lenne, ha megtenném, nem vagyok az a nő, akinek tart.

- Sohsem az, tudom, - felelte a fiú. - De én nem törődöm vele.

- Maga a legdrágább pajtásom, - felelte Krisztina Alberta, - és én borzasztóan szeretem megcibálni a haját.

- Hát akkor miért nem tartja meg mindörökre magának?

- Mert az szörnyű volna, - felelte Krisztina Alberta - és ezzel a leánykérés el volt intézve.

Sokat jártak együtt, sok szabad idejüket töltötték együtt, kivéve ama szomorú estéket, amikor Krisztina Alberta cserbehagyta őt, csak azért, hogy Devizes felé menjen színházba, vagy sétálni, vagy hogy elmenjen Devizeshez beszélgetni. Sohsem habozott, ha választani kellett Bobby és Devizes között. De azért Bobbynak is volt benne része bőven. Krisztina Alberta nem igen volt járatos színházak, mulatók, kocsmák és tánchelyiségek körül és Bobby előzékenyen és óvatosan elárulta szakértelmét e téren. A Malmesbury házaspár meglehetősen elhagyatottnak érezte magát, Zsuzska pedig viharos haragjának sűrűn adott kifejezést azért, mert Bobby gyakran elmaradt az esti lefektetés szertartásától. - Tessy - jelentette ki Bobby - mindig az ő legdrágább barátnője marad, de ha a régi jó szokás szerint kiöntötte szívét és ezt mindannyiszor megcselekedte, valahányszor Krisztina Alberta Devizes felé töltötte az estét, akkor meg kellett neki mondania, hogyan áll Krisztina Albertával, Tessy viszont ellentmondást nem tűrő hangon tiltakozott az ellen, hogy a Krisztina Albertáról szóló mesét végighallgassa. Bobbyt rendkívüli mértékben meglepte és lesújtotta, hogy Tessy ennyire képtelennek mutatkozott arra, hogy kellő módon értékelje Krisztina Alberta számtalan érdekes és elragadó tulajdonságait. Vak volt Tessy az ő szemében, mintha szinte azt az álláspontot hangsúlyozná, hogy Krisztina Alberta semmivel sem különb, mint amilyen az ilyen nő szokott lenni és viszont ő sokkal különb ennél. Ez elidegenítette őt Bobbytól és ez nagy szomorúság volt a fiúnak.

Mivel Krisztina Alberta jó volt és minden kétséget felül érdekes s megdöbbentő iramban bontakozott ki a lelki képessége és a világról szóló ismerete. Valahányszor találkozott vele, mindig felnőttebbnek látta, gondolkozása mindig teljesebb, gazdagabb és parancsolóbb színben tűnt fel. Szinte minden percét fenéig kiürítette életének. Mostanában Marbride vezetése alatt dolgozott az egyetemen és leírhatatlan lelkesedéssel vetette magát új tanulmányaira. Halálosan szerelmes volt az összehasonlító bonctanba. Bobby mindig azt hitte, hogy az összehasonlító bonctan száraz és pedáns tudománya a csontoknak, de Krisztina Alberta szerint ez a tudomány az élet egész történetét új világossággal öntötte el a szemében.

A leány háromszor elvitte a fiút a kensingtoni természettudományi múzeumba, hogy megmutassa neki a pompás felfedezéseket, amelyek szellemét megbolygatták. Megértette vele, hogy egy madár szárnycsontjai vagy egy tűzkő pattintásai tízmillió év előtt kihamvadt viharokat, verőfényt és szenvedélyeket tud életre ébreszteni.

Aztán egészen hirtelen, egy héttel ezelőtt, Krisztina Alberta végre beleegyezett abba, hogy férjhez menjen Bobbyhoz. Egy héttel azelőtt kétszer kosarat adott neki, de e visszautasító válaszokat most visszavonta. De a módja annak, ahogy most beleegyező válaszát megadta, mint minden cselekedete, megdöbbenő és megfélemlítő volt. Egy vallomással tartozott a leány Bobbynak s mindaddig míg ezt a vallomást magában alaposan meg nem hányta, nem tudott válaszolni s Bobby úgy vélte, hogy ez egymagában is teljes és tökéletes magyarázatát adja a leány eddigi vonakodásának és egész viselkedésének.

Hampton Courtba hívta ki Krisztina Alberta a fiút. De a palota kertjébe nem mentek be, mert a kerítésen keresztül is látták, hogy a nagy fásor gesztenyéi teljesen virágba borultak s ehelyett a tó partjához indultak s onnan tovább a viruló hársгалыак árnyékába. Az elkésett tavasz most nagy igyekezettel állított be, ragyogó, meleg verőfénnel. A fák pompásak voltak. Mintha egy világos zöld tenger zuhogó ágyúlövésektől felkorbácsolva, meleg habzó tajtékot verne. A kék égen zúgott a napsugár.

- Most, hogy beállított, hirtelen borult ránk a tavasz, - jegyezte meg a leány.

A fiú érezte, hogy a leánynak valami mondani valója van és szótlánul várta.

- Sohsem tudtam Bobby - s az idén sokkal kevésbé, mint azelőtt - vajjon a tavasz az év legboldogabb korszaka-e, vagy a leggyötrelmesebb, legnyugtalanabb-e. Mindenki és minden élő lény szerelmes ilyenkor.

- Én nem vártam meg a tavaszt, - felelte Bobby.

- Van olyan béka is, amelyik nem talál vizet, - válaszolta Krisztina Alberta.

- Ahol béka van, ott víz is akad, - felelte Bobby.

- Mindenki házasodik, mindenkit feleségül vesznek, - szólt a leány. - Azt hittem, hogy ha más nem, Dr. Devizes vigasztalhatatlan özvegy marad. De a tavaszi hullám őt is elsodorta. Mindenkit elragad magával.

- Magát is?

- Nem tudom. Komiszul érzem magamat Bobby, csupa nyugtalanság vagyok, egész testem bizsereg.

- Miért akaratoskodik?

- Az ember egyedül gyötrődik.

- Hiszen nincs egyedül!

- De körülbelül.

- Hát én?

- Drága Bobbykám, mit akar maga tőlem?

- Magát! Magával akarok lenni. Mindig magával akarok együtt lenni. S azt akarom, hogy szeressen.

- Kedves magától.

- Ó nem elégszem meg egy jó szóval!

- Ide hallgasson Bobby, - szólt most a leány s aztán hosszan hallgatott.

Mikor újból megszólalt hangja erőltetetten közönyösen csengett.

- Sokra tartja maga az asszonyi tisztaságot Bobby? Tud-e szeretni olyan leányt, aki nem maradt meg tisztának?

Bobby hátrahőkölt, mintha valaki arcul ütötte volna. Egészen elfehéredett.

- Hogyan érti ezt? - kérdezte aztán.

- Ahogyan mondom, - felelte Krisztina Alberta.

Egy ideig egyikük sem szólt egy szót sem.

- Hiszen magának is megvoltak a maga kalandjai, - csapott le a leány. - Franciaországban. Mint valamennyiünknek.

Erre Bobby nem felelt.

Bobby világa egy kis időre tökéletesen elborult.

- Szerette azt az embert? - kérdezte aztán.

- Ha szerettem is valaha, ma már nem emlékszem rá. Tiszta kíváncsiság volt. S a nyugtalan érzés, hogy az ember felnőtt. S a szigorú tilalom, hogy ilyesmit nem szabad megcselekedni. Nem, - azt hiszem tökéletesen hidegvérű voltam. Hűvös kíváncsiságból tettem meg. Szerettem. Csinos fiú volt, talán azt szerettem rajta. Aztán nagyon elidegenedtem tőle... De ezt meg kellett mondanom Bobby. Így állnak a dolgok.

Bobby óvatosan mérlegelte a válaszát.

- Ha más lányról volna szó, nem nyelném le. De maga - maga egészen más! Magát szeretem. Hogy mi történt azelőtt magával s mi nem, azzal nem törődöm. Legalább is nem törődöm vele annyit.

- Biztos benne, hogy nem törődik vele?

- Tökéletesen.

- Egészen biztos?

- Igen.

- Ettől a perctől kezdve elfelejti, máris elfeledte azt amit meséltem Önnek? Úgy elfelejti, amint én kívánom?

- Ha maga kívánja, hogy elfelejtsem, akkor elég gyorsan kiverem a fejből. Egyáltalán nem számít többé. Most már magam is belátom, hogy nem számít.

- De az ég szerelmére, miért akar feleségül venni Bobby? Mi van bennem olyan kíváncsós? Csúnya vagyok, kapzsi, durva és következetesen tapintatlan. Se tiszta nem vagyok, sem odaadó.

- De viszont szünet nélkül érdekes. Egyenes, gyors és végtelenül szép.

- Mondja Bobby, de igazán. Ilyennek lát engem?

- Igen. A modorom nem árulja el? Maga ezt nem *tudta*?

- Igen, - felelte Krisztina Alberta komolyan. - Azt hiszem tudtam.

Egy lépést tett a fiú felé, aztán keresztbefont karokkal megállott előtte. Mereven néztek egymás szemébe és Bobby pislogni kezdett, mintha nyomban sírva fakadna. A leány arca komoly volt és felindult, de amikor a fiú szemébe nézett, mosoly tört a komoly álarcon keresztül. A komolysága eltűnt. Egészen más Krisztina Alberta volt e percben. Hirtelen a lehető legvidámabb élőlénné változott a fiú szemében, bizalmas és kissé szemtelen teremtéssé.

- Bobbykám, ha itt, most e percben megcsókolna, becsuknának e bennünket vajjon?

Bobby számára nem volt gyönyörűsegebb valami, mint Krisztina Albertát karjaiba zárni. Új Krisztina Albertát fedezett fel e percben, alig néhány centiméternyi távolságból megcsodált Krisztina Albertát, egy megdöbbenően gyönyörű Krisztina Albertát. Szinte azt képzelte az ember, hogy ez a lány sohasem élt másért, csak azért, hogy Bobby szeresse őt.

- Haladunk Bobby, - jegyezte meg Krisztina Alberta rövid csönd után. - Most pedig kezdjük előlről Bobbykám. Úgy látom senki sem néz bennünket...

3.

Sem Lambone, sem Devizes nem árult el meglepetést eljegyzésük híre hallatára. Szinte kínos volt arcukról leolvasni, hogy rég várták ez örömdetes eseményt. A fiatal pár, Devizes és Miss Means kíséretében úgy érkezett meg Udimorebe Miss Lambone terebélyes védőkarjai alá, mintha kezdettől kezdve az egész társaság egymásnak szánta volna őket.

De Udimoreben újabb meglepetések és megdöbbenések vártak Bobbyra. Szombaton Krisztina Alberta nem igen volt szerelmes, sőt mondhatni alapos rossz kedvében volt. Úgy látszott, sokkal többet törődik azzal, hogy Dr. Devizes feleségül készül venni Miss Meanst, mint azzal a sok szerelmes figyelemmel, amit Bobby készült mennyasszonyára árasztani. Ügyet sem vetett a fiú apró mesterkedéseire, amellyel egyedüllétüket igyekezett valahogyan biztosítani. Tea után a két jegyespár teniszt játszott, amíg ebédre nem kellett átöltözködniök. Krisztina Alberta régen kikerült már a gyakorlatból s igen kapkodva játszott, viszont Margaret olyan kedves ügyességgel forgatta a labdaverőt, hogy Krisztina Alberta szívében felforrott a lappangó harag, ami Bobby finom megfigyelőképességét természetesen nem kerülte ki. Bobby úgy látta, hogy Devizes is észrevette Krisztina dühét, de az áldott Miss Means semmit ezen a kerek világon Devizesen kívül meg nem látott.

Vasárnap reggel Krisztina Alberta távoli harangzugások közepette sétára vitte a vőlegényét Brede Castle felé.

Sétaközben aztán bejelentette Bobbynak, hogy még sincsen szándékában feleségül menni hozzá.

Bobby tiltakozni próbált. - Hát nem szeret?

- Nem csókoltam meg? Nem öleltem meg? Nem tépáztam meg a haját?

- Akkor miért nem akar a feleségem lenni?

- Senkihez sem megyek feleségül. Nem szeretek senkit. Természetesen magát kivéve. De még magához sem mehetek férjhez. Igen, Bobby azt akarom, hogy szeressen valaki, de nem akarok senkinek a felesége lenni.

- De miért? Csak nem a régi okból?

- Nem. Erre maga különben is a szavát adta. De mindegy, mégsem akarok a maga felesége lenni Bobby... Azt hiszem azért, mert nem akarom a magam életét más ember életéhez fűzni. Nem akarok feleség lenni. Szabad és független életet akarok élni. Erről van szó Bobby. Szabad akarok lenni Bobby, hogy növekedhessek.

Bobby torkán tiltakozó hangok törtek ki.

- Nem akarom, hogy valaki éveken keresztül figyelje a növekedésemet. Maga Bobby pedig szünet nélkül figyelne engem. Tudom, hogy ezt tenné!

Hiába mondta Bobby, hogy nem. Bizony ezt tenné.

- Nem tudtam, hogy a dolgok ilyenné tesznek amíg meg nem ígértem, hogy a felesége leszek. Amikor megígértem, igazán a felesége akartam lenni - komolyan mondom. Abban a percben szörnyen vágyódtam, hogy egészen szorosan simuljak valakihez, amilyen szorosan csak lehet, hogy valaki kedves szavakat súgjon a fülembe és én a melléhez tapadhassak. Nagyon megvigasztalt Bobby. Maga általában nagy megnyugvás nekem, örültem fáj a szívem, ha nincs a közelemben. De úgy-e, milyen közel vagyunk egymáshoz Bobby, mikor szeretjük egymást s mennyire távol esünk egész idő alatt amikor nem merünk a saját lelkünkbe pillantani.

- Drága, drága fiú vagy Bobby. Olyan meleg és jószívű, hogy hálátlan cselekedetnek látszik, ha nem ajándékozom magamat két kézzel magának. De hiába, nem tudom megtenni. Talán nem is vagyok normális asszony. Vagy valami észrevétlenül ragadt a karmai közé. Lehet, hogy az élet valami fontos dolgot elütött a kezemről... Nem tudom Bobby. Szörnyen kívánom, hogy valakim legyen, szörnyen kívánom magát és mégis, egyáltalán nem kívánom. Inkább menten haljak meg, semhogy olyan asszonyos jószág legyek, mint Margaret Means. *Ha ez a házasság!...*

- Pedig én azt hittem, - szólalt meg Bobby, - hogy azok után, amik köztünk történtek...

- Nem.

- Akár tíz évig is elvárok magára, - folytatta Bobby, abban a reményben, hogy megváltoztatja az elhatározását.

- Nincs magánál kedvesebb vigasztaló, - felelte Krisztina Alberta és hirtelen elhallgatott...

Aztán váratlan mozdulattal két kezét a fiú két vállára tette, a mellére borult és szenvedélyes vad zokogásban tört ki.

- Ó drága Bobbykám, édes szerelmesem, de buta vagyok én ugye?

Egy ideig a mellére borult. Aztán kibontakozott karjaiból és a szemét törülgetve a régi jólismert Krisztina Alberta állott előtte, csak éppen a könnyek nyoma látszott meg az arcán.

- Ha az asszonyok nem tudnak jobban uralkodni érzelmeiken, akkor legokosabb ha vissza vonulnak a hárembe. Kettőt egyszerre megmarkolni nem lehet. De nem megyek mégsem feleségül magához. Nincs olyan férfi a világon akihez elmennék feleségül. Szabad és független asszony leszek Bobby. Mától kezdve.

- Nem értem, - felelte Bobby. - Igazán nem értem.

- De ez nem jelenti azt, hogy nem kívánom a maga szerelmét.

Bobby valósággal elbámészkodott. - Bobby! - súgta a leány és szinte lángba borult. Bobby erre újra karjaiba zárta és szorosan magához ölelte, arcát és fülét a leány arcához szorította, megcsókolta, aztán újra meg újra megcsókolta s úgy érezte, hogy méltatlan mindkettőjükhöz

az a gondolata, hogy nincs élvezetesebb csók a világon, mint a sósízű könnyekkel áztatott csókok.

De azért mégsem megy hozzá feleségül. Kiragadta magát a vőlegény karjai közül és ime mégis itt piheg a karjai között.

Szörnyen megdöbbenett az, ami köztük történt, bár az egész világos volt előtte, hogy az eljegyzés vége egyáltalán nem jelenti a szerelmeskedés végét. Akárhogyan áll is a dolog, a szerelem megmaradt. A bolond is megértette, hogy ez a tavasz a szerelem ideje. Május uralkodott korlátlanul a földön. Fehér orgonabokrok virultak a fejük fölött és az útmenti almafákról lassan peregtek le a szirmok a reggeli szellőben.

4.

Bobby a szürkületben üldögélt barátai társaságában és azokra a dolgokra gondolt, amelyek a nap folyamán érték, Krisztina Alberta sósízű könnyeire gondolt és a leány szakadatlanul bonyolódó furcsa viselkedésére. Még mindig szörnyen el volt csodálkozva, de most már megülledett e csodálkozás, megnyugodott, meghiggadt. Úgy látszik, ő meg Krisztina Alberta ezek szerint nem lesznek férj és feleség, de azért mégis megcsókolta őt a leány és megölelte és bármikor szabad neki a lábai elé telepednie. Egy ideig nem is kell megaláznia magát azzal, hogy a többiek előtt elmondja, hogy Krisztina Alberta mégsem lesz az ő felesége. Nem is szólt egy szót sem. Gondolatait és érzéseit úgysem tudta volna szavakba önteni. Krisztina Alberta is komor hallgatásba burkolózott. Tényleg mintha mindenki magával volna elfoglalva. Egy ideig halkan váltottak még egy-egy szót a kilátásról, a csillagokról, a csalogányok jöveteléről, vándormadarakról és világítótornyokról, de aztán ez a kevés szó is elhallgatott.

Túlságosan tele volt a szívek, semhogy beszélni tudtak volna. A csend tovább tartott. Bobby azon gondolkodott, vajjon mi történne, ha senki sem szólna többet. Krisztina Albertára gondolt, aki szorosan mögötte ült és egész testén végigfutott a borzongás. A csend most már nyomasztóvá vált. Úgy érezte, ha akarna sem tudna többé megmozdulni. Senki sem rezzent. Végül Lambone mentette meg a helyzetet.

- Pontosan hat hónapja van ma, hogy Sargon meghalt fent az emeleten, - szólt Lambone, s aztán elhallgatott, mintha egy ki nem mondott kérdésre válaszolt volna. - Pontosan nem is tudjuk mikor halt meg. Egyszerűen kihamvadt az éjszakában.

Bobby gondolatai egy ugrással Sargonra tértek vissza. Gondolatain nem uralkodott többé e csöndes és hallgatag ifjú nő, aki a sötétben mögötte ült. Szólni akart és ezért meg kellett köszörszölne a torkát.

- Utálok a gondolatot, hogy elégették és hamvait szerteszórták, - mondotta.

- Nem is olyan kínos ez a gondolat, - válaszolta Miss Lambone - mint elképzelni a koporsóba zárt elásott és rothadó tetemet.

- Ó ne mondja ezt! - kiáltotta Bobby. - A halál utálatos mindenféle formájában. Most, hogy beköszöntött a tavasz s a világ teli van élettél, eszembe jut egész elmúlt lénye, minden reménye, amelyeket a szelek szárnyaira szórtak. De mindegy, szétszórták őket, nem zárták egy faládba és nem temették a föld mélyibe... Mikor utoljára itt jártam, olyan volt mint egy kis fiú, aki először került a világ elébe. Repülni akart, Indiába és Kínába utazni, mindenfélét megtanulni és sok-sok ragyogó dolgot elkövetni. S a pokoli baktériák ekkor már a tüdején rágódtak, erejét legyűrték és reményei nem teljesültek be... Mikor először hallottam halála hírét, nem akartam elhinni.

- Igazán meghalt? - kérdezte Paul Lambone. Erre a kérdésre pedig nem volt felelet.

Paul a lapockáit kényelmesen belefurta a díván hátába, amelyen ült.

- Minél többet gondolok Sargonra, annál kevésbbé tudom elhinni, hogy meghalt s annál fontosabb lesz számomra. Nem értek magával egyet Roothing. Nem találok életében semmi mulandót. Én úgy látom, hogy - szimbolikus értelemben - tökéletes volt. Hosszú órákon keresztül gondolkodtam róla.

- És beszélt róla, - vetette közbe Devizes.

- S néhány hasznos tanácsot is adtam magának, mint kezelje a betegét. Ne legyen hálátlan. Maga azt hiszi, hogy Sargon elmúlt. Pedig csak most kezdődik. Devizes, magának nagyon jól megy a sora, maga túlságosan szakemberré válik. Kezdi követni azt az orvosi szokást, hogy kezébe vesz egy-egy esetet, végigcsinálja, aztán kiesik az emlékezetéből. Nem tanulmányozza őket tovább. Nem üldöggél és töri rajtuk a fejét, amint én cselekszem. Én továbbra is gondolkodom Sargon esetén. És pedig azért, mert ő az én szememben továbbra is egy élő lény. Új vallást tanultam tőle, a sargonizmust. Új üdvözlés prófétájának nyilvánítom őt. Ez az én legfrissebb vallásom. Új vallás mindig lesz a földön és mindig csak a legújabb vallás fog komolyan számbavétetni. A vallás élő valami, már pedig ami él, annak meg kell halnia és szakadatlanul újjá születnie. Az új vallás eltér a régitől, de mindig ugyanaz marad.

- Mr. Lambone hisz maga a halhatatlanságban? - kérdezte Miss Means. - Bár én tudnék. De ha elképzelni megpróbálom, cserben hagy a józan eszem. Néha mintha megsejdténé az ember, hogy mi is lehetne a vallás. Ilyen éjszakán például, mint a mai...

Kedves tiszta hangja elhalt, mint a hulló csillag nyoma elhalványul az égen...

Paul, aki sötét folt gyanánt vált el a halványszínű díván ködös körvonalaitól, tovább beszélt. - A halhatatlanság, - így szólt, - egy misztérium. Csak sötét hasonlatokban szólhat róla az ember. Hogyan is hihetnők el, hogy mindegyikünk köznapi, egyéni élete a maga köznapiságában a végtelenségbe nyuljon. Ez elhihetetlen ostobaság. De a mi életünk mégis tovább folytatódik halálunk után. Ha meghalunk, meg is változunk. Minden bölcs tanítómesterünk ragaszkodott ehhez. Mint Roothing mondotta, nem skatulyáznak, temetnek el és felednek el bennünket. Halálunk tulajdonképpen menekülés és mi megmenekülünk és - hogyan is mondotta - szétszóródunk a világban. A halhatatlan élet végenélküli következmények sorozata. Életünk olyan, mint egy sor egy nagy költeményben. Befejezetlen s mégis tökéletes költemény. A sornak kezdete van és vége, de a helyén áll s mihelyt a helyén áll, az örökkévalóság végeig ott is marad. Semmi sem következneki utána, ha nem volna ott. De nem minden csillag dicsekedhetik ezzel. Van olyan emberi élet, a nagy költeménynek olyan sora, amely jelentősebb s kiemelkedik a többi közül. A tárgynak új ágazatát fakasztják fel, új szempontot világítanak meg, friss gondolatot fejeznek ki. Lángeszű emberek az ilyenek, próféták, álló csillagok. Sargon volt e próféták utolsója és én az ő Pálja vagyok. Nem hiába kereszteltek Pálnak.

- Tarzusi Pál, - jegyezte meg Devizes, - igen erélyes férfiú volt.

- Az ilyen párhuzamok mindig sántikálnak kissé, - felelte Lambone.

- Elmondom maguknak az én tanításomat, - folytatta aztán.

És beszélni kezdett halk és tiszta hangján, amely olyan feltűnően hasonlított egy kis egérkéhez, amely halommá magasodó termetéből kioson, saját magáról, Sargonról és harcairól, amelyeket saját személyiségével vívott és arról a harcról, amit minden ember megvív önmagával, önmagának egyéni életével s arról a harcról, amely minden egyes ember lelkében lezajlik egyéni élete és a szintén lelkében lakozó másik nagyobb, hatalmasabb valami között.

Fantasztikus gondolatok keringöztek abban amit mondott, fura színezete volt a teológiai és vallásos szólamoknak, amiket szakadatlanul beszédjébe kevert s mindenekfölött mélységes őszinteség. Kijelentette, hogy minden emberi lényben megvívja e kis mosódás a maga csatáját a királyok királyával. A témát kifejtette és kibővítette. Devizes időről-időre a szavába vágott és mondott néhány szót; nem annyira kifogások voltak ezek a megjegyzések, mint inkább helyesbítések, kibővítések, helyreigazítások. A többiek nem igen szóltak. Margaret Means puha, édes hangján kétszer szólalt meg s hangjából értelmi érzékiség áradt, Krisztina Alberta pedig egyszer mondotta: «De...» igen hangosan, aztán hamar hozzátette: «Mindegy, folytassa!» s hosszú időre mély hallgatásba süllyedt, amely szinte kézzelfoghatóvá vált. Bobby is csöndben ült, néha élesen figyelt a beszédre s néha olyan módon terültek szét gondolatai, mint a szabályozatlan folyó vize, számtalan párhuzamosan hömpölygő csatornára. Magát a vitát igen érdekes volt követni, de ezzel párhuzamosan az érvelést lépésről-lépésre kísért a kérdés, vajjon őszinte volt-e Paul beszédje? Vajjon mindebből mennyit hitt el maga Paul Lambone is? Vajjon abból, amit itt elmondott, mi tartozott az ő figyelő, önmagával szemben türelmes életéhez, amelyet maga sem nézett egyébnek, mint egy mélységesen abszurd világegyetem mulatságos kommentárjának?

Milyen könnyedén eljátszik Lambone ez eszmékkel és mondásokkal, amelyekért emberek valaha éltek és haltak? Mily sokat olvasott s gondolkodott, hogy ennyiféle dolgot tud egy csokorba kötni. Tüzijátékszerűen gyúltak ki műveltségének fáklyái. A Golden Boughot, a népszokások nagy könyvét szinte kívülről tudta. Félutcatnyi vallás szakramentális misztériumait sorolta fel, a mithraizmustól az emberáldozatokig, a személyiség ezerféle elképzeléseit, amelyek az emberi életet uralták a Fidzsi szigetektől Yucatánig. Hol a keresztény korszak előtti Alexandriában járt, hol a kínai filozófusok között. Konfucius felsőbbrendű Embere szerinte nem volt egyéb, mint egy példája annak, mint kell kínai frázisokat a lehető legnevetesebb formában visszaadni, mert ez a kifejezés tulajdonképpen nem jelent egyebet, mint a Nagyobb, a Magasabbrendű Embert, az Egyetemes embert, amelyben elmerült az alacsonyabb rendű, önző, ösztönök uralta ember. Mindenütt a feltámadás üdvözlésével találkozunk, ez is a paulinus kereszténység Szellemi Embere volt. Mikor a néhai Mr. Albert Edward Preemby, egész kis lényét Sargonnak a királyok királyának egyéniségébe ömlesztette, tulajdonképpen nem cselekedett egyebet, mint ugyanazt, amit a szentek és a vértanúk, a vallási mesterek és fanatikusok cselekedtek évszázadokon át. Tulajdonképpen a Bő Fa Mestere volt woordford wells, londoni emberbe átültetve.

Most azonban Devizes vette át a szót. Devizes éles ellentéte volt Lambonenak. Egészen más nyelven beszélt. Bobby nem nézte őt távolról sem olyan tiszta és élesesű embernek mint Lambonet, de az őszinteségnek és a szilárd meggyőződésnek olyan ereje sugárzott belőle, amelyet Lamboneban hiába kerestünk volna. Az ő szavai mindazt, amit Lambone mondott olybá tüntették fel, mint valaminek a vad és festői paródiáját, amit azonban egyébként lehetetlen kifejezni. Mintha ő is, Lambone is szavaikból hálót kötözgettek volna hogy egy igazságot fogjanak el vele, amely azonban idáig mindig kisiklott a háló szemei között. Pedig ez a ködösen és távolról megérezett igazság volt mindkettőjük számára a legfontosabb dolog az életben.

- Ha teológiai köntöséből kivetköztetjük - szólt Devizes - akkor ez az új vallás bizony nem egyéb, hogy fajunk elérte s miután elérte volt most lassan lehanyatlak az individualizáció tetőpontjáról. És lassankint újból a szintézis és a kooperáció felé fordul. Fejlődési vonala abba az irányba viszi, amelyet Ön Sargonnak, a nagy uralkodónak nevez és ez közös céljaik kedvéért az egyéni önző embereket el fogja nyelni. Amint hogy a tudományos munka már is elnyeli őket. Vagy a jó szervező munka is, vagy a művészet. Ezt akarta tulajdonképpen mondani.

- Pontosan így van, - felelte Paul Lambone - ha már a maga nyelvén kell beszélni és nem az enyémen. A művészet, a tudomány, a közügyek, mindenféle fajta teremtő munka tulajdonképpen része annak, amelyet úgy gondolom maga a faj lelkének nevez, a faj életének egyes részei. Minden ember, akinek súlya van, friss gondolat, friss idea. Az igaz, hogy még mindig a saját egyéniségét képviseli, de a jelentősége abban áll, hogy a multból a saját élete körülményeiből emelkedik ki és ezeket vezeti át a többi emberekbe. Ez az új megállapítás az, amely megváltoztatja az emberi élet minden értékét. Mindenfelé ez történt, még a mai könyvekben és egyéb nyomtatványokban is ugyanezt a jelenséget észlelhetjük. A történelem lassanként fontosabbá válik, mint a történeti életrajzok. Ami a mult romantikus életét kitette, szerelmi történet, a kincskeresés, a ragyogó pálya, az előbbrejutás, a vagyonszerzés, az egyéni cselekedetek és az érzelmek, az áldozatok, amelyeket az ember barátjáért, szerelmeért, vagy uráért hozott, nem teszi ki többé az élet egész tartalmát és néha nem uralkodik többé legfontosabb érdek gyanánt az életünkön. Új életformák felé haladunk, új fajtájú életek felé, új viszonylatokba. A világ, amely egy ideig mintha megállott volna egy helyütt, most viharosan fejlődik gondolkodásának anyagában.

- Új emberformák, - szólt Bobby halkán és Lambone tiszta magas hangját nem hallotta meg többé, hanem magában még egyszer végig futott azokon a megdöbbentő dolgokon, amiket Krisztina Alberta a mai napon mondott és cselekedett.

5.

Bobby a beszélgetés tárgyára hirtelen eszmélt újból rá, amikor a hátamögött álló székből egy mozdulat erre figyelmeztette.

Lambone síma hangja épen a következőket magyarázta: Ezek szerint nem is olyan fontos az, amit elérünk, mint az, amivel a közös élethez hozzájárulunk. Az a becézett egyéni élet, amelyet férfiak és asszonyok mindenáron kerekké, tökéletessé és nemessé igyekeztek alakítani, egyre inkább eltűnik a dolgok rendjéből. Ma már napról-napra az számít, hogy mi az amit az ember végez és ami napról-napra kevésbbé számít, az életünk egyéni romantikája és személyes becsületünk, vagy inkább mondhatjuk úgy, hogy a becsület súlypontja már nem magunkon, hanem a munkánkon fekszik. A szerelmi dolgaink, ragaszkodásaink és egyéni szenvedéseink például egyre inkább alárendelt viszonyba kerülnek tudományunkkal, vagy egyéb foglalkozásunkkal szemben. Életünk romantikáját, hírünket és becsületünket szépen odasorozzuk bűneink seregébe, amelyeket gondosan el szoktunk titkolni. Volt idő, amikor az emberek azért éltek, hogy szép síremléket szerezzenek, hogy megragadó nagy emléket hagyjanak maguk mögött. Nemsokára elkövetkezik az az idő, amikor az ember nem törődik vele, vajjon útszéli árokokban és megértetlenül fog-e meghalni - munkáját mégis folytatni fogja.

- És nem lesz többé utolsó ítélet, amely igazságot tegyen, - jegyezte meg Devizes.

- Ezzel sem fog egy fikarcnyit se törődni.

- Ezt is aláírom. Vannak egyesek közöttünk, akik már ma is így gondolkodnak. Még ha az, amit az ember életében végzett, nem is érte meg a fáradságot - és hangjából elnyomott és halk sóhaj érzett ki, az olyan ember sóhaja, aki végre valahára befejezte nehéz és bizonytalanul álló magas kártyavárát, - még ha Sargon az elmeegógyintézetben halt is volna meg és ha az egész világ örültnek tartotta is volna, mégis kiszabadult volna e rideg falak közül, mert képzelete egy magasabbrendű élet képzeletéig nyúlt volna fel.

Az épülésnek hosszú szünete következett erre, ezután Mrs. Lambone nagy meglepődéssel felsóhajtott, soha egy szavát sem értette meg annak, amit a bátyja szokott beszélni, de boldogan hallgatta a beszédjét. Úgy vélte, hogy soha senki így beszélni nem tudott és nem is tud. A

hangja olyan tiszta volt, olyan csengő, mint egy finoman nyomtatott betűsor. Csak az ember néha szemüveget kívánt az elolvasására.

E pillanatban Mrs. Lambone mélységes hitét hirtelen csapás érte, Krisztina Alberta lerázta magáról a csöndet, amelybe eddig begubózott.

- Mindebből egy szót sem hiszek, - jelentette ki Krisztina Alberta karosszéke mélyéből.

Bobby most már kezdte alaposan megismerni Krisztina Alberta hangját. Nagyon jól tudta, hogy a leány meg van ijedve attól a gondolattól, hogy beszelnie kell, ugyanakkor azonban elszántan és görcsösen ragaszkodik ahhoz, hogy megmondja a mondani valóját. Nagyon jól tudta azt is, hogy mindkét kezével erősen szorítja a karosszék karfáit. Bobby Devizesre nézett, akinek arcát e pillanatban a világítótorony sugárnyalábja megvilágította. Bobby látta, hogy az orvos feszült figyelemmel lesi Krisztina Alberta arcát, mintha minden egyébről megfeledkezett volna a világon. Figyelő volt az arc, gyöngéd és gyöngéden szemrehányó, komoly és e fehér világításban rendkívül sápadt. Mikor a világosság tovább suhant, Bobby szinte még mindig maga előtt látta ez arcot, amely azonban a sötétségben most ébenfa színűre változott.

- Mindebből nem hiszek egy szót se - szólott Krisztina Alberta.

Elhallgatott, mintha közben érveit szedné csatarendbe.

- Úgyhiszem, ez csupa teológia. Vagy misticizmus. Nem egyéb, mint az értelem játéka, amellyel az emberek önmagukat igyekeznek megvigasztalni. A férfiak inkább, mint az asszonyok. De ez nem komoly különbség és megkülönböztetés. A tragédia tragédia marad, a kudarc kudarc és a halál halál.

- De vajjon lehetséges-e egy tökéletes kudarc? - kérdezte Lambone,

- Tegyük fel, - folytatta Krisztina Alberta, - hogy egy embert börtönbe vetnek, bűnösnek tüntetnek fel a világ szemében, a börtönéből hamarosan kihurcolják, megásatják vele a saját sírját, a sírgödör szélén agyonlövik, eltemetik és tökéletesen elfeledik. Nem a faj egy alkatrészét gyilkolták meg ezúttal, nem egy csodálatos jelenség tűnik el a világ színéről, egyszerűen egy embert öltek meg és tüntettek el. A maga misticizmusa nem egyéb, mint e jelenség sivár voltának a takargatása, pedig nem takarja el. Ilyen dolog manapság is sűrűn megyesik, épen úgy, mint a múltban, Oroszországban, Amerikában. Mindenütt. Embereket egyszerűen kitörölnek, testestől-lelkestől, reményekkel és akaratokkal együtt. Az az ember és egész sötét világegyeteme egyszerűen eltűnik a föld színéről, minden dolgára pontot tesznek, legyőzetett és eltörültetett a föld színéről, és akármilyen szellemesen diskurálunk is erről a dologról puha karosszékeken ülve, meleg tavaszi szürkületben, ez nem változtat rajta egy fikarcnyit sem. Meghiúsulást jelent ez a dolog és ha életemet meghiúsították, az bizony egyszer s mindenkorra kárbaveszett, ha reményeim és álmaim voltak és ezeket legyőzték és megölték, velük együtt engem is megöltek. Nem egyéb, mint játék a szavakkal, ha azt mondjuk, hogy én nem halok meg, vagy reményeim és álmaim megváltoznak, kifinomulnak és magasabb rendű dolgokba ömlenek át.

- Drágám - szólt Mrs. Lambone Mrs. Meansnak - nem fázik egy csöppet sem? - Hangjából halk szemrehányásként csengett, hogy egyáltalában nem hajlandó tovább hallgatni ezt a beszélgetést, ha ez a süvölvény leány továbbra is beleszól a vitába, mert különben nyomban megkezdi munkáját a takarókkal, sálokkal, miegyébbel és megbontja a társaságot.

- Tökéletesen jól vagyok, - felelte Mrs. Means - bár örökké így ülhetnék.

De Krisztina Alberta ügyet sem vetett Mrs. Lambone figyelmeztetésére. Neki volt valami mondani valója, a társaságban is van valaki, akinek ezt meg akarta mondani, nem egészen világosan és nem egészen kiélezett formában.

- Ez az egész teológia, ez az új vallás, új vallások, amelyek nem egyebek, mint átfőstött régi vallások...

- Újjászületett vallások - felelte Paul.

- Átfestett vallások. Nincs szükségem rájuk. De különben nem ezt akartam mondani. Azt akartam megmondani, hogy nem ítéli meg helyesen szegény apámat, tökéletesen helytelenül ítéli meg őt. Ezt én nagyon jól tudom. Mr. Lambone addig öltöztette, amíg beleillett az ő filozófiai arcképcsarnokába. Ez a bölcséleti rendszer régen készen volt, mielőtt apámat ismerte volna. Maga azonban a saját gondolataiba öltöztette apámat, a saját gondolataiba ültette belé, mikor legyőzték és letörték őt, csak azért, mert ez a céljainak így megfelelt. Azelőtt nyoma se volt az ilyesminek apám lelkébe. Én nagyon jól ismertem őt és pontosan beleláttam a lelkébe, hisz vele együtt nőttem fel. Többet beszélgettem velem, mint bárki mással és bolond dolog úgy emlegetni őt, meg az ő rajongását, mintha egy nagy lélek öntötte volna el a tenger dagálya gyanánt egy kicsi lélek tavát. Nem így volt; amikor ő azt mondotta, hogy a világ ura akar lenni, akkor ő valóban a világ ura akart is lenni. Esze-ágában se volt, hogy más embereket olvasszon magába, vagy ő olvasztassék másba. Ép olyan kizárólagosan Sargon volt, későbbi napjaiban, amilyen kizárólagosan Albert Edward Preemby volt azelőtt, sőt még inkább... S meg vagyok győződve valamennyiükkel így áll a dolog.

Kapkodva folytatta aztán tovább, mert nagyon jól tudta, hogy ugrásra készen állanak az erők, hogy őt hallgatásra bírják.

- Én önmagam akarok lenni és semmi egyéb. Én a világot magamnak kívánom. Én a világ Istenője akarok lenni. Az, hogy csúnya leány vagyok, születésemtől rosszmodorú, az nem tesz semmit, az sem tesz különbséget, hogy ez egy lehetetlen kívánság. Azért én mégis ezt kívánom. Olyannak születtem, hogy ezt kívánjam, egy-két percre mégis eléri az ember a célját. A dicsőség egy perce mégis több, mint a semmi... Azt hiszem, hogy valójában mindnyájan ezt kívánjuk. Csak meggyőzni próbáljuk magunkat arról, hogy nem így áll az eset és ezt nevezzük vallásnak. Nem hiszem, hogy ember valaha is hitt a vallásban. A budhizmus, a kereszténység és ez a fantasztikus Sargonizmus, ez a fura vallás, amelyet most talált ki, hogy legyen miről ez este beszélgetnie, nem egyéb, mint vigasztalás, foldozás, kötelék és falábak. Az emberek bizonyára megpróbáltak hinni az ilyen vallásokban. Letört emberek, de mivel szívünk kívánságait kielégíteni nem tudjuk, miért kell feltétlenül savanyú szőlőnek bélyegezni őket?

- Szolgálni pedig nem akarok senkinek és semminek. Lehet, hogy kudarc felé rohanok, hiszen lehet, hogy az egész világegyetem nem egyéb, mint az emberi kudarcok rendszere, de ez nem változtat azon a tényen, hogy mit érzek e kérdésekről. Lehet, hogy vereséget szenvedek, szinte bizonyos lehet, hogy vereséget fogok szenvedni, de ha a harcból kemény szívvel kerülök ki...

Mrs. Lambone fészkelődni és mozogni kezdett.

A sötét árny, Devizes szava fordult ekkor Krisztina Albertához és Miss Lambone újból elhallgatott.

- Nem merünk és nem vállalkozunk - kezdte szavát, - nem szegjük meg a törvényeket és a szokásokat, mert életünkben, magunkban és nem rajtunk kívül vannak egyéb dolgok is, amelyek fontosabbak a szemünkben. Raulnak jól esik, hogy ezekről a dolgokról való véleményét ősi misztikus nyelvbe öltöztesse, de az, amit mond, nem egyéb, mint egy lélektani ténynek

köznapi nyelven való kifejezése. Maga Krisztina Alberta azt hiszi, hogy egy egyszerű lény, pedig valójában nagyon bonyolult. Maga egyén ugyan, de ugyanakkor az egész faj is. Ez az Ön természete, az enyém és valamennyiünké. Minél inkább felébred az értelmünk, annál inkább belátjuk ezt.

- Csak az a különbség, ami határozottan engem tesz ki és nem a nagy tömeget. A faj, amelyet magamban hordozok, nem jelent számomra többet, mint a talajt, amelyen járok. Krisztina Alberta vagyok, nem pedig a Nő, vagy az Ember. Mint Krisztina Alberta pedig kívánok, egyebet se teszek, csak kívánok. És ha elképzeléseim előtt becsapják az ajtót, akkor fel-sikoltok ellene. Miért mondja azt, hogy lemondok valamiről, csak azért, mert megkapni nem tudom, miért avassam dicsőséggé a lemondást és a megnyugvást? Az önfeláldozásnak még a gondolatát is utálom. Mi jó van azon, hogy Krisztina Albertának szülessek a világra, csak azért, hogy ezt a Krisztina Albertát feláldozzam. Mi jó van azon, hogy elütök ember-társaimtól, amikor nem élhetek elütő életet.

Miss Lambone váratlanul közbeszólt.

- Az asszonyi élet egyetlen hosszú áldozat - mondotta.

Hosszú szünet állott be.

- Most már szavazati jogunk is van, - válaszolta Krisztina Alberta szinte kihívó hangon, - miért volna az asszonyi élet egyetlen áldozat?

- Gondoljon a gyermekekre, akiket világra hozunk, - felelte Mrs. Lambone, kissé kényszere-dett hangon.

- Well - jegyezte meg Krisztina Alberta és lenyelte a nyelvén lebegő botrányos megjegyzést.

- A legmegdöbbentőbb dolog bennünk, - folytatta némi szünet után - a legmegdöbbentőbb dolog ebben a mi asszonyi életrendünkben az, hogy a látszat szerint alig igen van közöttünk olyan, aki gyermeket kívánna. Egy egész csomó van közöttünk, aki határozottan nem kívánja. Most, hogy kezdek valami keveset érteni az élettan tudományához, most látom be, hogy milyen csodálatos jelenség ez. Olyan életfajta vagyunk, amelyet egyenesen gyermekszülésre teremtettek és az volna rendjén, hogy gyötörjön bennünket a vágy gyermekek után. Ezzel szemben úgy áll a dolog, alig van modern asszony, aki ne követne el mindent, csak hogy ne legyen gyermeke. Félünk tőlük. Az én szememben olyanok, mint veszedelmes törpék raja, akik minden percben megrohanhatnak és felfalják egész életemet. Nemcsak hogy nem kívánom őket, de szörnyű félelemben élek tőlük. A szerelmet talán kívánom, sokan kívánják közülünk, forrón kívánják, szeretni akarunk és azt akarjuk, hogy szeressenek bennünket, hogy szoros közellétben éljünk valakivel. Azt hiszem azonban, hogy ez is csupán félrevezetés, a természet ügyefogyott fogásainak egyike. Úgy el szokott néha tűnni, mintha soha nyoma se lett volna, a régi világban megtette a kötelességét, az ő révén a természet megkapta azokat a gyermekeket, akiket kívánt, de mi nem gondolunk többé a gyermekre. Így áll a dolog! De különben is, a gyermek nem vetközteti ki a nőt természetes önzéséből, csak kibővíti és elmélyíti ezt az önzést. Ismertem intelligens leányokat s mihelyt férjhez mentek és gyermekük született, minden értelmük köd gyanánt elpárolgott. Csupa ösztönné váltak s naphosszat pelenkákkal bibelődő teremtéssé. Sírni tudnék, valahányszor eszembe jut. Nem, én önző teremtes vagyok, őszintén és igazán. Én Krisztina Alberta vagyok és pedig kizárólagosan az. Nem vagyok Sargon. A leghatározottabban elutasítom ezt a vegyes felvágottat, hogy mindenki legyek és senkisem.

- Végre is, lehet, hogy ez csak életének egy fejlődési szakasza, - jelentette ki Devizes.

- Én biztosan tudom, hogy mindig ilyen is maradok.

- Egyelőre úgy látszik. De higgye el, Krisztina Alberta, hogy e lázadozása és kétségbeesése csupán egy fejlődési szakasz. Azért emlegeti folyton ezt a lázadozását és önzését. Ugyanolyan okból lázadozik, azért emlegeti önzését és anarhizmusát, amiért egy egészséges csecsemő ordít, tudniillik, hogy levegőt szivattyúzzon a tüdejébe és az elhasznált, állott levegőt kiürítse magából. A kis gyerek se tudja, miért sír, de biztos, hogy valami elkeserítő okot talál a maga kis agyvelejében...

- Folytassa, - szólt Krisztina, - csak korholjon tovább.

Bobby úgy érezte, mintha könnyek érződtek volna a hangján.

- Nem korholom, de higgye el drágám, hogy még nagyon fiatal, - felelte Devizes.

- *Drágám!*

- Nem vagyok fiatal! Nem is vagyok olyan fiatal! - kiáltotta Krisztina Alberta.

- Ha nyolcvan esztendeig élek, - tette aztán hozzá Krisztina Alberta, - akkor talán többet és másként fogok érezni, mint amennyit ma érzek? Miért akar mostanában mindig úgy bánni velem, mintha kis gyermek volnék?

- Az érzés nem az egyedüli mérték, - felelte Devizes. - Ma is, ma este nem azt mondja, amit az érzelmei diktálnak. Maga nem önző kalandora az életnek. Egy egész csomó kérdésben határozott pártállást foglal el. Például mindenáron azt kívánja, hogy kommunistának tartsuk.

- Csak azért, hogy pusztíthassak, - felelte Krisztina Alberta, - Csak azért, hogy mindent darabokra zúzzak.

- Nem. Ma este ezt mondja, de mondott maga már mást is nekem. Maga aggódik a világ sorsáért. Maga szeretné előbbre segíteni mindnyájunk közös érdekeit. Lelkében kibontakozóban van a tudomány iránti szenvedély. Már pedig hiába, az ember nem kerítheti el magát embertársaitól, mihelyt tudományos kérdéstről vagy közérdekről van szó. Szükségképpen maga is csak része valaminek, senki sem lehet önmagában zárt egész. Maga is rájött már arra, hogy nem zárkozhatik el e dolgoktól. Egyre jobban és jobban kerítik a hatalmába, akár jól esik, akár nem, mert ez az idők szellemében van. Mindnyájunkkal ez történik. Nem menekülhetünk. A munkánk, osztályrészünk, mégis csak a legelső életünkben. Ez előtt meg kell hajolnia, a büszkeségnek is, szenvedélynek és romantikának egyaránt. Be kell csapnunk és be kell reteszelnünk az ajtót, minden egyéni szenvedély előtt, amely veszedelemmel fenyegeti munkánkat. Zárja el maga is ezt az ajtót és verje ki a dolgot a fejéből. Mint afféle alárendelt jelentőségű dolgot. A fő a munka. Tárja ki az ajtót a nagyobbbszabású dolgok előtt, hogy őrizetükbe vegyék magát.

- De miért adjam magamat egészen a munkának? - hangzott Krisztina Alberta válasza dacosan és lázadón.

- Tudom, hogy ez a maga hite, - folytatta aztán. - Hiszen mindezt elmondotta már nekem. Egyebet sem tett, mint erről beszélt. - Bobby éber füle észrevette a leány hangjának hirtelen változását. - Emlékszik, miről beszélgettünk legelőször? Emlékszik, miről beszélgettünk féléjszaka Lonsdale Mewsben? Mikor együtt vacsoráztunk abban az olasz vendéglőben? Röviddel azután, hogy egymásra akadtunk?

- *Egymásra akadtak?*

- De akkor még nem tudtam, hogy a maga hite mennyi elnyomást, áldozatot és lemondást jelent, mint ez most már kitetszik. Izmos és bátor hitnek láttam. Nem értettem fel - meggyőzőit. Azóta is szakadatlanul vitáztunk ezen. Aznap, mikor a kewi kertekben jártunk.

Akkor is, mikor együtt rándultunk ki a tengerparti dombokra és Shereig gyalogoltunk. Alaposan kicsépeztük ezt a kérdést. Miért kezdjük újból a vitát? Megadom magamat - mi egyebet tehetnék, minthogy megadjam magamat? - s nemsokára én is a sargoniták sorába fogok tartozni magával és Raullal együtt. De e nyáron még nem. Még nem. Nem ez éjszaka. A nyár e csodálatosan szép első éjszakáján. Ma fellázadok minden lemondás ellen, nem tűröm, hogy uraságoktól levetett étellel fizessenek ki. Lehetetlen és abszurd akarok lenni. Ezúttal utoljára. Magamnak kívánom a világot, az egész világot! A csillagoktól a tenger mélységes fenekéig, egyesegyedül magamnak, az én szomjas életemnek. S mindazt, ami közöttünk vagyon. Minden drágalátos dolgot. És a szerelmet... Tessék!

Bobby lelkének tükrén elmosódó kérdések suhantak végig. Miről mondott le Krisztina Alberta? Miről fog eztán lemondani? S mi az, amiről általában lemondanak az emberek? A füle csalta-e meg vagy Devizes tényleg «drágámnak» nevezte a leányt? Margaret Means füle hallatára és az eset minden egyéb körülményének számbavételével, Bobby véleménye szerint Devizes volt az utolsó ember a világon, aki drágámnak nevezhette Krisztina Albertát. S mit jelent az a «kifizetés»? Mi volt ez tulajdonképpen, szemérmetlen, őszinte vallomás vagy olyasvalami, amit félreértett?

Miss Lambone kényelmetlenül fészkelődött.

Mintha gonosz szellem szállotta volna meg Krisztina Albertát. - Az ördög vigye el a lemondást! - kiáltotta keserű hangon.

Néhány percig mintha valamennyien mélységes csöndben ültek volna, azután hangos csattogással megszólalt a fülemile.

6.

- Azt hiszem - vágott Miss Lambone szava a csöndbe - hogy mintha egy kicsit hűvösebb volna.

- Olyan gyönyörű idekinn - szólt Miss Means, Miss Lambone meleg sáljába burkolózva. - Tökéletes és gyönyörű!

- Hogy mondhatta azt, hogy az élet megcsal bennünket, mikor... - tette aztán hozzá, de a mondatot befejezetlenül hagyta.

- Azt hiszem legokosabb lesz - folytatta Miss Lambone - ha bemegyek és gyertyát gyűjtök. Sokkal szebb az éjszaka, semhogy villanyfénnel szabadna elcsúfítani. Csak a kandallóba gyűjtünk be és a gyertyákat gyűjtjük meg. S talán maga játszik nekünk valami szépet. Olyan pompásak itt a kandallók, hogy egyszerre lángra gyullad bennök a tűz. Nem tudom, észrevették-e, hogy valami új szerkezet van bennök. A tüzet nem alólról éleszti a huzat, hanem a tűzhely formája lobbantja fel.

- Szeretem a fa tűzét - szólt Miss Lambone, nagyot sóhajtott és lassan, terebélyesen felemelkedett ültéből.

7.

Két nappal később Bobby bevonult az egyik kis dolgozószobába, amelyek Paul Lambone házának kerti oldalán épültek. Paul megállapította, hogy Bobbynak néhány napi megszakítás nélküli pihenőre van szüksége, hogy regényébe belefoghasson és megkérte, maradjon vele még néhány napig, miután a többi vendégek már visszautaztak Londonba. Bobbyhoz hasonló vérmérsékletű embernek ideális szoba volt; a széles ablak párkányához közel állott az

alacsony íróasztal s magán a párkányon ezüst korsóban nefelejcs ékeskedett és fehér tulipánok. Egy kis üveges ajtón keresztül kijuthatott az ember a kertbe, anélkül, hogy a ház elülső felére kellett volna kerülnie. Az íróasztalon megvolt mindaz, amit egy kényes ízlésű íróember csak megkívánhatott, szemnek is kellemes papírtartó, ostya, valódi lúdtollak és kényelmes széles hely. A szék, amelybe Bobby telepedett, karosszék volt, kimondhatatlanul kényelmes, de nem túlságosan díszes, nem csábított pihenőre, komoly munkatársnak mutatkozott szorgos gazdájának. Az ablakon keresztül dombnak futó kerti útra nézett az ember s az utat kétfelől pompás színű árvácskák ékesítették. Az árvácskák mögött jobbról-balról rózsabokrok állottak s bár nem volt rajtuk még egyetlen bimbó sem, a sötétzöld, rozsdabarna foltokkal szegélyezett levelek igen finoman csillogtak a verőfényben.

Egy ideig megállott Bobby a szoba közepén és úgy nézett a kerti úton végig, aztán leült és maga elé húzta a papírost. Kezébe vette az egyik nagyszerű lúdtollat, kipróbálta hegyének kellemes rugékonyságát, a tintába mártotta és tiszta szép kézírásával felírta:

Hegynek és völgynek.

Gyalogjáró regény.

írta: Roothing Robert

*Első fejezet,
amely bemutatja e történet hőseit.*

Símán írta le e címet, mert kívülről tudta. Az első szótól az utolsóig, talán egy tucatszor is leírta s mindannyiszor egy-egy friss papírlapra.

Aztán hirtelen abbahagyta és kissé félrebillent fejjel csöndesen ült a helyén. Aztán gondosan kijavította e szavakat, «amely bemutatja», így: «amelyben bemutatjuk».

Közel két esztendeje, hogy ily módon bele-belefogott a regényébe s még most sem határozta el végleg, mint fogja hőseit bemutatni. A történet eredeti első fogalmazása még kedvesen ott gomolygott lelke égboltján, szerencsés sorozata kedves, változatos és gyönyörűséges kalandoknak, könnyed és vidám hangon elbeszélve egy jóindulatú, szerény, nem túlságosan bátor, de azért elég bátor fiatal ember élete sorát, aki maga vág utat a világban, hogy később boldogan éljen egy elragadó ifjú hölgygel. «Pikareszk», ezzel a varázsos szóval szokta jellemezni. De e kalandok egyike sem öltött még végleges formát lelkében. Viszont érezte, hogy elkövetkezik a napja, amikor váratlanul eszmél majd rájuk. Ha az ember csöndben elmélázva ült egy helyben, akkor mindig megjelentek előtte és ez mindig megnyugtatta. S miután így tisztán és rendesen újból letisztázta a címlapot, megint csak elábrándozott és a következő pillanatban, mint ez egy derék regényhőshöz illik, gondolatai megint csak Krisztina Alberta körül jártak.

Bobby szemében Krisztina Alberta örökös rejtély maradt, mindig rábukkant valamire, ami a rejtélyt megoldotta, de aztán megint csak új rejtélyeket adott fel neki a leány De most úgy vélte, hogy megtudta a legfőbb és legfontosabb tény, ami rávonatkozott és amit tudnia kellett. Az éjszaka Paul Lambone elmondotta neki, mint kísérte el annak idején Devizeshez, hogy tanácsot kérjen tőle apjára vonatkozólag és hogy bukkantak rá tiszta véletlenségből való viszonyukra. Igen ügyesen mondta el a históriát, mint ez íróemberhez illik, kellően kiélezve. Nyilván szántszándékkal mondta el e históriát, úgy vélte, bizonyára ideje, hogy Bobby is tudja. Lambone is tudott Bobby és Krisztina Alberta eljegyzéséről. Azt már nem tudta, mint ahogy Bobbyn kívül senki sem tudta, hogy soha házasságot nem szándékoznak kötni. De amit hallott, az Bobby véleménye szerint nagyon érthetővé tette a helyzetet, megvilágította Devizes aggódó figyelmét, amelyet a világitótorony sugárnyalábja olyan hirtelen elárult, megmagya-

rázta a leány különös helyzetét, amely első pillantásra elárulta, hogy Devizeshez és Paul Lambonehoz tartozik, ahelyett, hogy véletlen látogató volna, érthetővé tette Krisztina Alberta heves féltékenységét Margaret Means ellen, mivel nyilván egészen magáénak akarta tudni apját, talán arra is számított, hogy a nyilvánosság előtt is leányának vallja és állandóan vele fog élni. Margaret Means kétségtelenül útjában állott e tervnek. Az természetes volt, hogy Krisztina Alberta apjával akart együtt lenni és vele együtt dolgozni s az is természetes volt, hogy gyanúsán nézett és haragosan fogadott mindenkit, aki a maga egyéniségével kettejük közé lépett. A vérrokonság varázserejétől függetlenül természetes volt, hogy két ilyen érzékeny és gazdag lélek erős vonzóerőt gyakoroljon egymásra. Hogy Devizes egészen váratlanul határozta el magát arra, hogy feleségül vegye Means Margaretot, abban Bobby nem látott semmi különöset. Margaret Means volt olyan csinos, hogy szívesen megkérte bárki feleségül. Van idő, ezt Bobby nagyon jól tudta, mikor egy édes asszonyi arc mint a nyílvevő, úgy üti szíven az embert. Nyilván Devizest is szíven ütötte. Szinte egyedül az ejtette gondolkodóba Bobbyt, de ez is csak egy percre, miért változtatta meg Krisztina Alberta olyan hirtelen az elhatározását, miért mondott végül igent, mikor feleségül kérte, hogy aztán hirtelen és véglegesen megváltoztassa elhatározását, de azért megtartsa a fiút szeretőnek.

Ez az elhatározása, hogy nem megy férjhez, mindent egybevetve úgy látszik, nem egyéb, mint rettentő modernségének egy tulajdonsága. Mert az «új embereknek» ebben a csoportjában, amelyben Bobby megismerte őt, ő látszott minden tekintetben a legmodernebbnek. Az élet legbátrabb vállalkozása volt ez a leány, akivel valaha találkozott. Szomjas és lázadó tekintete Bobbyt valósággal lenyűgözte. Hová vezet vajjon az útja? Vajjon kivereszi-e azt a szabad egyéni életet, amelyet megkívánt vagy nem tudja megelélni munkájának végső célját s csalódás és magányosság vár reá az életben, mint holmi hajótörött istenteremtésre? Ami Bobby saját személyiségét illeti, az élet őt alaposan megrémítette, de még jobban megrémült, ha arra gondolt, hogy ez a bátor kis emberi alak kilép az életbe, hogy ezt a szörnyű erőt kihívja.

Bobby természettől, születésétől fogva félénk volt, ösztönösen kereste a biztonságot, a védelmet, a jóindulatot és a segítséget. A biztonság kedvéért ragaszkodott szerkesztőségi állásához is. Nem hitte el, hogy Krisztina Alberta egy tizedrészét is ismerné annak a sok sértésnek, megalázásnak, elhanyagolásnak, visszavetésnek, fáradtságnak és magányos búslakodásnak, ami az életben várakozik rá. Gyötrő képben varázsolta lelke szeme elé a képzelet Krisztina Albertát a sötét, kavargó, óriási és tántorgó Londonban, roppant törékeny kis figura formájában, könnyű léptekkel, makacsul és felszegett fejjel, keresztbefont karokkal, akinek sejtelve sincs az útszélen leselkedő veszedelmekről. Most, hogy kezdte megérteni Krisztina Albertát, jobban megértette azt a sok csillogó szemű, kalandos természetű, makacs ifjú nőt, akivel az elmúlt években találkozott s most kezdte felérteni ködös formában annak a mélyreható vad mozgolódásnak a jelentőségét, amely egyre terjed az asszonyok körében s amelynek a szavazati jogot és hallatlan szabadságaik egész sorát köszönhetik.

Akad ez ifjú nők között bőven, aki épen úgy elvégezte a maga dolgát és épen úgy megállotta a maga helyét, mint a férfiak. Úgy festettek és rajzoltak, mint a férfiak, színdarabokat és regényeket írtak, mint a férfiak, mozgalmakat vezettek, tudományos munkát végeztek s a politikában is szerepet játszottak. Mint a férfiak? Ha meggondolja az ember a dolgot, nem egészen. Nem. Még mindig külön utakon jártak. De azért mégsem olyan módon végezték dolgukat, amelyet asszonyosnak lehetne nevezni. Ezt a szót «asszonyos», nem bővítették különös, furcsa jelentőségekkel. A regények, amiket írtak, Bobbyt roppantul érdekelték. Olyan nők, mint Stella Benson, olyan regényeket írtak, mint akármelyik férfi, az írásaiból nem lehetett megítélni, férfi írta-e vagy asszony. Mindez egészen új valami. George Eliot talán egyetlen előfutárjuk volt. Talán. A régi asszonyi írások ha nem is voltak tucatregények, minden lapjukon megütötte az ember fülét a szoknyasuhogás.

Kivetkőztek nemükből ezek az új asszonyok? Bobby magában mérlegelte a szót. Az asszonyoknak az a korábbi nemzedéke, amely a felszabadulásért küzdött, elnyomta nemét, de olyan elszántan, hogy a nem hiánya vált életök uralkodó vonásává. Nem voltak többé pozitív asszonyok, ehelyett fantasztikusan negatív asszonyokká lettek. De ez új sokaság, ahelyett, hogy nemét elnyomná, inkább megfélemezni igyekszik róla, nem azzal, hogy harcol vele, hanem alárendelte jelentőségét, mint ahogy a férfi alárendeli a nemi kérdés jelentőségét életében, úgy, hogy az egész csak időleges szeszélyek és hangulatok dolga legyen, egyébként pedig nyugodtan láthasson dolga után.

Nyugodtan láthasson dolga után. Képzelete futva igyekezett a kis emberi alak után, aki minden hagyománnyal szembeszállva egymagában próbálkozott meg a világ meghódításával.

Nehezen küzdötte le magában azt a vágyat, hogy utána iramodjék Londonba, hogy árnyék gyanánt kísérje, hogy elébe álljon, megvédelmezze és biztonságos helyre vigye magával. Pedig nagyon jól tudta, hogy Krisztina Alberta soha, soha ilyesmit nem fog eltűrni. Csak a jó barát, jó pajtás szerepét töltheti be mellette, kéznél kell lennie s ha valami baj találja érni, támogatnia.

Furcsa, hogy e neméből kikíváncozó fiatal nő mellé kíváncson szegődni valaki. Épen az ellenkezőjét várja az ember ilyesminek, lehet, hogy ez is egyik része korunk szörnyű élettani változásainak. A régi időkben az egyes fajtáknak a faj felét kellett gyermekszülésre és gyermeknevelésre felhasználniuk. Erre nyilván nincs többé szükség. A feleség és anya óriási és alázatos tisztelete nyilván nem kívánatos szerep többé minden asszonynak. Ez a tisztesség eztán már csak azokat illeti meg, akik maguk is kíváncsognak utána. De nagy sokasága az asszonyoknak ma már nem születik erre a hivatásra. Akad köztük, aki csinos ingyenélő lesz, bár nem sokáig, a szerelem és az anyák megtiszteltetésének elődsdei, hamis bálványok, utánzatok. Mások kitörnek a valóságos egyéni élet verőfényére - a harmadik nem. Az új világban talán nem csak két nem lesz ezentúl. Ezen spekulált Bobby. Mert épen úgy, ahogy van asszony, aki nem kíván gyermeket világra hozni, van olyan férfi is, aki nem kíván uralkodni asszony meg gyerek fölött.

De azért a szerelmet mégis áhítozzak. Minden társas lénynek szüksége van szerelemre, aki ezt elmulasztja, annak nincs más hátra, menekülnie kell a társas életből a múltó magányosságba. «Kölcsönös vigasztalás» jutott Bobby eszébe. Régmúlt napokban Bobby gyakran álmodozott arról, mint fogják szeretni gyermekei. Még ma is határozottan emlékezett egy kis leányra, aki az övé lesz s akit védelmezni fog és akinek a lelkét gondosan figyelni fogja. De Krisztina Alberta képe mindezt homályba borította. Rendkívül mélyen megrázta őt a gondolat, hogy testestül-lelkestül ezé a leányé. Képtelen volt olyan életet elgondolni, amelyben ne Krisztina Alberta játssza a főszerepet. De hasznára a leánynak sohasem fog válni, ha nem fogja őt, Bobbyt respektálni. Azt nem remélhette, hogy alárendelt helyzetben maradhat meg mellette, mint ahogy azt sem remélhette, hogy ura és parancsolója lehet. Ez utóbbi esetben fellázadna ellene, az előbbi esetben megvetné. Egymás mellett kell haladniok. S mivel a leány nagyon eszes és keményen elszánt arra, hogy minden erejéből dolgozzék és vigye is valamire, Bobbynak is keményen kell dolgoznia és valamire kell vinnie. Egyenlő erővel kell dolgozniuk. Egyenrangúnak kell lennie mindig a leánnyal és sohasem szabad mögötte elmaradnia...

Ez volt tulajdonképeni oka annak, hogy miért fog egy nagy regényt írni. Nem köznapi regényt, hanem egy nagy regényt.

Újból a gondosan megírt címlapra tekintett. «Hegynek és völgynek.» - olvasta. - «Gyalogjáró regény.»

Lassan derengeni kezdett a lelkében, hogy nincs valami rendben a dolog körül.

A regény egy vándorutas történetében egy teljesen kiegyensúlyozott lélek szerencsés kimenetelű kalandjait írja le egy jól temperált világrendben. De Bobby lelkében lassan derengeni kezdett a tudat, hogy ilyen világ nincsen és sohasem is volt. Nincsen más, csak egy elmúlt világ és egy jövőendő világ. «Új Emberek» súgta maga elé Bobby, az egyik lúdtollat bele-mártotta a tintába és apró karikákból keretet rajzolt a cím köré. Aztán hirtelen áthúzta a címet «Hegynek és völgynek» s helyébe ezt írta - «Új Föld».

- Ez bátran lehet olyan regény címe, amely már számít valamit! - szólt Bobby.

Mélyen elgondolkodott. Aztán az alcímet is megváltoztatta: «Egy felfedező története».

Aztán kihúzta a «felfedező» szót.

«Akaratlan Utas», próbálkozott Bobby.

Végül a régi alcímet írta megint a főcím alá, «Gyalogjáró regény».

Ütemes, halk koppantásokat hallott és a hang után indulva egy madarat látott meg, amely a kavicsos úton egy kígyót próbált feldarabolni. De az út sokkal finomabb és puhább volt, semhogy a felaprítás könnyen ment volna. A buta madár inkább tenné a kígyót egy téglára vagy fadarabra, - szólt Bobby és elgondolkozott. - Azt hiszem a virágcserepek a színbe vannak zárva...

- Nem esik jól elnéznem, mint tölti idejét hiába ez a szegény madár...

- Egy percembe se kerül...

Kiment a kis üveges ajtón a kertbe, hogy egy tégladarabot keressen. Hamarosan talált is egyet.

De nem ment vissza a dolgozószobába, mert mialatt a tégladarabot kereste, egy fiatal rigót pillantott meg, amely a kerítés mellett a pöszméte bokrok alá feszített hálóra keveredett és most ész nélküli ijedtében bolondul vergődött. Így hát visszament, hogy kiszabadítsa a rigót. Percek multak el így s nem jött vissza. Talán egyéb bajba jutott teremtés akadt az útjába.

A nyitott üveges ajtón keresztül halk szellő furakodott a szobába, felkapta azt a papírlapot, amely hőnököt bemutatni volt hivatva, puha kézzel és barátságos ajánlással odalibbentette a kandalló hideg farakására. S itt is maradt hosszú időn keresztül.

- & -